

Year 9 Volume 1 January - April 2026
ISSN 2586-8896

วารสารนวัตกรรมสังคม
Journal of Social Innovation

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม
College of Leadership and Social Innovation,
Rangsit University

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2569

Journal of Social Innovation College of Leadership
and Social Innovation, Rangsit University
Year 9 Volume 1 January - April 2026

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2569

คณะที่ปรึกษา

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการ

พศ.ดร.จักรวรรดิ อังคสิงห์

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร. จตุพล ดวงจิต

หัวหน้าหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร.จอมเดช ตรีเมฆ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิตา สังข์แก้ว

รองคณบดีฝ่ายพัฒนาสังคมฯ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.รัชกร ธิติลักษณ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง (ระบบทางไกลทางอินเทอร์เน็ต) วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.เสกสัน เครือคำ

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.สุภัศตรา เก้าประติษฐ์ ทรัพย์ชูกุล

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิตา ใจบุญพร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พลเทศา

นักวิชาการอิสระ ด้านเศรษฐศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และคณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ธีรยุทธ บุญมี

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สังคิต พิริยะรังสรรค์

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์

อาจารย์ประจำ ด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญส่ง ชเลธร

รองคณบดีฝ่ายบริหาร สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบาย มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณ์ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สฤกษ์ สืบพงษ์ศิริ

อาจารย์ประจำ คณะอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์

นักวิชาการอิสระ ด้านรัฐศาสตร์

รองศาสตราจารย์ วิทยากร เชียงกุล

นักวิชาการอิสระ ด้านปรัชญาสังคมและการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี

อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ลักษณ์าชนัช

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนีสต์ เจนการ

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกรัตน์ ยศไกร

อาจารย์ประจำ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสิษฐเกษม

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญพร สุนทรธรรม

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

English Editors

ดร.ชวพล ช่างกลาง

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองเลขานุการ

นางสาวณัฐพร ไกรยวงศ์

เลขานุการวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Journal of Social Innovation

College of Leadership and Social Innovation

Year 9 Volume 1 January - April 2026

Editorial Advisor

Dr.Arthit Ourairat

President, Rangsit University

Editor in Chief

Asst.Prof.Chatwarun Angasinha, Ed.D.

Editorial Board

Assistant Prof.Lt. Chatuphol Duangchit, Ph.D.

Director of Bachelor of Arts in Leadership in Society, Business and Politics,
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Pol.Capt.Jomdet Trimek, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, Faculty of Criminology and Justice Administration Rangsit University

Asst.Prof.Korn Kangsadanporn, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Buchita Sungkaew, Ph.D.

Deputy Dean for College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Dhachakorn Thitiluck, Ph.D.

Director of Master of Arts in Leadership in Society, Business and Politics (Internet-Based Distance Education) ,
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof. Soontorn Koonchaimang, Ph.D.

Social Innovation Research and development Institute. (SIRDI)

Editorial Board (Outside)

Assoc.Prof. Pol.Col. Seksan Kruekham, Ph.D.

Lecturer in the Faculty Social Science, Royal Police Cadet Academy

Chairat Wongkitrungruang, Ph.D.

Lecturer in the Social Development Program, Faculty of Social Science, Kasetsart University

Supatta Kaopradith Supchukul, Ph.D.

Lecturer in the Department of Sociology Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

Asst.Prof. Chuleerat Charoenporn, Ph.D.

Lecturer in the Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University

Asst.Prof. Bangon Poltechar, Ph.D.

Independent Scholar in Economics

Journal of Social Innovation

College of Leadership and Social Innovation

Year 9 Volume 1 January - April 2026

Peer Review

Assoc.Prof. Suriyasai Katasila, Ph.D.

Vice President for Management and Dean, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Professor. Thirayuth Boonmee

Lecturer in the College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof. Sungsidh Piriyarangsan, Ph.D.

Lecturer in the College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof. Sitanon Jesdapipat, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Economics, Rangsit University

Assoc.Prof. Boonsong Chaletorn, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University

Asst.Prof. Korn Kangsadanporn, Ph.D.

Deputy Dean for Academic Affairs, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Pol.Col. Sarit Suebpongsiri, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University

Peer Review (Outside)

Adjunct Professor. Anek Laothamatas, Ph.D.

Independent Scholar in Political Science

Assoc.Prof. Witayakorn Chiengkul

Independent Scholar in Philosophy, Sociology and Education

Assoc.Prof. Prapart Pintobtang, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Assoc.Prof. Yothin Sawangdee, Ph.D.

Lecturer in the Institute for Population and Social Research, Mahidol University

Assoc.Prof. Tassanee Lakkhanaichonchat, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Political Sciences, Bangkok Thonburi University

Assoc.Prof.Pol.Maj. Chavanut Janekarn, Ph.D.

Assoc.Prof.Pol.Maj.Dr.Chavanut Janekarn

Asst.Prof. Kanokrat Yossakai, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Communication Arts, Bangkok Thonburi University

Asst.Prof. Phat Pisitkasem, Ph.D.

Lecturer in the Faculty of Economics, Kasetsart University

Asst.Prof. Thanyaporn Soontornthum, Ph.D.

Lecturer in the College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

English Editors

Dr.Chawapon Changklang

Lecturer in the College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Co-Ordinator

MS. Nutthaporn Kraiyawong

Secretary of the College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

สารจากบรรณาธิการ

ดิตรวรัญช์ อดิศัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรัญช์ อดิศัย
บรรณาธิการวารสาร

วารสารนวัตกรรมสังคม (Journal of Social Innovation) ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (มกราคม - เมษายน 2569) ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 10 บทความ ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางในภาวะภัยพิบัติ 2) แนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง (Xi Jinping) ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน 3) นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร 4) บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาเขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร 5) ปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 6) แนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม 7) พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต 8) การพัฒนานักฟุตบอลเยาวชนเพื่อการอาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY 9) การเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ กรณีศึกษา: ผู้พิการทางการเห็น เขตกรุงเทพและปริมณฑล และ 10) บทบาทการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ กรณีศึกษา สมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวีริย์ยังค์ สิริบุรุษ)

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทุกบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาศาสตร์ทางนวัตกรรมสังคม ไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาทุกท่านที่ร่วมนำเสนอบทความในวารสารฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

สารบัญ

สารจากบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ฉัตรวิทย์ อดิสรุท

บทความวิจัย

- แนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางในภาวะภัยพิบัติ
ศกาทเทพ พงศ์ทอง, ภฤตติชัญญ์ จิตรัถย์, พรสิริ ชาติปริษา, ชุตติรารัฐ อุตมะสิริเสณี 1
- แนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทยสถาบัน
ผู้เจียงตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง (Xi Jinping) ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน
JIAQI XIAN, พรพินา ประสงค์พร 14
- นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของ
โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร
ธัญญากร จอดเกาะ, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง 48
- บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม:
กรณีศึกษาเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
ศรัญญา จุฬพงศ์, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และสิริกร กาญจนสุนทร 63
- ปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง
จังหวัดชลบุรี
ปัญญ์ปริยา จันทพา และชาญชัย จิวจินดา 82
- แนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม
ปฏิการ กตะศิลา, และจอมเดช ตรีเมฆ 102
- พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมโดย
รอบมหาวิทยาลัยรังสิต
ธีระวัฒน์ ธรรมวงศา, กรณ์ กังสดารพร 125
- การพัฒนาฝึกฟุตบอลเยาวชนเพื่อการอาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน
K.C.ACADEMY
สุรทรัพย์ ด่านดี, ชาญชัย จิวจินดา 138
- การเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ กรณีศึกษา: ผู้พิการทางการเห็น เขตกรุงเทพและปริมณฑล
รณานันต์ ดวงฉวี, และเอกพจน์ คงกระเรียน 152
- บทบาทการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ กรณีศึกษา สมเด็จพระญาณวชิโรดม
(หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺทร) 172
พระธนากร สุขะหา, ธีรกร ธีติลักษณ์, และเอกพจน์ คงกระเรียน

แนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางในภาวะภัยพิบัติ Cultural Management Approach of Banklang Community in Disaster Situation

ศุภาเทพ พงศ์ทอง¹, กฤตชัย จิตรักษ์², พรสิริ ชาติปรีชา³, ชุตติธารัฐ อุตมะสิริเสณี⁴

วันรับ: 7 ตุลาคม 2568 วันแก้ไข: 28 พฤศจิกายน 2568 ยอมรับ: 9 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอแนวทางการจัดการวัฒนธรรมและโบราณสถานของชุมชนบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ในปัจจุบัน 2) ศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนในช่วงที่เกิดภัยพิบัติในอดีต และ 3) สำรวจทัศนคติของประชาชนต่อการจัดการโบราณสถานในภาวะภัยพิบัติ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาควบคู่กับบริบท และสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดำเนินการโดยบูรณาการวงจร Deming (PDCA) และขับเคลื่อนผ่านกลไกครอบครัว ชุมชน ศาสนา และโรงเรียน โดยเพิ่มเติมการประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น แผ่นดินไหว 2) ชุมชนสามารถปรับใช้วงจร Deming ในการดำเนินกิจกรรมด้านวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะถิ่นได้อย่างยืดหยุ่น และ 3) ประชาชนในชุมชนมีเจตคติที่ชัดเจนในการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและโบราณสถานที่สะท้อนชาติพันธุ์ของตน ได้แก่ ไทย มอญ และจีน พร้อมทั้งต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาข้อเสนอแนะจากการศึกษา ได้แก่ การสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเน้นการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน การวางแผนประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการศึกษา อนุรักษ์ และสืบสานอย่างยั่งยืน และการใช้ช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เช่น Line Group หรือ Facebook Page เพื่อสนับสนุนการเตือนภัยและการมีส่วนร่วมในภาวะภัยพิบัติ นอกจากนี้ ควรมีการตั้งงบประมาณและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการป้องกันภัย พร้อมทั้งจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนนักเรียน และนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการรับมือเมื่อเกิดภัยพิบัติ

คำสำคัญ: การจัดการวัฒนธรรม, โบราณสถาน, ชุมชน, ทรัพยากรทางวัฒนธรรม, ภัยพิบัติ, แผ่นดินไหว

¹ นักวิจัยอิสระ

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก

³ อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร, คณะอุตสาหกรรมเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรการตลาดและการสร้างแบรนด์ในยุคดิจิทัล, วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Abstract

This research studies the organizational style of the Thai cosmetic industry within the context of creating a model for the ASEAN cosmetic GMP standard system. This study aims to: 1) present the current approach to managing cultural heritage and historical sites in Ban Klang Subdistrict, Mueang District, Pathum Thani Province; 2) examine how the community has managed its cultural heritage during past disaster situations; and 3) explore public perceptions toward the management of historical sites in times of disaster. A qualitative methodology was employed, focusing on in-depth interviews with 30 key informants. The data was analyzed thematically in relation to context and supported by descriptive statistics.

The findings revealed that: 1) the cultural management approach in the ASEAN Economic Community era integrates the Deming cycle (PDCA) and operates through key social mechanisms—family, community, religion, and schools—while incorporating disaster risk assessments, such as those related to earthquakes; 2) the community successfully applies the Deming cycle to adapt cultural activities according to local contexts; and 3) community members express a strong desire to preserve their local cultural identity and historical sites that reflect Thai, Mon, and Chinese heritage, and wish to actively participate in their protection. Recommendations include building strong community networks, enhancing coordination between public and private sectors, planning effective internal and external communication, and developing a sustainable digital database for cultural education, preservation, and dissemination. Accessible communication platforms like Line groups and Facebook pages should be utilized to support disaster alerts and encourage public participation. Additionally, budget allocation and infrastructure for disaster preparedness should be established alongside educational initiatives to improve public awareness and response capacity during emergencies.

Keywords: Cultural management, historical sites, community, cultural resources, disasters, earthquakes

1. บทนำ

ลักษณะภูมิประเทศกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เด่นชัดมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ คือการขุดคลองลัด แขนแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าที่มีความคดเคี้ยว และความตรงของลักษณะลำน้ำของคลองลัดนี้ ได้เปลี่ยนเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายหลักในปัจจุบัน และแม่น้ำสายเก่า คือ คลองเชียงรากในปัจจุบัน พื้นที่ของตำบลบ้านกลางมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์ชุมชนที่สะท้อน 3 ชาติพันธุ์ คือ ไทย มอญ และจีน และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีตักบาตรพระร้อย ประเพณีเข้าผีชาวมอญ เป็นต้น โดยในวันที่ 22 มกราคม 2542 อ้างอิงเลขทะเบียนโบราณสถานเล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 7 หน้า 6 พระอุโบสถวัดมะขามสมัยอยุธยา ตั้งอยู่ในเลขที่ 12 หมู่ 3 ต.บ้านกลาง จังหวัดปทุมธานี ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเลขที่ 0000231 ซึ่งจากสภาพภูมิประเทศที่รายล้อมด้วยลำน้ำ กล่าวคือ มีสภาพเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสายเก่าและใหม่ ทำให้ชุมชนและบริเวณโดยรอบต้องพบกับปัญหาจากภัยพิบัติที่สำคัญในทุกปี ขึ้นอยู่กับว่าจะมากน้อยและยาวนานต่างกันเพียงไรในแต่ละปี ซึ่งในปี 2554 เป็นปีที่เกิดมหาอุทกภัยและก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง ซึ่งในส่วนของวัดมะขาม ที่มีโบราณสถานที่สำคัญคือพระอุโบสถ หรือโบสถ์สมัยอยุธยาที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญของท้องถิ่น กรณีที่การประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นการขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 จะได้รับการดูแลป้องกันและบรรเทาได้ตามสมควรโดยความร่วมมือของวัด ชุมชน เทศบาล จังหวัด เป็นหลัก ซึ่งก็มีความเสียหายอยู่ทุกปี และยังมีแผนการที่ชัดเจนในการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เมื่อวันที่ 28 มี.ค.2568 กรมอุตุนิยมวิทยา แจ้งว่า เวลา 13.20 น. เกิดเหตุแผ่นดินไหว ศูนย์กลางในประเทศเมียนมา ขนาด 8.2 ความลึก 10 ก.ม. ผลกระทบรู้สึกสั่นไหวในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย บริเวณภาคเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ต้นเหตุของแผ่นดินไหวครั้งนี้ มาจาก รอยเลื่อนสะกาย ซึ่งนับเป็นหนึ่งใน รอยเลื่อนที่มีพลัง (Active Fault) สำคัญอันดับต้น ๆ ในแถบประเทศอาเซียน จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ยังมีอาฟเตอร์ช็อกในระดับที่ประชาชนสามารถสัมผัสถึงแรงสั่นสะเทือนได้ และในเขตตำบลบ้านกลางก็เช่นกัน ทั้งนี้ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีทรุดตัวของบ้านเรือน และสถาปัตยกรรมที่สำคัญพอสมควร อาทิ รอยร้าว พื้นทรุดตัว หรือการแตกหักเสียหาย เนื่องจากแรงสั่นสะเทือนในครั้งนี้ และความเก่าแก่และผ่านอุทกภัยมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งยังไม่มีแผนการอนุรักษ์ ดูแล และเฝ้าระวังอย่างดีเท่าที่ควร ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งมีความเป็นห่วงและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์โลกเดือด (Global-Boiling) ที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากอุทกภัยแผ่นดินไหวแล้ว ภัยพิบัติก็เป็นอีกภัยพิบัติที่เริ่มก่อตัวหนักขึ้นในท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะต่อยอดจากตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชน ขยายส่วนไปยังการรับมือภัยพิบัติที่ส่งผลต่อโบราณสถานและโบราณวัตถุของท้องถิ่น โดยใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐาน หลังจากที่ชุมชนเคยนำตัวแบบไปใช้แล้วได้ผลดี

จากปรากฏการณ์นี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการพัฒนาของชุมชนบ้านกลางในภาวะภัยพิบัติ เพื่อสงวนรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญสืบไป ทั้งนี้จะกล่าวถึงการเตรียมการรับมือเพื่อการดำรงชีวิตในภาวะภัยพิบัติของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์

- 1) นำเสนอแนวทางการจัดการพัฒนาท้องถิ่นและโบราณสถาน โบราณวัตถุของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาการจัดการพัฒนาของท้องถิ่นต่อภาวะภัยพิบัติในอดีต
- 3) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในภาวะภัยพิบัติ

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาแนวทางการจัดการพัฒนาของชุมชนบ้านกลางในภาวะภัยพิบัติใช้แนวทางต่อยอดจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในชุมชนบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุ 15 – 60 ปี และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น บุคลากรขององค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ครู อาจารย์จากสถานศึกษาในชุมชน ตัวแทนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ตัวแทนจากกระทรวงวัฒนธรรม นักวิชาการจากสถาบันการอุดมศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นประสบการณ์ตรงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่มีต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 30 คน โดยมาจาก 2 กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่มีอายุ 15 - 60 ปี ที่มีบทบาทและหรือสนใจในงานด้านวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ที่เป็นกลุ่มสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรม เช่น เยาวชนที่เคยเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม กลุ่มผู้นำและผู้รู้ที่มีประสบการณ์จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนจากองค์กรและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชน

จากการสำรวจองค์กรและสถาบันทางสังคมของเทศบาลตำบลบ้านกลาง ในปี พ.ศ. 2554 มีองค์กรและสถาบันทางสังคมทั้งหมด 5 กลุ่มย่อยที่สำคัญ โดยคัดเลือกมาจาก

- 1) กลุ่มองค์กรทางธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ประกอบด้วย ตัวแทนจากตลาดริมน้ำวัดศาลเจ้า และวัดมะขาม ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
- 2) กลุ่มสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อนุบาล เอกชน และมหาวิทยาลัยเอกชนในชุมชนและในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง
- 3) กลุ่มสถาบันและองค์การศาสนาชุมชน ได้แก่ วัดมะขามและวัดศาลเจ้า

- 4) กลุ่มสถาบันทางด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยประจำตำบล สถานพยาบาลเอกชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง
- 5) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำและผู้รู้ในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านกลาง

3.2 วิธีการศึกษา

- 1) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Study) โดยอาศัยการศึกษาการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 – ปัจจุบัน จากเทศบาลตำบลบ้านกลางและประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยสวมบทบาทลูกหลานของคนในชุมชน เพื่อให้ข้อมูลที่มีความแม่นยำ สมบูรณ์ครบถ้วน (สนิท สมัครการ, 2540)
- 3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิต การประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม ตามความเข้าใจอย่างใกล้ชิดเคียงกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผชิญภัยพิบัติที่เป็นประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
- 4) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ทัศนะต่อโบราณสถานโบราณวัตถุ ที่กำลังจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติในปัจจุบัน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ประสานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยทำหนังสือขออนุญาตเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์และชี้แจงการรายละเอียดการดำเนินงานศึกษา และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการวิจัย รวมทั้งเป็นการกระตุ้นเตือนชาวบ้านในชุมชนต่อการจัดการวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตน
- 2) วางแผนการนัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

จากการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยมีวิธีการดังนี้

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล จากความแตกต่างด้านเวลา สถานที่ และบุคคล ว่าข้อมูลนั้นยังคงมีความสอดคล้องกันหรือเกิดความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน จากต่างสถานที่ ในเรื่องเดียวกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Chaiamporn, 2009)

3.5 การวิเคราะห์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้เทคนิคสามเส้า และนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แยกประเภท และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความควบคู่กับบริบท และใช้สถิติพรรณนาประกอบการบรรยาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

4. ผลการวิจัย

บทความนี้นำเสนอข้อค้นพบจากการศึกษา 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี 2) ผลศึกษาการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิม 3) ทักษะของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากการศึกษาลักษณะการจัดการวัฒนธรรมดั้งเดิมหรือในอดีตของชุมชน โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกลางในอดีตที่ผ่านมาสามารถระบุได้ว่า มีลักษณะการจัดการมีความใกล้เคียงและสอดคล้องกับวงจร Deming หรือ PDCA แต่ยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนเพราะในบางขั้นตอนนั้นมีการดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการหรือใช้ความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติมากกว่าการจัดการอย่างเป็นทางการหรือเป็นทางการ แต่สามารถอ้างอิงรูปแบบในการจัดการได้ด้วยแนวทางนี้ ดังนั้นการหาแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนในเบื้องต้นเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบการจัดการวัฒนธรรมจึงได้บูรณาการวงจร Deming (PDCA) ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน (Kittichayathorn, 2012) ขับเคลื่อนผ่านกลไกองค์กร (ครอบครัว ชุมชน ศาสนา โรงเรียน) ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) เช่น การประเมินความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มผู้นำกิจกรรมการวางแผนการดำเนินการ จัดสรรทรัพยากร การพิจารณาอุปสรรคและการสนับสนุน การเสนอโครงการ และอื่น ๆ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) จำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ A) อนุรักษ์ รื้อฟื้นต่อยอดในกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาได้ B) เผยแพร่ในกิจกรรมที่ยังดำรงอยู่แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ C) สืบสานในกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ 3) การตรวจสอบ (Check) ประเมินจากสรุปผลการจัดกิจกรรม สามารถแยกประเมินตามแผนย่อยในแต่ละขั้นตอนและแยกตามฝ่าย 4) การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) มีการบันทึกและเก็บเป็นทะเบียนประวัติการจัดกิจกรรม จัดทำคู่มือและฐานข้อมูลที่เป็น ข้อเสนอแนะและวางแผนเพื่อการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

จากแนวทางข้างต้นพบว่า ในกระบวนการของการวางแผน (Plan) เริ่มต้นจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยนำเข้าสู่ต้นแบบ เพื่อสอบถามทักษะต่อกิจกรรมนั้นๆ เพื่อประเมินคุณค่า บริบทที่เกี่ยวข้อง และความเป็นไปได้ เพื่อเรียงลำดับความสำคัญและตัดสินใจว่าจะใช้แนวทางใดในการจัดการวัฒนธรรมหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรม ดังตารางที่ 1 ที่ใช้การ

ประชุมกลุ่มย่อยของประชาชนในชุมชนจำนวน 56 คน เพื่อพูดคุยแสดงทัศนะในประเด็นดังกล่าว ตลอดจนการประเมินความสำคัญบริบทปัจจุบันได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	จำนวน (n=56)	ร้อยละ	ลำดับ
จับต้องไม่ได้			
ประเพณีตักบาตรพระร้อย	53	94.64	1
การสวดมนต์แบบมอญ	35	62.50	
งานเจ้าพ่อ	44	78.57	
ประเพณีมอญคั่ง	41	73.21	
การจุดลูกหนู	38	67.85	
ประเพณีกวนข้าวทิพย์	39	69.64	
การแข่งขันเรือยาวประเพณี	50	89.28	2
รำภาข้าวสาร	42	75.00	
การเล่นเข้าผี	45	80.35	3
ปีพาทย์และนาฏยศิลป์แบบมอญ	44	78.57	
ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน	44	78.57	
จับต้องได้			
พระอุโบสถสมัยอยุธยาวัดมะขาม	45	80.35	1
ศาลเจ้าเงินวัดศาลเจ้า	38	67.85	
วิหารเขียนแปะ	42	75.00	2
ปรก	38	67.85	
บ้านและสถาปัตยกรรมแบบมอญ	39	69.64	3
นาบัว	34	60.71	
ลานสะดือ	33	58.92	
ดงตาล	34	60.71	
ขนมและอาหารท้องถิ่น	39	69.64	

จากตารางที่ 1 ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยของประชาชนในชุมชนจำนวน 56 คน พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุดในกลุ่มทรัพยากร จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ประเพณีตักบาตรพระ ร้อยละ 94.64 การแข่งขันเรือยาวประเพณี ร้อยละ 89.28 และการเล่นเข้าผี ร้อยละ 80.35

ส่วนทรัพยากร งบประมาณที่ได้รับ การประเมินว่าสำคัญสูงสุด ได้แก่ พระอุโบสถสมัยอยุธยาวัดมะขาม ร้อยละ 80.35 วิหารเซียนแปะ ร้อยละ 75.00 และบ้านและสถาปัตยกรรมแบบมอญ ร้อยละ 69.64 ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งกิจกรรมทางจิตวิญญาณและสิ่งปลูกสร้างที่มีประวัติศาสตร์ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนที่ประชาชนให้ความสำคัญสูง

หลังจากการประเมินความสำคัญและความเป็นไปได้แล้ว จะเข้าสู่กระบวนการที่ 2 ปฏิบัติตามแผน (Do) ซึ่งจะกำหนดแนวทางการจัดการวัฒนธรรมนั้น ๆ ตามแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทางได้แก่

A) แนวทางเพื่อการอนุรักษ์ รื้อฟื้น ต่อยอด ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สูญหายไปแล้วหรือมีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถพัฒนาให้สามารถขยายขอบเขตการจัดงาน ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมได้

B) แนวทางเพื่อเผยแพร่ ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่ มีการจัดตามประเพณี หรือการปฏิบัติต่อๆ กันมาแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอและไม่ทั่วถึง ทำให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด

C) แนวทางเพื่อการสืบสาน ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นไปได้หรือโอกาสที่สามารถประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ โดยสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจชุมชนหรือแสดงอัตลักษณ์ชุมชนออกไปในวงกว้าง ทั้งนี้จะต้องเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่รองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือนักท่องเที่ยวได้มากเพียงพอ

ข้อสังเกตจากการหาแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ

ในขั้นตอนการประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ในหนึ่งกิจกรรมนั้น สามารถเข้าเงื่อนไขแนวทางการจัดการวัฒนธรรมชุมชน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ หรือสามารถบูรณาการ 2 แนวทาง ตลอดจนใช้ทั้ง 3 แนวทางได้อีกด้วย ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้น ๆ บริบทแวดล้อม รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หยิบยกขึ้นมาพิจารณา

จากการประชุมกลุ่มย่อยของประชาชนในชุมชน จำนวนรวม 56 คน สามารถสรุปแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	แนวทางการจัดการ
จับต้องไม่ได้	
ประเพณีตักบาตรพระร้อย	A, B, C
การสวดมนต์แบบมอญ	A, B
งานเจ้าพ่อ	A, B, C

ตารางที่ 2 การจำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน (ต่อ)

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	แนวทางการจัดการ
ประเพณีมอญคั่ง	A
การจุดลูกหนู	A, B
ประเพณีกวนข้าวทิพย์	A, B, C
การแข่งขันเรือยาวประเพณี	A, B, C
รำภาข้าวสาร	A, B
การเล่นเข้าผี	A, B, C
ปีพาทย์และนาฏยศิลป์แบบมอญ	A, B
ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน	B
จับต้องได้	
พระอุโบสถสมัยอยุธยาวัดมะขาม	A, B, C
ศาลเจ้าเงินวัดศาลเจ้า	A, B
วิหารเซียนแปะ	A, B, C
ปรก	A, B
บ้านและสถาปัตยกรรมแบบมอญ	A, B, C
นาบัว	A
ลานสะดือ	A
ดงตาล	A, B
ขนมและอาหารท้องถิ่น	A, B, C

จากตารางที่ 2 การจำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนแนวทางการจัดการวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ A) อนุรักษ์ / รื้อฟื้น / ต่อยอด B) เผยแพร่ C) สืบสานผลการวิเคราะห์พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมหลายรายการสามารถใช้ได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง ตัวอย่างเช่น ประเพณีตักบาตรพระร้อย, งานเจ้าพ่อ, การเล่นเข้าผี และพระอุโบสถวัดมะขาม ถูกจัดให้อยู่ในแนวทาง A, B และ C พร้อมกัน แสดงถึงความหลากหลายในการจัดการและศักยภาพในการเผยแพร่สู่สาธารณะในขณะที่ประเพณีมอญคั่ง และนาบัว เหมาะสมกับแนวทางอนุรักษ์เท่านั้น (A) เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะและความเปราะบางทางวัฒนธรรมการจำแนกนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนสามารถบูรณาการแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริบท วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากการปฏิบัติตามแผนแล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ (Check) โดยใช้การสรุปผลการจัดกิจกรรม มีการประเมินผลเป็นขั้นตอนเพื่อที่จะวางแผนสู่การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) ในลำดับต่อไป ทั้งนี้จะต้องมีการออกแบบการเก็บข้อมูลเป็นหลักฐานและเพื่อใช้ในการปรับปรุง ศึกษาในโอกาสต่อไปที่มีการจัด

กิจกรรม รวมไปถึงการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลและเป็นคู่มือสำหรับผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งหน้า โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่อง การสร้างระบบการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม การสร้างแผนการจัดงานและการประชาสัมพันธ์ประจำปี การสืบสานและมีกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสูญหายของพื้นที่ทำการเกษตร การประมงพื้นบ้าน ที่เกิดจากการเข้ามาของการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในยุค AEC ตลอดจนการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรจากเมืองหลวงที่นำไปสู่วิถีชีวิตและสัดส่วนของประชากรดั้งเดิม และคนต่างถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้แนวทางการจัดการจะต้องคำนึงถึงการจัดการอย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการตรวจสอบและปรับปรุงแผนในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

4.2 ผลศึกษาแนวทางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมหรือในอดีต

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี หรือมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ในเวลาที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนในชุมชนก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง รวมถึงในขณะที่ยังคงการบริหารส่วนตำบลบ้านกลางในยุคที่ยังไม่ได้ขยายตัวเป็นเทศบาลอยู่ในปัจจุบัน สมาชิกของชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้หลายๆ กิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถประสานความร่วมมือจากทางภาครัฐและชุมชนได้อย่างราบรื่นและสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องกันมายาวนานโดยสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ (Charoenmuang, 2006) อันมีพื้นฐานความเชื่อและเชือสายหลักของชุมชนคือ คนไทยและคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ คนไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีความกลมเกลียวและกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาตั้งแต่อดีตกาล

สถาบันทางศาสนาอัน ได้แก่ วัดมะขามและวัดศาลเจ้า สองวัดที่มีพื้นที่ติดกันซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านกลาง นับเป็นศูนย์รวมจิตใจและสถานที่รวมตัวกันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสำคัญ กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน การเลือกตั้ง การบริจาคโลหิต หรือการประชุมต่าง ๆ จะมีวัดเป็นตัวกลางในการประสาน โดยวัดจะเอื้อเพื่อสถานที่และประสานความร่วมมือ ตลอดจนเป็นองค์กรหลักหรือสถาบันทางสังคมที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมสำคัญของชุมชนอื่นๆ ให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การบิณฑบาตในตอนเช้าของพระภิกษุซึ่งกระจายเป็นสายไปตามชุมชน ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของทางวัดและชุมชนได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมทั้งสองชุมชน อีกทั้งโรงเรียนวัดมะขามซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของวัดมะขามก็จะช่วยในการประชาสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียน คณาจารย์และผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมในยุคก่อนนั้นประสบความสำเร็จทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ จำนวนผู้เข้าร่วมงาน การส่งเสริมความสามัคคีกันในหมู่คณะ และการเสริมสร้างแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมอีกทางหนึ่งด้วย

การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนจะมีการใช้กระบวนการที่มีลักษณะเดียวกันกับวงจร Deming ซึ่งใช้กระบวนการจัดแบบง่าย เช่น ระบุกิจกรรมที่ต้องการจะจัด แล้ววางแผนโดยคร่าว หาผู้สนใจเข้าร่วม สนับสนุน แล้วจัดกิจกรรม ทราบผลการจัด และจัดในไปต่อไป ซึ่งใช้แนวทางของปีก่อนมาพัฒนาแผน ซึ่งในแต่ละ

ขั้นตอนนั้นยังเป็นไปอย่างไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่สามารถเห็นกระบวนการและความเป็นไปได้ จึงเป็นที่มาของตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนข้างต้น เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการที่ชัดเจนและเกิดความยั่งยืน

4.3 ทักษะของประชาชนในชุมชนต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สังเกต พบว่า ประชาชนในชุมชนยังมีความรัก ความหวงแหนในวัฒนธรรมเดิมของบรรพบุรุษของตน แม้ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ทั้งนี้ได้เริ่มจากการลงพื้นที่ชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญของชาติที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน การทำบุญกลางบ้านหรือการทำบุญของชุมชนของทั้งบ้านกลาง หรือการลงพื้นที่และจัดกลุ่มย่อยเพื่อสัมภาษณ์ พูดคุย อันสะท้อนทักษะของประชาชนในชุมชนในประเด็นต่าง ๆ เช่น ทักษะต่อความเป็นไปได้ ทักษะต่อความคุ้มค่า ทักษะต่อประโยชน์ ทักษะทางการสนับสนุน (Lertcharnit, 2011) ซึ่งในส่วนของแนวโน้มของทักษะของประชาชนในชุมชนอันประกอบไปด้วยชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นประชากรหลัก รวมไปถึงประชากรที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาพำนักหรือทำงานในพื้นที่ชุมชนนี้มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี ให้ความสำคัญและเห็นด้วยต่อการจัดการวัฒนธรรม ทำให้เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกและการตื่นตัว (Pongsriwat, 2002) ต่อการจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสามารถรับรู้ ชิมชั๊บ และมีประสบการณ์ต่อทรัพยากรทางวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนได้ในชีวิตประจำวันและยังต้องการรักษาไว้ต่อไป (Nartsupa, 2012)

5. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านกลางมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบกิจกรรมทางจิตวิญญาณ และโบราณสถานที่จับต้องได้ โดยใช้กลไกสำคัญ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ศาสนา และโรงเรียน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านวงจรการจัดการแบบ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งสะท้อนถึงความยืดหยุ่นและความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนประชาชนในพื้นที่มีทักษะเชิงบวกต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรม พร้อมต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และให้ความสำคัญต่อการสืบสานอัตลักษณ์ของชุมชนที่ประกอบด้วยชาติพันธุ์ไทย มอญ และจีน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ชุมชนเผชิญกับภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว และवादภัย

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

- 1) สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง โดยส่งเสริมกลุ่มเยาวชนและกลุ่มประชาชนผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมให้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นระบบ เช่น กลุ่มผู้สืบสานวัฒนธรรมมอญ กลุ่มแม่บ้านอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่น เป็นต้น
- 2) ส่งเสริมการเรียนรู้และประสานงบประมาณกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมไม่เป็นภาระของชุมชนเพียงลำพัง และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การประสานกับโรงงานในพื้นที่เพื่อให้แรงงานสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

3) จัดทำระบบการจัดการที่ยั่งยืน โดยเสนอแผนโครงการ การบริหารจัดการกิจกรรมและการจัดสรรงบประมาณที่มีความโปร่งใส พร้อมทั้งสร้างระบบฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม

4) วางแผนการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น Facebook, Line Group หรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ เพื่อกระตุ้นการรับรู้และสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

5) พัฒนาตัวแบบการจัดการวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียง โดยควรมีการศึกษาและทดลองใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถใช้ได้จริงในบริบทท้องถิ่นที่หลากหลาย

สุดท้าย แม้ชุมชนจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการขยายตัวของเมืองและการย้ายถิ่นฐานของประชากร แต่การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงทางสังคม และจิตวิญญาณของชุมชน การปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบันจะช่วยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2555). *การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

ธนิช เลิศชาญฤทธ์. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2549). *พลเมืองกับท้องถิ่นเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

เบญญาภา เศรษฐศาสตร์. (2554). *ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา ตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พรชัย กิตติชญาณรงค์. (2555). *รูปแบบและการขับเคลื่อนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด: ศึกษากรณีชุมชนธรรมนิศา แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมัย สุทธิธรรม. (2543). *ถิ่นทองของไทยปทุมธานี*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *นวัตกรรมสังคมคลองพน: ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2556). *ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สนิท สมักรการ. (2540). *วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4 ปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). *การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ*. เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ เชียงราย.
- สุพรรณิ ไชยอำพร. (2552). *การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา: แนวความคิด วิธีการ และการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร: หจก. ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์.
- Benyapa, S. (2011). *Social capital in the management of eco-tourism at Klong Suan Old Market, Bang Bo District, Samut Prakan Province* (Master's thesis). National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Chatthip, N. (2012). *Modernization and community perspective*. Bangkok: Sangsan. [in Thai] Department of Research and Development, King Prajadhipok's Institute. (2012). *Social innovator of Klongpon: Social capital for sustainable development*. [in Thai] Department of Strategic and Evaluation. (2013). *ASEAN Community*. Bangkok: National Office of Buddhism. [in Thai]
- Pornchai, K. (2012). *Model and community drive of learning center in the drug protection at Torraneekham Community, Khokfad, Nongjok, Bangkok* (Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Samai, S. (2000). *Thai's rural, Phatumthani*. Bangkok: Odian Store. [in Thai] Santichai, E. (2006). *Strategic tourism management*. Chiang Rai: Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University. [in Thai]
- Sanit, S. (1997). *Thai society study model and methodology*. Bangkok: Samcharoen Panich. [in Thai]
- Chaiamporn Supanee, C. (2009). *Qualitative research for development*. Bangkok: Prayoosanthai. [in Thai]
- Suthep, P. (2002). *Leadership skills: Practice and theory*. Bangkok. [in Thai]
- Thanate, C. (2006). *Citizen and rural development*. Bangkok: Kobfai. [in Thai]
- Thanik, L. (2011). *Cultural resources management*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation). [in Thai]

วารสารนวัตกรรมสังคม ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน พ.ศ. 2569

**แนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย
สถาบันผู้เจียงตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง (Xi Jinping)
ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน**

**The Guidelines for Curriculum Management to Develop the
Characteristics of Students in the Thai Language of the Pujiang Institute,
Nanjing Tech University, Based on the Leadership Philosophy of Xi
Jinping, President of the People's Republic of China**

JIAQI XIAN ¹, พรพิมล ประสงค์พร ²

วันรับ: 1 กรกฎาคม พ.ศ.2568 วันแก้ไข: 11 สิงหาคม พ.ศ.2568 ยอมรับ: 14 สิงหาคม พ.ศ.2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียง ตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิง (Curriculum-based Ideological and Political Education) ศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียง ตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิง และเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรภาษาไทย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้สอดคล้องกับแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิง ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลจีน โดยมุ่งพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยนานจิงเทคโนโลยีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เก็บข้อมูลจากนักศึกษา 118 คน และผู้บริหาร/อาจารย์ 5 คน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรภายใต้แนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงช่วยพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและอุดมการณ์ของประเทศจีนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมือง ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเข้าใจวัฒนธรรมจีนในบริบทสากล ทั้งนี้ งานวิจัยยังเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดของสี จิ้นผิงในระดับภาควิชา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารหลักสูตร,แนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง,สถาบันผู้เจียง

¹ นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษาและความเป็นผู้นำ คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาสาขาวิชาการจัดการการศึกษาและความเป็นผู้นำ คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Abstract

This study aims to explore the curriculum management guidelines based on the concept of “ Curriculum- based Ideological and Political Education” (Ke Cheng Si Zheng – 课程思政), a major educational policy under President Xi Jinping’s leadership. Focusing on the development of student characteristics in the Thai Language Department at Pujiang Institute of Nanjing Tech University, the study employed a mixed-methods research approach. Data were collected from 118 Thai major students and 5 key administrators and instructors. The findings revealed that curriculum management under the Ke Cheng Si Zheng framework significantly contributes to enhancing students’ knowledge, skills, and attitudes aligned with China's ideological and social context. In particular, it promotes political consciousness, social responsibility, and an understanding of Chinese culture in global contexts. The study proposes practical strategies for implementing Xi Jinping’s educational philosophy at the departmental level to foster sustainable curriculum development and quality education.

Keywords: Curriculum Management Guidelines, Xi Jinping’s Leadership Philosophy, Pujiang Institute

1. บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังอุดมการณ์และการเมืองในระบบการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาอย่างจริงจัง ผ่านการผลักดันแนวคิด “เค่อเฉิงซือเจิง (课程思政)” หรือ Curriculum-based Ideological and Political Education ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกหลักสูตร ไม่เพียงเฉพาะรายวิชาอุดมการณ์และการเมืองโดยตรง แต่รวมถึงรายวิชาทั่วไปและวิชาเฉพาะทางต้องมียุทธศาสตร์ในการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมและอุดมคติทางสังคมควบคู่ไปกับเนื้อหาทางวิชาการ แนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงถือเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิดในระดับนโยบายด้านการศึกษาของจีนอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งบูรณาการเป้าหมายของการพัฒนาทางวิชาการเข้ากับเป้าหมายของการพัฒนาทางจริยธรรมในระดับบุคคลและสังคมอย่างแยกไม่ออก อันสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของผู้นำจีนในการสร้างระบบการศึกษาที่สามารถผลิตบัณฑิตที่ไม่เพียงมีความรู้ในเชิงเทคนิคหรือวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องมีความเข้าใจในบริบททางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศตนเองอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะในยุคที่จีนกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกทั้งทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีและค่านิยม การให้ความสำคัญกับ “อุดมการณ์และการเมือง” จึงไม่ใช่เพียงการควบคุมหรือปลูกฝังในเชิงอุดมคติ หากแต่เป็นความพยายามในการรักษา “รากฐานทางอารยธรรมและจริยธรรมของชาติ” ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมข้ามชาติที่ไหลบ่าเข้าสู่ระบบการศึกษา แนวคิดนี้จึงมีลักษณะเป็น Meta-Curriculum ที่แทรกซึมอยู่ในทุกหลักสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างบัณฑิตที่ “เก่ง ดี มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม” อย่างสมดุล (China Media Project, 2021)

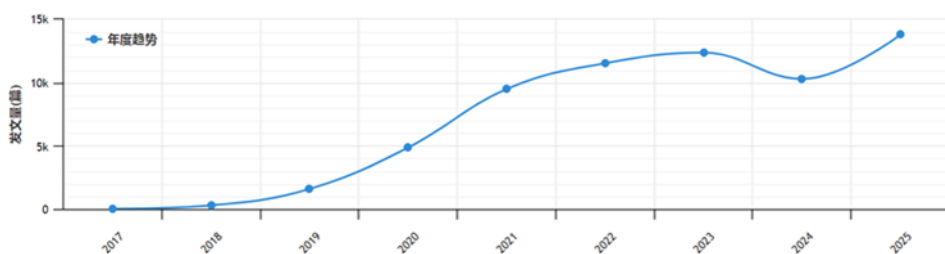
ในเชิงทฤษฎีแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบของ “อุดมการณ์ในหลักสูตร” (Curriculum Ideology) ที่มองว่าหลักสูตรไม่ใช่เพียงการจัดระเบียบเนื้อหาเพื่อพัฒนาทักษะ แต่เป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ที่ใช้ในการปลูกฝังคุณค่า ความเชื่อ และเจตคติบางประการต่อผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย (Apple, 1990; Schiro, 2013) แนวทางนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิด Hidden curriculum หรือ Value-Laden Curriculum ซึ่ง Eisner (1985) อธิบายว่าเป็นสิ่งที่ “ไม่ได้สอนอย่างเป็นทางการ แต่ส่งผ่านจากวัฒนธรรมของสถานศึกษา ผ่านกิจกรรม การปฏิบัติ และความคาดหวังในห้องเรียน” ดังนั้น แนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงจึงไม่เพียงแต่เป็นกลยุทธ์ทางการศึกษาของรัฐ หากยังสะท้อนถึงการใช้ “หลักสูตร” เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ของชาติในระยะยาว (Ministry of Education of the People’s Republic of China, 2020)

แนวคิดดังกล่าวได้รับการสถาปนาเป็นกลยุทธ์เชิงระบบของกระทรวงศึกษาธิการจีนในช่วงปี พ.ศ. 2560–2563 ผ่านการออกแนวทางนโยบาย และคู่มือการดำเนินงานในหลายระลอก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมตามแนวคิด “ลีเต๋อชู่เหริน” (立德树人—Fostering Virtue and Cultivating Talents) เป็นภารกิจหลักของการอุดมศึกษา ไม่จำกัดเฉพาะในวิชาทางสังคมศาสตร์ แต่ครอบคลุมไปยังสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ การแพทย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาขาที่ต้องเผชิญกับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและระบบความคิดที่หลากหลาย การวางแนวทาง “ลีเต๋อชู่เหริน” ให้เป็นภารกิจหลัก

ของการศึกษา มิใช่เพียงการขับเคลื่อนนโยบายตามอุดมการณ์รัฐ หากแต่เป็นการกำหนดแก่นกลางของการผลิตบัณฑิตตามแนวคิดการพัฒนาอย่างสมดุลในศตวรรษที่ 21 ที่ผสานระหว่าง ‘ปัญญา’ กับ ‘คุณธรรม’ เข้าด้วยกัน กล่าวคือ จีนไม่ได้ต้องการเพียงทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพทางเทคนิคเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติในด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี หรือการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นมนุษย์ในมิติทางจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมด้วย โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาในสาขาภาษาต่างประเทศ ที่นักศึกษาไม่ได้เรียนรู้เพียง “ภาษา” ในเชิงโครงสร้าง แต่ยังต้องรับรู้ถึงวัฒนธรรม ระบบคุณค่า ความเชื่อและทัศนคติของโลกภายนอก การศึกษาในสาขานี้จึงมีความเสี่ยงต่อการ “ถูกกลืนวัฒนธรรม” หรือการลดทอนความเข้าใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง นำไปสู่ความสับสนทางอัตลักษณ์ได้ หากขาดการชี้นำอย่างเหมาะสม ดังนั้นแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการจีนจึงให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างการเปิดรับกับการยึดมั่น กล่าวคือ การศึกษาภาษาต่างประเทศควรส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร การเข้าใจวัฒนธรรมอื่น และการคิดเชิงวิพากษ์ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องบ่มเพาะจิตวิญญาณแห่งความเป็นจีน ความภาคภูมิใจในชาติ และการยึดถือในคุณค่าพื้นฐานของสังคมนิยม ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการออกแบบ “หลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง” ให้เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงเนื้อหาทางวิชาการเข้ากับสาระทางคุณธรรมผ่านวิธีการสอดแทรกแนวคิดในระดับรายวิชา (Course Level Integration) ไปจนถึงระดับนโยบายของหลักสูตร (Programmatic Level Alignment) อันเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งปัญญา และคุณธรรมในครรถองเดียวกัน (Ministry of Education of the People’s Republic of China, 2018; 2021)

จากการค้นหางานวิจัยด้านการปฏิรูปการเรียนการสอนตามแนวคิดหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองใน China National Knowledge Infrastructure หรือ CNKI ฐานข้อมูลดัชนีอ้างอิงที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดของประเทศจีน พบว่า มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงมากกว่า 51,814 ชิ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องดังภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความสนใจของวงวิชาการจีนต่อการบูรณาการแนวคิดอุดมการณ์และการเมืองกับการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามงานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงเน้นไปที่บริบทการจัดการเรียนการสอนในสาขาภาษาอังกฤษ หรือสาขาภาษาจีนเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรในภาควิชาภาษาไทยซึ่งเป็นสาขาภาษาต่างประเทศที่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังมีจำกัดและขาดความเป็นระบบ (Bian, 2024)

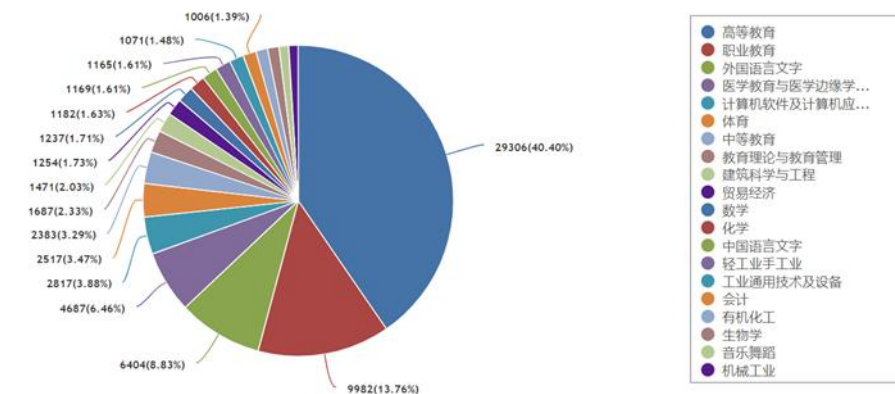
รูปที่ 1 การวิจัยด้านการปฏิรูปการเรียนการสอนตามแนวคิดหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

ที่มา : China National Knowledge Infrastructure. (2025, February 3). Search results for “课程

思政” [Data set]. Retrieved from <https://www.cnki.net>

แม้ว่าผลรวมของจำนวนผลงานวิจัยจะสะท้อนให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวในวงวิชาการจีนเกี่ยวกับแนวคิดเคอ์เจิงชื่อเจิงอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกจะพบว่า การกระจายตัวของงานวิจัยยังคงกระจุกตัวอยู่ในสาขาวิชาหลัก เช่น ภาษาอังกฤษ การแพทย์ วิศวกรรมศาสตร์ และวิชาทางสังคมศาสตร์บางแขนง ขณะที่สาขาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะ “ภาษาไทย” ซึ่งมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ต่างประเทศของจีน กลับยังไม่ได้รับการศึกษาวเคราะห์อย่างครอบคลุมทั้งในมิติของการจัดการเรียนการสอน และในมิติของการบริหารหลักสูตรในระดับภาควิชา นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีอยู่ส่วนใหญ่มักเน้นไปที่ระดับ “แนวปฏิบัติของผู้สอน” หรือการวิเคราะห์เชิงกรณีของรายวิชาเฉพาะ มากกว่าการวางกรอบแนวคิดหรือพัฒนาโมเดลการบริหารหลักสูตรในระดับองค์กรวม จึงยังขาดเครื่องมือทางวิชาการที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผน ออกแบบ และประเมินประสิทธิภาพของการบูรณาการแนวคิดอุดมการณ์และการเมืองในรายวิชาภาษาต่างประเทศได้อย่างเป็นระบบ (Ministry of Education of the People’s Republic of China, 2020)

รูปที่ 2 การวิจัยด้านการปฏิรูปการเรียนการสอนตามแนวคิดหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองในแต่ละสาขา

ที่มา : China National Knowledge Infrastructure. (2025, February 3). Search results for “课程思政” by discipline [Data set]. Retrieved from <https://www.cnki.net>

ภาควิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยจีน โดยเฉพาะในสถาบันที่มีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิต เพื่อรองรับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน มีบทบาทสำคัญในฐานะสื่อกลางของนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road) และ “ประชาคมร่วมโชคชะตาจีน-อาเซียน” อย่างไรก็ตาม การที่ภาควิชาเหล่านี้ยังขาดแนวทางการบริหารหลักสูตรที่สามารถบูรณาการแนวคิดเคอ์เจิงชื่อเจิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่การดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่อง หรือไม่สามารประเมินผลลัพธ์เชิงคุณธรรมและอุดมการณ์ของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน และนั่นคือช่องว่างที่ยังต้องการการศึกษาวจัยเพื่อเติมเต็มในเชิงแนวคิด กลยุทธ์ และการนำไปใช้จริงในระดับภาควิชา (National Development and Reform Commission, 2015)

สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยนานกิงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทย ได้ประกาศนโยบายในการบูรณาการแนวคิดเคอเจิงซือเจียงเข้ากับการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ.2566 โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรการกำหนดเป้าหมายด้านคุณธรรม และการส่งเสริมบทบาทของอาจารย์ในการออกแบบรายวิชาและกิจกรรมที่ส่งเสริมอุดมการณ์และการเมืองควบคู่กับการสอนภาษา แต่ยังคงกรอบแนวทางที่ชัดเจน ในการบริหารจัดการ หลักสูตรในระดับภาควิชา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าสถาบันผู้เจียงจะแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในการขานรับนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง โดยเฉพาะในสาขาภาษาต่างประเทศซึ่งมีความท้าทายทางด้านการถ่ายทอดค่านิยมในบริบทพหุวัฒนธรรม แต่การดำเนินงานในระดับภาควิชายังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและแนวปฏิบัติที่ยังไม่เป็นระบบ กล่าวคือ แม้จะมีการปรับโครงสร้างหลักสูตรโดยระบุวัตถุประสงค์ด้านคุณธรรมควบคู่ไปกับเป้าหมายทางภาษา และส่งเสริมให้อาจารย์มีบทบาทในการแทรกแนวคิดทางอุดมการณ์ในรายวิชาแล้วก็ตาม แต่หากปราศจากกรอบแนวทางการบริหารหลักสูตรในระดับนโยบายภาควิชาอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ แผนแม่บทด้านการพัฒนาหลักสูตร กลไกติดตามและประเมินผล หรือการส่งเสริมความร่วมมือเชิงวิชาการระหว่างสาขา ก็อาจทำให้การบูรณาการแนวคิดเคอเจิงซือเจียงยังจำกัดอยู่ในระดับรายวิชาโดยผู้สอนรายบุคคล และไม่สามารถเกิดการพัฒนอย่างยั่งยืนในเชิงระบบได้ (Nanjing Tech University Pujiang Institute, 2023)

ในบริบทของทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดของ Tyler (1949) ได้เสนอว่าหลักสูตรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างชัดเจนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการประเมินที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ขณะที่ Taba (1962) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากฐานล่าง (Grassroots Model) ที่เน้นบทบาทของครูและภาควิชาในการออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ ทั้งสองแนวคิดนี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าการมีกรอบแนวทางในการบริหารหลักสูตรในระดับหน่วยงานย่อย เช่น ภาควิชา ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาให้เกิดผลอย่างยั่งยืนและวัดผลได้จริงในระดับปฏิบัติการ อีกทั้งบริบทเฉพาะของภาควิชาภาษาไทยในสถาบันดังกล่าว ซึ่งมีบทบาทในการผลิตบัณฑิตที่สามารถปฏิบัติงานด้านภาษากับประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะกับประเทศไทยซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการทูตและเศรษฐกิจแน่นแฟ้นกับจีนในปัจจุบัน ทำให้ความคาดหวังต่อบัณฑิตในด้านความสามารถเชิงภาษา ทักษะคิด และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงไม่อาจพึ่งพาเฉพาะทักษะภาษาในเชิงโครงสร้าง แต่จำเป็นต้องมีแนวทางบริหารจัดการหลักสูตรที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ส่งเสริมทั้งมิติความรู้และคุณธรรมควบคู่กันอย่างมีแบบแผน ดังนั้น การขาดกรอบบริหารในระดับภาควิชาจึงเป็นช่องว่างที่สำคัญ ซึ่งหากไม่ได้รับการวิจัย วิเคราะห์ และออกแบบอย่างเป็นระบบ อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตตามแนวทาง “สี่ต่อสู่เหริน” ได้ในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่ที่จะศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัย หนานจิงเทศตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนว่ามีแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิงอย่างไร และนักศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย ได้รับผลลัพธ์จากหลักสูตรที่อิงกับแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์และเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารและคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของสถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยหนานจิงเทศ สามารถได้องค์ความรู้และแนวทางการเสริมสร้างการบริหารหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองมากขึ้นยิ่งขึ้น รวมถึงการวางแผน พัฒนาและออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดของสี จิ้นผิงในสถาบันการศึกษาอีกต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง
- 2) เพื่อศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนการสอนภายใต้แนวคิดเค่อเฉิงซือเจิง หรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองและศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามกรอบแนวคิดดังกล่าว ทั้งในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะ รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ให้สอดคล้องกับแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิง

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาปีการศึกษา 2564 - 2567 สาขาวิชาภาษาไทยคณะภาษาต่างประเทศของสถาบันผู้เจียง มหาวิทยาลัยหนานจิงเทศ จำนวน 167 คน

นำมาคำนวณขนาดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane (1973) กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95 % ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5 % จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 118 คน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการและพัฒนาหลักสูตรในสาขาวิชาภาษาไทยของสถาบันผู้เจียง มหาวิทยาลัยน่านกิงเทศ จำนวน 5 คน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ ณ สถาบันผู้เจียง มหาวิทยาลัยน่านกิงเทศ

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2568 ถึงเดือนพฤษภาคม 2568

3.5 เครื่องมือวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่

แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำเป็น 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาจีน เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเข้าใจข้อคำถามได้ชัดเจน และลดความคลาดเคลื่อนในการตีความ

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2: ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อวัดการรับรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรและคุณลักษณะของนักศึกษา

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับคณาจารย์และผู้บริหารภาควิชา เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และข้อเสนอแนะในการบูรณาการแนวคิดของสี่ จินผิงเข้าสู่การจัดการหลักสูตร

3.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาภาษาต่างประเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการศึกษาของจีน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) กำหนดเกณฑ์ที่ ≥ 0.50 ขึ้นไป

ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try-Out) จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้ววิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดเกณฑ์ที่ ≥ 0.70 ขึ้นไป

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลภายในระยะเวลา 5 เดือน (กุมภาพันธ์-มิถุนายน 2568) เพื่อให้ครอบคลุมการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในทุกชั้นปี การกำหนดระยะเวลานี้มีเหตุผลจากการต้องประสานงานระหว่างภาคเรียนและกิจกรรมภาควิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนการดำเนินงานจริงตลอดรอบปีการศึกษา

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลมีดังนี้

- 1) ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถาบันและภาควิชาภาษาไทย
- 2) แจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบกระดาษและแบบออนไลน์ (Google Form)
- 3) นัดสัมภาษณ์คณาจารย์และผู้บริหารภาควิชาแบบพบหน้า หรือผ่านระบบออนไลน์ (Zoom)
- 4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และคัดแยกเพื่อลงรหัส

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยจัดหมวดหมู่รหัสข้อมูล (Coding) และตีความตามกรอบแนวคิดการบริหารหลักสูตรและแนวคิดของสี จิ้นผิง เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4. ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการศึกษาผู้นำ สี จิ้นผิงเน้นว่าพื้นฐานของการศึกษาคือการบริการประชาชนและบริการสังคม โดยมุ่งหวังที่จะส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละบุคคล การศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม โดยมีเป้าหมายในการให้โอกาสการเติบโตที่เท่าเทียมกันแก่ทุกคน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม ในด้านการศึกษาภาษาต่างประเทศ แนวคิดนี้กำหนดให้การสอนไม่เพียงแต่บริการเพื่อการเติบโตของนักศึกษาเท่านั้น โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการบูรณาการวัฒนธรรมจีนและการเสริมสร้างความรักชาติ (孟东方&张艺, 2022)

แนวคิดการศึกษาผู้นำ สี จิ้นผิงระบุว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรลุความฝันแห่งชาติของจีนและการบรรลุความยิ่งใหญ่ของประเทศ จึงต้องให้การศึกษาอยู่ในตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ในด้านการศึกษาภาษาต่างประเทศ หมายถึง การฝึกฝนให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ และยังคงเสริมสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงกับชาติและความมั่นใจในวัฒนธรรม ผ่านการศึกษาแบบข้ามวัฒนธรรม นักศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างความรักชาติและความ

รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสามารถทำได้ผ่านเนื้อหาการสอน รูปแบบการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน โดยการแทรกซึมการศึกษาเชิงความคิดทางการเมือง (郑承军, 2016)

การแทรกซึมแนวคิดอุดมการณ์และการเมืองในการศึกษาภาษาต่างประเทศในขณะที่การสอนความรู้และทักษะทางภาษาเป็นสิ่งสำคัญ แนวคิดการศึกษา ผู้นำ สี จิ้นผิงเน้นให้มีการแทรกซึมแนวคิดอุดมการณ์และการเมืองเข้าไปด้วย ผ่านเนื้อหาการสอน รูปแบบการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้แนวคิดอุดมการณ์และการเมืองถูกนำไปใช้ตลอดกระบวนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนควรให้ความสำคัญในการบูรณาการวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ค่านิยมหลักทางสังคมนิยม และการศึกษาความรักชาติลงในชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในวัฒนธรรมจีนและความรักชาติของผู้เรียน นอกจากนี้ การศึกษาภาษาต่างประเทศยังควรช่วยพัฒนามุมมองโลกที่ถูกต้อง มุมมองชีวิต ค่านิยมที่ดี และคุณธรรมที่เหมาะสมรวมถึงความรักชาติ วิสัยทัศน์ระดับนานาชาติ และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผ่านการเรียนภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะต้องสามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและทักษะการสร้างสรรค์ที่แข็งแกร่งในบริบทของโลกาภิวัตน์ (腾松艳, 2018)

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาควิชาภาษาไทยสถาบันผู้เจียง ตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยผู้วิจัยนำเสนอ ผลการวิจัยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ตามแนวคิดเค่อเจิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

การปลูกฝังคุณธรรมและการอบรมหรือการสร้างบุคคลที่มีคุณธรรมที่เรียกว่า ลีเต๋อชู่เหรินเป็นภารกิจพื้นฐานในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนแนวคิดเรื่อง หลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองหรือเรียกว่า เค่อเจิงซือเจิงเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการการศึกษาตามภารกิจพื้นฐานของการปลูกฝังคุณธรรมและการอบรมบุคคลหรือการสร้างคนบุคคลที่มีคุณธรรม โดยหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองเป็นรูปแบบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการของจีนยุคใหม่ ซึ่งเป็นการนำค่านิยมทางอุดมการณ์และการเมืองมาผนวกไว้ในกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะ (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2020)

ภารกิจพื้นฐานลีเต๋อชู่เหรินที่ขับเคลื่อนโดยการพัฒนาหลักสูตรเค่อเจิงซือเจิงเป็นข้อกำหนดและเป้าหมายในยุคใหม่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาผ่านการจัดการเรียนสอนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนจาก การถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ การหลอมหลอมอุดมการณ์และการเมือง (Wu, 2019) โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาทักษะ นักศึกษาต้องเรียนรู้และเข้าใจความรู้เพื่อที่จะสามารถพัฒนาทักษะของตนในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาทักษะเป็นการนำความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดมาไปใช้

ในทางปฏิบัติผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแปลงความรู้ให้กลายเป็นความสามารถและช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาจริง การหลอกหลอมอุดมการณ์และการเมืองจะเป็นตัวนำในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ ซึ่งแทรกซึมอยู่ในทุกขั้นตอนข้างต้น แม้ว่าความรู้และทักษะจะสำคัญแต่คุณธรรม ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความสมบูรณ์แบบทั้งในด้านวิชาชีพและการใช้ชีวิตในสังคม การหลอกหลอมอุดมการณ์และการเมืองจะช่วยให้นักศึกษาทำการตัดสินใจที่เหมาะสมในเรื่องวิชาชีพและชีวิตส่วนตัว และสามารถรับผิดชอบต่อบทบาทต่าง ๆ ได้ทั้งสี่ด้านต้องผสมผสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเป้าหมายการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในทุกระดับ ทุกขั้นตอน และทุกมิติ หรือเรียกว่า ชานเฉวียนยู่เหริน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยสถาบันผู้เจียงฯ จะต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอย่างครอบคลุมในสามมิติ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ การฝึกฝนทักษะและการหลอกหลอมอุดมการณ์และการเมือง โดยมีมิติเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกันและมีผลร่วมกันในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาอย่างครบวงจร ช่วยให้นักศึกษาเป็นผู้มีความสามารถทางภาษาไทยที่แข็งแกร่ง และยังสามารถมีคุณธรรมทางที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Pang et al,2022; Wang, 2023) ต่อไป ผู้วิจัยได้สรุปคุณลักษณะหลักที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยสถาบัน ผู้เจียงฯ ควรได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยที่ได้รับการปรับแก้ล่าสุดตามแนวคิดหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองหรือเรียกว่าเค่อเฉิงซือเจิ้ง พร้อมกับการอภิปรายทั้งสามมิติพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับคณบดี ประธานหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2 คุณลักษณะของนักศึกษาที่ได้มาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้

การถ่ายทอดองค์ความรู้หมายถึงกระบวนการจัดระบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่มีโครงสร้างเชิงระบบ ซึ่งมุ่งหวังที่จะนำพานักศึกษาไปสู่การบรรลุความเชี่ยวชาญในหลายด้าน รวมทั้งการได้รับความรู้ในหลากหลายสาขา เช่น องค์ความรู้ด้านภาษาไทย, สังคมและวัฒนธรรมไทย, และด้านวิชาชีพอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ที่มีลักษณะข้ามสาขาวิชา (Interdisciplinary Knowledge Framework) ซึ่งรวมไปถึง “ภาษาไทย + สาขาวิชาชีพ” “ภาษา + วัฒนธรรม” “พหุภาษา” และ “ภาษาไทย+การนำเสนอเรื่องราวของจีน” เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาค และผลักดันการเผยแพร่เรื่องราวจีนไปยังเวทีระดับโลก จากการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยที่ได้รับการปรับแก้ล่าสุด รวมทั้งข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้วิจัยได้สรุปคุณลักษณะของนักศึกษาที่คาดหวังในหลักสูตรดังกล่าวได้ว่า นักศึกษาจะต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์และนำความรู้ไปสู่การเปลี่ยนรูปเป็นสมบัติส่วนบุคคล รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหลาย ๆ สาขาวิชาชีพเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 นักศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ด้านภาษาไทยที่ได้มาจากการแทรกเนื้อหาความเป็นเงินในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า หลักสูตรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภาษาไทยให้กับนักศึกษา โดยมีการเปิดสอนรายวิชาที่เสริมสร้างองค์ความรู้รวมของภาษาไทย เช่น รายวิชาการออกเสียงภาษาไทย รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน 1-4 รายวิชาภาษาไทยขั้นสูงและมีการเปิดสอนรายวิชาแยกเป็นเฉพาะด้านสำหรับทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปล ได้แก่ รายวิชาพัฒนาทักษะการฟัง 1-2 รายวิชาพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ 1-2 รายวิชาพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความ 1-2 รายวิชาพัฒนาการพูดภาษาไทย 1-2 รายวิชาการสนทนาภาษาไทยในชีวิตประจำวันรายวิชาที่เปิดสอนดังกล่าวควบคู่กันเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้ภาษาไทยของนักศึกษา ส่วนการเรียนการสอนในชั้นเรียนจะเน้น การถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงทฤษฎีทางภาษา ที่รวมทั้งหน่วยเสียง การประสมคำ คำศัพท์ โครงสร้างประโยค ไวยากรณ์ และวิธีการจับใจความจากการฟังและการอ่าน วิธีการผลิตภาษาจากการพูดและการเขียน ตลอดจนการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งพัฒนาความเข้าใจในการใช้ภาษาและกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมและถูกต้องตามกาลเทศะ และมีความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารในบริบทการสื่อสารที่หลากหลาย

5.4 นักศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมของไทยอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเข้าใจแก่นแท้ของวัฒนธรรมจีนอันยอดเยี่ยม

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยยังเน้นถึงคุณลักษณะของนักศึกษาในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ศาสนาพุทธ ประเพณีพื้นบ้าน ศิลปะ รูปแบบการเมือง และโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยผ่านการวิเคราะห์หลายมิติของสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจอย่างครบถ้วนเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย รวมถึงเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมและเส้นทางการพัฒนาทางสังคม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแสดงออกถึงความไวต่อวัฒนธรรมและความสามารถในการปรับตัวในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและความร่วมมือระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น การบูรณาการการศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและเพิ่มพูนความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมของนักศึกษา โดยการสอนภาษาไทยควรเน้นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ภาษาเข้ากับการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมการออกแบบหลักสูตรจึงควรกำหนดให้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย เพื่อให้ นักศึกษาไม่เพียงแต่เรียนรู้ภาษาเท่านั้น แต่ยังเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังภาษา (Zhao, 2014; Li, 2011; Qi, 2014) ในการคัดเลือกเนื้อหาหนังสือเรียน ควรใส่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น ประเพณีต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมและภูมิหลังทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจประวัติศาสตร์และลักษณะทางสังคมของประเทศไทยในขณะที่เรียนภาษา (Li, 2011; Qi, 2014) โดยผู้บริหารก็ได้ให้ความสำคัญถึงการเรียนรู้วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเรียนรู้ภาษา

5.5 นักศึกษาต้องต้องมีระบบความรู้แบบบูรณาการ “ภาษาไทย+สาขาวิชาชีพ” เพื่อตอบสนองความต้องการของจีนยุคใหม่

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยมีการเน้นสมรรถนะทางภาษาเป็นหลัก โดยมุ่งสร้างการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาอย่างเป็นระบบ อาทิ การบริหารธุรกิจ การค้าระหว่างประเทศ วัฒนธรรมและสังคมเชิงลึก การสื่อสารทางวิชาชีพ เช่น การท่องเที่ยว สื่อสารมวลชน และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ข้ามพรมแดน เพื่อสร้างโครงสร้างความรู้ที่มีความเป็นองค์รวม “ภาษา + สาขาวิชาชีพ” ซึ่งจะช่วยให้ศึกษามีคุณลักษณะในการใช้ภาษาไทยในระดับวิชาชีพเพื่อการสื่อสารในหลากหลายสาขาและสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และการแก้ปัญหาผ่านมุมมองข้ามวัฒนธรรมได้ และยังสามารถช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบริบทการใช้ภาษาในตลาดแรงงานไทยและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมทั้งสามารถมองเห็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม และกลไกทางธุรกิจในภูมิภาคได้ การบ่มเพาะคุณลักษณะในด้านนี้จะทำให้เป็นพลังสำคัญในการสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและอาเซียนภายใต้ข้อริเริ่มริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถรับมือกับความท้าทายของยุคโลกาภิวัตน์ 4.0 ได้อย่างมั่นใจ แต่ยังสามารถแสดงบทบาทสำคัญในเวทีระดับนานาชาติ เช่น การเจรจาการค้าระหว่างประเทศ การค้าดิจิทัลข้ามพรมแดน ฯลฯ เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์และการแลกเปลี่ยนทางอารยธรรมระหว่างจีนและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างยั่งยืนและลุ่มลึก

5.6 นักศึกษาต้องพัฒนาความสามารถพหุภาษา “ไทย- ลาว” เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาว และส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้ทั้งสองภาษาเพื่อรองรับความต้องการด้านการให้บริการภาษาของภูมิภาคและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน โดยมีเป้าหมายให้นักศึกษาเข้าใจความแตกต่างและความสัมพันธ์ของระบบเสียง โครงสร้างไวยากรณ์ และรูปแบบการสื่อสารของทั้งสองภาษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและแปลภาษาได้หลายภาษาในบริบทข้ามวัฒนธรรม การสร้างสมรรถนะในระบบ “ภาษาไทย+ภาษาลาว” จะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการประยุกต์ใช้ภาษาทั้งสองและมีจิตสำนึกด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์การสื่อสารหลากหลายภาษาและหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างยืดหยุ่นและมีอาชีพ นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะด้านภาษานี้ยังส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจนโยบายด้านภาษาและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของภูมิภาคอาเซียนอย่างลึกซึ้ง เสริมสร้างศักยภาพในการให้บริการทางภาษาทั้งในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศจีน-อาเซียน การสื่อสารระหว่างประเทศ การแปลเชิงธุรกิจ และการเผยแพร่สารในระดับภูมิภาค อันนำไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีความสามารถทางภาษาอย่างรอบด้าน และมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับนานาชาติอย่างแท้จริง จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและประธานลูก

5.7 นักศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับประเทศจีนยุคใหม่และวัฒนธรรมที่ยอดเยี่ยมของจีนเพื่อนำเสนอเรื่องราวของจีนผ่านภาษาไทย

การใช้ภาษาต่างประเทศในการเล่าเรื่องราวของจีนเป็นนวัตกรรมสำคัญในการสอนตามหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองของสาขาวิชาภาษาต่างประเทศทั่วประเทศจีน การนำเรื่องราวของจีนมาผสานกับหลักสูตรภาษาต่างประเทศเป็นการเสริมสร้างทักษะทางภาษาให้กับนักศึกษา และยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในวัฒนธรรมและความรักชาติในแบบที่ไม่รู้ตัว ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา แนวคิดดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจลึกซึ้งถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน ภูมิปัญญาของจีน และจิตวิญญาณของจีน ซึ่งส่งเสริมความมั่นใจในวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจในชาติ (Niu & Chen, 2024; Xie, 2022; Liu, 2023)

การเล่าเรื่องราวของจีนยังต้องการการใช้ทักษะทางภาษา การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการแสดงออกในภาษาและเสริมสร้างมุมมองระดับนานาชาติ (Liu, 2021b; Xie, 2022; Zhao, 2023) การผสมผสานการสอนภาษาและการศึกษาทางอุดมการณ์และการเมืองอย่างลงตัว ทำให้หลักสูตรไม่ได้แค่กระตุ้นความสนใจของนักศึกษา แต่ยังช่วยในการพัฒนาและสร้างคุณค่าและศีลธรรมผ่านเรื่องราวที่มีชีวิตชีวาของจีน ในบริบทของโลกาภิวัตน์ การเล่าเรื่องราวของจีนเป็นวิธีสำคัญในการแสดงภาพลักษณ์ของจีน แต่ยังช่วยสนับสนุนความต้องการบุคลากรด้านภาษาของประเทศ และมีส่วนร่วมในการสร้างระบบการพูดของจีนและการเล่าเรื่องของจีน จากการสัมภาษณ์คนปกติ ซึ่งได้รับคำตอบดังนี้

5.8 คุณลักษณะของนักศึกษาที่ได้มาจากการพัฒนาทักษะ

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาภาษาไทยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลของนักศึกษาในด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูล รวมถึงความสามารถด้านการแปลและการประยุกต์ใช้ในงานจริง ในด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม นักศึกษาจะสามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจมารยาททางสังคมของประเทศไทยและสัญญาณการสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษา เช่น ท่าทางและสามารถจัดการกับความขัดแย้งจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูลจะช่วยให้นักศึกษาสามารถแยกแยะข้อมูลจริงและข้อมูลปลอมจากสื่อและอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยได้ และสามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมของประเทศไทยอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในด้านการแปลและการประยุกต์ใช้ในงานจริง หลักสูตรจะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการแปลภาษาไทย-จีนในบริบทต่าง ๆ เช่น ธุรกิจ การทูต การท่องเที่ยว สามารถทำงานแปลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถดำเนินการทางธุรกิจข้ามพรมแดน เช่น การค้าขายออนไลน์ระหว่างประเทศ หรือการจัดงานนิทรรศการนานาชาติได้ ทั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างทักษะด้านภาษาและความสามารถโดยรวมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการประยุกต์ใช้ในงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.9 ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การแสดงออกและการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกระบวนการเรียนรู้และการใช้ภาษาซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการใช้ภาษาทั้งในด้านการปฏิบัติและความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม นักศึกษาควรมีความสามารถในการเข้าใจการแสดงออกทางภาษา มาตรฐานการปฏิบัติตัว และค่านิยมในแต่ละวัฒนธรรม รวมถึงสามารถปรับตัวให้เหมาะสมเมื่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Liu, 2010; Chen, 2019) นอกจากนี้ การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากภาษาเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงการเรียนรู้ภาษาเข้ากับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อไม่ให้ตกอยู่ในขอบเขตของการใช้สัญลักษณ์ทางภาษาเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ภายใต้ภาษา (Du, 2012) ในขณะเดียวกัน นักศึกษาควรมีความไวต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิดและความขัดแย้งในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Chen, 2021) ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมยังรวมถึงความสามารถในการเข้าใจและใช้การสื่อสารที่ไม่ใช่ภาษา เช่น การใช้ท่าทาง การเคลื่อนไหวของร่างกาย และการใช้ภาษาที่เหมาะสมในบริบทต่าง ๆ (Li, 2018) ในกระบวนการนี้ บทบาทของอาจารย์ผู้สอน มีความสำคัญยิ่ง โดยผู้สอนต้องมีความตระหนักทางวัฒนธรรมและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และสามารถชี้แนะให้นักศึกษาเข้าใจและเคารพวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกระบวนการเรียนการสอน (Du, 2012) การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาภาษาจะช่วยให้เสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารในระดับสากล และมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ

5.10 ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูล

ภายใต้แนวคิดอุดมการณ์และการเมือง การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยควรมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างการฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความสามารถในการคัดกรองข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความสามารถโดยรวมของนักศึกษา (Zhao & Yu, 2019; Tian, 2025) โดยการฝึกฝนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ช่วยเสริมสร้างทักษะในการอนุมานเชิงตรรกะ การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา และยังช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจความขัดแย้งและการผสมผสานของค่านิยมในบริบทของหลายวัฒนธรรม โดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นปัญหาและการสร้างสถานการณ์ที่กระตุ้นการคิด นักศึกษาจะสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างเต็มที่ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาทักษะทางความคิด การฝึกอ่าน การเขียน และการอภิปรายเชิงวิพากษ์ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจความหมายลึกซึ้งของข้อความและเสริมสร้างความลึกซึ้งในการคิด (Ai, 2023) ในด้านความสามารถในการคัดกรองข้อมูล นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยควรมีทักษะในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ในหลักสูตรที่บูรณาการหลักการอุดมการณ์และการเมือง นักศึกษาจะได้เรียนรู้การคัดเลือกข้อมูลผ่านการสอดแทรกค่านิยมทางสังคม เช่น ความขยันขันแข็ง ความดี และความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นค่านิยมหลักของสังคมจีน โดยจะช่วยให้นักศึกษาสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่บิดเบือน และทำความเข้าใจในกระบวนการกรองข้อมูลอย่างมีเหตุผล (Ai, 2023) นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมในเวทีระหว่างประเทศ ดังนั้นนักศึกษา

จำเป็นต้องมีทักษะในการรับรู้และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และหลีกเลี่ยงการมีอคติทางวัฒนธรรม หลักสูตรการเรียนการสอนจะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการเปรียบเทียบและสร้างความตระหนักถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยช่วยให้นักศึกษาสามารถมองวัฒนธรรมตะวันตกในมุมมองที่เป็นกลาง และยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน (Zhao & Yu, 2019; Zuo, 2021) ในด้านการปฏิบัติการสอน การใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นงานเป็นภารกิจจะช่วยเชื่อมโยงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับทักษะการใช้ภาษาในลำดับขั้นต่างๆ โดยนักศึกษาก็จะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ช่วยให้เข้าใจและประยุกต์ใช้หลักการอุดมการณ์และการเมือง เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแหล่งข้อมูลออนไลน์ในการสนับสนุนการศึกษา ช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจแนวคิดทางการเมืองและอุดมการณ์ในหลักสูตร พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการคัดกรองข้อมูลจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ อาจารย์ผู้สอนควรมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการแนวคิดอุดมการณ์และการเมืองกับการคิดเชิงวิพากษ์เข้าด้วยกัน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในตัวตนของนักศึกษา การผสมผสานระหว่างการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะในการคัดกรองข้อมูลนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในสาขาภาษาต่างประเทศ โดยสามารถส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในเวทีระหว่างประเทศ พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ต่างประเทศในเชิงวิพากษ์และมีมุมมองที่เป็นกลาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ให้ทุกวิชาในหลักสูตรมีการสอดแทรกหลักการอุดมการณ์ และอาจารย์ทุกท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในสังคม

5.11 ทักษะการแปลและการประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ

การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสาขาภาษาไทยภายใต้แนวคิดหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองต้องเน้นการถ่ายทอดทักษะด้านการแปลและการประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ โดยเป้าหมายของการเรียนการสอนรายวิชาแปลคือการบรรลุความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการนำเสนอคุณค่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาความสามารถ ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายทางอุดมการณ์และการเมืองที่ชัดเจนที่เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ “การขยายตัวของวัฒนธรรมจีน” และความต้องการการสร้างสาขามนุษยศาสตร์ใหม่ การเรียนการสอนการแปลจึงเน้นบทบาทของความรับผิดชอบต่อสังคมและการกิจการส่งเสริมวัฒนธรรมจีน (Wei et al, 2022) ในการสอนรายวิชาการแปล การผสมผสานองค์ประกอบของจีนเข้าไปในการเรียนรู้เป็นวิธีสำคัญในการเพิ่มพูนความเข้าใจและการยอมรับวัฒนธรรมจีน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในวัฒนธรรมจีนของนักศึกษาและยังพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่องจีนผ่านภาษาไทยอีกด้วย (Jian, 2024)

การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยประกอบด้วยเสริมสร้างทักษะทางภาษา วัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และทักษะวิชาชีพ โดยมุ่งหวังให้นักศึกษามีพื้นฐานทางภาษาที่มั่นคง มีความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสื่อสารคุณค่าของจีนในวงการระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นนักแปลที่มีวิสัยทัศน์สากล (Song, 2023; Dan, 2023) ตัวอย่างการปฏิบัติในการสอน เช่น ในรายวิชาการแปลไทยจีน เราได้นำเสนอการศึกษาเกี่ยวกับการแปลวาทกรรมทางการเมืองของจีนโดยเฉพาะการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการแปลคำศัพท์ทาง

การเมืองของจีนซึ่งช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการแปลในด้านการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ และการเผยแพร่วัฒนธรรม (Dan, 2023) และยังผสมผสานหลักการทางอุดมการณ์และการเมืองโดยการแปล ผลงานที่ยอดเยี่ยมของจีนและเอกสารนโยบายต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และเข้าใจค่านิยมหลักของ สังคมนิยมในระหว่างกระบวนการแปล บทบาทของอาจารย์ในแนวคิดสูตรอุดมการณ์และการเมืองนั้นสำคัญมาก โดยอาจารย์ต้องมีคุณสมบัติทางการเมืองที่สูง การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมและทักษะการสอน เพื่อให้ แน่ใจว่าแนวคิดจะถูกนำไปใช้ในทางที่มีประสิทธิภาพ (Yang & Wang, 2023) การบูรณาการเนื้อหาอุดมการณ์เข้าไป ในการเรียนการสอนและหลีกเลี่ยงการบังคับให้ข้อมูลใด ๆ เข้าสู่จิตใจของนักศึกษาจะทำให้การเรียนการสอน เป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยโมเดลการสอนนี้ การพัฒนาทักษะทางการแปลและการประยุกต์ใช้ใน ภาคปฏิบัติของนักศึกษาภาษาต่างประเทศไม่เพียงแต่จะยกระดับทักษะทางวิชาชีพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติ ทางอุดมการณ์และวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการสื่อสารวัฒนธรรมจีนออก สู่โลกและกลายเป็นบุคลากรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีวิสัยทัศน์

6 การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาควิชาภาษาไทยสถาบันผู้เจียงตามแนวคิดผู้นำสี่ จิ้นผิง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษา ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง 2) เพื่อศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย ตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหาร หลักสูตรภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวม ข้อมูลเสร็จสิ้น จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ และสามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

6.1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย ตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

มิติของการถ่ายทอดองค์ความรู้

การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภายใต้อแนวคิด เค่อเฉิงซือเจิง หรือ หลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองของสถาบันผู้เจียง มหาวิทยาลัยนานกิงเทค มีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และอุดมการณ์ทางสังคมได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของ ประเทศจีนและภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของความร่วมมือด้านภาษาและ วัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตร ดังกล่าว ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวทางเค่อเฉิงซือเจิงในมิติของการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 5 ด้านสำคัญ ดังนี้

1) พื้นฐานการใช้ภาษาไทย นักศึกษาควรมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และเหมาะสมในบริบทวิชาชีพ โดยครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความเข้าใจในระบบเสียง การเขียนและ

ไวยากรณ์ (2) ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปลอย่างคล่องแคล่ว (3) การใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับบริบท สถานการณ์ และวัตถุประสงค์ทางสังคมและวัฒนธรรม และ (4) การใช้ศัพท์เฉพาะในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องอาศัยกระบวนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย

2) ความสามารถด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) นักศึกษาต้องสามารถใช้และแปลงภาษาไทยและภาษาลาวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยเข้าใจความเหมือนและความต่างของทั้งสองภาษา ทั้งในด้านเสียง คำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ สามารถแปลภาษาในบริบทจริง เช่น การค้าขายแดน การท่องเที่ยว และการบริการสองภาษาได้อย่างแม่นยำ รวมถึงเข้าใจบริบทวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง และสามารถใช้ภาษาในสาขาวิชาชีพเพื่อความร่วมมือทางภูมิภาคได้

3) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม นักศึกษาต้องสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ คุณค่าทางวัฒนธรรม และมาตรฐานสังคมของไทย สามารถเลือกยุทธศาสตร์การสื่อสารที่เหมาะสม ตีความพฤติกรรมที่ไม่ใช้คำพูด และปรับตัวต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ พร้อมประยุกต์ใช้ในการเจรจา การท่องเที่ยว และความร่วมมือทางการทูต

4) วิชาชีพแบบบูรณาการ นักศึกษาต้องสามารถบูรณาการความรู้ทางภาษาไทยกับศาสตร์วิชาชีพ เช่น ธุรกิจ การท่องเที่ยว และสื่อสารมวลชน โดยเข้าใจคำศัพท์เฉพาะ ลักษณะข้อความในแต่ละสาขา และสามารถผลิตเอกสารหรือเนื้อหาตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงใช้ภาษาสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของอุตสาหกรรมและการทำงานในบริบทพหุวัฒนธรรม

5) การเล่าเรื่องจีน นักศึกษาควรมีความสามารถในการถ่ายทอดแนวคิดการพัฒนา จิตวิญญาณและวัฒนธรรมของจีนอย่างถูกต้อง โดยแปลงแนวคิดจีนให้สอดคล้องกับการรับรู้ของชาวไทย แปลสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เข้าใจง่าย ออกแบบเนื้อหาตามสื่อและกลุ่มเป้าหมายในประเทศไทยและใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินและปรับกลยุทธ์การเล่าเรื่องให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

มิติของการพัฒนาทักษะ

การพัฒนาทักษะภายใต้แนวคิดเคอเจิงซือเจิงมุ่งเน้นการหล่อหลอมผู้เรียนให้มีสมรรถนะทั้งทางวิชาชีพ ภาษา วัฒนธรรม และคุณธรรมสาธารณะ โดยเฉพาะในบริบทของการเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ นักศึกษาจะต้องมีทักษะเชิงบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ในบริบทข้ามวัฒนธรรม ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวทางเคอเจิงซือเจิงในมิติของการพัฒนาทักษะได้ 7 ประการ ดังนี้

1) ทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม นักศึกษาควรมีความสามารถในการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งสามารถปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทและผู้รับสาร มีความเข้าใจในความหมายทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในภาษา และสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ นักศึกษาต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลและใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในบริบทของข้อมูลข่าวสารที่มีทั้งข้อเท็จจริงและข้อมูลบิดเบือน เพื่อสร้างกรอบความคิดที่รอบด้านและเป็นกลาง

3) ทักษะการคัดกรองข้อมูล นักศึกษาต้องสามารถแยกแยะข้อมูลจริงและข้อมูลเท็จในสื่อสารสนเทศขนาดใหญ่ มีทักษะในการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ทักษะการแปลและการประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ นักศึกษาควรมีความสามารถในการแปลภาษาในสถานการณ์จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทและความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น การแปลด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว หรือการทูต ทั้งในเชิงภาษาและการสื่อความหมาย

5) ความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น นักศึกษาต้องมีความตระหนักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้งสามารถเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้อื่นอย่างเคารพและเข้าใจ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

6) ทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน นักศึกษาควรสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่าง และสามารถทำงานร่วมกับผู้คนจากหลากหลายภูมิหลังได้อย่างกลมกลืน โดยใช้ความเข้าใจทางวัฒนธรรมเป็นฐานในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

7) ความรับผิดชอบทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม นักศึกษาต้องมีจิตสำนึกในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยและจีนอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนและเคารพในข้อเท็จจริง ตลอดจนสามารถเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมในการสื่อสารในบริบทข้ามวัฒนธรรม

6.2 ผลการศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเคอเจิงซีอเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง มิติของการถ่ายทอดองค์ความรู้

นักศึกษารุ่นปี 2564 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.60 รองลงมา คือ ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ด้านการบูรณาการวิชาชีพ และด้านการเล่าเรื่องจีน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

นักศึกษารุ่นปี 2565 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.65 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 รองลงมาคือ ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและด้านการเล่าเรื่องจีน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 เท่ากันส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบูรณาการวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61

นักศึกษารุ่นปี 2566 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.32 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการ

สื่อสารข้ามวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 รองลงมาคือ ด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ด้านการบูรณาการวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเล่าเรื่องเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26

นักศึกษารุ่นปี 2567 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.00 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบูรณาการวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 รองลงมา คือ ด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) และด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.02 เท่ากัน ด้านการเล่าเรื่องเงิน มีค่าเฉลี่ย 2.96 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95

มิติของการพัฒนาทักษะ

นักศึกษารุ่นปี 2564 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการพัฒนาทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ด้านการคัดกรองข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44

นักศึกษารุ่นปี 2565 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาทักษะอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา คือ ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน และด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.68 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดกรองข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

นักศึกษารุ่นปี 2566 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการพัฒนาทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.33 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ด้านการคัดกรองข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24

นักศึกษารุ่นปี 2567 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะผ่านการพัฒนาทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.98 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดกรองข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85

6.3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

จากผลการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง และระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยอย่างเป็นระบบใน 7 ด้านดังต่อไปนี้

1) พัฒนาพื้นฐานการใช้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบ ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในด้านภาษาไทยลดลงต่อเนื่องในรุ่นหลัง แสดงถึงความจำเป็นในการปรับหลักสูตรให้ส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปลในบริบทจริง ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติและสถานการณ์จำลอง เพื่อสร้างสมรรถนะการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมและวิชาชีพ

2) เสริมสร้างพหุภาษา (ไทย-ลาว) และทักษะการแปล จากผลการศึกษาที่แสดงถึงระดับความสามารถที่ยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตร ควรเพิ่มกิจกรรมการฝึกเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาฝึกแปลสองทิศทาง และจำลองสถานการณ์การแปลในบริบทอาชีพ เพื่อเพิ่มความแม่นยำทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม

3) พัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อยกระดับความเข้าใจในบริบทพหุวัฒนธรรม ควรบูรณาการความรู้ด้านประเพณี ระบบภาษาเชิงวัฒนธรรม และการตีความพฤติกรรมที่ไม่ใช้คำพูด พร้อมจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนกับเจ้าของภาษา เพื่อส่งเสริมการสื่อสารอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ข้ามวัฒนธรรมจริง

4) ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูล ควรเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามเชิงลึก และการแยกแยะข้อมูลจริงจากข้อมูลเท็จ โดยใช้สื่อหลากหลายประเภทเป็นเครื่องมือในการฝึกทักษะ และจัดกิจกรรมวิเคราะห์ข่าวหรือบทความในประเด็นร่วมสมัย เพื่อพัฒนาวิจารณ์ญาณ

5) บูรณาการภาษาไทยกับวิชาชีพเฉพาะทาง ควรออกแบบรายวิชาที่เชื่อมโยงภาษาไทยกับการปฏิบัติงานจริงในสาขาต่าง ๆ เช่น การเขียนเอกสารธุรกิจ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และการประสานงานโครงการระดับนานาชาติ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จริง

6) ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความเคารพในความแตกต่าง ควรจัดกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจในค่านิยมและประวัติศาสตร์ของทั้งไทยและจีน ร่วมกับการเรียนรู้กรณีศึกษาทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง ควบคู่กับการเคารพวัฒนธรรมอื่นอย่างเข้าใจ

7) พัฒนาทักษะการเล่าเรื่องเงินในบริบทไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเน้นการฝึกถ่ายทอดแนวคิดทางวัฒนธรรมของจีนผ่านเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังไทย โดยใช้แนวทาง “Storytelling With Strategy” ผสานกับการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การเล่าเรื่องมีประสิทธิภาพในระดับสากล

ตารางที่ 1 ระดับผลลัพธ์การพัฒนาคุณลักษณะจากการพัฒนาทักษะของนักศึกษารุ่นปี 2567 ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น

ด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น	Mean	SD	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. อธิบายค่านิยมหลักของวัฒนธรรมจีนได้ชัดเจน	2.98	0.565	2	4	-0.008	0.358
2. หลีกเลี่ยงการตีตราทางวัฒนธรรม	3.15	0.684	2	4	-0.192	-0.793
3. เปิดกว้างในหัวข้อที่ถกเถียง	3.23	0.692	2	4	-0.338	-0.834
รวม	3.12	0.354	2	4	-0.546	0.224

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษารุ่นปี 2567 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.12 เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเด็นเปิดกว้างในหัวข้อที่ถกเถียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 รองลงมาคือ ประเด็นหลีกเลี่ยงการตีตราทางวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประเด็นอธิบายค่านิยมหลักของวัฒนธรรมจีนได้ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98

เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) พบว่า ทุกประเด็นมีค่าความเบ้เป็นลบเล็กน้อย โดยค่าเฉลี่ยรวมของความเบ้เท่ากับ -0.546 แสดงให้เห็นว่าค่าคะแนนมีแนวโน้มกระจุกตัวอยู่ทางด้านคะแนนสูง ซึ่งสะท้อนว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี

สำหรับค่าความโด่ง (Kurtosis) ซึ่งใช้พิจารณารูปแบบการกระจายตัว พบว่า มีค่าทั้งบวกและลบเล็กน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.224 ซึ่งแสดงว่าลักษณะการกระจายของข้อมูลอยู่ใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Mesokurtic Distribution) หมายความว่าความคิดเห็นของนักศึกษามีความหลากหลาย แต่ไม่สุดโต่ง

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษารุ่นปี 2567 มีแนวโน้มที่ดีในการพัฒนาทัศนคติที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่ยังคงต้องได้รับการส่งเสริมให้เข้าใจรากฐานและคุณค่าของวัฒนธรรมจีนในระดับลึกมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำเสนอวัฒนธรรมของตนอย่างมั่นใจในเวทีสากล และส่งเสริมความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจและเคารพความแตกต่าง

ตารางที่ 2 ระดับผลลัพธ์การพัฒนาคุณลักษณะจากการพัฒนาทักษะของนักศึกษารุ่นปี 2567 ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน

ด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน	Mean	SD	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. ปรับตัวเข้ากับการทำงานแบบไทย	2.98	0.729	2	4	0.032	-1.063
2. ประสานความแตกต่างในทีม	2.77	0.722	2	4	0.378	-0.971
3. สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม	3.00	0.744	2	4	0.000	-1.147
รวม	2.92	0.443	2	4	0.142	-0.801

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษารุ่นปี 2567 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.92 เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเด็นสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 รองลงมาคือ ประเด็นปรับตัวเข้ากับการทำงานแบบไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประเด็นประสานความแตกต่างในทีม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77

เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) พบว่า ค่าความเบ้โดยรวมมีค่าเป็นบวกเล็กน้อยเท่ากับ 0.142 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกระจายของคะแนนมีแนวโน้มเอียงไปทางด้านคะแนนต่ำ แสดงว่านักศึกษาบางส่วนยังประเมินตนเองในระดับไม่สูงนัก

สำหรับค่าความโด่ง (Kurtosis) ซึ่งใช้พิจารณารูปแบบการกระจายของข้อมูล พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.801 แสดงถึงการกระจายของคะแนนที่แบนกว่าการแจกแจงแบบปกติ (Platykurtic Distribution) หมายความว่า ความเห็นของนักศึกษาในด้านนี้ค่อนข้างกระจายตัวใกล้เคียงกัน และไม่มีความสุดโต่งหรือแตกต่างกันมากในแต่ละกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษารุ่นปี 2567 มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์และการปรับตัวในระดับหนึ่ง แต่ยังคงขาดความเชี่ยวชาญในทักษะการประสานงานและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งควรมีการส่งเสริมเพิ่มเติมผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มคนหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นบุคลากรที่สามารถทำงานในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3 ระดับผลลัพธ์การพัฒนาคุณลักษณะจากการพัฒนาทักษะของนักศึกษารุ่นปี 2567 ด้าน

ความรับผิดชอบทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม

ด้านความรับผิดชอบทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม	Mean	SD	Min	Max	Skewness	Kurtosis
1. แก่ใจความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย	3.02	0.812	2	4	-0.039	-1.477
2. สามารถแปลงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีน เช่น ฤดูกาลและศิลปะการเขียนอักษร ให้เข้าใจง่ายในบริบทของผู้ฟังไทย	3.13	0.703	2	4	-0.179	-0.908
3. ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลวัฒนธรรม (เช่น อ่างอิงงานวิชาการไทย)	2.94	0.727	2	4	0.096	-1.047
4. สามารถประเมินผลการสื่อสารและปรับกลยุทธ์การเล่าเรื่องให้เหมาะสม	3.06	0.697	2	4	-0.085	-0.863
5. เป็นกลางในประเด็นอ่อนไหว (เช่น ปัญหาชายแดนภาคใต้)	3.08	0.647	2	4	-0.077	-0.510
รวม	3.05	0.309	2	4	-0.473	0.073

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษารุ่นปี 2567 มีระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.05 เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเด็นสามารถแปลงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจีน เช่น ฤดูกาลและศิลปะการเขียนอักษร ให้เข้าใจภายในบริบทของผู้ฟังไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 รองลงมาคือ ประเด็นเป็นกลางในประเด็นอ่อนไหว (เช่น ปัญหาชายแดนภาคใต้) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 ประเด็นสามารถประเมินผลการสื่อสารและปรับกลยุทธ์การเล่าเรื่องให้เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 ประเด็นแก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ประเด็นระบุแหล่งที่มาของข้อมูลวัฒนธรรม (เช่น อ้างอิงงานวิชาการไทย) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94

เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) พบว่า ค่าความเบ้โดยรวมเท่ากับ -0.473 ซึ่งเป็นค่าลบเล็กน้อย แสดงถึงแนวโน้มของการให้คะแนนที่ค่าคะแนนกระจุกตัวไปทางคะแนนสูง สะท้อนว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินตนเองในระดับปานกลางถึงสูง

สำหรับค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0.073 ซึ่งใกล้เคียงกับศูนย์ แสดงว่ารูปแบบการกระจายตัวของคะแนนมีลักษณะใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Mesokurtic Distribution) หมายความว่าความเห็นของนักศึกษาในแต่ละด้านมีการกระจายตัวในระดับปกติ ไม่แหลมหรือแบนจนเกินไป

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีจิตสำนึกต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในระดับหนึ่ง แต่ยังคงขาดความแม่นยำในการใช้เครื่องมือเชิงวิชาการ และการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรมเสวนา การฝึกสื่อสารในสถานการณ์จำลอง และการบูรณาการความรู้ด้านวัฒนธรรมเข้ากับวิชาชีพอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

จากผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง และระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยในบริบทของสถาบันผู้เจียงตามแนวคิดเค่อเฉิงซือเจิงได้อย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาภายใต้กรอบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรให้เสริมสร้างพื้นฐานการใช้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบผลการศึกษาระดับปริญญาตรีแสดงให้เห็นว่านักศึกษารุ่นปี 2564 มีระดับผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทยสูงสุดและลดลงตามลำดับรุ่น โดยเฉพาะนักศึกษาในรุ่น 2024 ที่มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด การพัฒนาการบริหารหลักสูตรจึงควรมุ่งยกระดับความรู้และทักษะภาษาไทยในทุกมิติ ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน และแปล โดยส่งเสริมการใช้สื่อสารภาษาในสถานการณ์จริง ควบคู่กับการออกแบบกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาตามบริบทจริงและสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในกรอบวัฒนธรรมไทย

แนวทางที่ 2 การเสริมสร้างความสามารถด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) และทักษะการแปล แม้หลักสูตรจะมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยและภาษาลาวได้อย่างถูกต้อง แต่ผลลัพธ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะด้านนี้ในรุ่นหลัง ๆ อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย การบริหารหลักสูตรควรพิจารณาการเพิ่มรายวิชาหรือกิจกรรมเสริมที่เน้นการวิเคราะห์โครงสร้างภาษา การเปรียบเทียบทางไวยากรณ์ การฝึกแปลสถานการณ์จริง และการฝึกแปลสองทิศทางในสาขาวิชาชีพ เช่น การท่องเที่ยว การค้าขายแดนหรือ การบริการลูกค้าสองภาษา เพื่อให้ นักศึกษามีความแม่นยำทั้งด้านภาษาและความเข้าใจบริบทวัฒนธรรม

แนวทางที่ 3 การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรมการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นคุณลักษณะสำคัญในบริบทการทำงานยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษารุ่นใหม่มีทักษะด้านนี้ลดลง การพัฒนาการเรียนการสอนจึงควรบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรม การใช้ภาษาอย่างให้เกียรติ การตีความพฤติกรรมที่ไม่ใช่คำพูด และการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม พร้อมส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือชาวต่างชาติจริงผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมหรือความร่วมมือระดับภูมิภาค

แนวทางที่ 4 การส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูลเชิงวิชาการ จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีแนวโน้มใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์และการแยกแยะข้อมูลได้ในระดับที่ลดลงตามลำดับปีการศึกษา การบริหารหลักสูตรจึงควรจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเป็นขั้นตอน (Thinking Process) การตั้งคำถามเชิงลึก การวิเคราะห์ที่สื่อหลากหลายประเภท และการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลในโลกออนไลน์ รวมถึงควรจัดกิจกรรมฝึกวิเคราะห์เนื้อหาข่าว วิจารณ์บทความ หรือแยกแยะข้อมูลที่เท็จในประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างกรอบคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แนวทางที่ 5 การออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการกับวิชาชีพเฉพาะทาง ผลการศึกษาในด้านวิชาชีพแบบบูรณาการของนักศึกษาโดยเฉพาะรุ่นหลัง พบว่า ยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างภาษาไทยกับการประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเขียนเอกสารวิชาชีพการพูดในบริบททางธุรกิจหรือท่องเที่ยว การแปลเอกสารในภาคสนาม การผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานโครงการร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งควรร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรในภาคปฏิบัติเพื่อสร้างประสบการณ์จริงให้กับนักศึกษา

แนวทางที่ 6 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความสามารถในการเคารพความแตกต่างทักษะด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่นเป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง การจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมและค่านิยมของทั้งจีนและไทย ตลอดจนการวิเคราะห์กรณีศึกษาการปะทะทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยให้นักศึกษาสร้างความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเคารพ เข้าใจ และไม่ตีตรา

แนวทางที่ 7 การพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องเงินในบริบทไทยอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเล่าเรื่องเงินยังอยู่ในระดับต่ำในรุ่นหลัง ๆ การบริหารหลักสูตรควรเน้นการฝึกผลิตเนื้อหาและการวิเคราะห์กลยุทธ์การเล่าเรื่อง เช่น การแปลงแนวคิดการพัฒนาของเงินให้เข้าใจง่ายในบริบทไทย การออกแบบเนื้อหาตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย การฝึกประเมินประสิทธิภาพของเนื้อหา และการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ทั้งนี้ควรใช้แนวคิด Storytelling With Strategy

ร่วมกับการบูรณาการภาษาศาสตร์ประยุกต์และสื่อสารมวลชนร่วมสมัย ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเจิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเจิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง

แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทย	รายละเอียด
1. พัฒนาพื้นฐานการใช้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบ	เน้นกิจกรรม Learning by Doing และสถานการณ์จำลองวิชาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยทั้ง 5 ด้านในบริบทจริง
2. เสริมสร้างความสามารถด้านพหุภาษา (ไทย-ลาว) และทักษะการแปล	เพิ่มรายวิชา/กิจกรรมเปรียบเทียบโครงสร้างภาษา ผีกแปลสถานการณ์จริง และฝึกแปลสองทิศทางในบริบทวิชาชีพ
3. พัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการปรับตัว	บูรณาการการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การใช้ภาษาให้เกียรติการตีความพฤติกรรมไม่ใช่คำพูด และกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
4. ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการคัดกรองข้อมูล	จัดการเรียนรู้ที่เน้น Thinking Process, วิเคราะห์สื่อหลากหลาย, ตรวจสอบข้อมูล และฝึกกรณีศึกษาจริง
5. ออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการกับวิชาชีพ	เน้นการฝึกภาคสนาม เช่น เขียนเอกสารวิชาชีพ พุดทางธุรกิจ แปลเอกสารจริง และร่วมมือกับองค์กรภาคปฏิบัติ
6. พัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเคารพความแตกต่าง	ส่งเสริมกิจกรรมสร้างอัตลักษณ์ เช่น วิเคราะห์วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ กรณีปะทะวัฒนธรรม และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม
7. พัฒนาทักษะการเล่าเรื่องเงินในบริบทไทย	เน้น Storytelling With Strategy วิเคราะห์กลยุทธ์การเล่าเรื่อง แปลงแนวคิดเงินให้เข้าใจง่าย และฝึกประเมินเนื้อหา

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาควิชาภาษาไทยสถาบันผู้เจียงตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถอภิปรายผลการศึกษาในประเด็นสำคัญดังนี้

7.1 มิติของการถ่ายทอดองค์ความรู้

ผลการศึกษาระดับผลลัพธ์การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเค่อเจิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง ระหว่างปีการศึกษา 2564–2567 พบแนวโน้มที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างรุ่น โดยนักศึกษารุ่นปี 2564 มีระดับผลลัพธ์โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ในขณะที่นักศึกษารุ่นปี 2565 มีระดับผลลัพธ์ลดลงมาอยู่ในระดับดี และลดลงต่อเนื่องในรุ่นปี 2566 และ 2567 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมถอยของผลสัมฤทธิ์เชิงองค์ความรู้ที่ควรพิจารณาอย่างเร่งด่วนในเชิงการบริหารหลักสูตร

ด้านความรู้พื้นฐานทางภาษาไทย พบว่า ผลสัมฤทธิ์มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง โดยเฉพาะในรุ่นปี 2567 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอนในด้านระบบเสียง ไวยากรณ์ การใช้ภาษาตามวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้ในงานวิชาชีพ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของคณาจารย์สะท้อนว่า นักศึกษาจำนวนหนึ่งมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างจำกัดในบริบทจริง อันเป็นผลมาจากการขาดโอกาสฝึกฝนภาคปฏิบัติที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับเนื้อหาทางวิชาการ

ด้าน พหุภาษา (ไทย-ลาว) มีแนวโน้มผันผวน โดยมีระดับผลลัพธ์สูงสุดในรุ่นปี 2565 และต่ำลงในรุ่น 2566 และ 2567 การลดลงของผลสัมฤทธิ์ในด้านนี้อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการบูรณาการการสอนสองภาษาในบริบทจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกแปล การเปรียบเทียบโครงสร้างภาษา และการใช้ภาษาสำหรับการสื่อสารในงานวิชาชีพที่หลากหลาย เช่น การค้าขายแดนหรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การขาดกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมก็อาจมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ด้านนี้ลดลง

ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม แม้จะเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในรุ่นปี 2564 และยังคงอยู่ในระดับสูงในรุ่นปี 2565 แต่พบว่าผลสัมฤทธิ์ลดลงในรุ่นปี 2566 และปี 2567 ความเปลี่ยนแปลงนี้อาจสะท้อนถึงการลดลงของกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลองจริง เช่น การเจรจาทางธุรกิจแบบข้ามวัฒนธรรม หรือการฝึกตีความพฤติกรรมไม่ใช่คำพูด ทั้งนี้ นักศึกษารุ่นใหม่มีแนวโน้มขาดประสบการณ์ตรงในการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาและชุมชนวัฒนธรรมจริง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมผ่านโครงการแลกเปลี่ยน หรือกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภายนอก

ด้านการบูรณาการวิชาชีพ เป็นอีกมิติที่มีการลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในรุ่น 2565 และรุ่นปี 2566 แม้จะฟื้นตัวเล็กน้อยในรุ่นปี 2567 แต่ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงช่องว่างของการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ภาษาไทยกับทักษะเฉพาะทางในสาขาอาชีพ เช่น การเขียนเอกสารธุรกิจ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ หรือการแปลเอกสารราชการ ผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ในชั้นเรียนยังขาดการประยุกต์ใช้ร่วมกับบริบทวิชาชีพจริง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับโลกการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการเล่าเรื่องจีน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของนักศึกษาในการสื่อสารแนวคิดทางการพัฒนาและวัฒนธรรมจีนในบริบทไทย พบว่า มีแนวโน้มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในรุ่นปี 2567 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการขาดทักษะการแปลเชิงวัฒนธรรม การวิเคราะห์กลยุทธ์การเล่าเรื่อง และความเข้าใจในความต้องการของผู้ฟังชาวไทย การออกแบบการเรียนรู้ในด้านนี้ จึงควรบูรณาการสื่อดิจิทัลและแนวคิด Storytelling With Strategy อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับแนวคิดของ Li Junxin (2021) อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเคอเจิงซือเจิงต้องเน้นการบูรณาการอุดมการณ์และคุณธรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชาอย่างเป็นธรรมชาติ (Invisible Integration) โดยไม่แยกออกจากสาระวิชาชีพ เพื่อหล่อหลอมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับเนื้อหาและระดับค่านิยม นอกจากนี้การที่นักศึกษารุ่นแรกมีผลลัพธ์อยู่ในระดับสูงมาก แสดงถึงการบูรณาการองค์

ความรู้ที่มีคุณภาพทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และจิตสำนึกสังคม ขณะที่นักศึกษารุ่นหลังเริ่มมีผลลัพธ์ที่ลดลง สะท้อนถึงความท้าทายในการถ่ายทอดเนื้อหาให้เกิดผลกระทบต่อคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Xi Jinping (2016) ที่อธิบายว่าอุดมศึกษาในประเทศจีนต้องไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ต้องเป็นเวทีในการปลูกฝังคุณธรรม ความรักชาติ ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในสังคมโลกอย่างมีวิจรรย์ญาณ โดยเฉพาะในหลักสูตรภาษาไทย ที่ต้องอาศัยทั้งการถ่ายทอดเนื้อหา ความเข้าใจวัฒนธรรมไทย และการฝึกฝนทักษะสื่อสารกับบริบททางสังคม การลดลงของผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรุ่นหลังจึงสะท้อนถึงความจำเป็นที่สถาบันควรปรับกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาตามแนวคิดเคอเฉิงซือเจิงอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาควิชาภาษาไทย สถาบันผู้เจียง ตามแนวคิดผู้นำสี จิ้นผิง พบว่าผลการวิจัยสามารถเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ทั้งสามข้ออย่างชัดเจน กล่าวคือ ในด้านการศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเคอเฉิงซือเจิง ผลการประเมินทั้งมิติองค์ความรู้และมิติทักษะพบว่าแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง โดยรุ่นนักศึกษาปี 2564 มีระดับผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีเยี่ยม ทั้งด้านความรู้พื้นฐานภาษาไทย การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การบูรณาการวิชาชีพ และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งสะท้อนถึงการบูรณาการเนื้อหาวิชากับคุณธรรมอย่างมีคุณภาพในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินงาน ขณะที่รุ่นปี 2565-2567 มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐานภาษาไทย การคัดกรองข้อมูล และการเล่าเรื่องจีน แสดงถึงความจำเป็นที่ต้องปรับกลยุทธ์การเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Li Junxin (2021) ที่เน้นการบูรณาการคุณธรรมและอุดมการณ์เข้ากับเนื้อหาวิชาอย่างเป็นธรรมชาติ (Invisible Integration) และแนวคิดของ Xi Jinping (2016) ที่มองว่าอุดมศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่ที่การถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องปลูกฝังคุณธรรม ความรักชาติ และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมควบคู่กัน

7.2 มิติของการพัฒนาทักษะ

ผลการศึกษาระดับผลลัพธ์จากการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาผ่านการพัฒนาทักษะตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยตามแนวคิดเคอเฉิงซือเจิงหรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง ระหว่างปีการศึกษา 2564-2567 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษารุ่นใหม่ที่แสดงผลลัพธ์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นักศึกษารุ่นปี 2564 มีผลลัพธ์โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม สะท้อนถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรในช่วงเริ่มต้นที่สามารถบูรณาการการพัฒนาทักษะได้อย่างสมดุลในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษารุ่นนี้มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งคำถามเชิงลึก และใช้เหตุผลเชิงตรรกะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนตามแนวทางของการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันลึกซึ้ง (Deep Learning) และสอดคล้องกับเป้าหมายของการสร้างพลเมืองที่มีวิจรรย์ญาณในสังคมพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ด้านความรับผิดชอบทางสังคมและการเผยแพร่วัฒนธรรม และด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่น ก็อยู่ในระดับดีเยี่ยม สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทั้ง การตระหนักรู้ในอัตลักษณ์และการสร้างจิตสำนึกต่อสังคมอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึง นักศึกษารุ่นปี 2565 พบว่าผลลัพธ์ในมิตินี้ลดลงมาอยู่ในระดับดี แม้ยังมีจุดเด่นในด้านความมั่นใจใน วัฒนธรรมตนเอง และการเผยแพร่วัฒนธรรม แต่ด้านการคัดกรองข้อมูลกลับลดลงต่ำสุด ซึ่งอาจสะท้อนถึง ความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสื่อและข้อมูลออนไลน์ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และต้องการทักษะ การกลั่นกรองในระดับสูงมากขึ้น

ในรุ่นปี 2566 และปี 2567 ผลลัพธ์การพัฒนาทักษะลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีลักษณะ เด่นที่คล้ายคลึงกัน คือ คะแนนในด้านความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเองและการเคารพวัฒนธรรมอื่นยังคงสูงสุด ในทั้งสองรุ่น แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่ยังคงมีอยู่ อย่างไรก็ตามด้านการคิดเชิง วิพากษ์และการคัดกรองข้อมูลกลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในรุ่นปี 2567 ซึ่งด้านการคัด กรองข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนถึงข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมข้อมูลที่ ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็วของยุคปัจจุบัน

ในด้านการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกัน นักศึกษารุ่นปี 2564 ยังมีค่าเฉลี่ย ในระดับดีเยี่ยม แต่ลดลงในรุ่นปี 2565 และต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญในรุ่นปี 2567 ปรากฏการณ์นี้อาจสะท้อน ถึงโอกาสในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ลดลง เช่น การแลกเปลี่ยนกับเจ้าของภาษา หรือการจัดกิจกรรมเชิง ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีผลต่อทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อม สากล

สอดคล้องกับแนวคิดของ Xi Jinping (2016) อธิบายว่าการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของเค่อ เจิงซือเจิง ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าหลักสูตรทุกสาขาวิชาควรมีบทบาทในการปลูกฝังอุดมการณ์และ การเมืองผ่านทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะในด้านการคิดเชิง วิพากษ์ การคัดกรองข้อมูล การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ควรได้รับการฝึกฝน อย่างต่อเนื่องในทุกระดับและทุกมิติของการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า ซานชว่นหยูเหริน และสอดคล้องกับแนวคิด ของ Zhao and Yu (2019) ยังเน้นว่าการพัฒนาทักษะเชิงคิดวิเคราะห์ร่วมกับทักษะการคัดกรองข้อมูลเป็น สิ่งจำเป็นในหลักสูตรภาษาต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติด้านอุดมการณ์ การวิเคราะห์ตรรกะและ ความเข้าใจวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยการฝึกฝนผ่านกิจกรรมเชิงปัญหา และการใช้สถานการณ์จำลองจะช่วยให้ นักศึกษาเข้าใจและตระหนักในตัวตน ทั้งยังพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวได้ในบริบทพหุ วัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์โดยรวมในแต่ละรุ่นมีความ แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยรุ่นปี 2564 มีความโดดเด่นด้านการคิดเชิงวิพากษ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเอง ในขณะที่รุ่นปี 2566-2567 มีผลลัพธ์ลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการคัดกรองข้อมูลและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของโอกาสการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์จริง เช่น การแลกเปลี่ยนกับเจ้าของภาษาและการทำงานในสภาพแวดล้อมพหุวัฒนธรรม

สอดคล้องกับ Zhao และ Yu (2019) ที่ชี้ว่าหลักสูตรภาษาต่างประเทศควรบูรณาการทักษะคิดวิเคราะห์ ร่วมกับทักษะการคัดกรองข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อความท้าทายในสังคมร่วมสมัย

สำหรับการศึกษาระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์โดยรวมในแต่ละรุ่นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยรุ่นปี 2564 มีความโดดเด่นด้านการคิดเชิงวิพากษ์ ความรับผิดชอบทางสังคม และความมั่นใจในวัฒนธรรมตนเอง ในขณะที่รุ่นปี 2566–2567 มีผลลัพธ์ลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการคัดกรองข้อมูลและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของโอกาสการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จริง เช่น การแลกเปลี่ยนกับเจ้าของภาษาและการทำงานในสภาพแวดล้อมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Zhao และ Yu (2019) ที่ชี้ว่าหลักสูตรภาษาต่างประเทศควรบูรณาการทักษะคิดวิเคราะห์ ร่วมกับทักษะการคัดกรองข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อความท้าทายในสังคมร่วมสมัย

7.3 มิติแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรภาษาไทย

ผลการศึกษานี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับโครงสร้างหลักสูตรให้มีการบูรณาการเนื้อหาวิชา กับคุณธรรมอย่างเป็นระบบในทุกหมวดวิชา จัดทำระบบติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในด้านองค์ความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพิ่มกิจกรรมภาคปฏิบัติและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น โครงการแลกเปลี่ยน การฝึกงาน และการจำลองสถานการณ์ข้ามวัฒนธรรม ตลอดจนพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระวิชาชีพกับอุดมการณ์และคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเพิ่มโอกาสในการฝึกฝนทักษะในสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งจะช่วยให้การบริหารหลักสูตรภาษาไทยของสถาบันผู้เจียงสามารถบรรลุเป้าหมายเชิงนโยบายของการจัดการศึกษาตามแนวคิดเคอเนซซีเจ็งได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ตามแนวคิดเคอเนซซีเจ็ง หรือหลักสูตรอุดมการณ์และการเมือง ในมิติของการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในแต่ละรุ่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านความรู้ทางภาษา การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการวิชาชีพ และจิตสำนึกทางสังคม ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ควรอยู่ภายใต้หลักการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และมีข้อเสนอแนะที่สามารถดำเนินการได้จริง ดังต่อไปนี้

1) สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะหน่วยงานบริหารหลักสูตรควรใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิจัยนี้ในการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างรายวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามกรอบแนวคิดเคอเนซซีเจ็ง โดยเฉพาะการเพิ่มสัดส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้เชิงสะท้อนคิด เพื่อพัฒนาทักษะในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น

2) คณาจารย์ผู้สอนควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดเน้นของแต่ละด้านที่ยังมีระดับพัฒนาการต่ำในแต่ละรุ่น เช่น การออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการคิดเชิง

วิพากษ์ การใช้สื่อและบริบทจำลองเพื่อฝึกทักษะการคัดกรองข้อมูล และการสร้างสถานการณ์สื่อสารข้ามวัฒนธรรมในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยยกระดับผลลัพธ์ด้านทักษะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม

3) ผู้บริหารสถาบันควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนจัดกิจกรรมภาคสนาม การสร้างความร่วมมือกับภาคีภายนอก เช่น หน่วยงานด้านวัฒนธรรม การศึกษา และธุรกิจในพื้นที่อาเซียน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากบริบทจริง ตลอดจนการส่งเสริมให้มีหลักสูตรเสริม (Supplementary Modules) ที่พัฒนาทักษะเฉพาะด้านให้กับนักศึกษาในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

4) คณะกรรมการประกันคุณภาพหลักสูตร ควรนำผลวิจัยนี้ไปประกอบการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report) เพื่อสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน และความคืบหน้าของการดำเนินงานตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ควรกำหนดตัวชี้วัดที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นในแต่ละด้านของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

5) นักศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินตนเองและพัฒนาตนเอง โดยใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างทักษะเฉพาะด้านที่ยังมีระดับต่ำ เช่น การฝึกแปล การฝึกสื่อสารในสถานการณ์พหุวัฒนธรรม หรือการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในฐานะพลเมืองที่มีความเข้าใจในบริบทภูมิภาค และมีความสามารถในการสื่อสารกับผู้คนต่างวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้การนำผลการวิจัยไปใช้ควรดำเนินการในหลายระดับ ทั้งในระดับหลักสูตร ระดับการจัดการเรียนการสอน ระดับนโยบาย และระดับการพัฒนาตนเองของนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ลุ่มลึก สร้างสรรค์ และตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรอุดมการณ์และการเมืองอย่างแท้จริง

9. เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). หลักสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Apple, M. W. (1990). *Ideology and curriculum* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.

Bian, Z. (2024). Building a strong moral character (lideshuren 立德树人: To promote a code of ethical conduct and to cultivate talent) is the fundamental task of universities and colleges. *International Higher Education Policy Studies*.

China Media Project. (2021, March 18). *Ideological and political education*. Retrieved from https://chinamediaproject.org/the_ccp_dictionary/ideological-and-political-education/

China National Knowledge Infrastructure. (2025, February 3). *Search results for “课程思政”* [Data set]. Retrieved from <https://www.cnki.net>

- Du, X. L. (2012). Exploring the path of national identity education for contemporary Chinese college students: Based on the perspective of cultural confidence. *Studies in Ideological Education*, (12), 99–102.
- Eisner, E. W. (1985). *The educational imagination: On the design and evaluation of school programs*. New York, NY: Macmillan.
- Ministry of Education of the People’s Republic of China. (2018, September 10). **坚持把立德树人作为教育的根本任务**. Retrieved from <http://www.moe.gov.cn>
- Ministry of Education of the People’s Republic of China. (2020). *Guidelines for the construction of ideological and political courses in colleges and universities*. Retrieved from <http://www.moe.gov.cn>
- Ministry of Education of the People’s Republic of China. (2020, June 8). *Guidelines for the construction of ideological and political courses in colleges and universities*. Retrieved from <http://en.moe.gov.cn/>
- Ministry of Education of the People’s Republic of China. (2021, July 13). **中小学德育工作指南**. Retrieved from <http://www.moe.gov.cn>
- Nanjing Tech University Pujiang Institute. (2023). *Curriculum reform plan for Thai language major with ideological and political integration*. Nanjing, China: Author.
- National Development and Reform Commission. (2015). *Vision and actions on jointly building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*. Beijing: Author.
- Schiro, M. S. (2013). *Curriculum theory: Conflicting visions and enduring concerns* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York, NY: Harcourt, Brace & World.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Wei, P., Duan, K. Q., & Liu, X. F. (2022). Exploration of curriculum ideology and politics practice in college translation teaching [Gaoxiao fanyi ke jiaoxue de kecheng sixiang shijian tansuo]. *Jilin Education*, (29), 42–44.
- Wu, Z. H. (2019). Striving to build a talent cultivation system centered on “moral education and holistic development” [Nuli goujian yi “li de shu ren” quanmian fazhan de rencai peiyang tixi]. *China Higher Education Research*, (3), 1–6.

- Xie, T. T. (2022). “Telling China’s stories well” integrated into foreign language teaching: Teaching practice and effectiveness research [“Jianghao Zhongguo gushi” rongru waiyu jiaoxue: jiaoxue shijian ji xiaoguo yanjiu]. *Overseas English*, (21), 226–227, 236.
- Xi, J. (2016). *The governance of China* (Vol. 2). Beijing: Foreign Languages Press.
- Xi, J. (2016). *Speech on ideological and political work in higher education*. Beijing: People’s Publishing House.
- Xu, X. F., & Zhu, T. J. (2019). School-based practice of “Foreign Language + Project” from the perspective of intercultural literacy cultivation [Kuawenhua suyang peiyu shijiao xia de “waiyu + xiangmu” xiaoben shijian]. *Shanghai Education*, (Z2), 8–9.
- Yang, X. L., & Wang, M. (2023). Research on strategies for improving ideological-political teaching competence of foreign language teachers in higher education [Gaoxiao waiyu jiaoshi kecheng sixiang jiaoxue nengli tisheng celue yanjiu]. *Language and Culture Forum*, (1), 191–198.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York, NY: Harper & Row.
- Zhao, K., & Yu, H. (2019). *Curriculum reform and ideological education in Chinese universities*. Beijing: Higher Education Press.
- Zhao, P. (2024). Research on ideological-political education and intercultural competence cultivation in blended learning of “English Viewing, Listening & Speaking” course [Hunhe shi jiaoxue xia “Yingyu shiting shuo” kecheng sixiang zhengzhi yu kuawenhua nengli peiyang yanjiu]. *Contemporary Teaching and Research Review*, 10(9), 39–42.
- Zhao, R. H. (2014). A study on cultivating students’ intercultural awareness in Thai language teaching [Taiyu jiaoxue zhong peiyang xuesheng kuawenhua yishi de yanjiu]. *China Employee Education*, (14), 144.
- Zhao, X. (2023). The connection and practical approaches between ideological-political education in English major courses and “telling China’s stories well” [Yingyu zhuanke kecheng sixiang zhengzhi yu “jianghao Zhongguo gushi” de guanlian ji shijian tujing]. *Journal of Nanchang Normal University*, 44(2), 95–99.
- Zhao, Y. J., & Yu, M. (2019). Cultivation approaches for English majors’ critical thinking from the perspective of curriculum ideology and politics [Kecheng sixiang shiyu xia Yingyu zhuanke xuesheng pipanxing siwei de peiyang lujing]. In *Talent cultivation and teaching reform: Teaching reform essays of Zhejiang Gongshang University* (pp. 43–46).

- Zhou, X. L. (2023). How to make ideological-political education in Chinese language courses imperceptible [Yuwen kecheng sixiang ruhe cai neng runwu wusheng]. *Yuwen Tiandi*, (4), 23–25.
- Zuo, D. H. (2021). On the literacy and educational competence of foreign language teachers in higher education from the perspective of “curriculum ideology and politics” [Tan “kecheng sixiang” shiyu xia de gaoxiao waiyu jiaoshi suyang he yuren nengli]. *Modern Vocational Education*, (24), 204–205.

นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร *

Inclusive Education Policy and Pattern for Children with Special Needs of Piboon Prachasan School, Bangkok

ฉันทยากร จอดเกาะ¹, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

วันรับ: 26 มิถุนายน 2568 วันแก้ไข: 16 กรกฎาคม 2568 ยอมรับ: 16 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 ราย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปที่เรียนร่วมกับเด็กพิเศษ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์จัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาที่เท่าเทียมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีความครอบคลุมและยืดหยุ่น ทั้งด้านหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และการสนับสนุนรายบุคคล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนทุกคน ปัจจัยความสำเร็จประกอบด้วยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งเสริมการเรียนรวมอย่างเป็นระบบความร่วมมือของครูผู้สอนและบุคลากร และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และพื้นที่รองรับ ความไม่พร้อมของนักเรียนที่ถูกส่งต่อและปัญหาพฤติกรรม การขาดความเข้าใจและร่วมมือจากผู้ปกครองบางส่วน ปัญหาด้านบุคลากร (ครู) ที่ขาดการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเด็กพิเศษ ทั้งนี้ควรมีการสร้างร่วมมือของทุกภาคส่วน การให้ความสำคัญในการสร้างเจตคติที่ดีของครูและผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษา ที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อเป็นการส่งเสริมระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรวม, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ, ปัจจัยความสำเร็จ, การสนับสนุนรายบุคคล, แผนการเรียนเฉพาะบุคคล

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์, 2568

¹ นิสิตปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This qualitative research aimed to: 1) examine the policies and models of inclusive education for children with special needs at Piboon Prachasan School, 2) identify factors contributing to the success of inclusive education management, and 3) investigate challenges and obstacles encountered. Data were collected through in-depth interviews, behavioral observations. And activity participation related to inclusive education. Key informants included 12 participants: school administrators, teachers, relevant personnel, parents of student with special needs, and parent of general education students. The research utilized semi-structured interview guides and employed descriptive qualitative qualitative analysis. The study found that Piboon Prachasan School implements inclusive education in accordance with Ministry of Education policies, promoting equal educational rights for children with special needs. The school employs comprehensive and flexible instructional models, encompassing curriculum adaptation, teaching methodologies, assessment, and individualized support. A strong emphasis is placed on multi-stakeholder participation to foster a non-discriminatory environment and enhance the potential of all students. Key success factors include the administrators' systematic vision for inclusive education, the cooperation of teachers and staff, and continuous monitoring and evaluation. Identified challenges and obstacles include limited resources and space, insufficient preparedness of referred students and behavioral issues, lack of understanding and cooperation from some parents, and personnel-related issues (teacher) lacking in specialized knowledge and adaptability to students with special needs. The findings suggest that enhanced multi-stakeholder collaboration and a focus on fostering positive attitudes among teachers and parents are crucial for developing effective inclusive education guidelines. This will ultimately elevate educational quality and equity, responding to the diverse needs of all learners, especially students with special needs, at both policy and practical levels, thereby promoting a truly comprehensive and sustainable education system.

Keywords: Inclusive Educative Management, Children with Special Needs, Success Factors, Individualized Support, Individualized Education Plan (IEP)

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมและประเทศชาติ เนื่องจากเป็นรากฐานในการสร้างทุนมนุษย์และลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย ยังเผชิญกับปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสที่ยังเข้าถึงการศึกษาได้อย่างจำกัด ทั้งในด้านโอกาสและคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาครัฐจึงได้กำหนดนโยบายที่รับรองสิทธิของเด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) รวมถึงการรับรองสิทธิของคนพิการในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ถึงแม้จะมีกฎหมายและนโยบายรองรับอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์นี้ ได้แก่ ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรทางการศึกษา การขาดบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง รวมถึงทัศนคติของครอบครัว สังคม และแม้แต่ของคนพิการเองที่ยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง นำไปสู่ข้อจำกัดในโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมโอกาสให้กับนักเรียนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ องค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้ผลักดันแนวคิดนี้ โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และการปรับระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลาย ไม่ว่าจะผ่านหลักสูตร วิจัยสอน การประเมินผล หรือสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2557)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ถือเป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานด้านการเรียนรวมภายใต้สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยเน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กพิเศษสามารถดำรงชีวิตในสังคมและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเท่าเทียม เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสะท้อนถึงการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมักเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในระบบการศึกษา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษานโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่โรงเรียนใช้พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ อาทิ ทัศนคติของผู้บริหารความร่วมมือของทุกภาคส่วน ตลอดจนระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากร ทัศนคติของผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรวม เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงระบบที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อยกระดับความเท่าเทียมทางการศึกษา และพัฒนาระบบการเรียนรวมที่ครอบคลุมและยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปได้จากกรณีศึกษาจริง เพื่อเป็นต้นแบบและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในบริบทของประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษานโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
- 2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
- 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) มีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูลของการวิจัย

แหล่งข้อมูลของการวิจัยมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ที่จะช่วยให้การวิจัยได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการเรียนรวมได้อย่างรอบด้านและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ และมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงาน จำนวน 1 คน
- 2) ครูประจำชั้น ต้องเป็นครูที่สอนนักเรียนในห้องเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมอยู่ด้วย ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการสอนในระดับห้องเรียน จำนวน 3 คน
- 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือ หรือส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน จำนวน 2 คน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ต้องเป็นผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเรียนอยู่ในห้องเรียนรวม จำนวน 3 คน
- 5) ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป มีบุตรหลานเรียนอยู่ในห้องเรียนที่มีนักเรียนพิเศษเรียนรวม เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูล จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ซึ่งออกแบบเป็นแนวคำถามที่ยืดหยุ่นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคำถามครอบคลุมทั้งประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรวมในบริบทของโรงเรียน เช่น การสังเกตการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารประกอบ เพื่อเพิ่มมิติของข้อมูลและตรวจสอบความสอดคล้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยขอหนังสือรับรองจาก สภาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อติดต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ จากนั้นจึงประสานงานกับครู บุคลากรและผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของ งานวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองทั้งเด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้คำถามปลายเปิดในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรวมใน ด้านต่าง ๆ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าศึกษา แนวคิดทฤษฎีรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางใน การกำหนดกรอบแนวความคิดในงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ สกัดประเด็นสร้างหมวดหมู่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลในเชิงความหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้ง ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ระหว่างข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสาร เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัยในภาพรวม กระบวนการทั้งหมดนี้ทำ ให้ผลการศึกษาสท้อนความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อแนวทางการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ได้ อย่างรอบด้านและมีมิติทางวิชาการที่ครบถ้วน

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด เนื่องจากการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยยึดหลักความเคารพในบุคคลผ่านการขอความยินยอมจากผู้ปกครองอย่าง ครบถ้วน เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็น และให้สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมอย่างเสรี พร้อมทั้งรักษาความลับของ ข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ระบุข้อมูลที่ชี้เฉพาะเด็กแต่ละราย หลักการให้ประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตราย โดยได้รับการคำนึงถึงอย่างรอบคอบ หลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบจิตใจ และมุ่งส่งเสริมศักยภาพของเด็กเพื่อ สร้างกำลังใจในการเรียน รวมถึงยึดหลักความยุติธรรมในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเกณฑ์ที่ชัดเจน มีการ กระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกันในทุกขั้นตอนของการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา

แนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา (Educational Equity) มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ใช่การให้ทุกคนได้รับแบบเดียวกัน (Equality) แต่เป็น

การคำนึงถึงเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละบุคคล (Ainscow & Miles, 2008) โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2009) ได้เน้นว่าความเสมอภาคทางการศึกษาคือ การออกแบบระบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความหลากหลายด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสภาพร่างกาย โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กพิการ ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ขณะที่ Association of American Colleges & Universities (2022) ได้ชี้ว่าการเข้าถึงทางกายภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ความเสมอภาคที่แท้จริงต้องอาศัยความตระหนักรู้ของครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมและประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียม รวมถึงต้องเปลี่ยนมุมมองจากการมองความพิการ ว่าเป็นข้อจำกัด ไปสู่การยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่มองว่าการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาคือ การออกแบบระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยไม่ใช้มาตรฐานเดียวในการตัดสินความสามารถหรือคุณค่าของมนุษย์

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ที่มีความต้องการพิเศษ

องค์การยูเนสโก ได้กำหนดให้ “การศึกษาพิเศษ” เป็นส่วนสำคัญของแนวทาง “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for All – EFA) โดยยึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงสำหรับผู้เรียนทุกคน (UNESCO, 1994) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการของไทยที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาหรืออารมณ์ ตลอดจนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

4.3 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

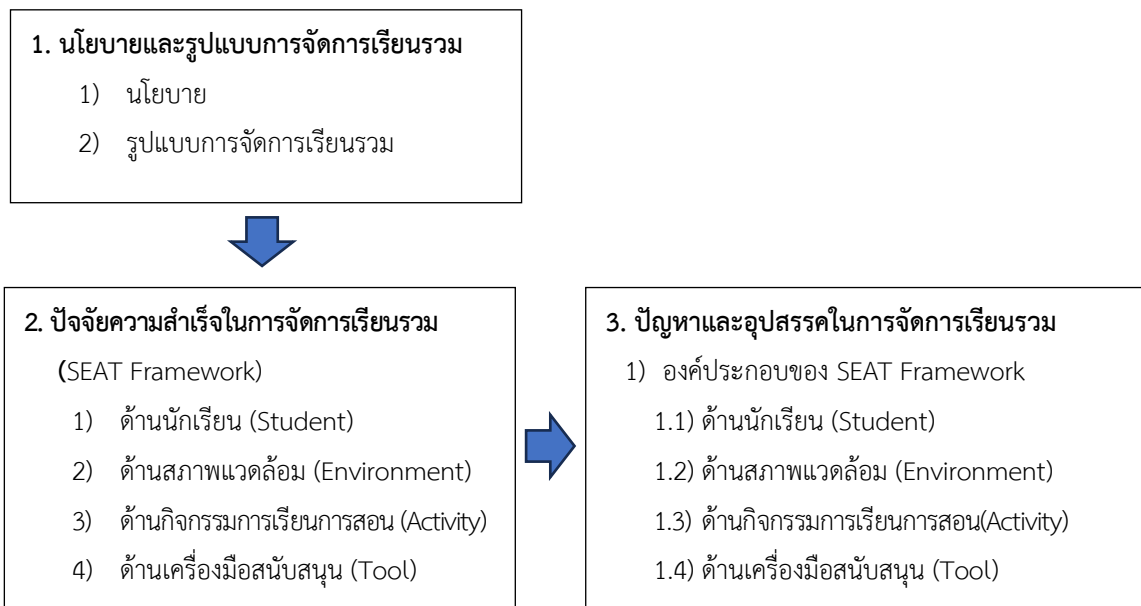
แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนถือเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งได้รับการผลักดันจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ยืนยันว่าการศึกษาคควรเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน (United Nations, 1948) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องผ่านกฎหมาย Education for All Handicapped Children Act (EAHCA) ของสหรัฐอเมริกาในปี 1975 และปฏิญญาซาลามังกา ค.ศ. 1994 ที่ยูเนสโกจัดขึ้น ซึ่งเรียกร้องให้ทุกประเทศส่งเสริมการเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม (UNESCO, 2015) โดยเน้นการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป ด้วยการปรับหลักสูตร วิธีสอน การประเมินและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะราย ในประเทศไทย แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้ในระบับนโยบายผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้รับการส่งเสริมต่อเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ทั้งนี้ นักวิชาการไทยหลายท่านได้นิยามการเรียนรวมว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกเด็กตามความบกพร่อง แต่สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ตามความต้องการเฉพาะราย (เบญญา ชลธานนท์, 2545) สุรเชษฐ์ ตรรกโชติ (2564) เน้นว่าการเรียนรวมไม่ควรเป็นแค่ทางเลือกสำหรับเด็กพิเศษ แต่ควรเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนจาก

ทั้งโรงเรียน ชุมชน และสังคม ในขณะที่ชนิศา ตันติเฉลิม (2566) มองว่าการเรียนรวมเป็นการรับรองสิทธิทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กพิเศษสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2567) ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน, (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามศักยภาพ ของผู้เรียน และ (4) ด้านเครื่องมือสนับสนุน (Tool) ที่รวมถึงสื่อ เทคโนโลยี และบริการเสริมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเพาะของนักเรียนแต่ละคน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์นโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ เพื่อศึกษาทั้งในด้ามนโยบาย การปฏิบัติจริง และอุปสรรคที่มีอยู่

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและรูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โดยวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานในด้านหลักสูตร วิธีการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมและการใช้เครื่องมือสนับสนุน ตลอดจนศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น บทบาทของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครู และระบบการติดตามประเมินผล รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรวม อาทิ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาอื่นได้อย่างยั่งยืน

5.1 นโยบาย และรูปแบบการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ได้จัดการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ โดยมีนโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมุ่งเน้นให้เด็กทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ นโยบายดังกล่าวถูกถ่ายทอดสู่การปฏิบัติผ่านวิสัยทัศน์ แผนงาน และกระบวนการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ซึ่งเน้นการค้นหาและส่งเสริมจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคน เช่น ความสามารถด้านกีฬา ศิลปะหรือคณิตศาสตร์ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางสังคม เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติ

รูปแบบการจัดการเรียนรวม โรงเรียนให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียน โดยออกแบบแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) คือ แผนการเรียนรู้ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับนักเรียนแต่ละคนที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดทำร่วมกันระหว่างครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ และข้อจำกัดของนักเรียนในแต่ละด้าน เช่น ด้านวิชาการ พฤติกรรม ทักษะชีวิต และการสื่อสาร IEP จะระบุวิธีการสอน การปรับกิจกรรม สื่อการเรียนรู้และวิธีประเมินผลอย่างเฉพาะเจาะจง พร้อมทั้งมีการติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และปรับแผนให้เหมาะสมตามพัฒนาการของนักเรียน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพตนเองได้เต็มที่และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แต่ในชั้นเรียนจริง ครูยังประสบปัญหาในการให้ความช่วยเหลือเฉพาะรายอย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนมีความหลากหลายทั้งด้านพฤติกรรมและระดับความสามารถ โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจให้ปลอดภัยและยืดหยุ่น เช่น มุมเรียนรู้สงบหรือการจัดพื้นที่ปรับอารมณ์ โรงเรียนมีการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนพิเศษมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ ดนตรี หรือกีฬา เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม แต่ครูบางคนยังขาดความรู้ในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะ ทำให้เกิดข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมและโรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ แต่ยังคงมีการให้ความสำคัญ และสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และครอบคลุมต่อความหลากหลายของประเภทความพิการ

จำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีการศึกษา 2568 มีจำนวนถึง 450 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ของนักเรียนทั้งหมด การเพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ นโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนการเรียนรวมผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของเด็กพิเศษในสังคมโดยรวม

โรงเรียนเปิดรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหลายประเภท โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การได้ยินและออทิสติก รวมถึงความบกพร่องทางการเรียนรู้และสมาธิสั้น กระบวนการคัดกรองนักเรียนเข้าเรียนรวมเป็นไปอย่างเป็นระบบ โดยคณะกรรมการจะพิจารณาจากรายงานทางการแพทย์ ทักษะการเรียนรู้ การสื่อสาร พฤติกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยมีนโยบายการคัดเลือกนักเรียนเข้าสู่ห้องเรียนรวม

(Inclusive Classroom) และ ห้องเรียนคู่ขนาน (Parallel Classroom) ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ดังนี้ ห้องเรียนรวม (Inclusive Classroom) โรงเรียนมีนโยบายคัดเลือกนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่ห้องเรียนรวม โดยมุ่งส่งเสริมทักษะทางสังคม การปรับตัว และการยอมรับความแตกต่าง เกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ การผ่านการประเมินความพร้อมเบื้องต้นจากทีมสหวิชาชีพ มีความสามารถในการดูแลตนเอง ควบคุมพฤติกรรม ทักษะการสื่อสาร และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้พื้นฐานได้ โดยมีการสนับสนุนผ่านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และพัฒนาครูให้สามารถปรับการสอนและสื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกคนในชั้นเรียน สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนสู่ห้องเรียนคู่ขนาน (Parallel Classroom) ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนคู่ขนานสำหรับนักเรียนที่ยังไม่พร้อมเข้าสู่ห้องเรียนรวม โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต การปรับพฤติกรรมและเตรียมความพร้อมทางสังคม เกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ ขาดความสามารถในการดูแลตนเอง มีปัญหาพฤติกรรมหรืออารมณ์รุนแรง หรือมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อย่างชัดเจน การเรียนการสอนนอกแบบเฉพาะ เน้นหลักสูตรทักษะชีวิต มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนต่ำ และมีการประเมินติดตามผลอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ห้องเรียนรวมในอนาคต สำหรับนโยบายการคัดเลือกนักเรียนทั้งสองรูปแบบนี้ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของโรงเรียนในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนพิเศษอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมที่สุด บนพื้นฐานของการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม

ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ผ่านกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน SEAT Framework ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ นักเรียนสภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือสนับสนุน โดยมีรายละเอียดดังนี้ เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันหลายด้าน โรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยเริ่มต้นจากการมี ระบบการคัดกรองและประเมินที่รอบด้าน ซึ่งดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำความเข้าใจความสามารถและความต้องการที่หลากหลายของนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง ข้อมูลจากการประเมินนี้จะถูกนำไปใช้ในการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กพิเศษแต่ละคนโดยเฉพาะ เพื่อส่งเสริมทั้ง ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นักเรียนจะได้รับการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่นตามศักยภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และสามารถก้าวสู่การดำรงชีวิตในสังคมและการเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเท่าเทียม สภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้รับการออกแบบและพัฒนาภายใต้ นโยบายระดับชาติและโรงเรียนที่ชัดเจน ซึ่งถูกถ่ายทอดสู่แผนพัฒนาสถานศึกษาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการ จัดสรรงบประมาณและบุคลากร เพื่อรองรับการจัดการเรียนรวมอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการ วางระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับครูและผู้ปกครองอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน บรรยายภาคแห่งการยอมรับและวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ห้องเรียนที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ยังได้รับการพิจารณาเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงของนักเรียนทุกคน ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนมุ่งเน้นการปรับปรุงหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ IEP ของนักเรียนแต่

ละคน มีการส่งเสริม กิจกรรมร่วมที่ไม่แบ่งแยก เพื่อให้ให้นักเรียนพิเศษและนักเรียนทั่วไปได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง โรงเรียนยังได้ ผลักดันการจัดการเรียนการสอนแบบ Universal Design for Learning (UDL) ซึ่งเป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อให้เข้าถึงความหลากหลายของนักเรียนได้อย่างแท้จริง และสนับสนุนแนวคิด Co-Teaching โดยครูผู้สอนทำงานร่วมกัน เพื่อวางแผนและดำเนินการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือสนับสนุน การจัดการเรียนรวมที่สำคัญของโรงเรียนคือการ พัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูผู้สอน มีการเน้นการสร้าง เจตคติเชิงบวก และให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษอย่างต่อเนื่องแก่ครู ผู้บริหาร และชุมชน พร้อมทั้งจัดให้มี ระบบการอบรมและสิ่งจูงใจ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ระบบการคัดกรองและประเมินที่รอบด้าน ที่มีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนการศึกษา และสุดท้าย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในการสนับสนุนกิจกรรม การสื่อสาร และการดูแลเด็กพิเศษอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ก็ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรวม ได้แก่

5.3.1 ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและพื้นที่ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์เผชิญกับข้อจำกัดในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อรองรับนักเรียนพิเศษที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหลักคือ จำนวนห้องเรียนที่ไม่เพียงพอ ทำให้การจัดกลุ่มนักเรียนพิเศษซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5.3.2 ความไม่พร้อมของนักเรียนที่ส่งต่อ โรงเรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่นักเรียนพิเศษบางรายถูกส่งต่อมาจากโรงเรียนอื่นโดยที่ยังไม่มีความพร้อมในการเรียนรวม ปัญหาที่พบบ่อยคือ นักเรียนบางคนยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้โรงเรียนต้องจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรเพิ่มเติมเพื่อคัดกรองและดูแลนักเรียนกลุ่มนี้เป็นการเฉพาะ ก่อนที่จะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ได้อย่างเต็มที่สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของครูผู้สอน “เด็กที่มาที่นี้บางทีเค้าคัดออก คือไปเรียนอื่นมาแล้วเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ก็ตัดสินว่าเป็นเด็กพิเศษ และส่งตัวมาเลยที่นี้ ทางโรงเรียนก็ไม่สามารถรับได้หมด”

5.3.3 ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง ความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรวม แต่โรงเรียนกลับพบว่าเป็นปัญหาใหญ่ ผู้ปกครองบางส่วนยัง ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความพิการของบุตรหลาน และไม่ยอมรับความแตกต่าง ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาของบุตรหลานได้ นอกจากนี้ ยังมีการขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากที่บ้าน เช่น การไม่ส่งเสริมการทำกิจกรรมที่บ้าน หรือการไม่ติดตามความคืบหน้าการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ภาระทั้งหมดตกอยู่กับครูและโรงเรียน ครูต้องดูแลและฝึกฝนนักเรียนพิเศษเพียงฝ่ายเดียว โดยปราศจากการหนุนเสริมจากครอบครัว ทำให้ผลลัพธ์ในการพัฒนาเด็กไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของครูผู้สอน “ถ้าที่โรงเรียนสอนไปแล้ว

ผู้ปกครองไปสานต่อ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน มันจะไปต่อได้ ส่วนมากเด็กพิเศษที่พ่อแม่เค้าสนใจ เค้าจะอ่านออกเขียนได้”

5.3.4 บุคลากร ก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรวม การที่บุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น ขาดความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่เปิดกว้าง และแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนพิเศษ ทำให้เกิดช่องว่างในการดูแลและพัฒนาศักยภาพของเด็กกลุ่มนี้อย่างทั่วถึง ดังที่ครูกล่าวว่า “ครูประจำชั้นบางคนยังไม่รู้จักเด็กพิเศษแต่ละคนเลย” และยิ่งเสริมอีกว่า “ยิ่งครูสมัยใหม่จะสอนตามหน้าที่”

5.3.5 ช่องว่างในบทบาทของชุมชน ชุมชนโดยรอบโรงเรียนมักมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมเฉพาะในกรณีที่เกิดปัญหาหรือวิกฤตการณ์ มากกว่าที่จะเข้ามามีบทบาทในลักษณะของการมีส่วนร่วมเชิงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนยังขาดความเข้าใจถึงบทบาทที่สามารถเข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนนักเรียนพิเศษได้ เช่น การจัดกิจกรรมเสริม การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หรือการเป็นอาสาสมัคร การขาดความร่วมมือในเชิงรุกจากชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรวมที่ยั่งยืนนั้น ยังขาดเครือข่ายการดูแลร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการแนวทางที่ครอบคลุมและบูรณาการซึ่งเกี่ยวข้องกับการเพิ่มทรัพยากร การสร้างความพร้อมของนักเรียนก่อนการส่งต่อการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครอง การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการส่งเสริมบทบาทของชุมชน เพื่อให้การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนพหุประสาทสัมผัสมีประสิทธิภาพและยั่งยืนอย่างแท้จริง

6. การอภิปรายผล

โรงเรียนพหุประสาทสัมผัส ได้แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งสะท้อนถึงหลักการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Approach) ที่เน้นความเท่าเทียม และศักดิ์ศรีของผู้เรียนทุกคน (OHCHR, 2017) รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 ในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ (United Nations, 2015) นอกจากนี้ นโยบายของโรงเรียนยังเชื่อมโยงกับแนวคิด “Inclusion” ของ UNESCO ที่นิยามการเรียนรวมว่าเป็นการปรับระบบและวัฒนธรรมสถานศึกษาให้ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน โดยมีการวางโครงสร้างด้านการคัดกรองนักเรียน การจัดเตรียมห้องเรียนที่ยืดหยุ่น และการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารและครูผู้สอนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน (UNESCO, 2009) และแม้นโยบายของโรงเรียนจะมีความชัดเจนและมุ่งเน้นการสนับสนุนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ในระดับปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในด้านบุคลากรที่ขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรวม และมีทัศนคติที่มองว่าเป็นภาระมากกว่าการเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์ “ช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ” (Policy-Practice Gap) ที่หากขาดกลไกสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้นโยบายไม่สามารถเกิดผลได้จริงในห้องเรียน (Fullan, 2001) ส่วนในด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง แม้จะมีระบบการประชุมและการสื่อสาร แต่ยังคงพบว่า

ผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจบทบาทของตนอย่างเพียงพอในการสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตร ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างบ้านกับโรงเรียน และสะท้อนตามแนวคิด Ecological Systems Theory ที่เน้นการบูรณาการระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน (Bronfenbrenner, 1979) ดังนั้น การยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรวมในระยะยาวจำเป็นต้องพัฒนาระบบสนับสนุนผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา และการจัดอบรมเสริมทักษะการดูแลบุตร เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบ้าน และโรงเรียนอย่างแท้จริง

ในบริบทต่างประเทศ หลายประเทศได้ดำเนินนโยบายเรียนรวมอย่างจริงจังและครอบคลุม เช่น ฟินแลนด์ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ได้นำนโยบายการเรียนรวมมาปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยประเทศฟินแลนด์ใช้ระบบการสนับสนุนหลายระดับ (Multi-tiered Support System) ให้ครูเข้าถึงทีมผู้เชี่ยวชาญได้อย่างเป็นระบบ (Sahlberg, 2015) ประเทศญี่ปุ่นมีห้องเรียนทรัพยากร (Resource Room) ควบคู่กับการเรียนร่วม และส่งเสริมบทบาทของครอบครัว (Yoshikawa, 2019) ส่วนประเทศออสเตรเลียประยุกต์ใช้แนวคิด Universal Design for Learning (UDL) ตั้งแต่ระดับนโยบายเพื่อรองรับความหลากหลายของผู้เรียน (Australian Government Department of Education, 2020) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย แม้จะมีกฎหมายรองรับ เช่น พ.ร.บ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายด้าน

ความสำเร็จของการจัดการเรียนรวมที่โรงเรียนพหุประสาทสัมผัสเกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ประการแรกคือการมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน โดยเฉพาะครูผู้สอนที่ได้รับการอบรมด้านการศึกษาพิเศษและสามารถออกแบบแผน IEP ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Teacher Capacity Building ของ “Whole School Approach” ประการที่สอง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายเรียนรวมอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมและเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาอบรมบุคลากรซึ่งสะท้อนแนวคิด Transformational Leadership (Leithwood & Jantzi, 2005) ประการที่สาม ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองและบุคคลรอบตัวนักเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญสอดคล้องกับแนวคิด Ecological Systems Theory ของ Bronfenbrenner (1979) ประการสุดท้าย การมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น ทางลาด ลิฟต์ ห้องเรียนที่ปลอดภัย และครูพี่เลี้ยง เป็นทรัพยากรที่ช่วยให้เด็กพิเศษเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) (Meyer et al., 2014) แม้ว่าทรัพยากรบางประเภท เช่น เทคโนโลยีช่วยสื่อสารและสื่อเฉพาะสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านการรับรู้ยังไม่เพียงพอ แต่โดยรวมแล้วความสำเร็จของการเรียนรวมต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นจากทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

โรงเรียนพหุประสาทสัมผัสมีการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรวมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผ่านการจัดทำแผน การเรียนเฉพาะบุคคล (IEP) การปรับหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม อีกทั้ง

ยังมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ การพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมการยอมรับความแตกต่างในสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรวมที่มีคุณภาพและครอบคลุมความต้องการของนักเรียนทุกคน อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรวมยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ความขาดแคลนทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากรเฉพาะทาง ปัญหาทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึงซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้อุปสรรคเหล่านี้

7.2 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ดังนี้

1) ควรพัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนพิเศษให้เป็นปัจจุบันและเข้าถึงได้ โดยจัดทำโปรไฟล์รายบุคคล และใช้แฟ้มสะสมงานทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการดูแลนักเรียนพิเศษ โดยช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้และการประเมินผลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนรายคนได้มากยิ่งขึ้น 2) ควรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอผ่านการอบรมเทคนิคการสอนเฉพาะ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียน การสอนเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยยกระดับความสามารถของครู และบุคลากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรวมอย่างแท้จริง 3) ควรพัฒนาแผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการในชั้นเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน รวมถึงสื่อการสอนและแบบฝึกที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและเข้าถึงบทเรียนได้อย่างเท่าเทียมเพื่อแก้ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยังขาดความหลากหลาย และไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนอย่างแท้จริง และ 4) ควรเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอผ่านเวทีพูดคุยแบบกลุ่มย่อยและการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเด็กพิเศษ

1.2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงศึกษาธิการ ควรเป็นแกนหลักในการกำหนดนโยบายระดับชาติให้ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง พร้อมจัดทำแนวทางปฏิบัติ แผนงาน และระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งผ่านไปยังสถานศึกษา 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งงบประมาณ บุคลากรเฉพาะทาง และสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเข้าถึง 3) สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครู โดยเน้นทั้งด้านเทคนิค ทักษะ และการปรับทัศนคติที่จำเป็นต่อการสอนในห้องเรียนรวม รวมถึงส่งเสริมให้ครูเป็นนักออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ และ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือแบบพหุภาคีกับโรงพยาบาล ชุมชน และผู้ปกครอง ผ่านการจัดเวทีวางแผน IEP และกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดอคติและผลักดันการเรียนรวมให้เป็นระบบที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปมี 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การวิจัยผลลัพธ์ระยะยาวของนักเรียนพิเศษหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อประเมินความยั่งยืนของคุณภาพชีวิต ทักษะอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งจะช่วยระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบ เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายและแนวปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในระยะยาว และ 2) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของเด็กพิเศษแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเน้นการออกแบบสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับลักษณะและข้อจำกัดเฉพาะตัว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยใช้กรอบโครงสร้าง SEAT Framework*. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- ชนิศา ตันติเฉลิม. (2566). *เรียนไม่ได้หรือไม่เคยปรับ*. สืบค้นจาก <https://www.101.world/special-education-chanisa>.
- เบญญา ชลธารันนท์. (2545). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- มลิวัดย์ ธรรมแสง. (2557). *ความเข้าใจเรื่องการเรียนรวม*. สืบค้นจาก <https://www.deafthai.org/knowledge-center>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานสถานภาพการศึกษาไทยประจำปี 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานสถานะการศึกษาไทย ปี 2565*. สืบค้นจาก <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2078-file.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานสถานการณ์การศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). *กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรวม: SEAT Framework*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรเชษฐ์ ตรีรกโขติ. (2564). *การเรียนรู้ร่วมกับความแตกต่าง*. สืบค้นจาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/399>.
- Ainscow, M., & Miles, S. (2008). *Making education inclusive: A framework for equity*. Routledge.

- Association of American Colleges & Universities. (2022). *Disabled students need equity*. Retrieved from <https://www.aacu.org/blog/disabled-students-need-equity-not-just-access>.
- Australian Government Department of Education. (2020). *Disability Standards for Education 2005 Review: Final report*. Retrieved from <https://www.education.gov.au/disability-standards-education-2005>.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature, and design*. Harvard University Press.
- Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2005). Transformational leadership. In B. Davies (Ed.), *The essentials of school leadership*. SAGE Publications.
- Meyer, A., Rose, D. H., & Gordon, D. (2014). *Universal design for learning: Theory and practice*. CAST Professional Publishing.
- OHCHR. (2017). *Human rights-based approach to inclusive education for persons with disabilities*. Retrieved from https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disability/InclusiveEducation_EN.pdf.
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish lessons 2.0: What can the world learn from educational change in Finland?*. Teachers College Press.
- UNESCO. (1994). *The Salamanca statement and framework for action on special needs education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>.
- UNESCO. (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849>.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>.
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Retrieved from <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- Yoshikawa, H. (2019). Inclusive education in Japan: Supporting children with special needs. *International Journal of Inclusive Education*, 23(6). Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1464065>.

บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

Stakeholder Roles and Influencing Factors in Participatory Budgeting: A Case Study of Ratchathewi District, Bangkok

ศรัญญา จุฬุพงศ์¹ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง² และสิริกร กาญจนสุนทร³

วันรับ: 4 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 13 กรกฎาคม 2568 ยอมรับ: 23 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี กรุงเทพมหานครและ (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ผู้นำชุมชนและผู้แทนภาคประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการ โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทำหน้าที่กำหนดกรอบนโยบายและอำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสื่อสารประสานงาน และขับเคลื่อนกระบวนการในระดับพื้นที่ ส่วนเครือข่ายภาคประชาชนทำหน้าที่สนับสนุนชุมชนที่ขาดศักยภาพ และติดตามตรวจสอบความโปร่งใส ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบาย ซึ่งแสดงถึงข้อจำกัดของระเบียบราชการที่ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์ (2) ปัจจัยด้านประชาชน เช่น ระดับความรู้ ทักษะคิด และแรงจูงใจในการเข้าร่วม (3) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน เช่น ความสามารถในการประสานงาน การสื่อสาร และการนำเสนอข้อเสนอสื่อของชุมชน และ (4) ปัจจัยด้านกระบวนการและกลไก เช่น ความต่อเนื่องของเวทีประชาคม ความหลากหลายของช่องทางมีส่วนร่วม และการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน ข้อค้นพบสำคัญพบว่า การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพเมื่อได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างรัฐ มีการพัฒนาศักยภาพประชาชน และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะพื้นที่เมืองอย่างเขตราชเทวีที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบให้สอดคล้องกับการตัดสินใจในระดับพื้นที่ พร้อมส่งเสริมกลไกการเรียนรู้และเสริมพลังให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ: งบประมาณแบบมีส่วนร่วม, การบริหารภาครัฐแนวใหม่, การกระจายอำนาจ, ชุมชนเข้มแข็ง, เขตราชเทวี

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์, สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์, สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This study aimed to (1) examine the roles of key stakeholders in implementing participatory budgeting under the Self-Reliant Community Strengthening Project based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Ratchathewi District, Bangkok, and (2) analyze the factors influencing the participatory budgeting process within the project. A qualitative research methodology was employed, using in-depth interviews with 12 key informants, including district officers, community leaders, and representatives from civil society. Data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that each stakeholder group played a distinct but complementary role in driving the participatory budgeting process. District officers were responsible for setting policy frameworks and facilitating budget allocation, while community leaders serve as communicators, coordinators, and local mobilizers. Civil society networks played a supportive role in enhancing the capacities of marginalized communities and monitoring transparency. Four key factors were identified as influencing the process: (1) structural and policy-related factors, including centralized administrative regulations; (2) citizen-related factors such as levels of knowledge, attitudes, and motivation to participate; (3) leadership factors reflecting the ability of community leaders to coordinate, communicate, and represent community needs; and (4) procedural and participatory mechanisms, including the continuity of deliberative forums, diversity of engagement channels, and the effectiveness of communication between state and citizens. A critical finding was that effective participatory budgeting requires institutional support, enhanced citizen capacity, and strong grassroots leadership—particularly in urban settings like Ratchathewi, where governance must navigate complexity and rapid change. The study recommended regulatory reforms to support local-level decision-making, alongside the promotion of civic learning and community empowerment, in order to achieve inclusive and sustainable local development.

Keywords: Participatory Budgeting, New Public Management, Decentralization, Community Empowerment, Ratchathewi District

1. บทนำ

ในบริบทของการบริหารและพัฒนาสังคมร่วมสมัย แนวโน้มการขับเคลื่อนภาครัฐไม่ได้หยุดอยู่เพียง การบริหารแบบรวมศูนย์หรือการสั่งการจากบนลงล่าง หากแต่ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่แนวคิดที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในฐานะ “หุ้นส่วน” ของรัฐ โดยเฉพาะภายใต้แนวคิด การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ความคุ้มค่า และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเป็นระบบ (Hood, 1991; Osborne & Gaebler, 1992) ในแนวทางดังกล่าว รัฐไม่เพียงทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากร แต่ต้องเปิดให้สังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นด้วย

งบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) คือ หนึ่งในกลไกสำคัญที่สะท้อนทิศทางใหม่ของการบริหารภาครัฐที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ ตั้งแต่การสะท้อนความต้องการของพื้นที่ การร่วมคิดโครงการ การจัดลำดับความสำคัญ ไปจนถึงการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณสาธารณะ แนวคิดนี้ไม่เพียงช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและการตรวจสอบภาครัฐ แต่ยังสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ เสริมสร้างพลังของพลเมืองและลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชุมชน (Wampler, 2007; Shah, 2007)

จากการศึกษาของวัลย์พร ชินศรี (2561) พบว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในบริบทของการปกครองท้องถิ่นไทยสามารถส่งเสริมความโปร่งใสและความเชื่อมั่นระหว่างรัฐกับประชาชนได้จริง แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดสำคัญด้านกฎหมาย ความเข้าใจของประชาชน และศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่น ขณะที่ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2556) ได้ชี้ให้เห็นผ่านบทเรียนจากต่างประเทศว่าแม้งบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะมีศักยภาพในการเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น แต่การนำมาใช้ในประเทศไทยยังต้องเผชิญความท้าทายทั้งด้านโครงสร้างทางการเมืองและความพร้อมของประชาชน ส่วนงานของวาริน ชัยเขาวรัตน์ (2563) ที่ศึกษาในระดับเทศบาลพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความรู้ ทักษะและโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและเวลา รวมถึงข้อจำกัดด้านกลไกกฎหมายและทรัพยากรของท้องถิ่นในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เพื่อให้งบประมาณแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมีพลัง จึงจำเป็นต้องอาศัยบทบาทที่ชัดเจนจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเขต ซึ่งทำหน้าที่ประสานงาน อำนวยความสะดวก และจัดสรรทรัพยากรเข้าสู่พื้นที่ ขณะที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้แทนในการรวบรวมข้อมูล ปัญหาและสื่อสารกับภาครัฐอย่างเป็นระบบ (ศุภวัชร มาศะวนิช, 2558) ส่วนเครือข่ายภาคประชาชน เช่น องค์กรชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร หรือสภาองค์กรชุมชน มีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้าใจ ร่วมกำหนดทิศทางและทำงานร่วมกับรัฐในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาจากฐานรากของชุมชน (ปรีดา พูลสุข, 2560) การทำความเข้าใจบทบาทเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจริงในระดับพื้นที่ (Wampler, 2007)

นอกจากบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว การที่งบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่หลากหลาย โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบาย ซึ่งหมายถึงกรอบกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงแนวทางและความชัดเจนในเชิงนโยบายของรัฐที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ปัจจัยด้านประชาชน ซึ่งรวมถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และแรงจูงใจในการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านความสามารถในการรวบรวมความคิดเห็น การเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับภาครัฐ และการรักษาความเป็นอิสระในการตัดสินใจของชุมชน และปัจจัยด้านกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วม เช่น เวทีประชาคม การสื่อสารสองทาง การเข้าถึงข้อมูล และกลไกติดตามตรวจสอบที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล ทรัพยากร และการตัดสินใจอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (Gaventa, 2005; Michels, 2011)

เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่นำโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกลไกเชิงพื้นที่ในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเสนอปัญหา ความต้องการ และร่วมเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนโยบายของกรุงเทพมหานครที่มุ่งพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรัฐให้การสนับสนุนและภาคเอกชนร่วมช่วยเหลือ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2566 ในรูปแบบโครงการต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบของกรุงเทพมหานครกว่า 2,009 แห่ง เสนอโครงการตามความต้องการ โดยชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนชุมชนละ 200,000 บาท เพื่อดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการในระดับฐานราก ทั้งนี้ ความหลากหลายของพื้นที่เขตราชเทวี ทั้งในเชิงประชากร เศรษฐกิจและสภาพทางสังคม (สำนักพัฒนาสังคม, 2566) ทำให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ตัวอย่างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลไกการดำเนินงานของรัฐกับภาคประชาชนในบริบทสังคมเมือง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

ด้วยเหตุนี้ บทความวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการศึกษาบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี โดยใช้กรอบแนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ และการบริหารภาครัฐแนวใหม่เป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อเสนอมุมมองที่สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนานโยบายสาธารณะให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในระดับพื้นที่สังคมเมืองได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ประเภทของงานวิจัย

บทความฉบับนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาเฉพาะในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตเมืองชั้นในที่มีลักษณะโครงสร้างทางสังคมและกายภาพที่หลากหลาย ประกอบด้วยชุมชนดั้งเดิม ชุมชนแออัด ชุมชนอาคารสูงและย่านธุรกิจ โดยเลือกกรณีศึกษาจากชุมชนที่เข้าร่วมโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนความซับซ้อนของการพัฒนาชุมชนในบริบทเมือง

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่เขตราชเทวี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด และตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 12 คน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน เป็นบุคลากรที่มีบทบาทโดยตรงในการบริหารงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตราชเทวี และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชนของสำนักงานเขต
- 2) ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน จำนวน 3 คน เป็นผู้แทนองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
- 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน เป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ นำเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการผ่านแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guideline) ที่ออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปรับให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและลึกซึ้ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การบันทึกเสียง การจดบันทึกภาคสนาม และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานวิจัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานราชการและบทความวิชาการ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีควบคู่กับข้อมูลภาคสนาม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในเขตราชเทวี โดยแบ่งออกเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมโดยตรงจากแหล่งข้อมูล ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เชิง

ลึก (In-depth Interview) ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมอง ทศนคติ และประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร งานวิจัยหรือแหล่งข้อมูลที่มีการเผยแพร่แล้ว โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งช่วยให้เข้าใจ กรอบนโยบาย แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบโครงการ เอกสารแผนงานและรายงานผลการดำเนินงานของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทยและสำนักงบประมาณ แผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี แผนปฏิบัติราชการประจำปีของเขตราชเทวี เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รายงานประชุมและสรุปกิจกรรมจากสำนักงานเขตราชเทวี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดจะถูกวิเคราะห์โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเริ่มจากการจำแนกประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วจัดกลุ่มตามหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงเอกสารจะถูกใช้เพื่อสนับสนุนการตีความและเปรียบเทียบเชิงแนวคิด โดยการวิเคราะห์จะครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการ รูปแบบ บทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โดยเน้นการตีความตามบริบทของพื้นที่เขตราชเทวี และพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (NPM), การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น, แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก สอดคล้องกับเป้าหมายการบริหารและพัฒนาสังคมจากฐานราก

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)

แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบในขั้นตอนการจัดทำงบประมาณของภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน การเสนอแนะแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่าง ๆ (Wampler, 2007) กระบวนการดังกล่าวมีรากฐานมาจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เชื่อว่าการบริหารจัดการภาครัฐจะมีความโปร่งใสและตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น หากประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรสาธารณะ

งบประมาณแบบมีส่วนร่วมถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองพอร์ต ออแลนเดอร์ ประเทศบราซิล ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 และขยายแนวคิดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในยุโรป อเมริกาเหนือ เอเชียและแอฟริกา ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการจัดเวทีปรึกษาหารือ การประชาพิจารณ์ การใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศเพื่อเปิดรับความคิดเห็น ตลอดจนการลงคะแนนเสียงจากประชาชนโดยตรง (Cabannes, 2004) จุดมุ่งหมายหลักของแนวคิดนี้คือการส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในระดับรากฐาน

องค์ประกอบสำคัญของงบประมาณแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ 2) การสร้างกลไกการตัดสินใจที่มีความโปร่งใส 3) การให้ข้อมูลที่เพียงพอแก่ประชาชนในการตัดสินใจ และ 4) การมีระบบติดตามประเมินผลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ (Shah, 2007) ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวมีจุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรงบประมาณ และการลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน

4.2 แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ เกิดขึ้นจากความพยายามปฏิรูประบบราชการดั้งเดิมที่ถูกวิพากษ์ว่าไม่ตอบสนองและไร้ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในประเทศตะวันตกช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ การแข่งขัน และการบริการที่มีคุณภาพ โดยนำกลไกตลาดและหลักการบริหารภาคเอกชนมาปรับใช้กับภาครัฐ (Hood, 1991)

Osborne และ Gaebler (1992) ได้เสนอแนวคิด “ภาครัฐที่ขับเคลื่อนด้วยพลเมือง (Reinventing Government)” ที่เน้นให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย ส่งผลให้แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ กลายเป็นกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างกลไกความรับผิดชอบต่อประชาชน การกระจายอำนาจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในประเทศไทย แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ถูกนำมาปรับใช้ผ่านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานรัฐ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ เช่น การจัดเวทีประชาคม และงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่

4.3 แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization)

การกระจายอำนาจ เป็นแนวคิดที่เน้นการมอบอำนาจ หน้าที่ ทรัพยากร และการตัดสินใจจากรัฐส่วนกลางไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในระดับล่าง เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐมีความคล่องตัว และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Rondinelli, 1981)

การกระจายอำนาจสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ ได้แก่

4.3.1 การกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization)

4.3.2 การกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization)

4.3.3 การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization)

ในประเทศไทย การกระจายอำนาจได้รับการส่งเสริมอย่างชัดเจนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น องค์การบริหารส่วน

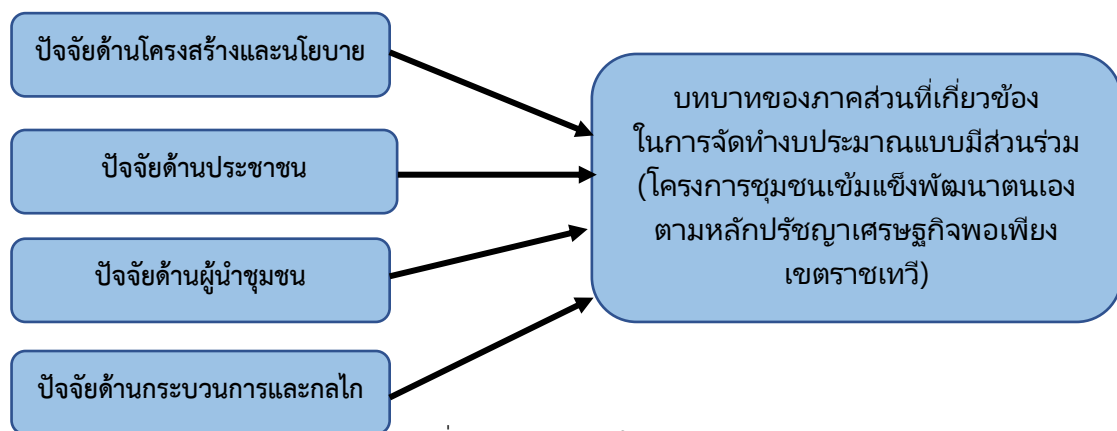

ตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและการใช้จ่ายงบประมาณในพื้นที่ของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจในเชิงปฏิบัติยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านอำนาจตัดสินใจ โครงสร้างราชการ และข้อบัญญัติกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับของการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของประชาชน

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. ผลการวิจัย

6.1 บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

6.1.1 บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ (สำนักงานเขตราชเทวี)

เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตราชเทวีมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการดำเนินงานของโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และรวมถึงการสนับสนุนในด้านวิชาการและงบประมาณ บทบาทหลักของเจ้าหน้าที่รัฐจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและกรอบงบประมาณ โดยชี้แจงขอบเขต แนวทางและหลักเกณฑ์ของการใช้งบประมาณประจำปีให้แก่ผู้นำชุมชน การสนับสนุนเชิงวิชาการในฐานะที่เลี้ยง ที่ให้คำปรึกษาด้านเทคนิค เช่น การเขียนโครงการ การตั้งงบประมาณให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ และการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการฯ และการตรวจสอบติดตามผล โดยต้องตรวจสอบความพร้อมของโครงการก่อนอนุมัติและประเมินผลหลังดำเนินงานเสร็จสิ้น

“...บางที่ชุมชนก็เสนอมาหลากหลายโครงการ แต่เราต้องดูก่อนว่างบประมาณสามารถดำเนินการได้หรือไม่ ระเบียบ และข้อกำหนดต่าง ๆ มีขอบเขตการอนุญาตให้สามารถทำได้แค่ไหน...บางชุมชนยังมีความไม่เข้าใจ เช่นกรณีการเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บุกรุก การปรับปรุง

ซ่อมแซมทางกายภาพภายในชุมชน จำเป็นต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ ซึ่งโดยมากในชุมชนพื้นที่เขตราชเทวีจะเป็นที่ดินบุกรุกของการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่และมักไม่ได้รับการตอบรับการอนุญาตเข้าใช้พื้นที่จากการรถไฟฯ ทำให้การใช้งบประมาณมีข้อจำกัดไม่เข้าใจ เราจึงจำเป็นต้องอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ ซึ่งโดยปกติเข้าใจ แต่จะไม่ค่อยยอมรับ...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

อย่างไรก็ตาม จากมุมมองของภาคประชาชนและผู้นำชุมชน บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐมักเน้นการควบคุมมากกว่าการส่งเสริม ซึ่งอาจเนื่องมาจากกรอบระเบียบราชการที่เคร่งครัด ทำให้บทบาทดังกล่าวมีขอบเขตจำกัดและไม่ยืดหยุ่นตามบริบทของแต่ละชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เราเคยเสนอขอการไปอบรมสัมมนา เพื่อเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว โดยชุมชนเรามองว่ามีความจำเป็นมาก ๆ แต่คณะกรรมการฯ เขาบอกว่ามันอยู่นอกแผนพัฒนาชุมชนไม่เป็นไปตามนโยบายของภาครัฐ มันทำไม่ได้ ก็เลยไม่ได้รับงบประมาณในปีนั้นไป...” (ผู้นำชุมชน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

6.1.2 บทบาทของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนในพื้นที่เขตราชเทวีมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสาร ชักชวน รวบรวมความต้องการ และเป็นผู้นำเสนอแนวคิดโครงการเข้าสู่กระบวนการงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทตัวกลาง และผู้อำนวยการความสะดวกในขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการ ผู้นำจะนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากสำนักงานเขตไปยังสมาชิกชุมชน พร้อมทั้งจัดเวทีหรือการประชุมย่อยเพื่อรวบรวมปัญหา และแนวคิดจากประชาชน นอกจากการรวบรวมข้อมูล ผู้นำชุมชนยังทำหน้าที่ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เขตโดยตรงเพื่อให้โครงการสามารถเข้าสู่ระบบการพิจารณาได้ และในช่วงดำเนินการโครงการ ผู้นำชุมชนจะกำกับดูแลการดำเนินโครงการตามแผน ทำรายงาน และเป็นคนกลางในการเจรจาแก้ไขปัญหากับภาครัฐ อย่างไรก็ตามภาระของผู้นำชุมชนไม่ได้มีเพียงการประสานงาน แต่ยังรวมถึงการรับแรงกดดันจากสมาชิกชุมชนที่อาจคาดหวังโครงการที่ตอบสนองเฉพาะกลุ่ม ซึ่งบางครั้งต้องใช้ทักษะการประนีประนอมเพื่อสร้างฉันทามติ โดยรวมแล้วบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นกลไกที่ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดขึ้นได้จริง แม้จะอยู่ภายใต้ข้อจำกัด แต่ผู้นำเหล่านี้ถือเป็นจุดศูนย์กลางในการแปลความต้องการของชุมชนออกมาเป็นรูปธรรม ที่สามารถเข้าสู่ระบบและดำเนินการได้จริงในระดับพื้นที่ ตามที่ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งกล่าวว่า

“...บางทีชาวบ้านก็ได้แค่พูดเสนอความเห็นเฉย ๆ ไม่รู้จะเขียนโครงการกันอย่างไร เราในฐานะผู้นำชุมชนต้องแปลงให้เป็นภาษาทางการ แล้วก็จัดทำเป็นเอกสารให้ถูกต้อง การเขียนหลักการและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของโครงการต่าง ๆ คณะกรรมการเขาจะได้อนุมัติให้ได้...” (ผู้นำชุมชน 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

6.1.3 บทบาทของเครือข่ายภาคประชาชน

เครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่เขตราชเทวีทำหน้าที่เป็นทั้งเวทีกลางและกลไกเสริมที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อสะท้อนภาพรวมของความต้องการในระดับเขตและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่ครอบคลุม เครือข่าย มีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านข้อมูล หรือศักยภาพในการเขียนโครงการ ทำให้เครือข่ายเปรียบเสมือนครูแนะแนวที่ช่วยให้ชุมชนอ่อนแอสามารถเข้าถึงกระบวนการงบประมาณได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ เครือข่ายยังมีบทบาทในการผลักดันเชิงนโยบายในระดับสำนักงานเขต เช่น การจัดเวทีรวมหลายชุมชนเพื่อให้เกิดการประสานงานร่วมกัน รวมถึงการจัดทำโครงการร่วมกันระหว่างชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในบางกรณี เครือข่ายยังทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าระวังต่อกระบวนการใช้งบประมาณด้วยการติดตามและแจ้งเตือนหากพบว่าโครงการไม่เป็นไปตามแผนหรืองบประมาณถูกใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จึงถือเป็นกลไกเสริมสร้างความโปร่งใส อย่างไรก็ตาม บทบาทของเครือข่ายภาคประชาชนยังต้องเผชิญกับข้อจำกัด เช่น ความไม่เป็นทางการของสถานะ ทำให้ข้อเสนออาจไม่ได้รับการรับฟังในระดับนโยบาย รวมถึงปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการทำงานหากไม่มีงบประมาณสนับสนุนหรือการเปลี่ยนตัวแกนนำ โดยสรุป เครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่สะท้อนเสียงรวมของประชาชนในระดับเขต สนับสนุนชุมชนที่ขาดศักยภาพ และตรวจสอบกระบวนการใช้งบประมาณแบบมีส่วนร่วมให้โปร่งใสมยิ่งขึ้น โดยผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชนกล่าวว่า

“...ถ้าชุมชนไหนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดทำโครงการ เราก็จะไปช่วย สอนเขียนโครงการ พวกหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด สอนเชิงวิชาการ ให้เขารู้ว่าเขาก็สามารถ มีสิทธิ์เข้าถึงงบประมาณเหมือนกัน ...” (ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

ตารางที่ 1 บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตราชเทวี

กลุ่ม	บทบาทหลัก
1. เจ้าหน้าที่รัฐ (สำนักงานเขตราชเทวี)	กำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ จัดเวทีประชาคม และประสานงานระหว่างหน่วยงาน
2. ผู้นำชุมชน	เป็นแกนกลางในการเสนอปัญหา ขับเคลื่อนโครงการ และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน
3. เครือข่ายภาคประชาชน	เป็นตัวกลางระหว่างชุมชน ช่วยเสริมศักยภาพ เฝ้าระวังความโปร่งใส และผลักดันเชิงนโยบาย

6.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี

6.2.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบาย

กระบวนการจัดทำงบประมาณในโครงการนี้ดำเนินการภายใต้กรอบนโยบาย และระเบียบราชการที่ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะระเบียบการเบิกจ่าย การพิจารณาโครงการ และแนวทางการใช้จ่ายที่กำหนดโดยสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเขตราชเทวีจึงมีบทบาทหลักเพียงเป็นผู้ประสานงานกลางระหว่างชุมชนกับส่วนกลาง ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ภายใต้กรอบเงื่อนไข ที่ถูกกำหนดไว้แล้วล่วงหน้า เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวียังเผชิญกับข้อจำกัดจากกฎระเบียบของรัฐ เช่น รายการใช้จ่ายต้องอยู่ภายใต้แนวทางที่กำหนด ไม่สามารถเบิกจ่ายในบางรายการที่ชุมชนต้องการได้ และต้องไม่เกินวงเงินที่อนุมัติ

“...งบประมาณมันถูกจัดสรรมาแล้วจากต้นน้ำ... เจ้าหน้าที่จะมีหลักเกณฑ์แนวทางจากสำนักพัฒนาสังคม กำหนดว่าเงิน 200,000 บาทให้ใช้อย่างไรได้บ้าง ใช้อะไรไม่ได้บ้าง ซึ่งตรงนี้จะถูกจำกัดกรอบงบประมาณไว้แล้ว...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางยังส่งผลต่อลำดับเวลา และความคล่องตัวในการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งบ่อยครั้งทำให้โครงการล่าช้าหรือไม่อาจตอบสนองความต้องการได้ทันสถานการณ์ ยิ่งไปกว่านั้น ขั้นตอนการเสนอของบประมาณจากชุมชนที่มีหลายขั้นตอนก่อนได้รับการพิจารณา อาจทำให้ชุมชนรู้สึกว่ามีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อจำกัดจากระดับนโยบาย สำนักงานเขตราชเทวีก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมผ่านการจัดเวทีประชาคม การให้ข้อมูล และการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนอย่างใกล้ชิด โดยมีบทสัมภาษณ์ที่สนับสนุนใจความว่า

“...โครงการของชุมชนเราจะต้องเสนอให้ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ก่อน เพื่อช่วยพิจารณาโครงการในเบื้องต้น จากนั้นฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ จะไปเข้าเสนอต่อคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนระดับเขตอีกครั้งในการประชุมระดับเขต แต่บางสถานการณ์ก็ไม่มีเวลาเพียงพอ หรือมีขั้นตอนที่มาก ทำให้การดำเนินงานล่าช้า...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 1, 2568)

“...พอเราจะทำอะไร สำนักงานเขตก็ช่วยนะ ช่วยประสานงาน ให้ข้อมูล เวลาจะจัดเวทีประชาคมเขาก็มาร่วมตลอด...” (ผู้นำชุมชน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

6.2.2 ปัจจัยด้านประชาชน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงบประมาณถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการสัมภาษณ์พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำงบประมาณของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องเงื่อนไขการใช้จ่าย การจัดสรรงบประมาณและวิธีการเสนอความต้องการ

ขณะเดียวกัน ทักษะคิดและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่สะท้อนออกมา บางพื้นที่ที่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมมาก่อนพบว่า มีแรงจูงใจสูงจากการคาดหวังการเปลี่ยนแปลง หรือการรวมตัวเพื่อสร้างพลังของชุมชน แต่ในบางพื้นที่ ทักษะคิดของประชาชนกลับค่อนข้างเฉยเมยหรือรู้สึกว่าจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้จริง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเดิมที่มีความคุ้นเคย ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“...ผมพูดตรง ๆ นะ บางทีผมเบื่อ เนื่องจากในปีก่อน ๆ จัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ให้ชุมชน ภาครัฐไม่คิดบ้างหรอก ว่าของที่ใช้จ่ายจะแตกหักพังไป ในปีนี้พอจะมีการจัดซื้อเพิ่มเติมเป็นของแบบเดิมที่เคยซื้อ ก็จะไม่ให้ซื้อ พอซื้อของมาก ๆ ไม่อนุมัติ แต่พอจะไปซ่อมแซม ก็บอกแต่ติดขัดงบประมาณทับซ้อนกับหน่วยงานอื่นบ้าง...” (ผู้นำชุมชน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นในระบบราชการก็มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม โดยประชาชนบางกลุ่มแสดงความไม่ไว้วางใจเมื่อโครงการที่เสนอถูกตัดออกหรือไม่ได้รับการตอบสนอง ขณะที่บางส่วนเชื่อมั่นมากขึ้นเมื่อมีเจ้าหน้าที่ลงมาร่วมเวทีและรับฟังโดยตรง

6.2.3 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

บทบาทในการขับเคลื่อนของผู้นำชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผู้นำชุมชนที่มีความตื่นตัวและมีบทบาทเชิงรุก เช่น การประชาสัมพันธ์ การเชิญชวน และการเป็นผู้นำในการจัดเวที เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ตามที่ผู้นำชุมชนกล่าวว่า

“...อย่างที่เป็นผู้นำชุมชน ก็จะบอกเลยว่าวันไหนมีเวทีประชาคม ให้ลูกบ้านออกไปร่วมด้วย บางคนก็เดินไปชวนถึงหน้าบ้านเลย แล้วก็ไปประกาศเสียงตามสาย...” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

ความสามารถในการประสานงานของผู้นำกับหน่วยงานราชการและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีผลอย่างมากต่อการผลักดันให้โครงการที่ชุมชนเสนอเข้าสู่กระบวนการงบประมาณได้สำเร็จ ผู้นำที่มีทักษะด้านการสื่อสาร การประสานงาน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่เขต สามารถทำให้ข้อมูลของชุมชนได้รับความสนใจและได้รับการพิจารณาในเชิงนโยบายมากขึ้น นอกจากนี้การสร้างร่วมมือในชุมชนเป็นอีกหนึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ช่วยระดมความคิดเห็นและลดความขัดแย้งในเวทีประชาคม อย่างไรก็ตาม หากผู้นำชุมชนขาดความเข้าใจในแนวทางการดำเนินโครงการ หรือขาดความกระตือรือร้นในการประสานงาน จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบได้

6.2.4 ปัจจัยด้านกระบวนการและกลไก

ช่องทางและวิธีการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดระดับการเข้าถึงของประชาชนในการร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหาหรือคัดเลือกโครงการในชุมชน กลุ่มตัวอย่างหลายรายระบุว่าเวทีประชาคมเป็น

ช่องทางหลักเพียงไม่กี่ช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทได้ แต่ยังคงขาดความหลากหลายของช่องทางในการแสดงออก โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มที่ไม่สะดวกเข้าร่วมการประชุมในเวลาราชการ ความต่อเนื่องของกระบวนการพบว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและแรงจูงใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม หากกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในแต่ละปีไม่ต่อเนื่อง หรือไม่มีการติดตามผลของโครงการที่เคยดำเนินการ จะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเพียงการจัดกิจกรรมเชิงพิธีการ สูดท้าย การสื่อสารระหว่างภาครัฐและประชาชนยังพบข้อจำกัดในด้านความเข้าใจร่วมกัน ทั้งในเรื่องข้อมูลพื้นฐานของงบประมาณ ช่องทางการสื่อสาร และการอธิบายขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องภาษาทางการ ที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าใจสาระสำคัญของโครงการ

“...ส่วนมากก็ใช้เวทีประชาคมเป็นช่องทางหลัก...แต่ก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มเท่าไร คนที่ทำงานกลางวันก็มาไม่ได้ เพราะส่วนมากเวลาเขตมาเปิดเวทีประชาคม ก็จะมาตอนกลางวัน หากมา วันเสาร์หรืออาทิตย์ก็ไม่อยู่ดี เพราะต้องไปทำงาน...” (ผู้นำชุมชน1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2568)

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี

ปัจจัย	องค์ประกอบย่อย
1. ด้านโครงสร้างและนโยบาย	ระเบียบของรัฐ, การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง, การสนับสนุนจากสำนักงานเขต
2. ด้านประชาชน	ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ, ทศนคติ/แรงจูงใจ, ความเชื่อมั่นต่อรัฐ
3. ด้านผู้นำชุมชน	บทบาทในการขับเคลื่อน, การประสานงาน, การสร้างความร่วมมือ
4. ด้านกระบวนการและกลไก	ช่องทางการมีส่วนร่วม, ความต่อเนื่อง, การสื่อสารภาครัฐ-ประชาชน

7. การอภิปรายผล

7.1 บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

7.1.1 บทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี

เจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะจากสำนักงานเขตราชเทวี มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และผู้กำหนดกติกา (Rule-Setter) ในกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม บทบาทนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้สนับสนุนและเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Osborne & Gaebler, 1992) การให้ข้อมูลโครงการ การจัดสรรงบประมาณและการสร้างกติกาที่ชัดเจน ล้วนเป็นอำนาจหน้าที่ของภาครัฐที่จะช่วยให้กระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นไปได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่สำคัญในบทบาทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบภาครัฐที่ค่อนข้างแข็งตัว ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับด้านกายภาพและการขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ ปัญหานี้สะท้อนถึงความขัดแย้งเชิงโครงสร้างระหว่างความยืดหยุ่นที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมกับความแข็งตัวของระบบราชการ งานวิจัยของ พรณทิพย์ ชนะคช (2561) ได้ยืนยันว่าข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบมักเป็นอุปสรรคสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ดังนั้น บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องพิจารณาถึงความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่นภายใต้กรอบกฎหมาย เพื่อให้การสนับสนุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าของชุมชนได้

7.1.2 บทบาทของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการเป็น ผู้ขับเคลื่อนหลักในระดับรากหญ้า ผลการศึกษาได้เน้นย้ำถึงบทบาทของผู้นำในการ ระดมพล (Mobilization) ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ประชุม การเสนอโครงการ และการติดตามผล บทบาทนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน โดยมีผู้นำเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วม (Kretzmann & McKnight, 1993) นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการประสานงาน ทั้งภายในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ลดความขัดแย้ง และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำเสนอความต้องการ และปัญหาของชุมชน ความสามารถในการประสานงาน นี้เป็นสิ่งจำเป็นในการเชื่อมโยงความต้องการของ ประชาชนเข้ากับกลไกและขั้นตอนของภาครัฐ (Cohen & Uphoff, 1980) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศุภวัชร มาศะวนิช (2558) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและมีทักษะในการ ประสานงานที่ดี จะช่วยให้การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ การสร้างความร่วมมือภายในชุมชนผ่านบทบาทของผู้นำ ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Putnam, 1993)

7.1.3 บทบาทของเครือข่ายภาคประชาชน

เครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทเด่นในการเป็น ตัวกลาง (Intermediary) ในการขับเคลื่อน กระบวนการมีส่วนร่วม บทบาทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการ ช่วยเป็นตัวกลางพูดคุยและประสานข้อมูลภายใน ชุมชน ซึ่งช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความร่วมมือ การที่เครือข่ายเหล่านี้มักเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วย ทำให้มีความเข้าใจในบริบทและความต้องการที่แท้จริง ของประชาชน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบในการสื่อสารและสร้าง ความไว้วางใจ บทบาทของภาคประชาสังคมในฐานะตัวกลางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างพลังพลเมือง (Citizen Empowerment) ซึ่งภาคประชาสังคมช่วยสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงออกและมีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจได้มากขึ้น (Gaventa, 2005) สอดคล้องกับปริดา พูลสุข (2560) ที่ได้ยืนยันว่าองค์กรภาคประชา สังคมมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในการประสานงานระหว่าง ชุมชนกับภาครัฐ และผลักดันประเด็นปัญหาของชุมชนไปสู่การแก้ไข อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของบทบาท นี้ อยู่ที่ความสามารถของเครือข่ายในการทำความเข้าใจในระเบียบราชการที่ซับซ้อน และการรักษาสมดุล ระหว่างการเป็นตัวแทนของประชาชนกับการทำงานร่วมกับภาครัฐเพื่อหาทางออกที่ปฏิบัติได้จริง

7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

7.2.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบาย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบายของรัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อขอบเขตและรูปแบบของการจัดทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบราชการที่ค่อนข้างแข็งตัว เช่น การไม่สามารถเบิกจ่ายในบางรายการที่ชุมชนต้องการ หรือขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน บ่งชี้ถึง อุปสรรคเชิงโครงสร้าง (Structural Barriers) ที่ขัดขวางการดำเนินงานตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีสถาบัน (Institutional Theory) ที่มองว่ากฎระเบียบและโครงสร้างขององค์กรมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจ (Scott, 2014) แม้ว่าการจัดทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะมุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (Osborne & Gaebler, 1992) แต่หากติดข้อจำกัดทางกฎหมายที่ไม่อาจแก้ไขได้ในระดับปฏิบัติการ ย่อมส่งผลให้กระบวนการขาดประสิทธิภาพและอาจนำไปสู่ความไม่พึงพอใจของชุมชน ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลาง ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน บทบาทของรัฐบาลกลางในการจัดสรรทรัพยากรย่อมส่งผลต่อขีดความสามารถ ของท้องถิ่นในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกระบวนการจัดสรรยังคงเป็นแบบจากบนลงล่าง (Top-Down) เป็นหลัก อาจทำให้งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความต้องการเร่งด่วนหรือบริบทเฉพาะของชุมชนได้อย่างแท้จริง (Rondinelli et al., 1983) ขณะที่การสนับสนุนจากสำนักงานเขตราชเทวี ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกขับเคลื่อนและอำนวยความสะดวก หากการสนับสนุนไม่เพียงพอ หรือมีการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อจำกัดทางกฎหมาย อาจทำให้การดำเนินงานสะดุด และไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างภาครัฐและประชาชนได้ นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางยังสะท้อนถึงการดำเนินงานที่ยังคงมีลักษณะ “จากบนลงล่าง (Top-Down)” เป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความต้องการเร่งด่วนหรือบริบทเฉพาะของชุมชนได้อย่างแท้จริง (Rondinelli et al., 1983) นี่แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของการ กระจายอำนาจ โดยเฉพาะในมิติ การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ที่ยังไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนจากสำนักงานเขตราชเทวี ในการจัดเวทีประชาคมและให้ข้อมูล ก็เป็นบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกขับเคลื่อนและอำนวยความสะดวกในระดับพื้นที่

7.2.2 ปัจจัยด้านประชาชน

ปัจจัยด้านประชาชนสะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building) ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดประโยชน์สูงสุด ผลการวิจัยพบว่าความรู้ความเข้าใจที่จำกัดของประชาชนเกี่ยวกับงบประมาณสาธารณะ โดยเฉพาะระเบียบการเบิกจ่ายและแนวทางการเสนอโครงการ อาจทำให้การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับผิวเผิน ไม่สามารถเสนอโครงการที่เป็นไปได้จริง และขาดประสิทธิภาพ (Cohen & Uphoff, 1980) ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นบทบาทของประชาชนในการกำหนดงบประมาณจากฐานราก (Wampler, 2007) หากปราศจากความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมย่อมไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

นอกจากนี้ ทศนคติและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับการเข้ามามีบทบาท หากประชาชนมองเห็นประโยชน์ที่ชัดเจน หรือมีความเชื่อมั่นในระบบราชการ รวมถึงความเชื่อมั่นว่าเสียงของตนจะได้รับการรับฟัง ก็จะมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมมากขึ้น (Gaventa, 2005) แต่ในทางกลับกัน หากมีการดำเนินการที่ติดขัดหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวัง อาจส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและลดแรงจูงใจ และอาจนำไปสู่ภาวะความเบื่อหน่ายต่อการมีส่วนร่วม (Participation Fatigue) ได้

7.2.3 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในระดับปฏิบัติการ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำแบบรากหญ้า (Grassroots Leadership) ในการพัฒนาชุมชน (Kretzmann & McKnight, 1993) ผู้นำที่เข้มแข็งสามารถระดมพล สร้างความตระหนัก และนำเสนอความต้องการของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสามารถในการประสานงานนี้ ทั้งภายในชุมชนและกับหน่วยงานภายนอกเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแปลงความต้องการให้เป็นโครงการที่สำเร็จได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่เน้นย้ำว่าผู้นำที่มีทักษะการประสานงานจะช่วยให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (ศุภวัชร มาตะวนิช, 2558) นอกจากนี้ บทบาทของผู้นำในการสร้างความร่วมมือและการแก้ไขความขัดแย้ง ยังช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืนในชุมชน (Putnam, 1993)

7.2.4 ปัจจัยด้านกระบวนการและกลไก

ปัจจัยนี้มีความสำคัญต่อการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ช่องทางและวิธีการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่ายย่อมส่งเสริมหลักการความครอบคลุม (Inclusiveness) ในการบริหารจัดการ (Michels, 2011) ในทางกลับกัน หากช่องทางมีจำกัดหรือซับซ้อน อาจทำให้การมีส่วนร่วมกระจุกตัวอยู่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้ ความต่อเนื่องของกระบวนการยังเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากขาดความต่อเนื่อง อาจลดความผูกพันและแรงจูงใจของประชาชน รวมถึงส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว (Gaventa, 2005) สุดท้าย การสื่อสารระหว่างภาครัฐและประชาชนที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และเป็นแบบสองทาง (Two-Way Communication) คือหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ลดความเข้าใจผิด และสร้างความเชื่อมั่นอันเป็นรากฐานของการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 บทสรุป

การศึกษาพบว่าภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทที่สนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่เขตราชเทวี เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวีมีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกและกำหนดกรอบการดำเนินงาน แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ที่ทำให้การสนับสนุนบางด้านเป็นไปได้ยาก ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญ

ในการเป็นผู้ขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ โดยทำหน้าที่ประสานความต้องการของชุมชนกับหน่วยงานรัฐและส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในชุมชน ในส่วนของเครือข่ายภาคประชาชน มีบทบาทในการเชื่อมโยงข้อมูลและประสานงานระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและส่งเสริมความร่วมมือในพื้นที่

การดำเนินงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ ได้รับผลกระทบอย่างมากจากปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เคร่งครัด ซึ่งส่งผลต่อความยืดหยุ่นในการใช้จ่ายงบประมาณและขอบเขตการตัดสินใจของชุมชน นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ ทัศนคติ และแรงจูงใจในการเข้าร่วม ก็เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดระดับและคุณภาพของการมีส่วนร่วม การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลและทักษะให้ประชาชนจึงเป็นเรื่องจำเป็น ยิ่งไปกว่านั้น บทบาทการนำของผู้นำชุมชนในการระดมผู้คนและสร้างความร่วมมือภายในชุมชน รวมถึงวิธีการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล ก็มีสำคัญในการทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป คือ การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในเขตราชเทวีแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับเปลี่ยนการบริหารภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในฐานะหุ้นส่วน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังคงเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกฎระเบียบที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาปรับปรุง เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างเต็มที่และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

8.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาทบทวนและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ ให้มีความยืดหยุ่นและเอื้ออำนวยต่อการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจและการตอบสนองความต้องการของชุมชน
- 2) ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการงบประมาณ เพื่อให้แน่ใจว่าทรัพยากรและอำนาจจะถูกถ่ายโอนไปยังระดับฐานรากอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดโปรแกรมการเรียนรู้หรือให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายเกี่ยวกับงบประมาณสาธารณะแก่ประชาชน เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและความเชื่อมั่นในการเข้าร่วม แสดงความคิดเห็น และเสนอโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง
- 2) ควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะสำหรับผู้นำชุมชน โดยเน้นทักษะการประสานงาน การจัดการความเห็นที่แตกต่าง และการระดมผู้คนในชุมชน เพื่อให้ผู้นำสามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เพิ่มความหลากหลายของวิธีการสื่อสารและช่องทางสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุมทุกกลุ่มคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการจัดทำงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาชุมชน

2) อาจมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในพื้นที่เมืองอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจถึงความหลากหลายของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

9. เอกสารอ้างอิง

- เขาวรินชัย เขาวรัตน์. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำรูปแบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในเทศบาลตำบลไชยวาน จังหวัดอุดรธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2557). งบประมาณแบบมีส่วนร่วม: บทเรียนจากต่างประเทศและความท้าทายสำหรับประเทศไทย. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 20(1), 9–31.
- ปรีดา พูลสุข. (2560). *บทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเมือง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- พรรณทิพย์ ชนะคช. (2561). *ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดขอนแก่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- วลัยพร ชินศรี. (2561). *การนำแนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- ศุภวัชร มาคะวนิช. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. (2566). *โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.bangkok.go.th/socialdevelopment>
- Cabannes, Y. (2004). Participatory budgeting: A significant contribution to participatory democracy. *Environment and Urbanization*, 16(1), 27–46.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Gaventa, J. (2005). Strengthening participatory approaches to local governance: Learning the lessons from abroad. *National Civic Review*, 93(4), 16–27.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(1), 3–19.

- Kretzmann, J. P., & McKnight, J. L. (1993). *Building communities from the inside out: A path toward finding and mobilizing a community's assets*. Asset-Based Community Development Institute, Institute for Policy Research, Northwestern University.
- Michels, A. (2011). Innovations in democratic governance: How does citizen participation contribute to a better democracy? *International Review of Administrative Sciences*, 77(2), 275–293.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. Addison-Wesley.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Rondinelli, D. A. (1981). Government decentralization in comparative perspective: Theory and practice in developing countries. *International Review of Administrative Sciences*, 47(2), 133–145.
- Rondinelli, D. A., Nellis, J. R., & Cheema, G. S. (1983). *Decentralization in developing countries: A review of recent experience*. World Bank.
- Scott, W. R. (2014). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities* (4th ed.). Sage Publications.
- Shah, A. (Ed.). (2007). *Participatory budgeting*. The World Bank.
- Wampler, B. (2007). *Participatory budgeting in Brazil: Contestation, cooperation, and accountability*. Pennsylvania State University Press.

ปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ

อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

Problems and Impacts of Indian Residents in Nong Prue Subdistrict, Bang Lamung District, Chonburi Province

บุญญาปรียา จันพา¹ และชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 19 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 30 กรกฎาคม 2568 ยอมรับ: 20 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติและยั่งยืน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและชาวอินเดียที่พำนักหรือประกอบอาชีพในพื้นที่ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การไม่เข้าใจประเพณี วัฒนธรรมของไทย ไม่เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม เกิดความขัดแย้ง การแข่งขันทางด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรม เกิดการบิดเบือนหรือทำลายคุณค่าเชิงวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยมไทย ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดขยะในปริมาณมากและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดมลภาวะทางเสียง อากาศและชุมชนมีความหนาแน่น แออัด ดังนั้นจึงได้ขอสรุปวิธีการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติวิธีและยั่งยืน 4 แนวทาง คือ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม การพัฒนาและควบคุมพื้นที่ให้มีระเบียบ ผ่านมาตรการทางกฎหมายและชุมชน การจัดระเบียบการพำนักของชาวต่างชาติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และการจัดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม

คำสำคัญ: ชาวอินเดีย, ระยะเวลาพำนัก, ผลกระทบ, การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ, การจัดการความขัดแย้ง

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง (การศึกษาทางอินเทอร์เน็ต), วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research aims to 1) study the characteristics and behaviors of Indians residing in Nong Prue Subdistrict, Bang Lamung District, Chonburi Province, 2) analyze the problems and social, environmental and cultural impacts on the Nong Prue Subdistrict Community, Bang Lamung District, Chonburi Province, and 3) propose guidelines for peaceful and sustainable coexistence between Thais and Indians in the community. This was a qualitative research study, collecting data from in-depth interviews with 15 key informants, including community leaders, local government officials (municipalities), police, administrative officials, local residents in the affected areas, and Indians residing or working in the area. The data was analyzed using content analysis and triangulation to verify the reliability of the data.

The research results found that the problems were caused by inappropriate behavior, lack of understanding of Thai traditions and culture, disrespect for rules and laws, which resulted in social impacts, conflicts, competition in careers, cultural impacts, distortion or destruction of cultural values, conflicts in culture, beliefs and Thai values, and environmental impacts, resulting in a large amount of waste that continuously increases, noise pollution, air pollution and dense and crowded communities. Therefore, it is concluded that there are 4 approaches to peaceful and sustainable coexistence between Thais and Indians in the community: promoting creative coexistence through creating understanding between cultures, developing and controlling the area to be orderly through legal and community measures, organizing the residence of foreigners in accordance with the law, and organizing the local economic system to compete fairly.

Keywords: Indian, Duration of stay, Effect, Peaceful coexistence, Conflict management

1. บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการเข้ามาพำนักของชาวต่างชาติจากภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น ชาวอินเดีย ซึ่งส่วนใหญ่มาเพื่อประกอบอาชีพในภาคบริการ การท่องเที่ยวและธุรกิจขนาดเล็ก ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ระบุว่าจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะพื้นที่รอบเมืองพัทยา มีสัดส่วนชาวต่างชาติพำนักแบบถาวรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15 ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร

ในปัจจุบัน พื้นที่ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจและเป็นจุดรวมตัวกันของกลุ่มชาวต่างชาติ เนื่องด้วยมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตำบลหนองปรือกลายเป็นศูนย์กลางของชาวต่างชาติ ได้แก่

1) ด้านพื้นที่ ตำบลหนองปรือ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในเขตปริมณฑลชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ติดต่อกับเมืองพัทยา ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ โดยมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแนวระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ทำให้มีศักยภาพด้านการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคม เช่น ถนนมอเตอร์เวย์ (สายกรุงเทพ-ชลบุรี-พัทยา) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 และใกล้สนามบินอู่ตะเภา ภูมิภาคส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเตี้ย เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐาน การพัฒนาเมือง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะโครงการอสังหาริมทรัพย์ หมู่บ้านจัดสรร และอาคารชุดซึ่งมีความหนาแน่นสูงขึ้นในรอบทศวรรษที่ผ่านมา

2) ด้านสังคม ตำบลหนองปรือมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นถิ่น ผู้ย้ายถิ่นจากต่างจังหวัด และแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะชาวอินเดีย จีน รัสเซีย และกลุ่มประเทศอาเซียน การอพยพเข้ามาของแรงงานและนักท่องเที่ยวที่ถาวร ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multiculturalism) อย่างชัดเจน เช่น ศาสนา ภาษา การแต่งกาย และพฤติกรรมทางสังคม โครงสร้างชุมชนประกอบด้วยทั้งพื้นที่ชนบทและเขตเมือง มีทั้งชุมชนแออัดและหมู่บ้านจัดสรร การจัดการด้านบริการสาธารณะ เช่น การจัดเก็บขยะ น้ำเสีย หรือความปลอดภัย ยังเผชิญความท้าทายในการตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังพบปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตแบบไม่เคารพกฎระเบียบของท้องถิ่น และความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางสังคม

3) ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของตำบลหนองปรือพึ่งพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบริการ และอสังหาริมทรัพย์เป็นหลัก จากการที่อยู่ใกล้เมืองพัทยา จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติหมุนเวียนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลาย เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจค้าปลีก สถานบันเทิง ตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างชาติ เช่น บริษัทจัดหางาน ร้านอาหารอินเดีย ร้านแลกเปลี่ยนเงินตรา (สุชาติ เมืองแก้ว, 2561)

แม้ว่าการเข้ามาของชาวต่างชาติจะมีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งก็ปรากฏปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่

1) ปัญหาด้านสังคม (Social Issues) ความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น ชาวต่างชาติบางกลุ่มมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนไทย เช่น การรวมกลุ่มเสียงดังในยามวิกาล การจัดงานเฉลิมฉลองโดยไม่ขออนุญาต หรือการใช้พื้นที่สาธารณะโดยไม่เคารพกฎชุมชน รวมถึงปัญหาอาชญากรรมเบาและผิดกฎหมายเล็กน้อย เช่น การทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต การประกอบอาชีพที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน อาทิ ร้านนวด ร้านค้า หรือธุรกิจสีเทา การเหยียดหรือดูหมิ่นกันข้ามวัฒนธรรม บางกรณีมีการปะทะคารม หรือลักษณะการแสดงออกที่ชุมชนมองว่าไม่เคารพคนในพื้นที่

2) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย (Environmental and Public Health Issues) การจัดการขยะไม่เหมาะสม พื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มหรือดำเนินกิจกรรมของชาวอินเดียบางส่วนมักมีปัญหาขยะตกค้าง หรือมีกลิ่นไม่พึงประสงค์จากการประกอบอาหารที่เข้มข้น ส่วนด้านสุขอนามัยของที่พัก มีรายงานว่าห้องเช่า หรือหอพักบางแห่งที่ชาวอินเดียพักอยู่อย่างแออัด ไม่มีระบบจัดการน้ำเสียที่ดีพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพชุมชนโดยรอบ

3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ (Economic and Occupational Issues) การแข่งขันกับคนท้องถิ่น ชาวอินเดียบางคนเปิดร้านอาหาร ร้านขายของ หรือธุรกิจบริการ โดยใช้แรงงานต่างชาติ ซึ่งทำให้ชาวบ้านบางส่วนมองว่า “ถูกแย่งอาชีพ” การดำเนินกิจการผิดกฎหมาย เช่น การเปิดร้านแลกเงินโดยไม่ขออนุญาต ร้านพนันออนไลน์ หรือธุรกิจที่ไม่มีใบอนุญาตและเลี้ยงภาษี การควบคุมไม่ได้ของกลุ่มทุนต่างชาติ มีการกล่าวถึงกรณีที่ชาวอินเดียบางกลุ่มตั้งเครือข่ายธุรกิจที่ดำเนินการแบบปิด (Semi-Underground Economy) ซึ่งอยู่นอกระบบควบคุมของรัฐท้องถิ่น (สมเกียรติ รัตนโอภาส, 2567)

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของชาวต่างชาติบางกลุ่ม ที่ไม่ได้ปรับตัวเข้ากับโครงสร้างสังคมไทยและขาดกลไกในการจัดการร่วมระหว่างรัฐ ท้องถิ่นและชุมชน หากไม่มีแนวทางจัดการที่เหมาะสม จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม (social tension) และการแบ่งแยกเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Division) ในระยะยาว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิรานันท์ จันทาพูน (2558) ที่ระบุว่าหากไม่มีการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ความขัดแย้งระหว่างคนในพื้นที่กับชาวต่างชาติอาจลุกลามเป็นปัญหาความมั่นคงในระดับชุมชน อีกทั้งยังกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวในระยะยาว

นอกจากนี้ ยังมีความขาดแคลนช่องทางในการรับฟังเสียงของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและชาวต่างชาติ อันอาจนำไปสู่ความรู้สึกไม่พึงพอใจ ความตึงเครียดและการแบ่งแยกทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแนวโน้มเช่นนี้ไม่เพียงแต่เป็นอุปสรรคต่อความสงบเรียบร้อยในชุมชน แต่ยังอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวในระยะยาว (ชานนท์ ภัทรจารี, 2565)

เหตุผลที่เลือกพื้นที่ตำบลหนองปรือเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นศูนย์กลางของการทำนุและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวอินเดียในภาคตะวันออก โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้เมืองพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญระดับโลก ทำให้มีแรงจูงใจสูงต่อการเข้ามาทำนุและประกอบอาชีพของชาวต่างชาติ นอกจากนี้ ตำบลหนองปรือยังมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองกิ่งเทศบาลที่ประชากรหนาแน่น และการขาดกลไกการจัดการร่วมระหว่างชุมชนกับกลุ่มชาวต่างชาติ จึงนำไปสู่ปัญหาความตึงเครียดทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อทำความเข้าใจลักษณะพฤติกรรมของชาวอินเดียที่เข้ามาพำนักในพื้นที่ วิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม และเสนอแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยอาศัยกรอบทฤษฎี เช่น ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (Conflict Theory) ของ Karl Marx และ Max Weber ทฤษฎีพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Approach) เพื่อสร้างกลไกทางสังคมที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติและยั่งยืน

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกบุคคลที่มีคุณลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนมากที่สุด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่คอยรับฟังความคิดเห็น ปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนและบริหารงานจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น
- 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมืองหนองปรือ) จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ดูแล พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรอบด้าน หน้าที่ของเทศบาลครอบคลุมหลายด้าน ทั้งด้านบริการสาธารณะ ด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงด้านการพัฒนา ซึ่งจะให้ข้อมูลในประเด็นของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้
- 3) กลุ่มตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่คอยดูแลรักษาความสงบและความปลอดภัยในพื้นที่ รวมทั้งเป็นคนกลางในการพูดคุยเจรจาหาข้อเท็จจริง เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่
- 4) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

5) กลุ่มชาวอินเดียที่พำนักหรือประกอบอาชีพในพื้นที่ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางมาพำนักในพื้นที่ตำบลหนองปรือ เพื่อมาพักพิง และมาประกอบอาชีพสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาได้

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้เกณฑ์เบื้องต้น ดังนี้

- 1) มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวข้องกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 2) มีความยินดีในการให้ข้อมูล และสามารถสื่อสารความคิดเห็นของตนเองได้อย่างชัดเจน
- 3) มีความพร้อมในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 15 คน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายครอบคลุมทั้งผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และชาวอินเดียที่พำนักหรือประกอบอาชีพในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างรอบด้านเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในทฤษฎีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดีย ความขัดแย้งทางสังคม พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย การควบคุมทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากบทความ งานวิจัย วารสารวิชาการและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับตำบลหนองปรือ

3.2.2 การสังเกต (Observation) วิธีการสังเกตทำให้ได้ข้อมูลในภาพรวม ทั้งด้านบริบทพื้นที่ สภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยการเดินสังเกตพื้นที่ เก็บภาพระหว่างการสังเกต แล้วนำมาจดบันทึกรายละเอียดสิ่งที่ได้จากการสังเกตในแต่ละครั้งที่มีการลงพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้จะนำมาเขียนประกอบการบรรยายเนื้อหาของทุกประเด็น การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตถือเป็นการตรวจทานความถูกต้องของข้อมูลอีกชั้นหนึ่ง โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation)

3.2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) ผู้วิจัยจะทำการสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง แต่จะเป็นการสังเกตลักษณะทั่วไปในพื้นที่ เช่น การสังเกตการณ์วิถีความเป็นอยู่ กลุ่มอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2.4 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เน้นรายละเอียดข้อเท็จจริงจากกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะ

นำมาใช้ในการเขียนอธิบายประเด็นหลักทั้งหมด ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นต่อเรื่องที่พูดคุยอย่างไร ขอบเขต มีบรรยากาศที่ง่ายต่อการพูดคุย และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์ตลอดจนจบการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะเริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผลการวิจัยเชิงเอกสารและผลการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบก่อนดำเนินการพูดคุย โดยผู้วิจัยจะตั้งคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของการศึกษาในแต่ละวิธีดังนี้

3.3.1 ข้อมูลเอกสาร ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเน้นในส่วนของกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้อ้างอิงประกอบกับการเขียนบรรยายและอภิปรายเนื้อหา ข้อค้นพบจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ ซึ่งข้อมูลเอกสารเหล่านี้ได้มาจากแนวคิดที่เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดีย ความขัดแย้งทางสังคม พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย การควบคุมทางสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากบทความ งานวิจัย วารสารงานวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับตำบลหนองปรือ

3.3.2 ข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และชาวอินเดียที่พำนักหรือประกอบอาชีพในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ ดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่

ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อบอกวัตถุประสงค์ในการศึกษาเบื้องต้นและทำการนัดหมายเพื่อขออนุญาตลงพื้นที่พูดคุยทำความเข้าใจกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ และทำการนัดหมายกับกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจก่อนที่จะทำการลงสัมภาษณ์จริงแบบเจาะลึก โดยใช้ทั้งวิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังกลุ่มผู้นำและการลงพื้นที่เพื่อเข้าไปนัดหมายด้วยตัวเอง ขั้นตอนนี้ถือการให้เกียรติเจ้าของพื้นที่และเป็นส่วนหนึ่งของการแจ้งให้ทราบ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาและการเก็บข้อมูล

2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ซึ่งการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะใช้แนวประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์เก็บข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล การศึกษา อาชีพ รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยใช้การสังเกตระหว่างสัมภาษณ์รวมทั้งใช้สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ เพื่อเป็น

ช่องทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ก่อนสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ใช้อุปกรณ์ที่กล่าวมาข้างต้นก่อนดำเนินการทุกครั้ง ผู้วิจัยอาศัยการสังเกตเพื่อเก็บรายละเอียดทั้งบริบทสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม คำพูดจากการได้ยิน โดยนำข้อมูลมารวบรวมจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหลักในการศึกษา สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์และระยะเวลาในการสัมภาษณ์จะขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์จะนัดวันเวลา สถานที่ที่สะดวกในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

3) ข้อมูลจากการสังเกต

ข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตเป็นข้อมูลเชิงบริบททั่วไปของพื้นที่ ควบคู่กับการสัมภาษณ์ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายภาพรวมของพื้นที่ได้ ทั้งที่เป็นข้อมูลบริบทพื้นที่ สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต อาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งข้อมูลปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาเขียนประกอบ การบรรยายเนื้อหาของทุกประเด็นหลัก ถือเป็น การตรวจทานความถูกต้องของข้อมูลอีกชั้นหนึ่ง

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มีความน่าเชื่อถือและสามารถสะท้อนความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของปัญหาและผลกระทบจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ใช้หลักการตรวจสอบคุณภาพของการวิจัยเชิงคุณภาพตามกรอบแนวคิดของ Lincoln and Guba (1985) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเที่ยงตรง (Credibility) ความสามารถในการโอนถ่ายผล (Transferability) ความไว้วางใจได้ (Dependability) และความสามารถในการตรวจสอบได้ (Confirmability)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ข้อมูลที่ได้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ และจากการสัมภาษณ์ ประกอบกับงานวิจัยเอกสารและการสังเกตมาประมวลข้อมูลเข้าด้วยกัน และนำเสนอรายงานการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมแต่ละครั้งมาทำการแยกเป็นหมวดหมู่ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเด็น ด้วยวิธีเขียนบรรยายอธิบายและสรุปเชิงวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 ทฤษฎีพหุวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรม มาจากคำในภาษาอังกฤษคือ Multiculturalism ซึ่งแปลตรงตัวได้ว่าการนิยมใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ปรากฏในพจนานุกรม The Oxford English Dictionary ครั้งแรกใน ค.ศ. 1941 แต่คำดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้น ให้เป็นแนวคิดทางสังคมในช่วงทศวรรษ 1950 และเติบโตมากขึ้นในช่วงปี 1968-1971 (Powell, 2003, p. 155) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าจะช่วยส่งเสริมระบบเสรีประชาธิปไตย

โดยเฉพาะภายใต้กรอบแนวคิดเสรีนิยมพหุนิยม (Pease, 1997, p. 398) โดยพัฒนาแพร่หลายขึ้นในฐานะนโยบายหรือแนวทางของรัฐอย่างเป็นรูปธรรมในประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกาและยุโรปบางประเทศ ในกรณีของประเทศแคนาดา และออสเตรเลีย พหุวัฒนธรรมมีฐานะเป็นนโยบายของรัฐอย่างเป็นทางการ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาและยุโรปบางประเทศ พหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางของรัฐในการปฏิบัติต่อความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม เพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาสำคัญในเรื่องของการอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายของคนท้องถิ่นและผู้อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งของผู้อพยพเข้ามาอยู่ใหม่กับชาวพื้นเมืองเดิม และการถกเถียงเกี่ยวกับนโยบายของประเทศซึ่งนำไปสู่ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติและการกีดกันทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องต่อการตระหนักถึงการดำรงอยู่ของความหลากหลายในทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การเรียกร้องให้รัฐยอมรับสิทธิความเท่าเทียมทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติของชนกลุ่มน้อย ในการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของตน (Song, 2010) โดยแนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากผู้สนับสนุนแนวคิดเสรีนิยม และผู้ที่ทำงานในองค์กรข้ามชาติ เช่น องค์กรสหประชาชาติ เป็นต้น

องค์ประกอบของพหุวัฒนธรรม

บรรพต วีระสัย (2517, น. 114) ได้อธิบายลักษณะทางสังคมที่มีความหลากหลายไว้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญทั้งหมด 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกันภายในชาติเดียวกัน
- 2) มีวัฒนธรรมของเชื้อชาติและศาสนาที่แตกต่างกัน
- 3) มีการขัดแย้งกันในเรื่องของเชื้อชาติและศาสนา
- 4) มีบางกลุ่มในหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่ครองอำนาจอยู่

4.2 ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม

แนวคิดของคาร์ล มากซ์ (Karl Marx) เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจ ซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม และเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนสังคม การวิเคราะห์ของคาร์ล มากซ์ ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีความขัดแย้งของคาร์ล มากซ์ได้อธิบายว่าสังคมเป็นอย่างไร และมีแนวทางในการเปลี่ยนสังคมอย่างไร (พรนพ พุกกะพันธ์, 2542, น. 157-158)

วิธีแก้ไขความขัดแย้งตามแนวคิดของ Thomas and Kilmann (1987) ได้ทำการศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการความขัดแย้งซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 แนวทาง คือ

1) การเอาชนะ (Competition) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งที่เน้นการเอาแต่ใจตนเอง มุ่งชัยชนะของตนเองเป็นประการสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกมุ่งที่การเอาชนะ

2) การร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นการมุ่งที่จะเอาชนะและในขณะเดียวกันก็ให้ความร่วมมือ อย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งจะให้เกิด การชนะทั้งสองฝ่าย เข้าทำนองที่ว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว”

3) การประนีประนอม (Compromising) หมายถึง พฤติกรรม ของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นจุดยืนระหว่างกลางของมิตินใจตนเอง และมิตินใจผู้อื่น เป็นแบบของการเจรจาต่อรองที่มุ่งให้ทั้งสองฝ่ายมี ความพอใจบ้าง เป็นลักษณะที่หากจะ ได้บ้าง ก็ควรจะยอมเสียบ้างหรือในลักษณะที่พบกันครึ่งทาง

4) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกเมื่อเกิด สถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นการไม่สู้ปัญหาและไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการ

5) การยอมให้ (Accommodation) หมายถึง พฤติกรรม ของผู้บริหารที่แสดงออกเมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่นเป็นผู้เสียสละ ปล่อยให้ผู้อื่น ดำเนินการไปตามที่ขอแม้เราจะไม่เห็นด้วยก็ตาม พฤติกรรมการยอมให้เหมือนกับสุภาษิตที่ว่า “เอาไมตรีชนะศัตรู” หรือ “แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร” (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540)

4.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขของคนในชุมชน อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553, น. 133) ระบุว่าการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจาก 5 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การสนทนาเพื่อสร้างความเข้าใจ (Conversation), พื้นที่ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ (Community), การเข้าถึงกิจกรรมได้ง่าย (Accessibility), การมีส่วนร่วมที่เท่าเทียม (Symmetry), และระยะเปลี่ยนผ่านสู่กิจกรรมใหม่ (Phase transition) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังเกิดจาก 3 บริบทหลักของชุมชน ได้แก่ ความสนใจและความห่วงใยร่วมกัน, ความเดือดร้อนหรือความไม่พึงพอใจร่วมกัน, และการตกลงร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่พึงประสงค์

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

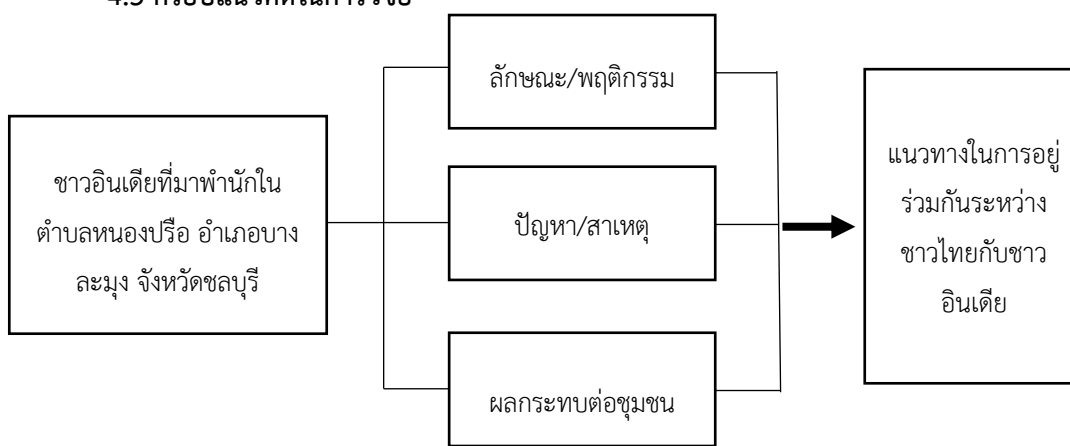
เหมือนขวัญ เรณูมาศ (2559) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม กรณีความขัดแย้งระหว่างแรงงานเมียนมาร์กับคนไทยในชุมชนบ้านปลักธง ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างแรงงานเมียนมาร์กับคนไทยใน ชุมชนบ้านปลักธงทั้ง 7 กรณีศึกษา เกิดจากสาเหตุ 6 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านพฤติกรรม ด้านความรู้สึก ด้านเป้าหมาย ด้านผลประโยชน์ และด้านความสัมพันธ์ ส่วนผลการศึกษา กระบวนการ เจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรมพบว่า ขั้นตอนก่อนการเจรจาไกล่เกลี่ยมักมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน เช่น มีการเริ่มต้นจากคู่กรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมาแจ้งเรื่องแก่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจัดเตรียม สถานที่ จัดหาล่ามแปล คู่กรณีและผู้นำชุมชนมีการแนะนำตัว และผู้นำชุมชนมีการวางกติกาในการ เจรจาไกล่เกลี่ย เป็นต้น ส่วนขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ยจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกัน

ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ ของคนกลาง สถานการณ์ความขัดแย้ง ความต้องการของคู่กรณี และปัจจัยด้านวัฒนธรรมของ คู่กรณี ส่วนผลการศึกษาอุปสรรคในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม พบว่า มีอุปสรรคเกิดขึ้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการขาดการสื่อสารที่ดี ด้านการขึ้นำจากคนกลาง ด้านความยุ่งยากในการหา ข้อเท็จจริงจากคู่กรณี และ ด้านปฏิกิริยาหรือลักษณะการสื่อสารของคนกลาง เป็นต้น

พิรานันท์ จันทาพูน (2558) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดย ชุมชนตาม การรับรู้ของครัวเรือนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านแม่สาใหม่ได้มีการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวซึ่งได้แก่กลุ่มศูนย์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านชุมชนมะม่วง ซึ่งมีการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวโดยจะมีการจัดสรรหน้าที่ใน การทำงานอย่างชัดเจนในด้านการให้บริการ การงานแสดงกิจกรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน การจัดเตรียมการต้อนรับและการเป็นผู้นำเที่ยวที่มีความรู้ความสามารถนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการการท่องเที่ยวจะเริ่มขึ้นตั้งแต่แก่นักท่องเที่ยวของที่พักจนเข้าใจในวิถีชีวิตพื้นบ้านของบ้านแม่สาใหม่ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการจัดการการมีส่วนร่วมวางแผนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเมื่อเริ่มมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น การรับรู้ในด้านสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าน้อยผู้ให้ข้อมูล การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรมในระดับปานกลาง

4.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ

ลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชาวอินเดีย ที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือโดยแบ่งกลุ่มชาวอินเดียตามวัตถุประสงค์ในการขอพำนัก พบว่ากลุ่มชาวอินเดียที่ เข้ามาพำนักในตำบลหนองปรือ แบ่งได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มนักท่องเที่ยวระยะสั้น (Short-Stay Tourists)

นักท่องเที่ยวชาวอินเดียที่เดินทางมายังตำบลหนองปรือ ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาเป็นครอบครัวใหญ่ หรือกลุ่มเพื่อน เข้ามาพำนักเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยว และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ในประเทศไทย โดยมีระยะเวลา

ในการพำนัก 3-7 วัน กลุ่มนักท่องเที่ยวชอบเดินทางไปไหนมาไหนเป็นกลุ่มใหญ่ ชอบถ่ายภาพและวิดีโอ โดยเฉพาะตามจุดที่เป็นแลนด์มาร์ก นิยมใช้ไกด์ท้องถิ่นที่พูดภาษาฮินดีหรือภาษาอังกฤษได้ เลือกพักโรงแรมใกล้ชายหาดหรือถนนสายหลักและชอบชิมอาหารไทย

2) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า (Merchant Community)

ชาวอินเดียกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าที่เข้ามาพำนักในตำบลหนองปรือ มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าขายและประกอบธุรกิจ เช่น ร้านขายผ้าอินเดีย ร้านอาหารอินเดีย ร้านขายเครื่องเทศและของฝาก เป็นต้น ระยะเวลาในการพำนักประมาณ 3-6 เดือน จัดอยู่ในกลุ่มระยะกลาง นิยมเช่าหรือซื้อพื้นที่เพื่อเปิดร้านค้าและบริการรองรับทั้งนักท่องเที่ยวอินเดียและลูกค้าท้องถิ่น ชาวอินเดียกลุ่มนี้พักอาศัยอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง ทำธุรกิจแบบครอบครัว ใช้แรงงานจากสมาชิกภายในครอบครัว หากมีลูกจ้างมักเป็นคนอินเดียจากเครือข่ายชุมชนเดียวกัน

3) กลุ่มผู้นับถือศาสนา หรือทำงานเกี่ยวข้องกับศาสนา

ชาวอินเดียกลุ่มนี้เป็นผู้ที่พำนักในพื้นที่เพื่อปฏิบัติศาสนกิจหรือมีบทบาทในศาสนสถานของชุมชนอินเดีย เช่น วัดซิกข์ เทวสถานฮินดู อาจเป็นนักรบข หรือผู้ดูแลวัดที่มาจากอินเดียหรือย้ายถิ่นฐานมาอยู่ระยะยาวโดยเฉลี่ย 6 เดือนขึ้นไป ส่วนหนึ่งเป็นผู้สูงอายุที่เคร่งศาสนา และอาศัยอยู่กับลูกหลานที่ทำธุรกิจ ชาวอินเดียกลุ่มนี้มีความเคร่งครัดในหลักศาสนา เช่น ชาวซิกข์ไว้ผมยาว สวมผ้าโพกหัว งดบริโภคเนื้อสัตว์และแอลกอฮอล์ ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ หรือร้องเพลงศาสนาเป็นกิจวัตร และมีบทบาทในการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ

4) กลุ่มแรงงานและผู้ประกอบอาชีพเฉพาะทาง (Working Residents)

ชาวอินเดียกลุ่มนี้เข้ามาพำนักระยะยาวในไทย โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวอย่างชลบุรี จุดประสงค์หลักคือ เข้ามาทำงานหรือทำธุรกิจ โดยถือวีซ่าทำงาน วีซ่าธุรกิจ หรือวีซ่าครอบครัว คนกลุ่มนี้มีทักษะด้านภาษาเข้าใจวัฒนธรรมอินเดีย-ไทย เชี่ยวชาญในการบริการลูกค้าชาวอินเดีย กลุ่มนี้จะทำธุรกิจบริษัททัวร์รับลูกค้าชาวอินเดีย ล่าม ไกด์ทัวร์ ช่างภาพ พ่อครัว พนักงานเสิร์ฟ และแอดมินร้านค้าออนไลน์ เป็นต้น

5.2 ปัญหาและผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลหนองปรือ

ปัญหาจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ พบว่า ในระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา ชาวอินเดียที่เข้ามาพำนักในหนองปรือมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหากับชุมชนตำบลหนองปรือเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้จำแนกปัญหาไว้ 4 ประเด็น ดังนี้

1) ปัญหาด้านวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในชุมชน

เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศาสนาและภาษา ระหว่างชาวอินเดียกับคนในชุมชน ส่งผลต่อความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ซึ่งมีเหตุมาจาก 1) ความแตกต่างด้านพฤติกรรมและวิถีชีวิต ชาวอินเดียบางกลุ่มมีพฤติกรรม เช่น รวมกลุ่มกันในยามค่ำคืน เปิดเพลงเสียงดังและใช้น้ำเสียงรุนแรง ซึ่งถูกมองว่าเป็นการรบกวนจากมุมมองของคนไทย 2) ความแตกต่างทางศาสนาและความเชื่อ กิจกรรมทางศาสนาที่มีเสียงดังหรือมีกลิ่นคาว เช่น งานเทศกาล หรือการจุดธูปเทียน คนไทยรู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างไม่

เหมาะสม หากไม่ได้มีการประสานกับชุมชนล่วงหน้า 3) การใช้พื้นที่และความไม่เข้าใจกติกาทางสังคมของไทย การใช้พื้นที่สาธารณะอย่างไม่เหมาะสม และการไม่รู้กฎระเบียบท้องถิ่น เช่น การทิ้งขยะ และการจอดรถ ทำให้เกิดความขัดแย้งและความรู้สึกว่าคุณาอินเดียนไม่เคารพพื้นที่ 4) ช่องว่างทางภาษาและการสื่อสาร ความไม่เข้าใจกันทางภาษา ทำให้ไม่สามารถสื่อสารสิ่งที่ต้องการ หรือเรื่องราวเรียนของแต่ละฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเข้าใจผิด และ 5) ความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ทั้งสองฝ่ายขาดการปฏิสัมพันธ์เชิงลึก ทำให้รู้สึกว่า “อยู่กันคนละโลก” และไม่มีการหลอมรวมเป็นชุมชนเดียวกัน

2) ปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่

ปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ตำบลหนองปรือเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความไม่เข้าใจในบริบทท้องถิ่น และการขาดกลไกควบคุมจัดระเบียบที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเหตุมาจาก 1) การตัดแปลงที่พิกาศัยโดยไม่เป็นไปตามกฎหมาย มีการแปลงบ้านจัดสรรเป็นห้องเช่า ร้านอาหาร หรือธุรกิจ โดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งผลต่อความปลอดภัย ระบบสาธารณสุข โภค และความเป็นระเบียบของชุมชน 2) การตั้งร้านค้าและประกอบธุรกิจในพื้นที่ไม่เหมาะสม ตั้งร้านค้าบนทางเท้าหรือหน้าบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งผลต่อสุขอนามัย ความสะอาด และการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชน 3) ขยะและสุขอนามัย ทิ้งขยะไม่ถูกที่หรือไม่ตรงเวลา ไม่มีระบบจัดการน้ำเสีย ซึ่งก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค 4) ความแออัดของที่อยู่อาศัย อยู่อาศัยเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนด ส่งผลต่อสุขลักษณะ และความสามารถในการรองรับของระบบสาธารณสุข โภค และ 5) การใช้พื้นที่สาธารณะโดยขาดความเคารพต่อส่วนรวม การรวมกลุ่มส่งเสียงดัง จอดรถขวางทาง ใช้พื้นที่ส่วนรวมอย่างไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความรำคาญและความรู้สึกไม่ปลอดภัยของคนในพื้นที่

3) ปัญหาด้านการอยู่อาศัยผิดกฎหมาย

ปัจจุบันมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรชาวอินเดียนที่เข้ามาพักอาศัยอยู่ในตำบลหนองปรืออย่างต่อเนื่อง นำมาซึ่งปัญหาเชิงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายของคนต่างด้าว ส่งผลต่อระบบการบริหารจัดการของภาครัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีเหตุมาจาก 1) การพำนักเกินระยะเวลาวีซ่า (Overstay) ชาวอินเดียนบางรายอยู่ในไทยเกินระยะเวลาที่กำหนดในวีซ่า บางคนใช้ช่องโหว่ของระบบ เช่น การออกนอกประเทศแล้วกลับเข้ามาด้วยวีซ่านักท่องเที่ยวชั่วคราว ๑-๓ เดือน ส่งผลให้ขาดสถานะทางกฎหมาย และเป็นภาระต่อระบบรัฐ 2) การทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต มีการลักลอบทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น ค้าขาย ร้านอาหาร หรือบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งขัดต่อกฎหมายแรงงาน และอาจกระทบต่อแรงงานไทย 3) การถือครองที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สิน โดยผ่าน “นอมินี” ใช้ชื่อคนไทยเป็นตัวแทนในการถือครองบ้าน ที่ดิน หรือกิจการ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อห้ามตามกฎหมาย 4) การเช่าที่พักหรืออาศัยโดยไม่แจ้งรายชื่อผู้พำนัก เจ้าของที่พักบางรายไม่รายงานการพำนักของชาวต่างชาติภายใน 24 ชั่วโมง ทำให้รัฐไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวได้ ซึ่งถือเป็นช่องโหว่ด้านความมั่นคง และ 5) การใช้เอกสารปลอมหรือข้อมูลเท็จในการขอพำนัก บางรายให้ข้อมูลเท็จหรือใช้เอกสารปลอมเพื่อขอวีซ่า อาจเชื่อมโยงกับขบวนการลักลอบเข้าเมืองหรือฟอกเงิน ซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ

4) ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการท้องถิ่น

การเข้ามาประกอบธุรกิจของชาวอินเดียนในตำบลหนองปรือ สร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้ประกอบการท้องถิ่นในหลายด้าน อันมีเหตุมาจาก 1) การแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่เป็นธรรม ผู้ประกอบการอินเดียน

บางรายใช้แรงงานเครือข่ายที่ไม่อยู่ในระบบแรงงานตามกฎหมาย และบางรายไม่จดทะเบียน หรือไม่เสียภาษี ทำขายของในราคาถูกกว่าผู้ประกอบการไทย ส่งผลให้ธุรกิจท้องถิ่นเสียเปรียบ 2) การผูกขาดตลาดเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว เกิดเครือข่ายการค้าภายในกลุ่มนักท่องเที่ยวเอเชียใต้ โดยไม่เปิดโอกาสให้ธุรกิจท้องถิ่นเข้าถึงลูกค้ากลุ่มนี้ เกิดการผูกขาดทางอ้อมและลดโอกาสในการสร้างรายได้ของคนในพื้นที่ 3) การไหลออกของรายได้จากพื้นที่รายได้จากธุรกิจของชาวอินเดียไม่หมุนเวียนในท้องถิ่น เพราะมีการส่งกลับประเทศต้นทาง ส่งผลต่อเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน 4) การจ้างงานแรงงานในท้องถิ่น มีการใช้แรงงานราคาถูกที่ไม่อยู่ในระบบ ทำให้ธุรกิจท้องถิ่นไม่มีกำลังพอที่จะทำการจ้างแรงงานไทยตามค่าแรงที่กำหนด ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน และ 5) ภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอนเอียงไปยังชาวต่างชาติ ทำให้คนในพื้นที่รู้สึกด้อยค่า และอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพในชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลต่อคนในชุมชนโดยตรงทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ผู้วิจัยได้จำแนกผลกระทบไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลกระทบเชิงบวกจากการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือ

ผลกระทบเชิงบวกจากการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือ เป็นผลลัพธ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือที่มาจากการกระทำของชาวอินเดีย ส่งผลดีต่อพื้นที่ตำบลหนองปรือ และก่อให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.1) ผลกระทบเชิงบวกด้านสังคม ทำให้พื้นที่ตำบลหนองปรือเกิดการเสริมสร้างความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การเข้ามาของชาวอินเดียช่วยเพิ่มความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิตและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น ภาษา อาหารและวัฒนธรรม เป็นโอกาสที่ดีในสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปิดกว้าง เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากบางด้าน การทำธุรกิจของชาวอินเดีย เช่น ร้านอาหาร ร้านค้า และบริการท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ก่อให้เกิดงานและรายได้ในภาคบริการและการก่อสร้าง และเกิดการกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนาแนวทางการจัดการร่วมสมัย ปัญหาจากการพำนักนำไปสู่การพัฒนาการอยู่ร่วมกัน เช่น การจัดเวทีพูดคุย การร่วมมือกับรัฐและการวางผังเมืองที่เหมาะสม

1.2) ผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการใช้พื้นที่รกร้างให้เกิดประโยชน์ ชาวอินเดียบางกลุ่มนำพื้นที่ว่างหรืออาคารร้างมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น เปิดร้านอาหารหรือร้านค้า ช่วยลดพื้นที่เสื่อมโทรม ส่งเสริมการดูแลทำความสะอาดพื้นที่โดยรอบ และสร้างความตระหนักในการจัดการเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้ท้องถิ่นพัฒนาระบบจัดการเมือง มีการวางระบบจัดเก็บขยะใหม่ ออกกฎควบคุมพื้นที่สาธารณะและตรวจสอบการใช้อาคารอย่างเหมาะสม

1.3) ผลกระทบเชิงบวกด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย คนไทยในพื้นที่ได้เรียนรู้และเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น อาหาร การแต่งกายและเทศกาลจากชาวอินเดีย ฮินดู และซิกข์ ซึ่งช่วยเปิดโลกทัศน์และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในยุคโลกาภิวัตน์ และเกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียใต้ การตั้งถิ่นฐานและกิจการของชาวอินเดียในพื้นที่ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากอินเดีย บังกลาเทศและศรีลังกา อีกทั้งยังส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของพื้นที่นั้น

2) ผลกระทบเชิงลบจากการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือ

2.1) ผลกระทบเชิงลบด้านสังคม ในพื้นที่ตำบลหนองปรือเกิดความขัดแย้งและความรู้สึกแบ่งแยกในชุมชน พฤติกรรมและวิถีชีวิตที่ต่างกันทำให้คนในพื้นที่รู้สึกไม่สบายใจและเกิดความรู้สึกเป็นคนแปลกหน้าในถิ่นของตนเอง ความไม่เท่าเทียมในโอกาสทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการท้องถิ่นเสียเปรียบจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เช่น การเลี้ยงภาษี หรือการใช้แรงงานราคาถูกของชาวอินเดีย และความมั่นคงในชุมชน การพำนักอย่างผิดกฎหมาย หรือไม่มีใบอนุญาตทำงาน สร้างช่องโหว่ด้านความปลอดภัย อาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม

2.2) ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะและสุขอนามัย การจัดการขยะที่ไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งโรค ความแออัดในที่พักและพื้นที่ในชุมชน บ้านพักถูกดัดแปลงเกินข้อกำหนด ส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐาน เช่น น้ำประปา และระบบขยะและการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างไม่เหมาะสม การใช้พื้นที่ส่วนรวมเพื่อกิจกรรมส่วนตัว สร้างความเดือดร้อนต่อชุมชน เช่น กีดขวางทางเดิน หรือส่งเสียง

2.3) ผลกระทบเชิงลบด้านวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งต่อชนบทร่วมไทย พฤติกรรมบางอย่างของชาวอินเดียไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เสียงดังหรือกลิ่นจากพิธีกรรม เกิดความไม่เข้าใจและไม่ยอมรับระหว่างกัน การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ใช้ภาษาต่างกัน ทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกไม่เข้าใจกันและขาดปฏิสัมพันธ์แบบสร้างสรรค์ ไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนไทยและชาวอินเดีย ทำให้ไม่เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

5.3 แนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติและยั่งยืน

ปัญหาที่เกิดจากการพำนักของชาวอินเดียในตำบลหนองปรือ มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของชาวอินเดียบางกลุ่ม การไม่เข้าใจประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับทางกฎหมาย ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ปัญหาด้านการอยู่อาศัยผิดกฎหมาย และปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการท้องถิ่น ดังนั้นจากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับผู้เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติและยั่งยืนไว้ 4 แนวทาง ดังนี้

1) การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติ โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น เทศกาลไทย-อินเดีย การอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยให้แก่ชาวต่างชาติ โดยสร้างเงื่อนไขขอวีซ่าและใบอนุญาต รวมทั้งตั้งตัวแทนชุมชนต่างชาติ และจัดทำคู่มือการอยู่ร่วมกันที่มีความหลากหลายภาษาเผยแพร่ในสื่อออนไลน์

2) การพัฒนาและควบคุมพื้นที่ให้มีระเบียบ ผ่านมาตรการทางกฎหมายและชุมชน เพื่อควบคุมพื้นที่สาธารณะและเสริมสุขภาวะชุมชน โดยใช้มาตรการเตือนก่อนปรับ จัดทำกำหนด Zoning แยกพื้นที่ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นควบคุมเสียงและการใช้พื้นที่ และตั้งกลุ่มสอดส่องดูแลพื้นที่ร่วมกับเทศบาล

3) การจัดระเบียบการพำนักของชาวต่างชาติให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อลดปัญหาความมั่นคงและความไม่เป็นธรรมในชุมชน โดยการสร้างฐานข้อมูลชาวต่างชาติ รมรงค์ให้เข้าบ้านหรือเจ้าของที่พัก

ลงทะเบียนผู้พักอาศัย จัดข้อมูลกฎหมายคนต่างด้าวและตรวจสอบการถือทรัพย์สินโดยนอมินี หรือทำงานผิดกฎหมาย

4) การจัดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม เพื่อปกป้องผู้ประกอบการท้องถิ่นจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม โดยบังคับใช้กฎหมายธุรกิจและภาษี สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นผ่านการอบรมด้านการตลาด และการจัดสรรทุนหมุนเวียน จัดตลาดรวมพหุวัฒนธรรม และส่งเสริมต่างชาติจ้างคนในพื้นที่ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือบริการพิเศษ

6. การอภิปรายผล

6.1 ลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ

ลักษณะและพฤติกรรมของชาวอินเดียที่พำนักอยู่ในตำบลหนองปรือ จังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งกลุ่มชาวอินเดียตามวัตถุประสงค์ในการพำนักออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวระยะสั้น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มผู้นับถือศาสนา และกลุ่มแรงงานหรือผู้ประกอบการอาชีพเฉพาะทาง ซึ่งแต่ละกลุ่มมีลักษณะเฉพาะ รูปแบบการดำรงชีวิต พฤติกรรมทางสังคม และการมีส่วนร่วมในชุมชนที่แตกต่างกัน การพำนักของชาวอินเดียเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรในท้องถิ่น แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางสังคมของพื้นที่หนองปรืออย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมของบรรพต วีระสัย (2517) ที่กล่าวไว้ว่า สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนเชื้อชาติที่ต่างกัน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบการแต่งกาย ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม ที่จะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติจะนำไปสู่การขัดแย้งด้านคุณค่า ทศนคติ และความขัดแย้งในเชิงกายภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของชาวอินเดียที่พำนักในตำบลหนองปรือที่มีการดำรงชีวิตร่วมกับสังคมไทย โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร และศาสนา

6.2 ปัญหาและผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลหนองปรือ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลหนองปรือเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวอินเดียและคนในชุมชน พบว่ามีประเด็นสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ปัญหาด้านการอยู่อาศัยผิดกฎหมาย และปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการท้องถิ่น ซึ่งแต่ละปัญหาสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในพื้นที่และขาดการบริหารจัดการ “ความหลากหลาย” อย่างรอบด้าน ทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและกฎหมาย ทำให้เกิดช่องว่างในระบบควบคุม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เกิดช่องว่างในระบบควบคุมและการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) ที่กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจ ซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยากแล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม (พรนพ พุกกะพันธ์, 2542)

ปัญหาการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือส่งผลกระทบต่อ ทั้งในเชิงบวกและลบอย่างชัดเจน ในแง่หนึ่งการเข้ามาของชาวอินเดียได้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในชุมชนอย่างมีสีสัน และส่งผลดี

ต่อการพัฒนาเมืองในหลายมิติ แต่อีกด้านหนึ่งการขาดกลไกหรือแนวทางในการจัดการความหลากหลายที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม และช่องว่างระหว่างวัฒนธรรม ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มขยายตัว และนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม (social tension) และการแบ่งแยกเชิงชาติพันธุ์ (ethnic division) ในระยะยาว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิรานันท์ จันทาพูน (2558) ที่ระบุไว้ว่า หากไม่มีการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ความขัดแย้งระหว่างคนในพื้นที่กับชาวต่างชาติอาจลุกลามเป็นปัญหาความมั่นคงในระดับชุมชน อีกทั้งยังกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวในระยะยาว

6.3 แนวทางในการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนอย่างสันติและยั่งยืน

การแก้ไขปัญหาการพำนักของชาวอินเดียในพื้นที่ตำบลหนองปรือจำเป็นต้องใช้แนวทางเชิงบูรณาการที่ผสมผสานทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม กฎหมาย และการบริหารพื้นที่ ดังนี้ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ผ่านการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม การพัฒนาและควบคุมพื้นที่ให้มีระเบียบ ผ่านมาตรการทางกฎหมายและชุมชน การจัดระเบียบการพำนักของชาวต่างชาติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และการจัดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นให้แข่งขันอย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมทางสังคมซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในแง่ของการกำกับพฤติกรรมบุคคล หรือกลุ่มให้เป็นไปตามบรรทัดฐาน กฎหมาย และคุณค่าของสังคม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2550)

แนวทางในการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชนทั้ง 4 แนวทางที่เสนอมายังต้นยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas and Kilmann (1987) ที่กล่าวว่า การให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งแก้ไขปัญหากับทั้งสองฝ่ายได้อย่างลงตัว วิธีการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นจุดเริ่มต้นมาจากตัวบุคคลที่ร่วมกันแก้ไขปัญหากับชุมชนด้วยความสมัครใจ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหามุมชน เพราะ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนคือพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้จริง และยังเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันของตัวบุคคลอีกด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เหมื่อนขวัญ เรณูมาศ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม กรณีความขัดแย้งระหว่างแรงงานเมียนมาร์กับคนไทยในชุมชนบ้านปลักธง ตำบลคองหงส์ อำเภอดงหลวง จังหวัดสงขลา โดยเริ่มจากคูกรณีฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมาแจ้งเรื่องแก่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจัดเตรียม สถานที่ จัดหาแม่เป็ด คูกรณี และผู้นำชุมชนมีการแนะนำตัว และผู้นำชุมชนมีการวางกติกาในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหากันเพื่อหาทางออกให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

ชาวอินเดียที่เข้ามาพำนักในตำบลหนองปรือ จังหวัดชลบุรี สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ในการพำนัก ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวระยะสั้น กลุ่มผู้ประกอบการค้า กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้อง

กับศาสนา และกลุ่มแรงงานหรือผู้มีอาชีพเฉพาะทาง แต่ละกลุ่มมีลักษณะการพำนักที่แตกต่างกันทั้งในแง่ระยะเวลา วิธีการดำรงชีวิต และปฏิสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น แม้การเข้ามาพำนักของชาวอินเดียจะมีส่วนส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในระดับฐานราก เช่น การกระตุ้นภาคบริการและการค้าท้องถิ่น รวมถึงการใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเพิ่มขึ้นของประชากรชาวอินเดียส่งผลให้เกิดปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกัน การจัดระเบียบพื้นที่ ความถูกต้องตามกฎหมายในการพำนัก รวมถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชน ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ผลกระทบดังกล่าวมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ด้านบวก ได้แก่ การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การกระตุ้นเศรษฐกิจในบางภาคส่วน และการพัฒนาเชิงพื้นที่จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ในขณะที่ผลกระทบด้านลบปรากฏในรูปของความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความรู้สึกแปลกแยกระหว่างคนในชุมชนกับชาวต่างชาติ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะและความแออัด ตลอดจนความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกด้อยค่าและความไม่พอใจในหมู่คนในพื้นที่ โดยแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนระหว่างชาวไทยกับชาวอินเดียในชุมชน ควรดำเนินการผ่านการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม การควบคุมการใช้พื้นที่อย่างมีระเบียบ การจัดระเบียบการพำนักให้ถูกต้องตามกฎหมาย และการกำกับดูแลเศรษฐกิจให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โดยอาศัยกลไกทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างสมดุลและครอบคลุมทุกภาคส่วน

7.2 ข้อเสนอแนะ

7.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือทางวัฒนธรรม โดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประจำปี เช่น เทศกาลไทย-อินเดีย การจัดหลักสูตรอบรมวัฒนธรรมพื้นฐานสำหรับชาวต่างชาติเป็นเงื่อนไขการต่อวีซ่า/ใบอนุญาตทำงาน
- 2) จัดระเบียบพื้นที่ชุมชนและสาธารณูปโภค โดยออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ กำหนดเวลาและมาตรการควบคุมเสียง กิจกรรมกลางแจ้ง และการใช้ทางเท้า วางแผนผังการใช้พื้นที่ (Zoning) เพื่อแยกพื้นที่อยู่อาศัย ธุรกิจ และกิจกรรมสาธารณะ
- 3) สร้างความเป็นธรรมทางกฎหมายและเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยจัดระบบการลงทะเบียนผู้พำนักต่างชาติและเชื่อมโยงกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นให้แข่งขันอย่างเท่าเทียมกับธุรกิจต่างชาติ

7.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ในชุมชน โดยแต่งตั้งตัวแทนชาวต่างชาติเป็นสะพานเชื่อมกับชาวบ้าน จัดทำคู่มือการอยู่ร่วมกันหลายภาษา และเผยแพร่ผ่านออนไลน์หรือศูนย์ข้อมูลชุมชน

2) การควบคุมและสอดส่องพื้นที่ชุมชน สนับสนุนกลุ่มสอดส่องดูแลพื้นที่ (Community Watch) ร่วมกับเทศบาลและเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ และการจัดระเบียบกิจกรรมและการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง

3) สร้างความเป็นธรรมทางกฎหมายและเศรษฐกิจในชุมชน ด้วยการจัด “คลินิกกฎหมาย คนต่างดาว” ให้คำปรึกษา ตรวจสอบการถือครองทรัพย์สินและการทำงานผิดกฎหมาย และการสร้างตลาดรวมพหุวัฒนธรรมให้ผู้ประกอบการไทยและต่างชาติเข้าพื้นที่เท่าเทียม พร้อมสนับสนุนการจ้างแรงงานท้องถิ่น

7.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการปรับตัวของชาวต่างชาติ ในบริบทของวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เข้าใจถึงแรงผลักดัน อุปสรรคในการปรับตัวและสามารถพัฒนาแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ควรมีการเปรียบเทียบปัญหาในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น เมืองท่องเที่ยวหรือเมืองเศรษฐกิจที่มีชาวต่างชาติพำนักจำนวนมาก เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถประยุกต์ใช้ในระบียบนโยบายท้องถิ่น หรือระดับประเทศ

3) ควรมีการศึกษารูปแบบและประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมทางสังคมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการจัดระเบียบชุมชนพหุวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจในกลไกการสร้างระเบียบร่วมในสังคมที่หลากหลาย

8. เอกสารอ้างอิง

ชานนท์ ภัทรจारी. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 147–169.

บรรพต วีระชัย. (2517). *สังคมมานุษยวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.

พรนพ พุกกะพันธ์. (2542). *การบริหารความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: ว.สกุลเพ็ชร.

พิรานันท์ จันทาพูน. (2558). ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามการรับรู้ของครัวเรือนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *รายงานสถิติประชากรจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุชาติ เมืองแก้ว. (2561). ภูมิรัฐศาสตร์เมืองชายฝั่งตะวันออกของไทย. *วารสารภูมิศาสตร์*, 45(3), 55–70.

สมเกียรติ รัตนโสภาส. (2567). การเจรจาไกล่เกลี่ยในคดีนักท่องเที่ยว. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 12(5), 2148–2157.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการควบคุมทางสังคม: มิติทางสังคมวิทยาในกระบวนการยุติธรรมชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 24(1), 18–32.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อควมสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- เหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2559). *กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม กรณีความขัดแย้งระหว่างแรงงานเมียนมาร์กับคนไทยในชุมชนบ้านปลักธง ตำบลคองหงส์ อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์. (2553). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Pease, D. E. (1997). Regulating Multi-Adhoccerist, Fish ('s) Rules. *Critical Inquiry*, 23, 396-418.
- Powell, T. B. (2003). All Colours Flow into Rainbows and Noses: The Struggle to Define Multiculturalism. *Cultural Critique*, 55, 152-181.
- Sarah Song. (2010, May 30). *Multiculturalism, the Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved form <http://plato.stanford.edu/archives/win2010/entries/multiculturalism>.
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1987). *Thomas-Kilmann conflict mode interest*. New York: X/COM Incorporated.

แนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม Remedial Measures for Online Gaming Addiction Contributing to Criminal Activities

ปฏิภากร กตะศิลา¹, และจอมเดช ตรีเมฆ²

วันรับ: 21 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 30 กรกฎาคม 2568 ยอมรับ: 20 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม 2) ศึกษาสาเหตุและผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม และ 3) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 ราย ได้แก่ 1) ผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำความผิดที่มีผลมาจากการเสพติดเกมออนไลน์ 2 ราย 2) ผู้เล่นเกมออนไลน์ 3 ราย 3) เจ้าของแพลตฟอร์มเกมออนไลน์ 2 ราย 4) นักจิตวิทยา 1 ราย และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยา 1 ราย ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมในกลุ่มเยาวชน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม อารมณ์ และทักษะทางสังคม การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัวยุวมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะการควบคุมตนเอง การจัดอบรมผู้ปกครอง การสร้างกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์ ตลอดจนการพัฒนาเกมออนไลน์ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยลดโอกาสการเสพติดเกม ป้องกันการก่ออาชญากรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเติบโตอย่างรอบด้านของเยาวชนในระยะยาว

คำสำคัญ: การเสพติดเกมออนไลน์, อาชญากรรม, แนวทางการแก้ไข, เยาวชน

¹ นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² รองศาสตราจารย์, ร้อยตำรวจเอก, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aimed to: (1) examine the prevalence of online gaming addiction and its impact on criminal behavior; (2) investigate the causes and consequences of online gaming addiction that lead to criminal activity; and (3) propose solutions to address online gaming addiction associated with crime. This research used a qualitative approach, conducting in-depth interviews with nine purposively selected key informants. These included: (1) two individuals with a history of criminal offenses linked to gaming addiction; (2) three online gamers; (3) two owners of online gaming platforms; (4) one psychologist; and (5) one criminologist. The findings revealed that online gaming addiction is a significant risk factor contributing to youth criminal behavior, primarily due to its negative effects on behavior, emotional regulation, and social skills. Addressing this issue requires cooperation from all sectors, including government, private organizations, families, and communities. Effective strategies include developing self-control skills among adolescents, offering parent training programs, creating constructive alternative activities, and promoting safe, educational online games. These measures can help reduce the risk of gaming addiction and crime while also fostering an environment that supports the holistic and long-term development of youth.

Keywords: Online Gaming Addiction, Crime, Solutions, Youth

1. บทนำ

ปัจจุบัน เมื่อสังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเล่นเกมออนไลน์จึงกลายเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทั้งในกลุ่มเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นที่ใช้เวลาอยู่ในโลกเสมือนจริง ซึ่งถูกออกแบบมาอย่างน่าสนใจและดึงดูดใจ การเล่นเกมออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ การพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ และการฝึกความสามารถในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์เชิงบวกที่เกมสามารถมอบให้แก่ผู้เล่นได้ (พระสุธน สุจิตโต, 2563; Kuss & Griffiths, 2012) อย่างไรก็ตาม เมื่อการเล่นเกมออนไลน์ดำเนินไปจนกลายเป็นพฤติกรรมที่ผู้เล่นไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่สามารถจำกัดเวลาในการเล่นได้อย่างเหมาะสม ก็อาจนำไปสู่ภาวะการเสพติดเกมออนไลน์ (Gaming Addiction) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การเรียน การทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เล่น อีกทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้ความรุนแรงหรือแม้กระทั่งการกระทำผิดทางอาญา (Anderson et al., 2010; King, Delfabbro, Kaptsis, & Zwaans, 2019)

การเสพติดเกมออนไลน์ในประเทศไทยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะเมื่อมีกรณีการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดเกม ได้รับการนำเสนอในสื่อมวลชน เช่น การขโมยเงินจากผู้ปกครองเพื่อซื้ออุปกรณ์เล่นเกม การกระทำรุนแรงต่อเพื่อนหรือบุคคลอื่นเนื่องจากความเครียดจากการเล่นเกม หรือแม้กระทั่งการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโกงเงินในเกมออนไลน์ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2564) สาเหตุของการเสพติดเกมออนไลน์มีความซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง หรือความต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยากต่อการแก้ไขในระยะสั้น (ประภาส เฉลิมธรรม, 2561) นอกจากนี้ผลกระทบต่อผู้เล่นเองแล้ว การเสพติดเกมออนไลน์ยังส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ทั้งในด้านการแสดงความรุนแรง รวมไปถึงอาชญากรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเสพติดเกมออนไลน์ การเล่นเกมที่ไม่สามารถควบคุมได้อาจนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม เช่น การแสดงพฤติกรรมรุนแรง หรือการใช้ความรุนแรงทางกายและวาจาต่อผู้อื่น ซึ่งในที่สุดอาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้มีกรณีศึกษาและสถิติต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหานี้ ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2562 มีรายงานข่าวกรณีเด็กชายอายุ 17 ปี ในจังหวัดนนทบุรีที่ก่อเหตุฆาตกรรมแม่ของตนเอง เนื่องจากถูกห้ามเล่นเกมออนไลน์ กรณีดังกล่าวได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางและเป็นจุดเริ่มต้นของการตระหนักถึงปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์ในสังคมไทย (ไทยรัฐ, 2562) และข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตแสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้ที่เข้ารับการรักษาอาการเสพติดเกมในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการเสพติดเกมออนไลน์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 15 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10-19 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2564) และจากผลการวิจัยของ สสสย. เรื่องการศึกษาการเล่นของเด็กไทย : สถานการณ์ความรับผิดชอบทางสังคมและข้อเสนอนโยบาย พบว่า พฤติกรรมการเล่นเกมของเด็กไทยส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและสุขภาพ เช่น เนื้อหาเกมที่รุนแรงไม่เหมาะสมตามช่วงวัย การเล่นเกมที่ใช้เวลานานเกินไป (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2564) จึงแสดงให้เห็นว่าจาก

สถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปัญหาการเสพติดเกมในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการพัฒนาพฤติกรรมเสพติดและการกระทำผิดกฎหมาย และจากการศึกษาของ Anderson et al. (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเสพติดเกมที่มีเนื้อหารุนแรงสามารถเพิ่มความเสี่ยงในการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในชีวิตจริง ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดทางอาญาได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับกรณีการเสพติดเกมออนไลน์ในประเทศไทยที่มีการเชื่อมโยงกับการเกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การลักทรัพย์ การใช้ความรุนแรง และการกระทำผิดเกี่ยวกับการเงิน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์ ซึ่งกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางสังคม รวมถึงการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนค้นหาสาเหตุและผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ในมิติที่หลากหลาย ทั้งในด้านครอบครัว สังคม การศึกษาและการพัฒนาทางจิตใจ เพื่อให้สามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย นอกจากนี้ งานวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากไม่เพียงแต่มีเป้าหมายในการป้องกันและคุ้มครองเยาวชนจากอันตรายและผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากการเสพติดเกมออนไลน์เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบป้องกันในระดับโครงสร้างและเชิงนโยบาย ตลอดจนการสร้างความรู้ให้กับสังคมโดยรวม การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางเชิงปฏิบัติที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตสังคมให้แก่เยาวชน ส่งเสริมทักษะในการควบคุมตนเอง และลดโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการก่ออาชญากรรมในอนาคต อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสังคมไทยที่ปลอดภัย มั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มวัย การสร้างกลไกการป้องกัน การเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์จึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถปรับใช้ได้จริงในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม
- 2) เพื่อศึกษาสาเหตุและผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

- 1) การศึกษาทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ จากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ สถิติ ข่าวกรณีศึกษานโยบายทางภาครัฐ กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเกมออนไลน์ แนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 ราย ดังนี้

- 1) ผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำความผิดที่มีผลมาจากการเสพติดเกมออนไลน์ จำนวน 2 ราย
- 2) ผู้เล่นเกมออนไลน์ จำนวน 3 ราย
- 3) เจ้าของแพลตฟอร์มเกมออนไลน์ จำนวน 2 ราย
- 4) นักจิตวิทยาวัยรุ่น จำนวน 1 ราย
- 5) นักวิชาการด้านอาชญาวิทยา จำนวน 1 ราย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมโดยผู้วิจัยจะใช้นามสมมติแทนชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย และจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือตำแหน่งหน้าที่การงานแต่อย่างใด ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านจะต้องลงนามในเอกสารแสดงความยินยอม (Consent Form) ก่อนเข้าร่วมการสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อแสดงถึงการรับทราบข้อมูลและการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักคือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือการสัมภาษณ์นั้นครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านสถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ สาเหตุและผลกระทบ รวมถึงแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปได้ โดยประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (นามสมมติ อายุ เพศ ระดับการศึกษาตำแหน่ง ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการทำงาน)

ส่วนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

3.3.2 การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Credibility) และความมั่นใจได้ (Dependability) จากการตรวจสอบความน่าเชื่อถือผ่านการตรวจสอบข้อมูลด้วย วิธีการตรวจสอบความตรงของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ซึ่งหมายถึงการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและความตรงตามความเป็นจริง เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับไม่มีการตีความผิดพลาดและใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นวิธีการที่สำคัญในการเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถยืนยันข้อมูลและข้อค้นพบจากแหล่งข้อมูลหรือวิธีการที่หลากหลายเพื่อลดความลำเอียง (Bias) และความไม่แน่นอนของข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การจัดระบบและการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Organization and Categorization) โดยการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกันเข้าไว้ด้วยกันตามหมวดหมู่ (Categories) หรือประเด็นสำคัญ (Themes) ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสกัดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายที่แฝงอยู่ในข้อความ และทำความเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหาจะช่วยให้การเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับบริบทที่กว้างขึ้นและอาจช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตีความข้อมูลได้อย่างละเอียดมากขึ้น ใช้การบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่ออธิบายสถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ เช่น ลักษณะของการเสพติด รูปแบบการเล่นเกมที่เกี่ยวข้องและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเสพติดนี้ รวมถึงการบรรยายถึงวิธีการและปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดอาชญากรรม ผ่านการเสนอประสบการณ์ส่วนบุคคล โดยมุ่งเน้นการสื่อถึงความเป็นจริงที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และโดยใช้การเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อทำความเข้าใจในภาพรวมของปัญหาและตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม การบรรยายในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทและความซับซ้อนของปัญหาอย่างละเอียด

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดว่าด้วยการเสพติดพฤติกรรม (Behavioral Addiction Theory) ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมเสพติดมีได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้สารเสพติดเท่านั้น หากแต่รวมถึงกิจกรรมบางประเภทที่ก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือความสุขอย่างมาก จนทำให้บุคคลไม่สามารถยับยั้งตนเองจากการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมนั้นได้ เช่น การเล่นเกมบนอินเทอร์เน็ต หรือการเล่นเกมนออนไลน์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน (Grant, Potenza, Weinstein, & Gorelick, 2010)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตวิทยาของ Erikson (1968) โดยเฉพาะในระยะที่ห้า คือ ช่วงของการแสวงหาอัตลักษณ์ (Identity vs. Role Confusion) ได้อธิบายว่าวัยรุ่นต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างความเข้าใจต่อตัวตนของตนเอง หากบุคคลสามารถนิยามบทบาทของตนเองในสังคมได้อย่างชัดเจน จะนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจและพัฒนาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างมั่นใจ ในทางกลับกัน หากไม่สามารถค้นหาความหมายของตนเองได้ อาจเกิดความสับสนภายในและมีแนวโน้มเปี่ยงเบนพฤติกรรมเพื่อชดเชยความรู้สึกสูญเสียหรือว่างเปล่า

ทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory) ที่เสนอโดย Gottfredson and Hirschi (1990) เน้นย้ำว่าพฤติกรรมเสี่ยงหรือการกระทำผิดมักสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการควบคุมตนเอง บุคคลที่มีการควบคุมตนเองต่ำมักไม่สามารถต้านทานแรงกระตุ้นหรือความต้องการในทันที จึงมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมเปี่ยงเบนหรือผิดกฎหมายโดยไม่ไตร่ตรองผลลัพธ์ในระยะยาว

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) โดย Sutherland (1939) ซึ่งชี้ว่าพฤติกรรมเปี่ยงเบนมิได้เกิดจากพันธุกรรมหรือชีววิทยา แต่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ภายในบริบททางสังคมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลที่ส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมอันเป็นการละเมิดกฎหมาย การเรียนรู้ดังกล่าวครอบคลุมทั้งการสื่อสารด้วยคำพูด ท่าทางและกระบวนการคิด ซึ่งเป็นการปลูกฝังมุมมองเชิงบวกต่อการกระทำผิด

ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) โดย Tarde (1903) อธิบายว่าพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการกระทำผิดสามารถถ่ายทอดกันได้ผ่านกระบวนการเลียนแบบ โดยเฉพาะเมื่อพฤติกรรมที่ถูกสังเกตนั้นได้รับการ

ตอบสนองในเชิงบวกหรือได้รับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมนั้นมากขึ้น เพราะเชื่อว่าเป็นหนทางสู่ความสำเร็จหรือการยอมรับในสังคม

ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) โดย Skinner (1953) เน้นว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นหากพฤติกรรมนั้นตามมาด้วยสิ่งกระตุ้นที่ส่งผลในเชิงบวก กล่าวคือ หากบุคคลได้รับรางวัลหรือประสบการณ์ที่พึงพอใจจากการกระทำใด การกระทำนั้นจะได้รับการเสริมแรงและมีแนวโน้มถูกทำซ้ำในอนาคต แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่มีแรงกดดันภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมเสพติด ซึ่งบุคคลมักจะกระทำซ้ำเนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับ เช่น ความสุข ความบันเทิง หรือการหลีกเลี่ยงความเครียด

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

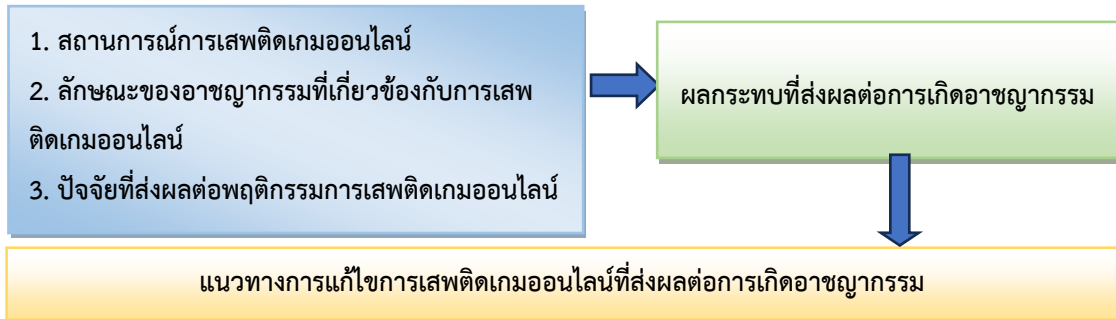
ธนวิทย์ หนูคงใหม่ และณัฐฉิณี จันทรรัตน์นิตย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความหุนหันพลันแล่นและพฤติกรรมการเล่นการตบตีในเด็กกลุ่มผู้เล่นเกมออนไลน์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตบตีพบว่าคะแนน BIS เฉลี่ยที่แสดงถึงความหุนหันพลันแล่นมีค่าต่างกันในกลุ่มผู้ตบตีและผู้ไม่ตบตีอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในผู้หญิง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะขนาดตัวอย่างของผู้ชายที่นำจะตบตีมีน้อยเกินไปจึงไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญถึงแม้ว่าค่าคะแนนจะแตกต่างกันค่อนข้างมาก ผลการสำรวจนี้ช่วยยืนยันว่าความหุนหันพลันแล่นมีความสัมพันธ์กับการตบตีอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับผลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบก่อนหน้านี้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่อาจจะต้องจัดการเมื่อจะควบคุมการตบตี ความหุนหันพลันแล่นและการตบตีมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และจำนวนชั่วโมงที่เล่นเกมต่อวันมีความสัมพันธ์กับการตบตีไปในทิศทางเดียวกัน คือจำนวนชั่วโมงที่เล่นเกมมากก็มีโอกาสตบตีมากขึ้น

สรารุณี ตรีศรี, สุทธิพงษ์ วรอุไร, รัฐญาณ่า สุภัทรชยาภูมิ และศิวพร ละม้ายนิล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ ในกลุ่มเยาวชน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า จากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน คือ ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีแนวคิดการเติบโตในการดำเนินชีวิต ฝึกการควบคุมตนเอง มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีแนวทางการนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยกิจกรรมที่สร้างสรรค์รวมถึงควรสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ห่างไกลจากเกมออนไลน์ให้แก่เยาวชน เพื่อลดการถูกชักชวนเข้าสู่เกมออนไลน์

ชวิน คำบุญเรือง, ณัฐฉิณี ทิวัง และปาณิษตรา บุญส่ง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันเด็กเสพติดเกมออนไลน์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า เกมออนไลน์มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนส่งผลต่อพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งทางที่ดีและตรงข้าม ซึ่งในสวนดินนั้นสามารถเป็นสื่อพัฒนาสมองฝึกทักษะความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้เล่นได้ แต่ในขณะเดียวกัน เกมก็อาจกลายเป็นสื่ออันตราย เป็นพิษภัยที่อาจคาดไม่ถึง ปัจจุบันเด็กติดเกม หมายถึง เด็กที่มีพฤติกรรมการเล่นมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน มากกว่าสามวันต่อสัปดาห์ เป็นเวลาอย่างน้อย 15 สัปดาห์ และมีความสนใจต่อการเล่นเกมมากกว่าทำสิ่งอื่นๆ ไม่สนใจครอบครัว แยกตัว นอนดึกหรือไม่นอน ไม่สนใจเรียน โตเรียนจนผลการเรียนตกต่ำ รับประทานอาหารไม่เหมาะสม โดยไม่ยอมรับประทานหรือรับประทานมากเกินไป และไม่ออกกำลังกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเด็กในทุกๆ ด้าน ได้แก่ 1. ด้านร่างกาย ทำให้เกิดการเจ็บป่วยจากการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องเหมาะสม 2. ด้านอารมณ์ เด็กจะแสดงอาการก้าวร้าว 3. ด้านพฤติกรรมในสังคม เด็กจะหมกมุ่นกับเกม ไม่มี

ความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและเพื่อนๆ 4. ด้านสติปัญญา เด็กจะเล่นเกมจนไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

5.1.1 แนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมเกมออนไลน์

อุตสาหกรรมเกมออนไลน์ในปัจจุบันถือว่าเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงมากและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อเนื่องในอนาคต เพราะผู้คนจำนวนไม่น้อยเริ่มหันมาใช้เวลาร่วมกับโลกเสมือนมากกว่าการใช้ชีวิตในโลกความจริง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งในด้านกราฟิก ระบบการเล่นและประสบการณ์เสมือนจริง ทำให้เกมมีรูปแบบหลากหลายและน่าดึงดูดมากขึ้น จนกลายเป็นหนึ่งในสื่อบันเทิงหลักที่เข้าถึงผู้คนทุกเพศทุกวัยได้อย่างง่ายดาย ยิ่งไปกว่านั้น การมาของเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น VR (Virtual Reality) หรือความจริงเสมือนเป็นเทคโนโลยีที่สร้างสภาพแวดล้อมจำลองขึ้นมา ให้ผู้เล่นรู้สึกเหมือนได้เข้าไปอยู่ในโลกอีกใบหนึ่งอย่างสมจริง โดยมักจะต้องใช้อุปกรณ์สวมใส่ เช่น แว่น VR หรือชุดควบคุมพิเศษ ทำให้ผู้เล่นสามารถมองเห็น เคลื่อนไหวและโต้ตอบกับสิ่งต่าง ๆ ในเกมหรือโปรแกรมได้อย่างสมจริง เสมือนตัวเองหลุดเข้าไปอยู่ในโลกเสมือนจริงนั้นจริง ๆ AR (Augmented Reality) หรือ ความจริงเสริม/ความจริงผสม คือ เทคโนโลยีที่นำภาพ เสียง หรือวัตถุเสมือน มาผสมกับสิ่งที่เห็นในโลกจริง ผ่านหน้าจอโทรศัพท์ แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ เช่น เกม Pokémon Go ที่ผู้เล่นมองเห็นตัวโปเกมอนปรากฏอยู่บนถนนหรือสวนสาธารณะจริง ๆ ทำให้รู้สึกเหมือนว่าโลกจริงกับโลกเสมือนถูกรวมเข้าด้วยกันและ AI (Artificial Intelligence) หรือ ปัญญาประดิษฐ์ คือ เทคโนโลยีที่พัฒนาให้คอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมสามารถคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ หรือเรียนรู้ได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ ในวงการเกม AI มักถูกใช้ในการควบคุมตัวละครคู่ต่อสู้หรือสภาพแวดล้อมให้ตอบสนองผู้เล่นได้อย่างชาญฉลาด และยังสามารถช่วยปรับระดับความยาก หรือสร้างประสบการณ์การเล่นที่หลากหลายและท้าทายยิ่งขึ้น ยิ่งช่วยเพิ่มเสน่ห์และความสมจริงในการเล่นเกมนำให้ผู้เล่นรู้สึกสนุก ตื่นเต้น และอยากอยู่ในโลกเกมนานขึ้น แต่ในอีกมุมหนึ่ง เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่ายและมีทางเลือกมากมายก็อาจกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการเสพติดเกมได้ง่ายขึ้น ผู้เล่นอาจใช้เวลาอยู่กับเกมมากเกินไปโดยไม่รู้ตัว จนส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียน หรือการทำงาน

5.1.2 สถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนทุกเพศทุกวัยอย่างยากจะหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชนหรือผู้ใหญ่ ต่างสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโลกออนไลน์ได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอยู่ที่ไหนก็ตาม ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะสมาร์ทโฟน (Smartphone) ที่ได้รับ

การพัฒนาให้มีความสามารถใกล้เคียงกับคอมพิวเตอร์ ทำให้การเล่นเกมออนไลน์ไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องหรือหน้าจคอมพิวเตอร์อีกต่อไป แต่สามารถพกพาไปได้ทุกที่ทุกเวลา

จากสถานการณ์ดังกล่าวการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และยังขยายวงกว้างลงไปในกลุ่มเด็กที่มีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการระบาดของโรค Covid-19 ที่ผ่านมานับเป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนจำนวนมากหันมาใช้เวลาอยู่กับหน้าจอมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมทางสังคมต้องหยุดชะงัก การเรียนการสอนส่วนใหญ่ก็ปรับเปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบออนไลน์ ทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสใกล้ชิดกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตลอดทั้งวัน ส่งผลให้เกิดการใช้เวลาบนโลกเสมือนจริงมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น และนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมเสพติดเกมโดยไม่รู้ตัว

ในเชิงสังคมและอาชญากรรม การเสพติดเกมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงแค่ปัญหาสุขภาพจิตหรือพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีเชื่อมโยงโดยตรงกับการก่ออาชญากรรมในหลายรูปแบบจากสถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กำลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเล่นเกมที่มากเกินไปไม่เพียงแต่ทำให้เยาวชนขาดทักษะทางสังคม ขาดการยับยั้งชั่งใจ และมีแนวโน้มก้าวร้าว แต่ยังส่งผลหรือเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำความผิด เช่น การลักขโมยเพื่อหาเงินมาเติมเกม การหลอกลวงหรือโกงภายในเกมไปจนถึงการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง อีกทั้ง การเสพติดเกมยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การเสียเงินจำนวนมากไปกับการซื้อไอเท็มในเกม การยอมละทิ้งการเรียนหรือการทำงานและการสร้างภาระให้ครอบครัวและชุมชนในระยะยาว และสะท้อนออกมาในสถิติการกระทำความผิดของเยาวชน

5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเสพติดเกมออนไลน์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างการเสพติดเกมออนไลน์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม สามารถแบ่งมุมมองออกเป็นสองด้าน โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ด้านพฤติกรรม การเสพติดเกมออนไลน์อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและนำไปสู่การกระทำผิดได้จริง ขณะที่อีกด้านหนึ่ง การเสพติดเกมก็ไม่ได้เป็นสาเหตุหลักของการก่ออาชญากรรมเสมอไป เพราะพฤติกรรมของคนถูกหล่อหลอมจากหลายปัจจัยร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม ประสบการณ์ในวัยเด็ก ตลอดจนปัจจัยทางชีวภาพและจิตวิทยา เช่น ความผิดปกติทางสมองหรือปัญหาทางพัฒนาการส่วนบุคคล

ด้วยเหตุนี้ การเสพติดเกมออนไลน์เป็นเพียงปัจจัยส่งเสริมที่อาจเพิ่มความเสี่ยง มากกว่าจะเป็นสาเหตุหลักโดยตรง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน พบว่าการก่ออาชญากรรมไม่ได้เกิดจากการเล่นเกมออนไลน์โดยตรง แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจ เช่น การก่ออาชญากรรมเพื่อหาเงินมาเติมเกมหรือซื้อของในเกม มากกว่าการเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงจากเนื้อหาในเกม ในทางกลับกัน สื่ออื่น ๆ อย่างภาพยนตร์หรือข่าวในโลกออนไลน์ มักถ่ายทอดความรุนแรงอย่างละเอียดและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลียนแบบมากกว่าเกมออนไลน์

ด้านสังคม ปัจจุบันครอบครัวจำนวนมากเปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่ที่ใกล้ชิดกัน มาเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างใช้ชีวิตของตัวเอง ความใกล้ชิดและการพูดคุยจึงน้อยลง เด็กหลายคนรู้สึกโดดเดี่ยว และหันไปหาเกมเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อใช้เวลาในเกมมากขึ้น ความผูกพันกับโลกจริงก็ค่อย ๆ ลดลง กลายเป็นการสร้างโลกส่วนตัวในเกมแทน

ด้านจิตวิทยา เกมออนไลน์ถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความท้าทาย ความตื่นเต้นหรือการปลดปล่อยอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งหลายอย่างหาไม่ได้ในชีวิตจริง เพราะถูกจำกัดด้วยกฎหมายและกรอบทางศีลธรรม ในเกม ผู้เล่นสามารถทำสิ่งที่อยากทำได้โดยไม่ต้องกังวลผลกระทบจริง จึงทำให้เกมเปรียบเสมือนพื้นที่ปลอดภัยที่เปิดโอกาสให้คนระบายความก้าวร้าวหรือความต้องการเหนือผู้อื่นได้เต็มที่ เมื่อเกมตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ ผู้เล่นจะรู้สึกสนุกและอยากเล่นซ้ำ จนเกิดการเสพติดโดยไม่รู้ตัวและเมื่อเสพติดมากขึ้น ความต้องการก็มักจะเพิ่มขึ้น

5.1.4 ลักษณะพฤติกรรมของการเสพติดเกมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม

ในปัจจุบัน กลุ่มเยาวชนวัยรุ่นอายุประมาณ 13–20 ปี ถือเป็นช่วงวัยสำคัญที่กำลังค้นหาตัวตน ต้องการการยอมรับจากเพื่อน ต้องการเป็นที่ยอมรับและรู้สึกมีคุณค่าในสายตาคนรอบข้าง การมีสิ่งของหรือสถานะบางอย่างที่ทำให้ตนเองโดดเด่นเหนือคนอื่นจึงเป็นสิ่งที่หลายคนโหยหา โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ก็จะส่งผลให้ปัญหายิ่งซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ทำให้เด็กไม่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรหรือการสนับสนุนที่เพียงพอ การขาดการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องทำงานหนักเพื่อการดำรงหาเลี้ยงชีพ จนไม่มีเวลาให้คำปรึกษาหรืออบรมใกล้ชิด ส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้จึงต้องพยายามหาทางตอบสนองความต้องการด้วยตนเอง และบ่อยครั้งที่เลือกวิธีที่รวดเร็ว แม้จะขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรม เพื่อให้ได้สิ่งที่ช่วยยกระดับตัวเองในสายตากลุ่มเพื่อน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพฤติกรรมเช่นนี้ไม่ได้พบเฉพาะในกลุ่มที่เสพติดเกมเท่านั้น แต่การเสพติดเกมออนไลน์กลับเป็นอีกตัวกระตุ้นที่สำคัญ เพราะเกมจำนวนมากถูกออกแบบมาให้ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในด้านความสนุก ความท้าทายและความตื่นเต้น โดยเฉพาะการปลุกสัญชาตญาณดิบ เช่น ความก้าวร้าว การแข่งขันและความต้องการเอาชนะผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ในโลกความเป็นจริงอาจเป็นเรื่องที่ยากจะทำ เพราะมีข้อจำกัดจากกฎหมายหรือบรรทัดฐานทางสังคม แต่ในเกม ผู้เล่นสามารถแสดงออกได้เต็มที่โดยไม่ต้องรับผลทางกฎหมายหรือศีลธรรมจึงทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและอยากเล่นซ้ำ จึงทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจจนอยากเล่นซ้ำและค่อย ๆ กลายเป็นการเสพติด

5.1.5 รูปแบบของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดเกมออนไลน์

รูปแบบของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดเกมออนไลน์ จะพบได้ว่ามีหลายประเภทและหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของเกม เนื้อหาและวิธีการเล่นของผู้เล่น โดยเกมออนไลน์จำนวนมากเน้นความรุนแรง การแข่งขัน และการเอาชนะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เล่นได้ในหลายระดับ โดยสามารถอธิบายปรากฏการณ์รูปแบบของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดเกมออนไลน์ ได้ดังนี้

1) อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การลักทรัพย์หรือการฉ้อโกง เพื่อหาเงินมาเติมเกมหรือซื้อไอเท็มพิเศษในเกม กลุ่มเยาวชนบางคนอาจรู้สึกกดดันหรืออยากได้การยอมรับจากเพื่อน จึงตัดสินใจก่อเหตุเพื่อให้ตนเองมีของหรือสถานะในเกมเท่าหรือเหนือกว่าคนอื่น

2) อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย เช่น กรณีเด็กหรือเยาวชนที่ก่อเหตุกราดยิงในสังคม ซึ่งในบางกรณีพบว่าผู้ก่อเหตุได้รับอิทธิพลจากเกมยิงปืนหรือเกมที่มีความรุนแรงสูง โดยผู้เล่นอาจฝึกฝนทักษะหรือซึมซับพฤติกรรมความรุนแรงจากในเกม แล้วนำมาใช้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อความพึงพอใจทางอารมณ์หรือการแสดงอำนาจเหนือผู้อื่น

3) อาชญากรรมทางเพศ เช่น การคุกคาม ล่วงละเมิด หรือข่มขืน ซึ่งผู้กระทำบางคนอาจได้รับอิทธิพลจากเนื้อหาในเกมที่มีความรุนแรงทางเพศหรือเนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์ โดยผู้เล่นอาจซึมซับพฤติกรรมเหล่านี้และเลียนแบบในชีวิตจริง

4) อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มหรือแก๊ง เช่น การรวมกลุ่มเพื่อทำภารกิจในเกมที่ต้องใช้ความรุนแรง การแข่งขันเพื่อแสดงอำนาจ หรือแม้กระทั่งการยึดถือค่านิยมที่เบี่ยงเบนจากสังคม พฤติกรรมเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นทั้งในโลกเสมือนและโลกจริง และอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมจริงในที่สุด

5) การใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เล่นเกมอย่างต่อเนื่องและยาวนาน บางคนเลือกใช้สารเสพติดเพื่อให้สามารถเล่นได้ทั้งวันทั้งคืน ลดความเหนื่อยล้า หรือเพิ่มความสนุกสนาน ทำให้เกิดปัญหาเสพติดซ้อน ทั้งการเสพติดเกมและการเสพติดสารเสพติด ซึ่งอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การค้ายา หรือการทำร้ายผู้อื่นเพื่อหาเงินมาซื้อยาและเติมเกม

5.2 สาเหตุและผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

5.2.1 สาเหตุของการเสพติดเกมออนไลน์

โดยกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเสพติดเกมออนไลน์และอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม มักจะเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชนและวัยรุ่น เนื่องจากกลุ่มนี้ยังไม่มีวุฒิภาวะที่เพียงพอ ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ขาดทักษะในการจัดการเวลา และยังอยู่ในช่วงวัยที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อนสูง รวมทั้งกำลังอยู่ในกระบวนการเรียนรู้และค้นหาตัวตน ในยุคปัจจุบัน เยาวชนเริ่มเข้าถึงเทคโนโลยีและมีสื่อได้ตั้งแต่อายุน้อยมาก ทำให้เยาวชนสามารถเข้าถึงเกมออนไลน์ได้ง่ายขึ้น และเมื่อโตขึ้นในช่วงวัยเยาวชนหรือวัยรุ่น การเข้าถึงเกม การมีเพื่อนและการเรียนรู้จากสื่อรอบตัวจะยิ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในโลกออนไลน์มากขึ้น กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่ถือว่ามีความเสี่ยงมากที่สุดและสำหรับผู้ใหญ่ แม้จะมีความเสี่ยงอยู่บ้าง โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มเล่นเกมมาตั้งแต่เด็กหรือวัยรุ่น และยังคงเล่นต่อเนื่องจนโต อาจทำให้เกิดการเสพติดในระยะยาว แต่โดยทั่วไปแล้ว ผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะสูงกว่า มีการตัดสินใจที่รอบคอบ และรู้จักแยกแยะมากขึ้น ทำให้ความเสี่ยงจะลดลงเมื่อเทียบกับเด็กและวัยรุ่น

การเสพติดเกมออนไลน์เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยร่วมกันที่ส่งผลให้ผู้เล่นใช้เวลาและมีพฤติกรรมในเกมอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เล่นส่วนใหญ่เริ่มต้นเล่นเกมในวัยเด็กหรือวัยรุ่นตอนต้น คือ ตั้งแต่อายุประมาณ 12-15 ปี และเลือกเล่นเกมที่มีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ เกมแนวยิง (FPS) เช่น APEX Valorant เกมวางกลยุทธ์เป็นทีม (MOBA) เกมกีฬาหรือเกมสวมบทบาท (RPG) ซึ่งเกมเหล่านี้มักให้ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ความท้าทายสูง ตอบสนองสัญชาตญาณการเอาชนะและสร้างความรู้สึกร้าใจ ทำให้ผู้เล่นอยากเล่นต่อเนื่องเป็นเวลานาน

สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะเสพติดเกมออนไลน์ คือ ความสนุกและความตื่นเต้น ประกอบกับความต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและการใช้เกมเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับแสดงตัวตน และมีการใช้เวลาเล่นเกมอย่างต่อเนื่อง วันละหลายชั่วโมง ตั้งแต่ 3 ชั่วโมงจนถึง 9 ชั่วโมงต่อวัน เป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเสพติดเกมออนไลน์อย่างรุนแรง และอาจเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรมได้

5.2.2 ผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

ผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์มีทั้งในด้านของพฤติกรรมและอารมณ์ ได้แก่ ด้านของความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง พบว่า มีปัญหากับครอบครัวหรือเพื่อน เพราะทุ่มเทเวลาให้กับการเล่นเกมนานเกินไป

บางครั้งอาจหลีกเลี่ยงการกินข้าว หรือตัดขาดกิจกรรมกับคนอื่น ทำให้ความสัมพันธ์แย่ง และด้านอารมณ์ผู้เล่นส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีปัญหาเรื่องการควบคุมอารมณ์ เช่น อารมณ์ร้อน หงุดหงิดง่าย พุดจาหายบาย ทะเลาะกับคนรอบข้าง หรือแสดงออกเชิงก้าวร้าวทั้งทางคำพูดและการกระทำ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางรายถึงขั้นก้าวล้ำไปสู่การใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง เช่น การทำร้ายร่างกายคนอื่น หรือมีเหตุการณ์บานปลายกับกลุ่มผู้เล่นในร้านเกม ถึงแม้จะไม่ได้ถูกดำเนินคดีจริงจัง แต่ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากการสะสมความรุนแรงจากในเกม จนนำมาสู่การใช้ความรุนแรงในโลกจริงได้ โดยเฉพาะเมื่อผู้เล่นยังขาดทักษะในการจัดการอารมณ์และไม่มีกระบวนการควบคุมตัวเองที่เพียงพอไปถึงการขโมยเงินเพื่อเติมเกม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดที่รุนแรงขึ้นได้ในอนาคต

แต่ในทางกลับกัน มีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่สามารถแยกแยะโลกเกมกับชีวิตจริงได้ดี แม้จะเล่นเยอะหรือมีอารมณ์รุนแรงในเกม แต่ไม่ถึงขั้นก่อความรุนแรงในชีวิตจริง ซึ่งปัจจัยสำคัญอาจเกิดจากนิสัยส่วนตัวและการเลี้ยงดูมากกว่า โดยที่ตัวเกมเองไม่ได้เป็นต้นเหตุโดยตรง เนื่องจากการเล่นเกมไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในชีวิตจริงแต่อย่างใด และไม่มีแนวโน้มก้าวร้าวหรือควบคุมอารมณ์ไม่ได้ นอกจากนี้ยังเน้นว่าตนเองสามารถจัดการเวลาและการใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ แม้จะยอมรับว่ามีผลกระทบด้านการเรียนบ้างในช่วงแรก เช่น การหลับเรียนไปเล่น แต่ไม่ได้ถึงขั้นนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย

5.3 แนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

การเสพติดเกมออนไลน์เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในยุคปัจจุบัน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการใช้ชีวิตของเยาวชน รวมถึงบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม การแก้ไขปัญหานี้จึงไม่สามารถพึ่งพาแนวทางเดียวหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องใช้แนวทางแบบบูรณาการ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม ไปจนถึงนโยบายและกฎหมายของรัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการเล่นเกมเกินพอดีและทักษะในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ การควบคุมตนเองและการพัฒนาวินัยในการใช้เวลาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงในการติดเกมอย่างรุนแรง

2) ระดับครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ผู้ปกครองควรตั้งกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน เช่น การกำหนดเวลาการเล่น เกม การให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่และภารกิจอื่น ๆ ก่อน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมอื่นที่ช่วยพัฒนาทักษะและความสนใจหลากหลาย เพื่อให้เด็กไม่จมอยู่แต่ในโลกออนไลน์เพียงอย่างเดียว

3) ระดับสังคม หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานตำรวจ และองค์กรที่กำกับดูแลด้านกฎหมาย ควรร่วมมือกันในการวางแผนและดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ ปัจจุบันปัญหาการจัดการมักเกิดจากการทำงานแยกส่วนขาดการบูรณาการ ทำให้เมื่อเด็กเกิดปัญหาจากการเสพติดเกมแล้วไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดวงจรซ้ำเติมอย่างต่อเนื่อง

4) ภาครัฐควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน พร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาทักษะสำหรับเยาวชนในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมให้บริการด้านสุขภาพจิตและการให้คำปรึกษาเข้าถึงได้ง่ายและเป็นมิตร

5) ภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้พัฒนาและผู้ให้บริการเกมออนไลน์ มีความสำคัญในการร่วมมือเพื่อสร้างสังคมในเกมที่ปลอดภัยและเป็นมิตร การกำหนดกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดต่อพฤติกรรมรุนแรงหรือการใช้คำพูดคุกคาม รวมถึงการลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้ละเมิดกติกาจะช่วยลดการสร้างแบบอย่างที่ไม่ดีและส่งเสริมให้ผู้เล่นเกิดความรับผิดชอบ นอกจากนี้การส่งเสริมการเล่นเกมอย่างมีสติและความรับผิดชอบต่อควรเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเกมของผู้ให้บริการควรผลักดันอย่างต่อเนื่อง

6) ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ผู้พัฒนาเกมและผู้ปกครองจึงเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐต้องทำหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลให้เกิดความเหมาะสมของเนื้อหาเกม ขณะที่ผู้พัฒนาควรปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด ในขณะเดียวกันผู้ปกครองควรใส่ใจ ดูแลและให้คำแนะนำแก่บุตรหลานอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมติดเกมเกินพอดี

7) การสร้างความตระหนักรู้และการให้ความรู้ แก่เยาวชนเกี่ยวกับผลกระทบของการเสพติดเกม ยังเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และช่วยลดความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การกระทำผิดทางอาญา การพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ควรดำเนินควบคู่ไปกับมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีระบบตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมในกระบวนการแก้ไขปัญหา

6. การอภิปรายผล

6.1.1 สถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

6.1.1.1 แนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมเกมออนไลน์

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเกมออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้คนจำนวนไม่น้อยเลือกใช้เวลาอยู่ในโลกเสมือนมากกว่าชีวิตจริง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกราฟิกที่สวยงาม ระบบการเล่นที่สั่นไหว รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่าง VR ที่ทำให้ผู้เล่นรู้สึกเหมือนหลุดเข้าไปในเกมจริง ๆ AR ที่ผสมผสานโลกจริงกับโลกเสมือน และ AI ที่ช่วยเพิ่มความฉลาดและความท้าทายในเกม สอดคล้องกับทฤษฎีเกมที่ได้อธิบายไว้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์การตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยที่ผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของฝ่ายอื่นๆ ทฤษฎีนี้ช่วยในการตรวจสอบและวิเคราะห์กลยุทธ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย ซึ่งตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขและกติกาที่กำหนดไว้ในสถานการณ์จำลองของเกม (Von Neumann & Morgenstern, 1944)

สิ่งเหล่านี้ทำให้เกมกลายเป็นสื่อบันเทิงที่เข้าถึงง่ายและดึงดูดใจผู้เล่นได้ทุกเพศทุกวัย เพราะเกมสนุกและน่าตื่นเต้นขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยความที่เกมออนไลน์สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีตัวเลือกมากมาย ทำให้บางคนติดเกมโดยไม่รู้ตัว พฤติกรรมนี้ส่งผลเสียต่อสุขภาพทั้งกายและใจ รวมถึงกระทบต่อการเรียนและการทำงานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเสพติดพฤติกรรม (Behavioral Addiction Theory) ที่ได้อธิบายว่า การติดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับสารเสพติดเสมอไป แต่เกิดจากการที่กิจกรรมเหล่านั้นสร้างความสุขและความพึงพอใจจนทำให้ผู้เล่นไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ เช่น การพนัน การใช้อินเทอร์เน็ตหรือการเล่นเกมออนไลน์ (Grant, Potenza, Weinstein, & Gorelick, 2010) ซึ่งในเกมออนไลน์ รูปแบบการเล่นที่เน้นการสะสมแต้ม ปลดล็อกด่านหรือแข่งขันกับผู้เล่นอื่น จะกระตุ้นสมองให้หลั่งสารโดพามีน ซึ่งสร้างความรู้สึกพึงพอใจและกระตุ้นให้เล่นต่อ แม้จะรู้ว่าการเล่นต่อเนื่องอาจเสียเวลาและส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือหน้าที่ต่างๆ ก็ตาม โดยตามเกณฑ์การวินิจฉัยใน

DSM-5 ระบุอาการของผู้ติดเกมไว้อย่างชัดเจน เช่น หกมุ่นกับการเล่นเกม แสดงอาการหงุดหงิดเมื่อไม่ได้เล่น ใช้เวลาเล่นนานเกินกว่าที่ตั้งใจไว้ พยายามลดเวลาหรือเลิกเล่นแต่ไม่สำเร็จ รวมถึงโกหกเรื่องระยะเวลาการเล่น นอกจากนี้ ผู้ติดเกมมักใช้เกมเป็นทางหนีจากความเครียดหรือปัญหาชีวิต จึงยิ่งเล่นนานและติดเกมมากขึ้น (ศิริไชย หงส์สรวงศรี และพนม เกตุมาน, 2564) ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น บุคลิกภาพที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ หรือมีปัญหาด้านจิตใจอย่างภาวะซึมเศร้า รวมถึงปัจจัยครอบครัว เช่น การขาดความอบอุ่น ขาดกฎเกณฑ์ หรือการดูแลที่ไม่เหมาะสม ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันมาเล่นเกมมากขึ้นและเสี่ยงต่อการติดเกม (สมพงษ์ จิตระดับ, 2550; วิศรุต ตันติพงศ์อนันต์, 2556) รวมไปถึงผลกระทบจากการติดเกม ทั้งด้านร่างกาย เช่น อาการปวดตา ปวดหลัง รวมถึงปัญหาสุขภาพอื่นๆ ด้านอารมณ์ เช่น ความหงุดหงิด ซึมเศร้า หรือการใช้เกมเป็นเครื่องหลบหนีปัญหาด้านสังคม ที่ทำให้เกิดการแยกตัวจากครอบครัวและเพื่อนฝูง และด้านสติปัญญา เช่น สมาธิลดลง ผลการเรียนตก หรือแม้แต่การออกจากการศึกษา (กรมสุขภาพจิต, 2561; สุขยา เกษจำรัส, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร อภิสทิธาสนา, เจียมใจ ศรีชัยรัตน์กุล และมณีรัตน์ เทียมหมอก (2564) ได้ศึกษาเรื่อง สถานการณ์การติดเกมและปัจจัยที่มีผลต่อการติดเกมในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา: เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ปัจจุบันเด็กที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมนานกว่า 3 ชั่วโมงต่อวันมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์เป็นเวลาอย่างน้อย 15 สัปดาห์ จัดเป็นเด็กที่ติดเกมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเด็กในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกายทำให้เกิดการเจ็บป่วยจากการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องเหมาะสม 2) ด้านอารมณ์เด็กจะหงุดหงิดหรือก้าวร้าว 3) ด้านสังคมเด็กจะหมกมุ่นกับเกมไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและเพื่อนๆ และ 4) ด้านสติปัญญาเด็กจะเล่นเกมจนไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ

6.1.1.2 สถานการณ์การเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนในปัจจุบัน

เมื่อเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนทุกวัย โดยเฉพาะสมาร์ทโฟนที่มีความสามารถเทียบเท่าคอมพิวเตอร์ ทำให้การเล่นเกมนอนไลน์ไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องหรือหน้าจออีกต่อไป แต่สามารถพกพาไปเล่นได้ทุกที่ทุกเวลา ความสะดวกและเข้าถึงง่ายนี้ กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากใช้เวลาอยู่กับเกมมากขึ้น สถานการณ์ยิ่งชัดเจนขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 เมื่อกิจกรรมกลางแจ้งหยุดชะงัก และการเรียนต้องปรับเข้าสู่ระบบออนไลน์ เด็กและเยาวชนจึงใช้เวลาส่วนใหญ่กับหน้าจอ โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังสร้างพฤติกรรมเสพติดเกมขึ้นทีละน้อย การเสพติดเกมไม่เพียงกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจเท่านั้น แต่ยังลุกลามไปถึงพฤติกรรมทางสังคม เด็กที่ติดเกมมักขาดทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้น้อยลงและอาจหันไปใช้ความรุนแรงมากขึ้น ในบางกรณีอาจนำไปสู่การกระทำความผิด เช่น การขโมยเงินเพื่อเติมเกม การโกงหรือหลอกลวงในเกม ไปจนถึงพฤติกรรมก้าวร้าวในชีวิตจริงและส่งผลกระทบต่อเชิงโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีการเสพติดพฤติกรรม (Behavioral Addiction Theory) การติดเกมไม่ใช่การเสพติดสาร แต่เป็นการติดกิจกรรมที่ทำให้รู้สึกดี สนุกหรือภูมิใจจนหยุดไม่ได้ ถึงแม้จะรู้ว่าผลลัพธ์มันอาจจะแย่มากก็ตาม (Grant et al., 2010) สมองจะหลังสารเคมีที่ทำให้รู้สึกสุขและกระตุ้นให้เล่นต่อไปเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นพฤติกรรมเสพติดในที่สุด ถ้าอ้างอิงตามเกณฑ์ DSM-5 จะเห็นว่าคนที่ติดเกมจะมีอาการหมกมุ่นอยู่กับเกม หงุดหงิดถ้าไม่ได้เล่น พยายามหยุดแล้วแต่ทำไม่ได้ หรือใช้เกมเป็นทางออกจากปัญหาชีวิต ซึ่งตรงกับพฤติกรรมของเด็กไทยจำนวนไม่น้อยในตอนนี้ (American Psychiatric Association, 2013) นอกจากปัจจัยส่วนตัว เช่น ความเครียด ความต้องการการยอมรับ หรือความชอบในความท้าทายแล้ว ครอบครัวก็มีส่วนสำคัญ เด็กที่ไม่ได้รับการดูแลหรือไม่มีความผูกพันกับครอบครัว มักหันไปหาเกมเป็นที่พึ่ง ยิ่งถ้ามีเพื่อนชวนเล่น หรือบ้านเข้าถึงอุปกรณ์ง่าย ก็ยิ่งเสี่ยงติด

เกมมากขึ้น (วรุณา กลกิจโกวินท์ และคณะ, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวาภูมิ ตรีศรี, สุทธิพงษ์ วรอุไร, ฐิญาภา สุภัทรชยาภูมิ และศิวพร ละม้ายนิล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า และสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ใน 2 มิติ คือ 1) ผลกระทบด้านบวก ได้แก่ ฝึกทักษะด้านภาษาอังกฤษ มีสังคมเพื่อนที่หลากหลาย ช่วยผ่อนคลายความเครียด และฝึกทักษะการวางแผน การแก้ปัญหา และ 2) ผลกระทบด้านลบ ได้แก่ ผลกระทบด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านอารมณ์และจิตใจ และผลกระทบด้านการดำเนินชีวิต

6.1.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเสพติดเกมออนไลน์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

การเสพติดเกมออนไลน์กับการก่ออาชญากรรมถือเป็นประเด็นที่สังคมห่วงใยกันมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งถ้ามองลึกลงไปจะพบว่าทั้งสองเรื่องนี้ไม่ได้เชื่อมโยงกันแบบเส้นตรงหรือเกิดจากเหตุผลเดียว แต่เป็นผลจากกระบวนการซับซ้อนที่ประกอบด้วยหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ในทางสังคม เกมออนไลน์อาจกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ โดยเฉพาะเมื่อผู้เล่นจมอยู่ในโลกเสมือนมากเกินไป จนละเลยชีวิตจริง พฤติกรรมเช่นนี้อาจเริ่มต้นจากความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่มีที่พึ่งพิงทางใจ หรือการขาดความผูกพันในครอบครัว เมื่อเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถหาที่พึ่งหรือความสุขจากโลกจริงได้ พวกเขาจะหันไปพึ่งเกม เพราะเกมมอบทั้งความตื่นเต้น ความสำเร็จ ชั่วขณะ และโอกาสในการหลีกหนีจากความเครียดในชีวิตจริง รวมไปถึงการที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เด็กจึงได้รับการดูแลเอาใจใส่น้อยลง พ่อแม่หลายคนใช้เกมเป็นที่เลี้ยงจำเป็น เพื่อให้ลูกอยู่เงียบ ๆ ซึ่งทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะหาทางระบายอารมณ์หรือเอาชนะข้อจำกัดด้วยเกมแทนที่จะใช้วิธีอื่น เมื่อเกมกลายเป็นแหล่งความสุขหลัก เด็กก็จะผูกพันกับโลกเสมือนมากกว่าโลกจริง จนละเลยความสัมพันธ์ การเรียนหรือแม้แต่หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง

แต่ในทางกลับกัน การเสพติดเกมออนไลน์ไม่ได้หมายความว่าผู้เล่นทุกคนจะก่ออาชญากรรมโดยตรง เพราะการกระทำผิดนั้นไม่ได้เกิดจากเกมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากหลายองค์ประกอบที่ผสมผสานกัน ทั้งการเลี้ยงดู สภาพครอบครัว สังคมรอบข้าง และลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ปัญหาครอบครัวที่สมาชิกไม่ค่อยใช้เวลาอยู่ด้วยกัน หรือขาดการดูแลเอาใจใส่ อาจทำให้เด็กต้องพึ่งพาเกมเป็นที่ระบายความเครียด ยิ่งเล่นมาก ความผูกพันกับสังคมจริงยิ่งลดลง และในทางจิตวิทยา เกมออนไลน์ถูกออกแบบมาอย่างตั้งใจเพื่อดึงดูดผู้เล่น ทั้งในเรื่องของรางวัล ความท้าทาย และความรู้สึกประสบความสำเร็จทันทีทันใด จุดนี้เองที่ทำให้เด็กและวัยรุ่นติดใจ เพราะในชีวิตจริง พวกเขาอาจไม่ได้รับโอกาสเช่นนี้ เมื่อผู้เล่นรู้สึกว่าคุณสมบัติทุกอย่างในเกมได้ ไม่ต้องเผชิญข้อจำกัดหรือการตัดสินจากคนอื่น ความรู้สึกพึงพอใจจะทำให้พวกเขากลับไปเล่นซ้ำ จนค่อย ๆ พัฒนาเป็นการเสพติดโดยไม่รู้ตัว และเมื่อเสพติดมากขึ้น ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจจะยิ่งลดลง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การตัดสินใจที่หุนหันพลันแล่น เช่น การขโมยเงินเพื่อเติมเกม การโกหกผู้ปกครองหรือแม้กระทั่งการใช้ความรุนแรงกับคนใกล้ตัว ซึ่งสอดคล้องทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-control Theory) ของ Gottfredson and Hirschi (1990) โดยทฤษฎีนี้กล่าวว่าการที่คนมีการควบคุมตัวเองต่ำ จะทำให้เสี่ยงต่อการทำสิ่งผิดกฎหมายหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ เพราะไม่สามารถอดทนต่อแรงกระตุ้นหรือยับยั้งความต้องการได้ทัน ตัวอย่างเช่น เด็กที่ต้องการซื้อไอเทมหรือสกินในเกมแบบทันที เมื่อไม่มีเงินก็อาจเลือกวิธีผิดกฎหมายมาเติมเต็มความต้องการนั้น และพฤติกรรมแบบนี้มักจะพัฒนาในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่น โดยได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูของครอบครัว ถ้าพ่อแม่ไม่สอนเรื่องวินัย การรู้จักรอ หรือการคิดถึงผลกระทบระยะยาว เด็กก็จะขาดทักษะในการควบคุมตนเองตั้งแต่นั้น

6.1.1.4 ลักษณะพฤติกรรมของการเสพติดเกมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม

วัยรุ่นช่วงอายุประมาณ 13–20 ปี ถือเป็นกลุ่มอายุที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการสร้างตัวตนและทิศทางชีวิตของพวกเขา วัยรุ่นต้องการการยอมรับจากคนรอบข้าง โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน ซึ่งถือเป็นแรงผลักดันสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจในหลายเรื่อง ความต้องการเป็นที่ยอมรับนี้เองที่ทำให้พวกเขาพยายามหาวิธีต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพลักษณ์และสถานะของตนเองให้ดูน่าสนใจหรือโดดเด่น แต่สำหรับวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ปัญหาจะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจมักจำกัดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาตนเอง อีกทั้งการที่พ่อแม่ต้องทำงานหนักเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้มีเวลาในการดูแลบุตรหลานลดลง ส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งต้องพยายามหาทางตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่มีผู้ใหญ่คอยชี้แนะ เมื่อไม่มีพื้นที่ปลอดภัยหรือระบบสนับสนุนที่เหมาะสม พวกเขาจึงอาจหันไปหาวิธีการที่ง่ายและรวดเร็ว แม้จะขัดต่อกฎหมายหรือจริยธรรม เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับหรือทรัพย์สินที่ช่วยเสริมภาพลักษณ์ในกลุ่มเพื่อน แม้การแสวงหาการยอมรับจะเป็นเรื่องปกติในวัยรุ่น แต่การเสพติดเกมออนไลน์กลับกลายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ซ้ำเติมพฤติกรรมเสี่ยง เนื่องจากเกมออนไลน์จำนวนมากถูกออกแบบมา เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความท้าทาย การเอาชนะ ความตื่นเต้น และการยืนยันตนเอง เกมออนไลน์จึงกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถปลดปล่อยอารมณ์ได้โดยไม่ต้องเผชิญผลลัพธ์จริงในโลกภายนอก การที่พวกเขาสามารถแสดงความก้าวร้าวหรือแข่งขันได้เต็มที่โดยไม่ถูกตำหนิ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจและอยากกลับมาเล่นซ้ำ จนกลายเป็นการเสพติดในที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของ Erikson (1968) โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ห้า คือ Identity vs. Role Confusion หรือช่วงวิกฤติของการสร้างอัตลักษณ์ (Identity) Erikson เชื่อว่าการสร้างอัตลักษณ์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวัยรุ่น หากเด็กสามารถกำหนดได้ว่าตนเองคือใคร และมีบทบาทอย่างไรในสังคม จะเกิดความมั่นคงทางจิตใจและสามารถใช้ชีวิตในฐานะผู้ใหญ่ได้อย่างมั่นใจ แต่ถ้าไม่สามารถค้นพบตัวตนได้ ก็จะนำไปสู่ภาวะสับสนในบทบาท เกิดความรู้สึกว่าไม่มีจุดยืน ทำให้เสี่ยงต่อการใช้พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเพื่อทดแทนความว่างเปล่าภายในใจ กล่าวคือ คนที่เสพติดเกมพวกเขามักใช้โลกเสมือนเป็นพื้นที่สร้างอัตลักษณ์และทดสอบบทบาทของตนเอง การแข่งขัน หรือการสะสมไอเท็มในเกม กลายเป็นการแสดงคุณค่าและความสำเร็จ ซึ่งหากขาดการชื่นชมหรือการเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่เหมาะสม การยึดติดกับตัวตนในโลกเสมือนจะค่อย ๆ กลืนกินความสัมพันธ์ในโลกจริง จนอาจตัดสินใจเลือกวิธีการที่ผิดกฎหมายเพื่อคงสถานะหรือเติมเต็มความต้องการทางจิตใจ จึงเห็นได้ชัดว่าการเสพติดเกมออนไลน์ไม่ใช่เพียงปัญหาพฤติกรรม แต่เป็นการสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาทางจิตสังคมที่ยังไม่สมบูรณ์ เด็กหรือเยาวชนจำนวนมากยังขาดการยอมรับจากครอบครัว ขาดแนวทางในการสร้างตัวตน และขาดพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่จะเติบโตอย่างมั่นคง

ลักษณะพฤติกรรมของการเสพติดเกมออนไลน์ ซึ่งทำให้เยาวชนลดการปฏิสัมพันธ์กับสังคมจริง แยกตัวจากครอบครัวและชุมชน และค่อย ๆ สูญเสียการเรียนรู้เรื่องความยับยั้งชั่งใจนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ของ Sutherland ตามแนวคิดของ Sutherland (1939) เขาได้เสนอว่าการกระทำผิดของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางชีววิทยาหรือกรรมพันธุ์โดยตรง แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ผ่านการคบหากับบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยมสนับสนุนพฤติกรรมอาชญากรรม การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ทั้งทางวาจา ท่าทางและวิถีคิด ซึ่งจะปลูกฝังทัศนคติและเหตุผลที่ทำให้บุคคลนั้นเห็นชอบกับการละเมิดกฎหมาย กรณีของเยาวชนที่เสพติดเกมออนไลน์นั้น พื้นที่ในโลกเสมือนทำหน้าที่เสมือนเป็นชุมชนย่อยที่เด็กเข้าไปคบหาและเรียนรู้พฤติกรรมกันเอง การแข่งขัน ความก้าวร้าว หรือ

แม้แต่การโกงในเกมกลายเป็นเรื่องปกติและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ภายในชุมชนออนไลน์นั้น ค่านิยมและวัฒนธรรมบางอย่างอาจส่งเสริมให้เด็กมองการละเมิดกฎเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอด และการได้รับการยอมรับ เมื่อเด็กใช้เวลาจำนวนมาก (ความถี่) อยู่ในกลุ่มนี้เป็นเวลานาน (ระยะเวลา) และเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเยาว์ (การให้ความสำคัญ) พร้อมกับความเข้มข้นของอิทธิพลจากเพื่อนหรือไอดอลในเกม (ความเข้มข้น) ยิ่งทำให้แนวโน้มที่จะเห็นชอบกับการกระทำที่ผิดกฎหมายสูงขึ้น อีกทั้ง การที่เด็กขาดการปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวหรือกิจกรรมชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ค่านิยมที่ดี ก็ยิ่งทำให้พวกเขาขาดตัวช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหา นำไปสู่ความแปรปรวนในการตัดสินใจและความพร้อมที่จะทำผิดกฎหมายเพื่อสนองความต้องการส่วนตน เช่น การลักขโมยเงินมาเติมเกม หรือการโกงเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการอย่างรวดเร็ว

6.1.1.5 รูปแบบของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดเกมออนไลน์

รูปแบบของอาชญากรรมที่สัมพันธ์กับการเสพติดเกมออนไลน์มีความหลากหลายและซับซ้อนขึ้นอยู่กับประเภทเกม ลักษณะเนื้อหาและวิธีการเล่นของแต่ละคน เกมออนไลน์จำนวนมากถูกออกแบบให้เน้นความรุนแรง การแข่งขัน และการเอาชนะ ซึ่งเมื่อเยาวชนหมกมุ่นกับเกมเหล่านี้มากขึ้น ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมในโลกความจริงในหลายมิติ เช่น อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย อาชญากรรมทางเพศ อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มหรือแก๊ง และปัญหาการใช้สารเสพติด ฉะนั้น รูปแบบของอาชญากรรมเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า การเสพติดเกมออนไลน์ไม่ได้กระทบเพียงพฤติกรรมการเล่น แต่ยังสามารถผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) ของ Tarde (1903) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมรวมถึงการกระทำผิดกฎหมาย สามารถเกิดขึ้นได้จากการเลียนแบบบุคคลอื่น โดยหากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้รับการยอมรับหรือมีผลตอบแทนในทางบวก บุคคลจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมนั้น เนื่องจากเชื่อว่าเป็นวิธีการที่ทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ ความนิยมชมชอบและการยกย่องผู้กระทำผิดในบางวงการยิ่งกระตุ้นให้พฤติกรรมนี้แพร่กระจายมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อเยาวชนสังเกตเห็นพฤติกรรมรุนแรง การโกง หรือการเอาชนะด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายภายในเกม และพบว่าพฤติกรรมนั้นนำไปสู่การได้รับรางวัล เช่น การยกย่อง การได้ไอเท็มพิเศษ หรือการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน พวกเขาจะเกิดความเชื่อว่าการกระทำเหล่านี้เป็นวิธีที่ถูกต้องในการประสบความสำเร็จ ส่งผลให้เด็กค่อย ๆ เลียนแบบพฤติกรรมเหล่านี้่ออกมาในชีวิตจริง โดยเฉพาะในกรณีที่สังคมหรือครอบครัวไม่ได้มีการกำกับดูแลที่ใกล้ชิด และสอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ของ Sutherland (1939) ซึ่งระบุว่า การก่ออาชญากรรมไม่ได้เกิดจากพันธุกรรมหรือสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการคบหาใกล้ชิดกับผู้มีแนวโน้มก่ออาชญากรรม โดยการเรียนรู้นั้นประกอบด้วย การซึมซับทัศนคติ ค่านิยม และการให้เหตุผลที่สนับสนุนการกระทำผิด การเรียนรู้จะเข้มข้นขึ้นตามความถี่ ระยะเวลา การให้ความสำคัญ และความเข้มข้นของความสัมพันธ์กับกลุ่มต้นแบบ กล่าวคือ พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการคบหากับบุคคลหรือกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน การที่เด็กและเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเกมออนไลน์ ซึ่งอาจมีค่านิยมที่ยกย่องความรุนแรงหรือการเอาเปรียบผู้อื่น ยิ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมที่ผิดกฎหมายมากขึ้น การเรียนรู้นี้จะฝังลึกขึ้นเมื่อเด็กใช้เวลานาน (Duration) เล่นซ้ำบ่อยครั้ง (Frequency) ให้ความสำคัญสูงกับกลุ่ม (Priority) และมีความผูกพันแน่นแฟ้นกับเพื่อนในเกม (Intensity) กระบวนการนี้จึงทำให้ทัศนคติที่สนับสนุนการละเมิดกฎหมายแข็งแรงกว่าทัศนคติที่ยึดถือความถูกต้องในสังคม จนอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม

6.1.2 สาเหตุและผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

6.1.2.1 สาเหตุของการเสพติดเกมออนไลน์

สาเหตุของการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเด็ก เยาวชน และวัยรุ่น สะท้อนภาพการขาดวุฒิภาวะ การควบคุมอารมณ์ และการจัดการเวลา รวมทั้งแรงผลักดันจากความต้องการการยอมรับและการค้นหาตัวตน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของ Erikson (Psychosocial Development Theory) โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น (ช่วง Identity vs. Role Confusion) ที่เน้นการสร้างอัตลักษณ์และบทบาททางสังคม ตามแนวคิดของ Erikson (1968) วัยรุ่นจะอยู่ในกระบวนการสำคัญของการค้นหาตัวตน พวกเขามีความต้องการสูงที่จะได้รับการยอมรับจากเพื่อนและพยายามทดลองบทบาทต่าง ๆ จนกว่าจะพบว่าตนเองคือใคร การที่ได้เด็กและเยาวชนเลือกใช้เกมออนไลน์เป็นพื้นที่แสดงออก และรับการยอมรับจากเพื่อน และสอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ Skinner (1953) ที่ได้อธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นซ้ำหากพฤติกรรมนั้นได้รับผลตอบแทนหรือรางวัลที่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ ในบริบทของเกมออนไลน์ ผู้เล่นมักได้รับรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ไอเท็มพิเศษ คะแนนสะสม การปลดล็อกด่านใหม่ หรือแม้แต่การได้รับการยอมรับจากเพื่อนในเกม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้เล่นเกิดความรู้สึกภูมิใจและอยากกลับมาเล่นซ้ำอยู่เรื่อย ๆ รวมไปถึงการที่ผู้เล่นจะใช้เวลาอยู่ในเกมนานขึ้น (3-9 ชั่วโมงต่อวัน) และความรู้สึกสนุก เร้าใจ ทำทาย ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สมองหลั่งสารโดพามีน ซึ่งเป็นสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับความสุขและการเสพติด การได้รับโดพามีนจากการเล่นเกมจึงยิ่งทำให้เด็กและเยาวชนติดพฤติกรรมนี้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวิทย์ หนูคงใหม่ และณัฐธิดา จันทร์รัตโนทัย (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความหุนหันพลันแล่นและพฤติกรรมการเล่นเกมที่ติดเกมในกลุ่มผู้เล่นเกมออนไลน์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า จำนวนชั่วโมงที่เล่นเกมต่อวันมีความสัมพันธ์กับการติดเกมไปในทิศทางเดียวกัน คือจำนวนชั่วโมงที่เล่นเกมมากมีโอกาสติดเกมมากขึ้น

6.1.2.2 ผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

ผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ส่งผลโดยตรงทั้งต่อพฤติกรรมและอารมณ์ ผู้เล่นมักห่างเหินจากครอบครัวและเพื่อน เพราะทุ่มเวลาให้กับเกมจนความสัมพันธ์เสื่อมถอย ขณะเดียวกันยังเกิดปัญหาอารมณ์ เช่น โมโหง่าย หงุดหงิด พุดจาจรูญแรง หรือแสดงออกเชิงก้าวร้าว บางรายถึงขั้นใช้ความรุนแรงจริง ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้นในอนาคตสอดคล้องกับทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) ของ Tarde (1903) อธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์ รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือการกระทำผิด สามารถเกิดขึ้นได้จากการเลียนแบบสิ่งที่เห็นบ่อย ๆ หรือสิ่งที่เป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะถ้าพฤติกรรมนั้นได้รับการยอมรับหรือได้รับผลตอบแทนเชิงบวก เช่น การได้รับการยกย่อง การรู้สึกถึงอำนาจ หรือความสำเร็จ กล่าวคือ เด็กและเยาวชนมักเล่นเกมที่มีเนื้อหารุนแรง การแข่งขัน การทำร้ายหรือกำจัดฝ่ายตรงข้าม ซึ่งพวกเขาสัมผัสพฤติกรรมนี้ซ้ำ ๆ จนซึมซับเข้าไปในความคิดและอารมณ์ เมื่อพวกเขาขาดทักษะการควบคุมตนเองหรือยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ จึงเกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมก้าวร้าวเหล่านี้ออกมาในชีวิตจริง ทั้งในรูปแบบของการใช้คำพูด การทำร้ายร่างกาย การขโมยหรือแม้แต่การกระทำที่รุนแรงมากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวีน คำบุญเรือง, ณัฐวุฒิ ทิวัง และปาณิษตรา บุญส่ง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การป้องกันเด็กเสพติดเกมออนไลน์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ปัจจุบันเด็กติดเกม หมายถึง เด็กที่มีพฤติกรรมการเล่นเกมนานกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน มากกว่าสามวันต่อสัปดาห์ เป็นเวลาอย่างน้อย 15 สัปดาห์ และมีความสนใจต่อการเล่นเกมมากกว่าทำสิ่งอื่น ๆ ไม่สนใจครอบครัว แยกตัว นอนดึกหรือไม่นอน ไม่สนใจเรียน โดดเรียน จนผลการเรียนตกต่ำ รับประทานอาหารไม่เหมาะสม โดยไม่ยอมรับประทานหรือรับประทานมากเกินไป

และไม่ออกกำลังกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเด็กในทุกๆ ด้าน ได้แก่ 1. ด้านร่างกาย ทำให้เกิดการเจ็บป่วยจากการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องเหมาะสม 2. ด้านอารมณ์ เด็กจะแสดงอาการก้าวร้าว 3. ด้านพฤติกรรมในสังคม เด็กจะหมกมุ่นกับเกมไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและเพื่อนๆ 4. ด้านสติปัญญา เด็กจะเล่นเกมจนไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งการบ้าน ผลการเรียนตกต่ำ

แต่ในทางกลับกัน ผู้เล่นเกมออนไลน์บางรายกลับไม่ได้รับผลกระทบของการเสพติดเกมออนไลน์ แม้จะใช้เวลาเล่นเกมมากหรือแสดงความรุนแรงในเกม แต่ก็สามารถแยกแยะระหว่างโลกเสมือนกับโลกจริงได้อย่างชัดเจน ผู้เล่นเกมกลุ่มนี้มองว่าปัจจัยสำคัญอยู่ที่นิสัยส่วนบุคคลและการเลี้ยงดู มากกว่าตัวเกมเอง ซึ่งไม่ได้เป็นสาเหตุโดยตรงที่ผลักดันให้เกิดความรุนแรงในชีวิตจริง พวกเขายังสามารถควบคุมอารมณ์ รักษาพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและจัดสรรเวลาได้อย่างเหมาะสม แม้บางครั้งอาจกระทบต่อการเรียน เช่น แอบหนีเรียนเพื่อเล่นเกมในช่วงแรก ๆ แต่ก็ไม่ได้ลุกลามไปถึงขั้นกระทำผิดกฎหมายหรือสร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่นแต่อย่างใด สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-Control Theory) ของ Gottfredson and Hirschi (1990) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การกระทำผิดหรือพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับการควบคุมตนเองของแต่ละคน บุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูงจะสามารถยับยั้งความต้องการหรือแรงกระตุ้นชั่ววูบได้ ไม่ทำตามอารมณ์ ไม่หุนหันพลันแล่น และจะคิดถึงผลกระทบระยะยาวก่อนตัดสินใจลงมือทำ กล่าวคือ การที่ผู้เล่นเกมที่สามารถแยกโลกจริงกับโลกเกมได้ จัดการเวลาได้ และไม่ปล่อยให้เกมครอบงำอารมณ์ แสดงถึงการมีการควบคุมตนเองที่ดี พวกเขาจึงไม่ก่อความรุนแรงหรือกระทำผิด แม้จะมีสิ่งยั่วยุหรือใช้เวลาเล่นเกมมากก็ตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวิน คำบุญเรือง, ณัฐวุฒิ ทิวัง และปานิษตรา บุญส่ง (2567) ได้ศึกษาเรื่องการป้องกันเด็กเสพติดเกมออนไลน์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า หากใครก็ตามที่แยกแยะออก มีวุฒิภาวะพอรู้ถึงสิ่งที่กำลังเล่นว่านี่คือเกม เข้าใจในสิ่งที่สร้างสมมุติขึ้นมาได้ว่ามีความแตกต่างจากชีวิตจริงเด็กติดเกม

6.3 แนวทางการแก้ไขการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีแบบบูรณาการ ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคม จนถึงนโยบายและกฎหมายของรัฐ ในระดับบุคคล การสร้างความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการเล่นเกมและการพัฒนาทักษะการควบคุมตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนครอบครัวควรจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กำหนดกติกาการเล่นเกม และส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ในระดับสังคม หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันวางมาตรการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ และเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพจิต สำหรับภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้พัฒนาเกม ควรสร้างสังคมเกมที่ปลอดภัย มีระบบกติกาที่ชัดเจน และส่งเสริมการเล่นอย่างมีความรับผิดชอบ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ครอบครัว และผู้พัฒนาเกมจึงเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและลดพฤติกรรมติดเกมอย่างรุนแรง พร้อมทั้งการสร้างความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับผลกระทบของการเสพติดเกม ควบคู่ไปกับมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวุฒิ ตรีศรี, สุทธิพงษ์ วรอุไร, ฐิติญาณา สุภัทรชยาภุมิ และศิวพร ละม้ายนิล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ ในกลุ่มเยาวชน จากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน คือ ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีแนวคิดการเติบโตในการดำเนินชีวิต ฝึกการควบคุมตนเอง มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีแนวทางการ

นำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยกิจกรรมที่สร้างสรรค์รวมถึงควรรสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ห่างไกลจากเกมออนไลน์ ให้แก่เยาวชน เพื่อลดการถูกชักชวนเข้าสู่เกมออนไลน์

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการศึกษา

การเสพติดเกมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการก่ออาชญากรรมในลักษณะพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ยังไม่ถึงขั้นอาชญากรรมรุนแรง ในกลุ่มเยาวชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมการลักขโมย การฉ้อโกงเงินเพื่อนำมาเติมเกม รวมถึงการใช้ความรุนแรงในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงออกถึงอำนาจหรือสร้างการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน แม้การเล่นเกมจะให้ความสนุก ความท้าทายและช่วยบรรเทาความเครียด แต่หากเล่นอย่างขาดการควบคุม อาจนำไปสู่ภาวะการเสพติด ซึ่งจะกระทบทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรมและความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ปัญหาการก่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไม่ได้เกิดจากเกมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากปัจจัยแวดล้อมหลายด้านที่เข้ามาประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูที่ขาดความเอาใจใส่ ความเปราะบางทางจิตใจ การขาดทักษะการจัดการอารมณ์ และแรงกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจ เยาวชนบางคนอาจหันไปใช้วิธีการผิดกฎหมาย เช่น การขโมยหรือหลอกลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรในการเล่นเกมน หรือใช้ความรุนแรงเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวและสร้างพื้นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ เกมบางประเภทที่เน้นการต่อสู้หรือความรุนแรง ยังอาจปลูกฝังค่านิยมการแก้ปัญหาด้วยกำลัง จนนำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงในชีวิตจริง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ยังขาดวุฒิภาวะและทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลกระทบที่ตามมาจึงไม่เพียงกระทบต่อพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงครอบครัว โรงเรียน และสังคมโดยรวม

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเพิ่มความเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมในกลุ่มเยาวชน เนื่องจากการใช้เวลาอยู่กับเกมออนไลน์เป็นเวลานานอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม อารมณ์และทักษะการเข้าสังคมของเยาวชน ทั้งนี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนอย่างเป็นระบบและบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนครอบครัวและชุมชน โดยควรมุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะการควบคุมอารมณ์และการแก้ไขปัญหา การจัดอบรมหรือให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการดูแลและกำกับดูแลการใช้สื่อดิจิทัลของบุตรหลาน การสร้างกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์และส่งเสริมการใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์ รวมถึงการพัฒนาเกมออนไลน์ที่คำนึงถึงความปลอดภัยและมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมเกมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะเชิงบวก นอกจากนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดโอกาสการเสพติดเกมออนไลน์ และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวลุกลามจนก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อเยาวชนและสังคมในระยะยาว

7.2 ข้อเสนอแนะ

7.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เสนอให้ภาครัฐวางนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์ โดยเน้นการพัฒนาเยาวชนในหลายมิติ เช่น การสร้างทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และการดูแลสุขภาพจิตอย่างต่อเนื่องในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เป็นต้น

2) เสนอให้ภาครัฐควรวางโครงสร้างงบประมาณอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนในด้านต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาด้านจิตใจและสุขภาพจิต การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต การพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ รวมทั้งการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการเล่นเกมเกินพอดี เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการและกิจกรรมดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในระดับชุมชน เป็นต้น

3) เสนอให้ภาครัฐควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้พัฒนาเกม ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ เพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำแนวทางการควบคุมเนื้อหาเกม การพัฒนาระบบกักกันดูแลอายุผู้เล่น การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังพฤติกรรมบุตรหลาน การกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการโฆษณาเกมให้เหมาะสมตามช่วงวัย และการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน

4) เสนอให้ภาครัฐควรถูกกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวดในการจำกัดเนื้อหาที่รุนแรงหรือไม่เหมาะสมภายในเกม พร้อมทั้งมีระบบตรวจสอบและบทลงโทษที่ชัดเจนต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันไม่ให้เนื้อหาในเกมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เล่น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางและมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมได้ง่าย

7.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรเน้นการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล การปลูกฝังวินัย การควบคุมตนเองและการจัดการเวลาอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้พัฒนาสู่ภาวะเสพติดเกม

2) ควรฝึกการแบ่งเวลาอย่างมีวินัย รู้จักทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่สร้างสรรค์ เช่น การเล่นกีฬา ทำงานศิลปะ หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อสร้างสมดุลในชีวิต การเรียนรู้ที่จะแยกแยะโลกเสมือนในเกมออกจากชีวิตจริง ไม่ปล่อยให้เกมควบคุมพฤติกรรม หรือกระทบต่อหน้าที่สำคัญของตนเองในชีวิตประจำวัน

3) ผู้ปกครอง ควรกำหนดกฎเกณฑ์การเล่นอย่างชัดเจน ติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิดและส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และทักษะทางสังคม พร้อมทั้งมอบความรัก ความเข้าใจ และการสื่อสารที่เปิดกว้าง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ให้กับบุตรหลานตั้งแต่อายุยังน้อย

4) ผู้พัฒนาเกม ควรมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมเกมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการกำหนดกฎระเบียบที่เข้มงวดต่อพฤติกรรมรุนแรง การสร้างบทลงโทษภายในเกมอย่างเหมาะสมและการออกแบบเนื้อหาที่ไม่กระตุ้นหรือปลูกฝังพฤติกรรมเสี่ยง ดังนี้

4.1) ควรกำหนดกฎเกณฑ์ที่ห้ามพฤติกรรมรุนแรง การกลั่นแกล้ง การใช้ภาษาหยาบคาย และการแสดงออกในลักษณะคุกคามผู้อื่นอย่างชัดเจน พร้อมเผยแพร่ให้ผู้เล่นรับรู้ก่อนเริ่มเกม รวมถึงมีการแจ้งเตือนซ้ำเมื่อมีการละเมิด

4.2) ควรมีบทลงโทษที่สอดคล้องกับระดับความรุนแรงของการกระทำ เช่น การระงับบัญชีเป็นระยะเวลาที่กำหนด การจำกัดสิทธิ์การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการลดระดับความสามารถภายในเกม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เล่นปรับปรุงพฤติกรรมมากกว่าการใช้บทลงโทษที่รุนแรงจนขาดโอกาสแก้ไข

4.3) ควรออกแบบภารกิจหรือกิจกรรมในเกมที่เน้นการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการช่วยเหลือกัน มากกว่าการใช้ความรุนแรงเพียงอย่างเดียว รวมถึงสอดแทรกเนื้อหาที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การควบคุมอารมณ์ และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

4.4) ควรพัฒนาระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เล่นสามารถรายงานพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ง่าย และรวดเร็ว พร้อมทั้งมีทีมงานหรือระบบอัตโนมัติในการตรวจสอบและตอบสนองอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

4.5) ควรจัดทำคู่มือหรือคำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถกำกับดูแลบุตรหลานในการเล่นเกมนได้อย่างเหมาะสม และร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันทางการศึกษาในการส่งเสริมการใช้เกมเป็นสื่อพัฒนาทักษะอย่างสร้างสรรค์

8. เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2561). 1-7 พฤติกรรม 2562 สัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติ. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1239>

กรมสุขภาพจิต. (2564). รายงานสถิติการเข้ารับการรักษาอาการเสพติดเกมออนไลน์. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.

ชวิน คำบุญเรือง, ณัฐวุฒิ ทิวัง และปาณิษตรา บุญส่ง. (2567). การป้องกันเด็กเสพติดเกมออนไลน์. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 10(1), 144–150.

ธนวินท์ หนูคงใหม่ และณัฐฉิณี จันทรัตน์นิตย์. (2564). ความสัมพันธ์ของความทุนหันพลันแล่นและพฤติกรรมการเล่นเกมน ต่อการติดเกมในกลุ่มผู้เล่นเกมออนไลน์. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 66(4), 429–438.

ไทยรัฐ. (2562). เด็กหนุ่มวัย 17 ปี ฆาตกรรมแม่หลังถูกห้ามเล่นเกมออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1676543>

นิภาพร อภิสทิธาสนา, เจียมใจ ศรีชัยรัตนกุล และมณีนรัตน์ เทียมหมอก. (2564). สถานการณ์การติดเกมและปัจจัยที่มีผลต่อการติดเกมในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา: เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 37(3), 254–266.

พระสุธน สุจิตโต. (2563). พุทธปรัชญากับการแก้ปัญหาการเสพติดเกมออนไลน์. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ประภาส เฉลิมธรรม. (2561). พฤติกรรมเสพติดเกมออนไลน์ในวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรุณา กลกิจโกวินท์, ชัยพร วิศิษฎ์พงศ์อารีย์, พิสาสน์ เตชะเกษม, ชาญวิทย์ พรนภดล และบุษบา ศุภวัฒน์ธนบดี. (2558). การติดเกมคอมพิวเตอร์ ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันของเด็กนักเรียนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสาร*, 59(3), 1–13.

วิศรุต ดันติพงษ์อนันต์. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์ของกลุ่มวัยรุ่นและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

ศิริไชย หงส์สงวนศรี, และ พนม เกตุมาน. (2564). Game Addiction: The Crisis and Solution. สืบค้นจาก https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/sites/default/files/public/pdf/Game%20Addiction%20-%20The%20Crisis%20and%20Solution.pdf?utm_source=chatgpt.com

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2564). รายงานการสำรวจสภาวะการเสพติดเกมออนไลน์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2564). ผลวิจัยชี้ เด็ก-เยาวชน ติดเกม เฉลี่ย 5 ชั่วโมง/วัน ค่าใช้จ่าย 5,000 บาท/เดือน. สืบค้นจาก <https://www.nationalhealth.or.th/th/node/3006>
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2550). พฤติกรรมเสี่ยงและการเสพติดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาภาวะสังคม.
- สราวุฒิ ตรีศรี, สุทธิพงษ์ วรรณโร, รัฐธัญญา สุภัทรชยาภูมิ และศิวพร ละม้ายนิล. (2565). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การศึกษาแนวทางการป้องกันและลดผลกระทบจากการเสพติดเกมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชยา เกษจำรัส. (2562). รวมคดีที่เกี่ยวกับวิดีโอเกมจากทุกมุมโลก ในมุมมองของเกมเหล่านี้บอกอะไรเรา. สืบค้นจาก <https://www.beartai.com/article/game-article/341922>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Anderson, C. A., Shibuya, A., Ihori, N., Swing, E. L., Bushman, B. J., Sakamoto, A., & Saleem, M. (2010). Violent video game effects on aggression, empathy, and prosocial behavior in eastern and western countries: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 136(2), 151–173.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York, NY: Norton.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 233–241.
- King, D. L., Delfabbro, P. H., Kaptsis, D., & Zwaans, T. (2019). Adolescent simulated gambling via digital and social media: An emerging problem. *Computers in Human Behavior*, 91, 242–247.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2012). Internet gaming addiction: A systematic review of empirical research. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 10(2), 278–296.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York, NY: Macmillan.
- Sutherland, E. H. (1939). *Principles of criminology* (4th ed.). Philadelphia, PA: Lippincott.
- Tarde, G. (1903). *The laws of imitation*. New York, NY: Henry Holt and Company.
- Von Neumann, J., & Morgenstern, O. (1944). *Theory of games and economic behavior*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

พฤติกรรมผู้บริโภคและส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ
ซื้อคอนโดมิเนียมโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต

A STUDY OF CONSUMER BEHAVIOR AND MARKETING MIX FACTORS
AFFECTING CONDOMINIUM PURCHASE DECISIONS IN THE VICINITY OF
RANGSIT UNIVERSITY

ธีระวัฒน์ ธรรมวงศา¹, กรณ์ กังสตาพร²

วันรับ: 17 กรกฎาคม 2568 วันแก้ไข: 5 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 20 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต 2) ศึกษาส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในพื้นที่ดังกล่าว และ 3) เสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในบริเวณรอบมหาวิทยาลัย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการวิเคราะห์เอกสาร การลงพื้นที่สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรของโครงการคอนโดมิเนียม จำนวน 12 คน และนักศึกษากับผู้ปกครองที่ตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมผู้บริโภคมีลักษณะหลากหลายและอิงกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ โดยแรงจูงใจในการซื้อผสมผสานระหว่างเหตุผลและอารมณ์ สะท้อนถึงความรอบคอบและความต้องการความมั่นใจที่อยู่อาศัย 2) ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลไม่ได้จำกัดเฉพาะด้านราคา แต่รวมถึงคุณค่าที่จับต้องได้ ความคุ้มค่าในการลงทุน และความมั่นใจในกระบวนการให้บริการ 3) แนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง การใช้กลยุทธ์การตลาดแบบเฉพาะเจาะจง การยกระดับทักษะของพนักงานขาย และการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือของแบรนด์โครงการ

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, ส่วนผสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, คอนโดมิเนียม

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study aimed to: (1) examine consumer behavior influencing condominium purchase decisions in the vicinity of Rangsit University, (2) investigate marketing mix factors affecting such decisions, and (3) propose strategic guidelines for real estate business operations in the area. A qualitative research methodology was employed, utilizing document analysis, field observations, and in-depth interviews with 20 key informants, including 12 condominium staff members and 8 buyers comprising students and their parents. Data were collected using semi-structured interviews and analyzed through content analysis in conjunction with a review of relevant literature.

The findings revealed that: (1) Consumer behavior is diverse and context-dependent, driven by a combination of rational and emotional motivations, reflecting a high level of deliberation and sensitivity in the decision-making process. (2) Influential marketing mix factors extend beyond pricing to include perceived value, investment potential, and confidence in the service process. (3) Strategic recommendations for real estate developers include gaining a deep understanding of target consumers, implementing segment-specific marketing strategies, enhancing sales personnel competencies, and building a trustworthy brand image.

Keywords: Consumer Behavior, Marketing Mix, Purchase Decision, Condominium

1. บทนำ

ที่อยู่อาศัยนับเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ควบคู่กับอาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค มนุษย์ย่อมแสวงหาถิ่นฐานที่เอื้อต่อความมั่นคง ปลอดภัยและสอดคล้องกับคุณภาพชีวิตที่ดี โดยลักษณะของที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างกันตามบริบทของสังคม เศรษฐกิจ วิถีวัฒนธรรมและพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ในสังคมไทยปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโครงสร้างแรงงานส่งผลให้ประชาชนต้องทุ่มเทเวลาให้กับการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ภาคธุรกิจด้านที่อยู่อาศัยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการจัดสรรที่ดินเปล่า มาสู่การพัฒนาโครงการบ้านจัดสรร และต่อยอดสู่การก่อสร้างอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในเขตเมือง

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาทิ การย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมือง การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว รวมถึงการเข้าสู่ตลาดแรงงานของคนรุ่นใหม่ ล้วนส่งผลให้ความต้องการที่อยู่อาศัยในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การขาดแคลนที่อยู่อาศัยแนวราบในพื้นที่ใจกลางเมือง และราคาที่อยู่อาศัยที่สูงเกินเอื้อมได้กลายเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ประชาชนหันมาเลือกซื้อที่อยู่อาศัยแนวตั้ง โดยเฉพาะคอนโดมิเนียมซึ่งตอบโจทย์ทั้งด้านราคา ทำเล และความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตในเมืองใหญ่

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) โดยเฉพาะทำเลที่ตั้ง ราคา ความคุ้มค่าในการลงทุนและความน่าเชื่อถือของแบรนด์ ได้กลายเป็นตัวแปรสำคัญในการโน้มน้าวใจผู้บริโภคในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Kotler & Keller, 2016) การที่ผู้ประกอบการจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค รวมถึงแนวโน้มของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อออกแบบกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกัน การขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยที่กลายเป็นแหล่งความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ทั้งจากกลุ่มนักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้ลงทุนภาคเอกชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ในรูปแบบคอนโดมิเนียมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สมชาย พูนผล, 2562) มหาวิทยาลัยรังสิตซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักศึกษาในระดับปริญญาตรี โท และเอกจำนวนมาก จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความต้องการที่อยู่อาศัยในบริเวณโดยรอบ และดึงดูดนักลงทุนในตลาดอสังหาริมทรัพย์ (ณัฐพล อัครเมธากุล, 2561)

พฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดคอนโดมิเนียมรอบมหาวิทยาลัยรังสิตมีความหลากหลาย ทั้งในด้านแรงจูงใจ ความต้องการและพฤติกรรมการเลือกซื้อ กลุ่มนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ใช้งานโดยตรง มักต้องการที่พักอาศัยที่มีความเป็นส่วนตัว เดินทางสะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบโจทย์วิถีชีวิต ขณะที่ผู้ประกอบการซึ่งมักเป็นผู้มีบทบาทในการตัดสินใจซื้อหลัก มองคอนโดมิเนียมในมิติของการลงทุน โดยพิจารณาจากศักยภาพในการปล่อยเช่าและขายต่อในอนาคต (วรภรณ์ ศิริสวัสดิ์, 2560)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เจาะลึกพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดคอนโดมิเนียมบริเวณมหาวิทยาลัยรังสิตยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้เกิดช่องว่างของข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นต่อการวางแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยรังสิต พร้อมทั้งเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่ และสนับสนุนการเติบโตของภาคอสังหาริมทรัพย์อย่างยั่งยืนในบริบทของพื้นที่ศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมรอบมหาวิทยาลัยรังสิต
- 2) เพื่อศึกษาส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมรอบมหาวิทยาลัยรังสิต
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการประกอบการธุรกิจคอนโดมิเนียมบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของนักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ รายงานวิจัย รวมถึงข้อมูลสื่อสารมวลชนและแหล่งออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางกรอบแนวคิดเบื้องต้นสำหรับการสัมภาษณ์ภาคสนาม

สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง โดยออกแบบประเด็นคำถามแบบเปิด (Open-Ended Questions) ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้อย่างแท้จริง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยบุคลากรของโครงการคอนโดมิเนียม จำนวน 12 คน และนักศึกษากับผู้ปกครองที่ตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม จำนวน 8 คน จำนวน 20 คน รวมถึงกลุ่มผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือวิจัยหลัก ได้แก่ ตัวผู้วิจัยเองซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ พร้อมด้วยเครื่องมือสนับสนุนอื่น ได้แก่

- 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เป็นแนวทางในการซักถามข้อมูล
- 2) สมุดบันทึก สำหรับจดบันทึกข้อมูลและการสังเกต
- 3) แฟ้มข้อมูล เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- 4) อุปกรณ์บันทึกเสียงและภาพ สำหรับเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างครบถ้วน

โดยก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจ อธิบายวัตถุประสงค์และขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งอย่างเหมาะสม

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มวิเคราะห์เบื้องต้นตั้งแต่ช่วงเก็บข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ผลการวิจัยถูกจัดแสดงในลักษณะการพรรณนา (descriptive) และการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้งในด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนผสมทางการตลาด และแนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับธุรกิจคอนโดมิเนียมบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิตอย่างครอบคลุม

4. ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม โดยเฉพาะในพื้นที่เฉพาะอย่างบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต การทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์เชิงพฤติกรรมได้อย่างลึกซึ้ง รอบด้าน และสอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่กรอบแนวคิดหลักสามประการ ได้แก่ พฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนผสมทางการตลาดและกระบวนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นกรอบวิเคราะห์สำคัญที่นำมาใช้ในการตีความข้อมูลและกำหนดแนวทางวิจัย

4.1 พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior)

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึงกระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเลือกซื้อใช้ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลหรือครอบครัว (Schiffman & Kanuk, 2010) โดยพฤติกรรมดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยด้านบุคคล (เช่น อายุ รายได้ อาชีพ) ปัจจัยทางจิตวิทยา (เช่น แรงจูงใจ การรับรู้ ทัศนคติ) และปัจจัยทางสังคม (เช่น ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง วัฒนธรรม) (Kotler & Keller, 2016)

ในบริบทของการซื้อคอนโดมิเนียม โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาและผู้ปกครองที่มีบทบาทในการตัดสินใจซื้อ พบว่าความต้องการด้านความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกซื้อ ขณะเดียวกัน มิติด้านการลงทุนและมูลค่าในอนาคต เช่น การปล่อยเช่าหรือขายต่อ ก็เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผู้ปกครองนำมาประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจ (วราภรณ์ ศิริสวัสดิ์, 2560)

4.2 ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix)

แนวคิดเรื่องส่วนผสมทางการตลาดหรือ Marketing Mix ตามกรอบ 4Ps ของ McCarthy (1960) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

ในตลาดอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะคอนโดมิเนียม ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งและราคามักเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจขั้นต้นของผู้บริโภค (Thanasuta, 2011) นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือของแบรนด์และคุณภาพของโครงการก็มีบทบาทในการสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยงของผู้ซื้อ ในกรณีของตลาดรอบมหาวิทยาลัย กลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดโปรโมชั่นด้านการเงิน การนำเสนอผ่อนชำระแบบไม่มีดอกเบี้ย หรือเงินดาวน์ต่ำ รวมถึงการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์และกิจกรรมภาคสนาม ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยะพร สุขแสง, 2561)

4.3 กระบวนการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision-Making)

Engel, Blackwell และ Miniard (1995) ได้เสนอโมเดลกระบวนการตัดสินใจซื้อซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

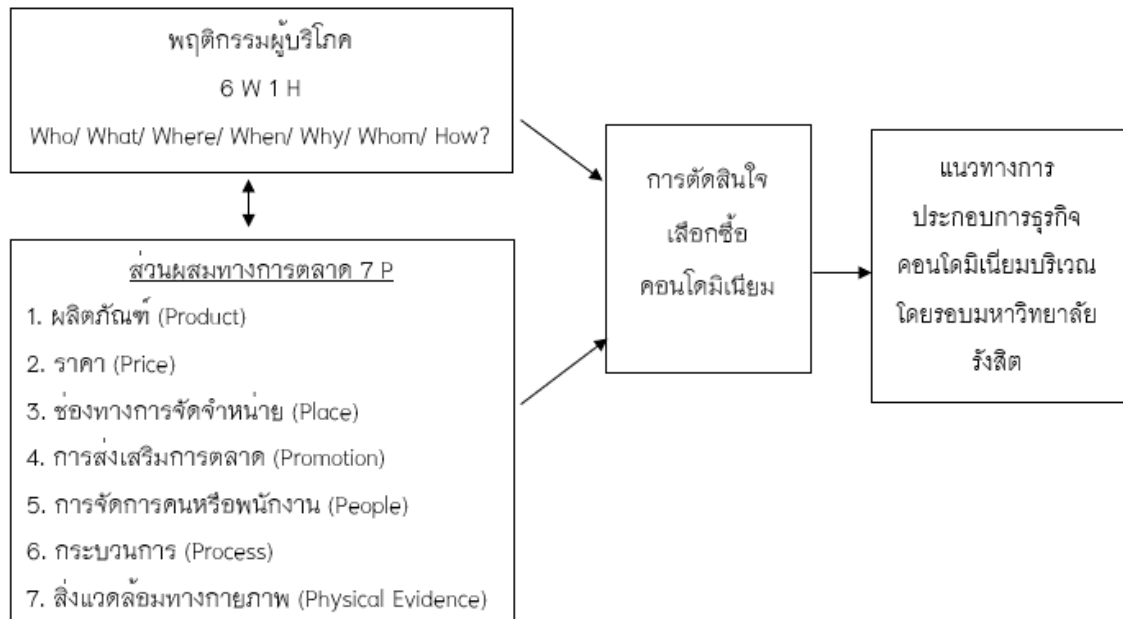
- 1) การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition)
- 2) การค้นหาข้อมูล (Information Search)
- 3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives)
- 4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และ
- 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behavior)

ในกรณีของการซื้อคอนโดมิเนียมซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระยะยาว ผู้บริโภคโดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครอง มักใช้เวลาในการค้นหาข้อมูลจากหลายแหล่ง วิเคราะห์เปรียบเทียบทางเลือกและพิจารณาในมิติของมูลค่าในระยะยาว ความเชื่อมั่นต่อโครงการ ความโปร่งใสในการดำเนินการและคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด เช่น บุตรหลาน หรือเพื่อนร่วมงาน ล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (ศรีัญญา บุญนาค, 2562)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสังเคราะห์ได้ว่าการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในบริบทของนักศึกษาและผู้ปกครองรอบมหาวิทยาลัยรังสิตนั้น มีลักษณะซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในของผู้บริโภคเอง ความต้องการส่วนบุคคล แรงจูงใจเชิงอารมณ์และเหตุผล หรือปัจจัยภายนอก เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด ความน่าเชื่อถือของแบรนด์ และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ แนวคิดเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนผสมทางการตลาด และกระบวนการตัดสินใจซื้อ จึงเป็นกรอบแนวคิดหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เชิงลึกและเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดฉบับนี้มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคและองค์ประกอบทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต โดยวิเคราะห์พฤติกรรมผ่านกรอบ 6W1H เพื่อทำความเข้าใจแรงจูงใจ รูปแบบและกระบวนการบริโภค ในขณะเดียวกัน ส่วนผสมทางการตลาด 7Ps ทำหน้าที่เป็นปัจจัยแวดล้อมที่หล่อหลอมการรับรู้และความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การบูรณาการองค์ประกอบทั้งสองชุดนี้ช่วยให้สามารถอธิบายกลไกการตัดสินใจซื้อในเชิงลึก และนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการประกอบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่สถาบันอุดมศึกษา

6. ผลการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้อาศัยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการลงพื้นที่ ณ โครงการคอนโดมิเนียม จำนวน 4 แห่งในบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยเจ้าหน้าที่โครงการ บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม เพื่อสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลและแนวทางในการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในบริบทเฉพาะพื้นที่อย่างลึกซึ้ง

6.1 พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม

ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมายไม่ได้จำกัดเพียงการพิจารณาด้านกายภาพของตัวอาคารหรือห้องพัก หากแต่แฝงด้วยมิติทางอารมณ์ ความไว้วางใจและการรับรู้คุณค่าของแบรนด์หรือโครงการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภครกับโครงการจึงไม่ใช่เพียงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล แต่รวมถึงการรับรู้เชิงสัญลักษณ์และความรู้สึก “เป็นเจ้าของ” ที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตในระยะยาว การเข้าถึงแรงจูงใจที่แฝงอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทางเลือกซื้อจึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการตลาดเชิงลึกที่ตอบโจทย์ความต้องการแท้จริงของผู้บริโภค

6.2 ส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ

การวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด 7Ps พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ได้แก่

- 1) ทำเลที่ตั้ง (Place) ที่สะดวกต่อการเดินทางโดยไม่ต้องพึ่งรถยนต์ส่วนตัว
- 2) ความคุ้มค่า (Value for Money) ที่สะท้อนผ่านราคาและคุณภาพ
- 3) ลักษณะผลิตภัณฑ์ (Product) ที่ตอบโจทย์การอยู่อาศัยระยะยาว เช่น พื้นที่ใช้สอยและบรรยากาศภายในโครงการ
- 4) การให้ข้อมูลและบริการ (People และ Process) ที่มีประสิทธิภาพ ชัดเจน และสร้างความเชื่อมั่น
- 5) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ที่ดึงดูดใจ เช่น ของแถม เฟอร์นิเจอร์ฟรี หรือส่วนลดพิเศษ

โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความมั่นใจในกระบวนการและภาพลักษณ์ของโครงการ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของ “ความประทับใจในประสบการณ์ก่อนซื้อ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ซื้อครั้งแรกหรือผู้ปกครองที่ซื้อแทนบุตรหลาน

6.3 แนวทางที่เหมาะสมในการประกอบธุรกิจคอนโดมิเนียมบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิต

จากผลการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทางทฤษฎีและข้อมูลภาคสนาม แนวทางในการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในบริเวณรอบมหาวิทยาลัยรังสิตควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่อไปนี้

- 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product): ควรออกแบบห้องพักที่รองรับความต้องการเชิงประสบการณ์ เช่น การอยู่อาศัยที่ให้ความรู้สึกเป็นส่วนตัว และสบายเหมือนอยู่บ้าน
- 2) ด้านราคา (Price): ควรกำหนดราคาที่สุดค้ำอิงกับคุณภาพวัสดุ ทำเล และเงื่อนไขทางการเงินที่ยืดหยุ่น
- 3) ด้านสถานที่ (Place): ทำเลควรใกล้สถานศึกษาและระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อลดต้นทุนเวลาในการเดินทาง
- 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion): การจัดกิจกรรมพาชมห้องตัวอย่าง การเสนอส่วนลดและสิ่งของสนับสนุน สามารถกระตุ้นการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ด้านบุคลากร (People): การมีพนักงานขายที่มีความเข้าใจผู้บริโภค และมีทัศนคติที่เอื้อต่อการบริการ คือ ปัจจัยชี้ขาดความไว้วางใจ

6) ด้านกระบวนการ (Process): การจัดการที่โปร่งใส ตรงเวลาและมีระบบ จะลดความกังวลของผู้ซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ

7) ด้านหลักฐานทางกายภาพ (Physical Evidence): ภาพลักษณ์ของโครงการ พื้นที่ส่วนกลาง และห้องตัวอย่างที่สะท้อนคุณภาพจริง มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ยืนยันถึงความสำคัญของการบูรณาการองค์ประกอบทางพฤติกรรมผู้บริโภคเข้ากับกลยุทธ์ทางการตลาดในระดับที่ลึกและมีความยืดหยุ่นต่อบริบทเฉพาะ ผลลัพธ์จากภาคสนามแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับทฤษฎีในทุกมิติของ 7Ps ทั้งในเชิงการรับรู้คุณค่า การเปรียบเทียบทางเลือก และความคาดหวังต่อประสบการณ์ก่อนและหลังการซื้อ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบเชิงกลยุทธ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาดสำหรับผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย ซึ่งมีลักษณะประชากรและวิถีการอยู่อาศัยที่เฉพาะเจาะจงและมีพลวัตสูง

7. การอภิปรายผล

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในบริเวณรอบมหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครองและบุคลากรในแวดวงการศึกษา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนให้เห็นทั้งแรงจูงใจเชิงเหตุผล (Rational Motives) และแรงจูงใจเชิงอารมณ์ (Emotional Motives) อันเป็นไปตามแนวคิด Consumer Decision-Making Process (Kotler & Keller, 2016) ที่ระบุว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นผลจากกระบวนการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

7.1 พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ: การเชื่อมโยงกับกระบวนการรับรู้และแรงจูงใจ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าผู้บริโภคมีการประเมินหลายทางเลือก โดยอาศัยทั้งข้อมูลภายนอก เช่น โฆษณา โปรโมชั่น การแนะนำจากผู้อื่น และข้อมูลภายใน เช่น ความรู้สึกจากการเข้าชมห้องตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Hierarchy of Effects Model (Lavidge & Steiner, 1961) ที่ระบุว่าผู้บริโภคจะเคลื่อนผ่านขั้นตอนจากการรับรู้ (Cognitive) ไปสู่ความรู้สึก (Affective) และจึงนำไปสู่การกระทำ (Behavioral)

นอกจากนี้ ความไว้วางใจในแบรนด์และคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ (Perceived Value) ยังมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ซื้อที่ลงทุนเพื่อที่อยู่อาศัยของบุตรหลาน ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ Zeithaml (1988) ที่กล่าวว่าคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้เป็นผลลัพธ์ของการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่ต้องเสียไป

7.2 ส่วนประสมทางการตลาด: การสะท้อนตามกรอบแนวคิด 7Ps

ผลการศึกษาแสดงความสอดคล้องอย่างเด่นชัดกับองค์ประกอบของ 7Ps Marketing Mix ดังนี้

- 1) Product (ผลิตภัณฑ์): ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับขนาดพื้นที่ การออกแบบและวัสดุที่ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Product Utility ที่เน้นการตอบสนองต่อประโยชน์ในการใช้สอย (Kotler & Keller, 2016) โดยเฉพาะความรู้สึกว่า “อยู่แล้วสบายเหมือนบ้าน” เป็นตัวกระตุ้นอารมณ์เชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์
- 2) Price (ราคา): การตั้งราคาที่สูงสอดคล้องกับคุณภาพและความสามารถในการผ่อนชำระ เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ Price Sensitivity Theory (Monroe, 1990) ซึ่งอธิบายว่าผู้บริโภคในตลาดอสังหาริมทรัพย์มีแนวโน้มตอบสนองต่อราคาเมื่อสามารถจับต้องได้และมีความยืดหยุ่นทางการเงิน
- 3) Place (สถานที่): ท่าเลที่ตั้งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Location Theory (Alonso, 1964) และผลการศึกษาในประเทศ เช่น งานของ นพคุณ เลียงประสิทธิ์ (2559) ที่ย้ำความสำคัญของทำเลใกล้สถานศึกษาและระบบขนส่ง
- 4) Promotion (การส่งเสริมการตลาด): การจัดกิจกรรมชมห้องตัวอย่าง ของแถมและโปรโมชั่นพิเศษ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในกลุ่มนักศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับ AIDA Model (Strong, 1925) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารการตลาดที่ดีสามารถเปลี่ยนความสนใจเป็นพฤติกรรมซื้อได้
- 5) People (บุคลากร): บุคลากรขายที่มีความรู้และทัศนคติที่ดี มีผลต่อความมั่นใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน สอดคล้องกับแนวคิด Service-Profit Chain (Heskett et al., 1994) ที่เน้นว่าคุณภาพบริการของบุคลากรส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าโดยตรง
- 6) Process (กระบวนการ): ความโปร่งใส ความชัดเจนในขั้นตอนต่าง ๆ มีผลต่อความมั่นใจและลดความกังวล ซึ่งสะท้อนแนวคิด Perceived Risk Theory (Bauer, 1960) ที่ว่า กระบวนการที่รัดกุมสามารถลดความเสี่ยงในการตัดสินใจของผู้บริโภคได้
- 7) Physical Evidence (หลักฐานทางกายภาพ): ภาพลักษณ์ของโครงการ ความร่มรื่นและคุณภาพพื้นที่ส่วนกลาง เป็นองค์ประกอบที่สร้างความมั่นใจในคุณค่าของแบรนด์ สอดคล้องกับแนวคิด Experiential Marketing (Schmitt, 1999) ที่ระบุว่าประสบการณ์จากการเห็น สัมผัส และใช้บริการจะส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้แบรนด์

7.3 การเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานของนักวิจัยไทยหลายราย เช่น

- 1) กรรริชา ถนอมกาญจนกุล (2563) ที่ชี้ว่าผู้บริโภคประเมินโครงการจากทั้งเหตุผลและความรู้สึก
- 2) สุนิชา ทิพย์ไกรสร (2560) ที่พบว่าราคาและคุณสมบัติของห้องเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น
- 3) ฐานพัทธ์ จันทร์สุกร และเกียรติชัย เวชฎาพันธ์ (2557) ที่เน้นบทบาทของการส่งเสริมการขาย
- 4) ชลชญา ศรีชัยปัญหา (2560) ที่ย้ำบทบาทของสิ่งแวดล้อมและภาพลักษณ์ต่อการตัดสินใจซื้อ

การวิเคราะห์และอภิปรายผลในครั้งนี้ได้ยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์จริงของผู้บริโภคในพื้นที่ศึกษากับแนวคิดทางการตลาดระดับสากล ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวทางการออกแบบและพัฒนาโครงการคอนโดมิเนียมในบริเวณมหาวิทยาลัยรังสิตควรเน้นการตอบโจทย์แบบองค์รวม ทั้งด้านเหตุผล อารมณ์และประสบการณ์ โดยเฉพาะการเข้าใจผู้บริโภคในเชิงลึก (Consumer Insight) เพื่อวางกลยุทธ์ที่ตรงประเด็นและยั่งยืนต่อไป

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงกลยุทธ์: พฤติกรรมผู้บริโภคและการตลาดคอนโดมิเนียมรอบมหาวิทยาลัยรังสิต

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนผสมทางการตลาดและแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาธุรกิจคอนโดมิเนียมในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยรังสิต โดยใช้กรอบวิเคราะห์ 6W1H และแนวคิด 7Ps เป็นเครื่องมือหลักในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ซื้อเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรในพื้นที่

สรุปผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทนี้มีลักษณะเฉพาะที่ซับซ้อน ผสมผสานแรงจูงใจเชิงอารมณ์และเหตุผล ผู้ตัดสินใจซื้อให้ความสำคัญกับ “ทำเลที่ตั้ง” ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และโอกาสในการลงทุนในอนาคต ปัจจัยด้านเวลา บุคคลรอบข้างและประสบการณ์การอยู่อาศัยล้วนมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้ง 7 ได้แก่ คุณภาพโครงการ ราคาที่เหมาะสม ทำเลที่เข้าถึงได้ง่าย ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน พนักงานขายที่น่าเชื่อถือ ระบบบริการที่มีประสิทธิภาพและบรรยากาศของโครงการที่สร้างความมั่นใจ ซึ่งล้วนมีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับสูง

สรุปผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ได้ดังนี้

- 1) **เข้าใจผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม** โดยออกแบบโครงการที่ตอบโจทย์ทั้งกลุ่มนักศึกษา (เน้นความเป็นส่วนตัว พื้นที่ใช้สอยที่อบอุ่น) และผู้ปกครอง (เน้นความคุ้มค่าและศักยภาพในการลงทุน)
- 2) **เน้นกลยุทธ์การตลาดแบบเจาะจง** ผ่านการใช้ช่องทางออนไลน์ การจัดกิจกรรมพาชมห้องจริง พร้อมข้อเสนอพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจ
- 3) **ยกระดับบริการพนักงานขาย** โดยให้ความสำคัญกับการอบรมเรื่องข้อมูลโครงการและทักษะในการสื่อสารกับลูกค้า
- 4) **สร้างความน่าเชื่อถือในแบรนด์** ผ่านการแสดงผลประวัติโครงการก่อนหน้า ความโปร่งใสในขั้นตอนการขาย และภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของโครงการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและวิจัย

สำหรับผู้ประกอบการ: ควรให้ความสำคัญกับการเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะนักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการจริง

สำหรับนักการตลาด: ควรใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบผสมผสานทั้งออนไลน์และออฟไลน์ พร้อมสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือของโครงการ

สำหรับนักวิจัย: ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักลงทุนรายย่อยและนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณมาใช้เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยรังสิตเป็นผลจากปัจจัยที่เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งระหว่างความต้องการเฉพาะบุคคล การรับรู้คุณค่าจากส่วนผสมทางการตลาด และบริบททางสังคมเชิงพื้นที่ การเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้อย่างเป็นระบบจะช่วยให้ธุรกิจสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน.

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). รายงานสถานการณ์ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ปี 2566. สืบค้นจาก <https://www.dbd.go.th>
- กรรริชา ธนอมกาญจนกุล. (2563). กระบวนการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- จามจุรี อุไรโรจน์. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลชญา ศรีชัยปัญหา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์และการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- ฐานพัทธ์ จันทร์สุกร, & เกียรติชัย เวชฎาพันธ์. (2557). กลยุทธ์การตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวของผู้บริโภคในเขตปริมณฑล. *Veridian E-Journal*, 7(2), 267–278
- ณัฐพล อัครเมธากุล. (2561). การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์รอบสถานศึกษาเอกชน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ*, 9(2), 45–61.
- นพคุณ เลียงประสิทธิ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งกับการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ*, 38(1), 42–58.
- ปิยะพร สุขแสง. (2561). กลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในพื้นที่รอบสถาบันการศึกษา. *วารสารการตลาดและการจัดการ*, 7(2), 44–58.
- วรารณ ศิริสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของผู้ปกครองนักศึกษาในเขตเมือง. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการจัดการ*, 5(1), 23–35.
- วรารณ ศิริสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้ปกครองนักศึกษา. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 11(3), 112–128.

- ศรัณญา บุญนาค. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 11(3), 61–74.
- สมชาย พูนผล. (2562). การขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์รอบมหาวิทยาลัยกับผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชนเมือง. *วารสารการพัฒนาเมือง*, 15(1), 75–90.
- สุนิชา ทิพย์ไกรสร. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อบ้านของการเคหะแห่งชาติในเขตพัทธยา กรณีศึกษา: ผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร จังหวัดชลบุรี เนินพลับพลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- Alonso, W. (1964). *Location and Land Use: Toward a General Theory of Land Rent*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bauer, R. A. (1960). Consumer behavior as risk taking. In R. S. Hancock (Ed.), *Dynamic marketing for a changing world* (pp. 389–398). Chicago, IL: American Marketing Association.
- Engel, J. F., Blackwell, R. D., & Miniard, P. W. (1995). *Consumer behavior* (8th ed.). Fort Worth, TX: Dryden Press.
- Heskett, J. L., Jones, T. O., Loveman, G. W., Sasser Jr, W. E., & Schlesinger, L. A. (1994). Putting the service-profit chain to work. *Harvard Business Review*, 72(2), 164–174.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Lavidge, R. J., & Steiner, G. A. (1961). A model for predictive measurements of advertising effectiveness. *Journal of Marketing*, 25(6), 59–62.
- McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach*. Richard D. Irwin.
- Monroe, B. L. (1994). Understanding electoral systems: Beyond plurality versus PR. *Political Science & Politics*, 27(4), 677–682.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2010). *Consumer behavior* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Strong, E. K. Jr. (1925). *The Psychology of Selling and Advertising*. New York: McGraw-Hill.
- Thanasuta, B. (2011). A Study of Factors Affecting Condominium Purchase Decisions in Bangkok. *Journal of Real Estate Research*, 16(2), 112–130.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22.

การพัฒนานักฟุตบอลเยาวชนเพื่อการอาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY

DEVELOPING YOUTH FOOTBALL PLAYERS FOR PROFESSIONAL CAREERS: A CASE STUDY OF K.C. ACADEMY

สุรทรัพย์ ด่านดี¹, ชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 4 สิงหาคม 2568 วันแก้ไข: 15 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 15 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กระบวนการพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นนักฟุตบอลอาชีพมีกระบวนการอย่างไร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาของเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วย องค์กรผู้ฝึกสอน ผู้ปกครอง รวมไปถึงตัวนักกีฬาที่มุ่งมั่นในการเป็นนักกีฬาอาชีพ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY มีลักษณะที่เป็นระบบอย่างชัดเจน แม้จะอยู่ในบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่มีทรัพยากรจำกัด แต่สามารถวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ภายใต้แนวคิดการจัดการองค์กรการกีฬา ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางโครงสร้างภายในและการจัดการกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักขององค์กรกีฬา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ ความร่วมมือจากตัวนักฟุตบอลเอง ครอบครัวที่เป็นเสาหลักของการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และสภาพแวดล้อม ผู้ฝึกสอนที่มีความเชี่ยวชาญ และเครือข่ายหรือองค์กรที่สร้างระบบสนับสนุนอย่างครบวงจร 3) แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นมืออาชีพ โดยพัฒนาในทุกมิติ ทั้งทักษะ ความรู้ จิตใจและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้นักฟุตบอลเยาวชนมีโอกาสประสบความสำเร็จในเส้นทางอาชีพได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เยาวชน, การพัฒนา, อาชีพนักฟุตบอล

¹ สุรทรัพย์ ด่านดี ปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

² ชาญชัย จิวจินดา อาจารย์ประจำ สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This qualitative research aimed to: (1) examine the processes involved in developing youth into professional football players, (2) identify the success factors in youth development towards becoming professional football players, and (3) propose development guidelines for youth aspiring to a professional football career. Data were collected through in-depth interviews with 12 key informants, including representatives from relevant organizations, coaches, parents, and aspiring professional players. Content analysis was employed for data interpretation.

The findings revealed that: (1) The youth football development process at K.C. Academy is highly systematic, despite operating within a local community context with limited resources. The academy successfully implements a step-by-step operational plan under the concept of sports organization management, emphasizing human resource management, internal structure, and activity management aligned with the organization's primary goals. (2) Key success factors include the commitment of the players themselves, emotional and environmental support from families, the expertise of coaches, and the presence of comprehensive support systems through networks or organizations. (3) The proposed development guidelines emphasize holistic growth, covering technical skills, knowledge, mental resilience, and a supportive environment, enabling young players to achieve sustainable success in their professional careers.

Keywords: Youth Development, football Training, Professional Football Career

1. บทนำ

ฟุตบอล (Association Football) ถือเป็นหนึ่งในกีฬาที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นที่ยอมรับสูงสุดทั่วโลก ต้นกำเนิดของกีฬาฟุตบอลในรูปแบบสมัยใหม่มีจุดเริ่มต้นชัดเจนในปี พ.ศ. 2406 (ค.ศ. 1863) เมื่อประเทศอังกฤษได้ก่อตั้งสมาคมฟุตบอล (The Football Association: FA) และประกาศใช้กติกาสากลของการแข่งขันอย่างเป็นทางการเป็นระบบเป็นครั้งแรก (History of Association Football, n.d.) แม้ว่าจะมีข้อสันนิษฐานว่าประเทศฝรั่งเศสและอิตาลีอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบของเกมฟุตบอล แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่าข้อกำหนดกติกาและการจัดการแข่งขันอย่างเป็นทางการเริ่มต้นจากอังกฤษ (Oldest Football Clubs, n.d.; Football in Italy, n.d.)

ในประเทศไทย ฟุตบอลได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องและก้าวขึ้นมาเป็นกีฬาที่ครองใจคนไทยทุกเพศทุกวัย (ฟุตบอลในประเทศไทย, 2559) กระแสความสนใจดังกล่าวส่งผลให้จำนวนผู้เล่นและผู้ติดตามการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2556–2557 ซึ่งถูกกำหนดให้เป็น “ช่วงฟื้นฟูศรัทธา” (Restoring the Trust) ตามแผนพัฒนาฟุตบอลแห่งชาติ (National Football Reconstruction Plan 2013–2022, 2016) ที่มุ่งเน้นการสร้างรากฐานด้านเทคนิค การพัฒนาเยาวชนทั่วประเทศ การวางโครงสร้างพื้นฐานด้านสนามและอุปกรณ์ ตลอดจนการมุ่งคว้าชัยชนะในระดับภูมิภาคอาเซียน

ทั้งนี้ ระบบการฝึกซ้อมฟุตบอลของทีมชาติไทยถูกออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของนักกีฬาไทย โดยเน้นการสร้างแบบฝึกหัดสำหรับเยาวชนรากหญ้า (Common Grassroot Training Program) ในช่วงอายุ 6–12 ปี เพื่อวางรากฐานทักษะและความสามารถเฉพาะตัวที่เหมาะสมและเพิ่มจำนวนผู้เล่นที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบการแข่งขันในสโมสรทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง (National Football Reconstruction Plan 2013–2022, 2016)

ในบริบทของการพัฒนาฟุตบอลไทย การสร้างรากฐานจากเยาวชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะยกระดับมาตรฐานการแข่งขันสู่ระดับสากล โดยเฉพาะการพัฒนาในช่วงอายุ 6–12 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยทองของการเรียนรู้ทักษะและสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อกีฬา (National Football Reconstruction Plan 2013–2022, 2016) ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C. Academy นับเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการพัฒนาฟุตบอลในบริบทชุมชนท้องถิ่น แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่สามารถวางระบบการฝึกซ้อมที่มีโครงสร้างชัดเจนครอบคลุมทั้งทักษะ เทคนิค วินัย โภชนาการและการเสริมสร้างบุคลิกภาพ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน ผู้ฝึกสอนและเครือข่ายสโมสร ทำให้เกิดระบบสนับสนุนที่สมบูรณ์และยั่งยืน จึงนับเป็นกรณีศึกษาที่มีคุณค่าในการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสร้างแนวทางพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY

2) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY

3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาของเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษาเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนา ปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนานักฟุตบอลเยาวชนสู่ความเป็นมืออาชีพในบริบทของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C. Academy

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาความเกี่ยวข้องและประสบการณ์ตรงกับการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ รวมจำนวน 12 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารหรือผู้ก่อตั้ง K.C. Academy จำนวน 2 คน
- 2) ผู้ฝึกสอน (Coaches) จำนวน 4 คน
- 3) ผู้ปกครองของนักกีฬาเยาวชน จำนวน 3 คน
- 4) นักฟุตบอลเยาวชนที่กำลังฝึกใน K.C. Academy และมีเป้าหมายสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ จำนวน 3 คน

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลต้องมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและมีประสบการณ์ตรงกับการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ คุณสมบัติของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

ผู้บริหารหรือผู้ก่อตั้ง K.C. Academy

- 1) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการศูนย์ฝึก
- 2) มีประสบการณ์ในการจัดการองค์กรกีฬาอย่างน้อย 3 ปี
- 3) มีความรู้ความเข้าใจในวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนาเยาวชนของศูนย์ฝึก

ผู้ฝึกสอน (Coaches)

- 1) ผ่านการอบรมหรือได้รับใบอนุญาตการฝึกสอนจากสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย หรือองค์กรที่ได้รับการยอมรับ
- 2) มีประสบการณ์ฝึกสอนนักฟุตบอลเยาวชนอย่างน้อย 3 ปี

3) มีผลงานหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขันหรือได้รับคัดเลือกเข้าสู่สโมสร

ผู้ปกครองของนักกีฬาเยาวชน

- 1) มีบุตรหลานที่กำลังฝึกซ้อมใน K.C. Academy มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี
- 2) มีบทบาทสนับสนุนด้านจิตใจและทรัพยากรเพื่อการฝึกซ้อม
- 3) สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของบุตรหลานและบทบาทครอบครัวต่อการพัฒนา

นักฟุตบอลเยาวชน

- 1) กำลังฝึกซ้อมอยู่ใน K.C. Academy อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี
  - 2) มีอายุระหว่าง 12-18 ปี
  - 3) มีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ
  - 4) ยินดีเปิดเผยประสบการณ์การฝึกซ้อมและทัศนคติต่อการเล่นฟุตบอล
- โดยทั้ง 4 กลุ่มนี้ ต้องมีความยินดีในการให้สัมภาษณ์ เปิดเผยความคิดเห็นและข้อมูลโดยสมัครใจและอย่างเต็มใจ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
- 2) กระบวนการและแนวทางการฝึกซ้อมใน K.C. Academy
- 3) ปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนานักฟุตบอลเยาวชนสู่การเป็นมืออาชีพ

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยดำเนินการในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะบริเวณชุมชนโดยรอบ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามจริง เพื่อสังเกต สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้องโดยตรง

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2568 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยประกอบด้วยช่วงการวางแผน การเก็บข้อมูลภาคสนาม การถอดบทสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดการจัดการองค์การการศึกษา

การจัดการองค์การการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยหลักการบริหารที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ Henri Fayol (1916) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหลักของผู้จัดการซึ่งประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่

- 1) การวางแผน (Planning) กำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน
- 2) การจัดองค์การ (Organizing) จัดสรรทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างการทำงาน
- 3) การสั่งการ (Commanding) กำกับ ดูแล และมอบหมายงานอย่างชัดเจน
- 4) การประสานงาน (Coordinating) เชื่อมโยงการทำงานของทุกฝ่ายให้สอดคล้องกัน
- 5) การควบคุม (Controlling) ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ในบริบทขององค์การการศึกษา หลักการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การวางระบบการฝึกซ้อม ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของนักกีฬาและสร้างความยั่งยืนให้องค์กรการศึกษา (Fayol, 1916)

4.2 นโยบายและแผนเพื่อพัฒนาฟุตบอลเยาวชนเพื่อการอาชีพ

ทิศทางการพัฒนากีฬาฟุตบอลในประเทศไทยสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ซึ่งกำหนด “ศักยภาพการศึกษา” เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของแผนแม่บท โดยมีเป้าหมายให้การศึกษาสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้ประเทศในเวทีสากล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) แผนแม่บทดังกล่าวได้กำหนดแผนย่อยเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวางมาตรฐานการฝึกซ้อมตามข้อกำหนดของ สมาพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชีย (AFC) ที่มุ่งสร้างเยาวชนให้มีทักษะ ความรู้ และความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (FA Coaching Course, n.d.)

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้สโมสรและศูนย์ฝึกเยาวชนสร้าง โปรแกรมฝึกรากหญ้า (Grassroots Program) ที่ครอบคลุมกลุ่มอายุ 6–12 ปี เพื่อวางรากฐานด้านเทคนิคและทักษะการเล่นอย่างถูกต้อง ซึ่งถือเป็นการลงทุนระยะยาวในการสร้างนักฟุตบอลอาชีพของประเทศ

4.3 แนวคิดปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาฟุตบอลอาชีพ

ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาฟุตบอลอาชีพประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน โดยไพศาล จันทร์พิทักษ์ (2562) ชี้ให้เห็นว่าความสำคัญของวิทยาศาสตร์การกีฬา (Sports Science) จะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวงการฟุตบอลไทย สามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่

- 1) สรีรวิทยาการกีฬา (Sports Physiology) เพื่อพัฒนาสมรรถภาพร่างกายและลดความเสี่ยงการบาดเจ็บ
- 2) โภชนาการกีฬา (Sports Nutrition) เพื่อเสริมสร้างพลังงานและการฟื้นฟูร่างกายอย่างเหมาะสม

3) จิตวิทยาการกีฬา (Sports Psychology) เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมั่นใจและการควบคุมอารมณ์ของนักกีฬา

ชาญวิทย์ ผลชีวิน (2555) เน้นว่า การพัฒนาฟุตบอลอาชีพในประเทศไทยต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และการบริหารจัดการสโมสรให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับการแข่งขันในเวทีนานาชาติ

4.4 การเชื่อมโยงแนวคิดสู่การพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นมืออาชีพ

จากแนวคิดการจัดการองค์กรของ Fayol (1916) ร่วมกับนโยบายในยุทธศาสตร์ชาติและปัจจัยความสำเร็จที่เน้นวิทยาศาสตร์การกีฬาและการบริหารจัดการสโมสร สามารถสังเคราะห์ได้ว่าการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพต้องมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจนและใช้หลักการบริหารที่ครอบคลุมทั้งการวางแผน การจัดการทรัพยากร การพัฒนาทักษะ การสนับสนุนจากเครือข่ายและการใช้เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์กีฬาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างนักกีฬาที่พร้อมแข่งขันในระดับอาชีพทั้งในและต่างประเทศ

5. ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการพัฒนาเยาวชนของ K.C. Academy มีความชัดเจนในด้านการวางแผนฝึกซ้อมตามช่วงวัย โดยกำหนดรูปแบบการฝึกที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายและทักษะในแต่ละกลุ่มอายุ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน (Basic Skill Stage) ในช่วงอายุ 6-9 ปี ที่มุ่งสร้างความคุ้นเคยกับลูกบอล การควบคุมร่างกาย และความสนุกสนานในการเล่นกีฬา ไปจนถึงระดับพัฒนาทักษะขั้นสูง (Advanced Skill Stage) ในช่วงอายุ 10-15 ปี ที่เน้นเทคนิคเฉพาะตำแหน่ง การอ่านเกม และการทำงานเป็นทีม และต่อยอดสู่ระดับเตรียมความพร้อมแข่งขัน (Professional Preparation Stage) สำหรับเยาวชนอายุ 16-18 ปี ที่มุ่งฝึกทั้งด้านร่างกาย จิตวิทยาการกีฬา และกลยุทธ์การเล่นในระดับอาชีพ

ความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาไม่ได้เกิดจากการฝึกทักษะเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมสำคัญ ได้แก่

1) บุคลากรและผู้ฝึกสอน (Coaching Staff)

1.1) K.C. Academy มีโค้ชที่ผ่านการรับรองจากสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทยและบางส่วนเคยมีประสบการณ์ในระดับสโมสรอาชีพ

1.2) โค้ชทำหน้าที่เป็นทั้งครู ผู้ฝึก และที่ปรึกษาด้านจิตใจ สร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชน

2) ครอบครัวและการสนับสนุนทางอารมณ์ (Family Support)

2.1) ครอบครัวมีบทบาทสำคัญทั้งในการสนับสนุนด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และการให้กำลังใจ

2.2) การมีผู้ปกครองที่เข้าใจและให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อม ทำให้เยาวชนมีแรงผลักดันและความมุ่งมั่นสูง

3) ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก (Resources & Facilities)

- 3.1) ศูนย์ฝึกมีสนามและอุปกรณ์ฝึกซ้อมที่ได้มาตรฐาน รวมถึงโปรแกรมการดูแลโภชนาการ
- 3.2) การจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการฝึกซ้อมช่วยลดความเสี่ยงการบาดเจ็บ

4) โอกาสในการแข่งขัน (Competitive Opportunities)

4.1) K.C. Academy จัดและเข้าร่วมการแข่งขันทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อให้เยาวชนได้สัมผัสบรรยากาศการแข่งขันจริง

- 4.2) การแข่งขันยังเป็นเวทีให้แมวมองและสโมสรได้เห็นศักยภาพของผู้เล่น

5) สภาพแวดล้อมทางสังคมและชุมชน (Social & Community Environment)

- 5.1) การมีชุมชนที่ให้คุณค่าและสนับสนุนการเล่นฟุตบอลช่วยสร้างวัฒนธรรมกีฬาที่แข็งแกร่ง
- 5.2) การยอมรับจากเพื่อนร่วมรุ่นและสังคมรอบข้างช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้เยาวชน

โดยสรุป กระบวนการพัฒนาเยาวชนใน K.C. Academy เป็นการทำงานแบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่ผสมผสาน การฝึกทักษะเชิงระบบกับการสร้างสภาพแวดล้อมสนับสนุน ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต้องดำเนินควบคู่กันจึงจะสามารถปั้นเยาวชนไปสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ กรณีศึกษา ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C. Academy พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนเกิดจากการบูรณาการหลายองค์ประกอบที่ทำงานเสริมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านบุคลากร โครงสร้างการบริหารจัดการ การฝึกซ้อม การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ตลอดจนโอกาสในการแสดงศักยภาพ โดยสามารถสรุปปัจจัยหลักได้ดังนี้

1) ความมุ่งมั่นและทัศนคติของนักกีฬา (Player's Mindset & Commitment)

1.1) เยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกมีเป้าหมายชัดเจน ต้องการเป็นนักฟุตบอลอาชีพ และมีความตั้งใจฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง

1.2) นักกีฬามีวินัย ความรับผิดชอบ และความพยายามในการพัฒนาตนเอง แม้ต้องเผชิญอุปสรรคหรือความท้าทาย

2) คุณภาพของผู้ฝึกสอน (Coaching Quality)

2.1) โค้ชใน K.C. Academy มีประสบการณ์ตรงในวงการฟุตบอลและผ่านการอบรมหลักสูตรมาตรฐานจากสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทยและ/หรือ AFC

2.2) ผู้ฝึกสอนสามารถปรับโปรแกรมการฝึกให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และทำหน้าที่เป็นทั้งครู ที่ปรึกษา และผู้สร้างแรงบันดาลใจ

3) การสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support)

3.1) ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทั้งด้านจิตใจ ค่าใช้จ่าย อุปกรณ์ และเวลา สำหรับการฝึกซ้อมและการแข่งขัน

3.2) ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองช่วยเสริมแรงจูงใจให้เยาวชนมีความมุ่งมั่นมากขึ้น

4) โครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นระบบ (Organizational Management)

4.1) K.C. Academy มีการจัดการที่ชัดเจน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย วางแผนการฝึกแบ่งช่วงการพัฒนาและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.2) การนำแนวคิดการจัดการองค์การกีฬา (เช่น แนวคิดของ Henri Fayol) มาปรับใช้ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมาย

5) โอกาสในการแข่งขันและการแสดงศักยภาพ (Competitive Exposure)

5.1) เยาวชนได้รับโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและบางส่วนได้เข้าร่วมทดสอบฝีเท้ากับสโมสรอาชีพ

5.2) การแข่งขันทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์จริง เรียนรู้การรับมือกับความกดดัน และพัฒนาความสามารถอย่างก้าวกระโดด

6) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรสนับสนุน (Facilities & Resources)

6.1) ศูนย์ฝึกมีสนาม อุปกรณ์ฝึกซ้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึก รวมถึงการดูแลโภชนาการและสภาพร่างกายของนักกีฬา

6.2) สภาพแวดล้อมเชิงบวกและความปลอดภัยช่วยสร้างสมาธิและลดความเสี่ยงในการบาดเจ็บ

ปัจจัยความสำเร็จของ K.C. Academy ไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการบูรณาการทั้งปัจจัยภายใน (ตัวนักกีฬา คุณภาพโค้ช การจัดการ) และปัจจัยภายนอก (ครอบครัว ชุมชน โอกาสแข่งขัน) จนเกิดเป็นระบบสนับสนุนที่สมบูรณ์ ช่วยให้เยาวชนมีโอกาสก้าวเข้าสู่เส้นทางนักฟุตบอลมืออาชีพได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาของเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพมีประสิทธิภาพต้องเป็นการดำเนินงานแบบองค์รวม (Holistic Development) ที่ผสมผสานการฝึกทักษะเชิงเทคนิคเข้ากับการพัฒนาในมิติร่างกาย จิตใจ สังคมและการสนับสนุนจากเครือข่าย โดยผลการศึกษสามารถสรุปแนวทางสำคัญได้ดังนี้

1) การวางรากฐานทักษะตั้งแต่วัยเยาว์ (Early Skill Foundation) เริ่มฝึกในช่วงอายุ 6-12 ปี เพื่อปลูกฝังทักษะพื้นฐาน เช่น การควบคุมบอล การส่งบอล การเลี้ยงบอลและการยิงประตู และมีกิจกรรมการฝึกในรูปแบบที่สนุกสนาน เพื่อสร้างแรงจูงใจและความผูกพันกับกีฬา

2) การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน (Progressive Development) วางแผนการฝึกซ้อมตามพัฒนาการทางร่างกายและความพร้อมของแต่ละช่วงวัย ใช้โปรแกรมฝึกแบบค่อยเป็นค่อยไป (Long-Term Athlete Development: LTAD) เพื่อสร้างสมรรถภาพและทักษะให้ยั่งยืน

3) การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา (Sports Science Integration) ประยุกต์ความรู้ด้านสรีรวิทยา โภชนาการ และจิตวิทยาการกีฬา เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพและลดการบาดเจ็บ จัดให้มีนักโภชนาการและนักกายภาพบำบัดเป็นส่วนหนึ่งของทีมสนับสนุน

4) การพัฒนาทัศนคติและคุณลักษณะเชิงอาชีพ (Professional Mindset & Character) ปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีมและความเคารพต่อกติกา ฝึกการรับมือกับความกดดันและการปรับตัวในสถานการณ์แข่งขันจริง

5) การสร้างระบบสนับสนุนหลายภาคส่วน (Multi-Sector Support System) สร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สโมสร และหน่วยงานกีฬา และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าร่วมการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และเครือข่าย

6) การเชื่อมต่อสู่สโมสรอาชีพ (Pathway to Professional Clubs) จัดระบบการคัดเลือกและประเมินผลงาน เพื่อส่งต่อผู้เล่นที่มีศักยภาพเข้าสู่สโมสรอาชีพ สร้างความร่วมมือกับสโมสรในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มโอกาสการเซ็นสัญญาเป็นนักฟุตบอลอาชีพ

สรุปว่า แนวทางการพัฒนาที่ได้จากผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างนักฟุตบอลอาชีพต้องอาศัยการทำงานอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทั้งการฝึกเชิงเทคนิค การพัฒนาเชิงร่างกายและจิตใจ การสนับสนุนจากเครือข่ายหลายภาคส่วน และการวางเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน เพื่อให้เยาวชนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพและก้าวสู่ความสำเร็จในระดับอาชีพอย่างยั่งยืน

6 การอภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษา ข้อ 1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพพบว่า K.C. Academy มีกระบวนการฝึกซ้อมที่เป็นระบบและมีการกำหนดขั้นตอนพัฒนาอย่างชัดเจนในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่การฝึกพื้นฐานในวัย 6-12 ปี เน้นความสนุกสนานและทักษะเบื้องต้น ไปจนถึงการฝึกขั้นสูงในวัย 16-18 ปี เพื่อเตรียมเข้าสู่การแข่งขันระดับอาชีพ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Long-Term Athlete Development (LTAD) ที่ระบุว่าพัฒนานักกีฬาย่อมจำเป็นต้องจัดกิจกรรมฝึกที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางกาย จิตใจ และทักษะในแต่ละช่วงวัย (Balyi & Hamilton, 2004)

นอกจากนี้ การจัดการฝึกของ K.C. Academy ยังสอดคล้องกับหลักการจัดการองค์กรของ Fayol (1916) ที่เน้นการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งในบริบทของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน หลักการดังกล่าวช่วยให้การฝึกซ้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

อภิปรายผลการศึกษา ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ พบว่า ปัจจัยสำคัญประกอบด้วย (1) ความมุ่งมั่นและทัศนคติของนักกีฬา (2) คุณภาพของผู้ฝึกสอน (3) การสนับสนุนจากครอบครัว (4) โครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นระบบ (5) โอกาสในการแข่งขัน และ (6) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรสนับสนุน

ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับงานของไพศาล จันทรพิทักษ์ (2562) ที่ชี้ว่าวิทยาศาสตร์การกีฬา—ประกอบด้วยสรีรวิทยา โภชนาการ และจิตวิทยาการกีฬา—มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนานักกีฬา นอกจากนี้ ยังตรงกับข้อเสนอของ ชาญวิทย์ ผลชีวิน (2555) ที่ระบุว่าการพัฒนาฟุตบอลอาชีพต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การสนับสนุนจากภาครัฐ การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการสโมสรให้ได้มาตรฐานสากล

อภิปรายผลการศึกษา ข้อ 2 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาของเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ พบว่า ผลการศึกษาชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งการวางรากฐานตั้งแต่วัยเยาว์ การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา การปลูกฝังทัศนคติและคุณลักษณะเชิงอาชีพ การสร้างระบบสนับสนุนหลายภาคส่วน และการเชื่อมโยงเส้นทางสู่สโมสรอาชีพ แนวทางนี้สอดคล้องกับมาตรฐานการพัฒนาเยาวชนของสมาพันธ์ฟุตบอลแห่งเอเชีย (AFC) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) ด้านศักยภาพการกีฬาที่มุ่งพัฒนาเยาวชนด้วยระบบฝึกและการแข่งขันที่ได้มาตรฐาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิด Holistic Development ในการพัฒนานักกีฬา ซึ่งระบุว่าความสำเร็จในระดับอาชีพต้องเกิดจากการผสมผสานการพัฒนาทักษะทางเทคนิค สมรรถภาพทางกาย ความแข็งแกร่งทางจิตใจ และการสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง (Côté & Gilbert, 2009)

จะเห็นได้ว่าความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพไม่ได้ขึ้นอยู่กับฝึกทักษะเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจาก ระบบการจัดการที่เป็นรูปธรรม + ปัจจัยสนับสนุนภายในและภายนอก + เส้นทางการพัฒนาที่ชัดเจน โมเดลการพัฒนาของ K.C. Academy จึงสามารถใช้เป็นกรณีตัวอย่างและต้นแบบในการยกระดับการฝึกฟุตบอลเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้ก้าวสู่มาตรฐานสากลได้

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY พบว่า กระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชน K.C.ACADEMY มีลักษณะที่เป็นระบบอย่างชัดเจน แม้จะอยู่ในบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่มีทรัพยากรจำกัด แต่สามารถวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ภายใต้แนวคิดการจัดการองค์การการกีฬา ที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางโครงสร้างภายใน และการจัดการกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักขององค์กรกีฬา คือ การพัฒนาเยาวชนให้มีความสามารถทางกีฬาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นนักฟุตบอลมืออาชีพ คือ

- 1) ปัจจัยด้านบุคคล (ตัวนักกีฬาเอง)
- 2) ปัจจัยด้านครอบครัว
- 3) ปัจจัยด้านผู้ฝึกสอน (โค้ช)
- 4) ปัจจัยด้านโครงสร้างและสิ่งแวดล้อมในการฝึก
- 5) ปัจจัยด้านโอกาสและเวทีการแข่งขัน

การพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพจึงต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายปัจจัยทั้งภายในและภายนอกตัวเยาวชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนและครบถ้วนในทุกด้านของการเติบโตทางกีฬา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาเยาวชนให้ก้าวสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนแบบบูรณาการ ซึ่งครอบคลุม 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ตัวนักกีฬาเอง ผู้ฝึกสอน เครือข่ายสนับสนุน และครอบครัว โดยทั้งหมดต้องมีการทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง เป็นระบบและต่อเนื่อง

บทสรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการฝึกซ้อมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการของปัจจัยรอบด้านที่สนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ ทั้งครอบครัว สถานศึกษา ศูนย์ฝึก ชุมชน ภาครัฐกิจและเครือข่ายกีฬา การสร้างเส้นทางที่ชัดเจนและมีความหวัง จะช่วยให้เยาวชนสามารถเติบโตอย่างมั่นคงในเส้นทางนักกีฬามีอาชีพ

7.1 ข้อเสนอแนะ

7.1.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักฟุตบอลอาชีพ สามารถสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการพัฒนาได้ ดังนี้

1) จัดระบบพัฒนาแบบรายบุคคล (Individual Development Plan)

สโมสรฟุตบอล โรงเรียนกีฬาหรือศูนย์ฝึกเยาวชนควรมีแผนการพัฒนารายบุคคลอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านร่างกาย ทักษะเฉพาะตัว วินัย ความคิดและทัศนคติ เพื่อให้สามารถส่งเสริมศักยภาพของนักกีฬาได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า เยาวชนแต่ละคนมีพื้นฐานและพัฒนาการที่แตกต่างกัน ผู้ฝึกสอนจึงควรออกแบบเส้นทางเติบโตแบบเฉพาะตัว เพื่อพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สร้างความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างครอบครัว โรงเรียน สโมสรและภาครัฐ

การมีเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน ทั้งในด้านกำลังใจ การเงินและเวลา ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังระเบียบวินัยและสนับสนุนการฝึกซ้อม ขณะเดียวกันโรงเรียนควรยืดหยุ่นต่อการเรียนของนักกีฬา ภาครัฐควรสนับสนุนทรัพยากรพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาศักยภาพของผู้ฝึกสอนให้เป็นที่ปรึกษาชีวิต (Mentor-Coach)

ผู้ฝึกสอนไม่ควรจำกัดบทบาทอยู่เพียงการฝึกสอนด้านเทคนิคฟุตบอล แต่ควรพัฒนาทักษะด้านจิตวิทยาการศึกษา การสื่อสาร และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อเป็นทั้ง “ครู” และ “ผู้นำทาง” ให้กับเยาวชน

4) ปรับระบบการศึกษาสำหรับนักกีฬาให้ยืดหยุ่นและเหมาะสม

นักกีฬาเยาวชนควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การเรียนออนไลน์ ระบบโฮมสคูลหรือโปรแกรมการศึกษาทางเลือก เพื่อไม่ให้การเรียนเป็นอุปสรรคต่อการฝึกซ้อมและแข่งขัน

และเพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในระยะยาว ทั้งนี้ควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางเฉพาะสำหรับโรงเรียนและครูในการดูแลนักกีฬาให้เกิดความเข้าใจและการประเมินผลที่เหมาะสม

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรจัดทำนโยบายส่งเสริม “ศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชนระดับท้องถิ่น” ให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเยาวชนกีฬาอย่างเป็นระบบ จากผลการศึกษา พบว่าศูนย์ฝึก K.C.ACADEMY แม้อยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรจำกัด แต่สามารถสร้างระบบฝึกฝนที่มีคุณภาพและวางเป้าหมายระยะยาวได้อย่างชัดเจน การส่งเสริมให้เกิดศูนย์ฝึกลักษณะนี้ในระดับอำเภอ/ตำบล โดยสนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากรหรืออุปกรณ์พื้นฐาน จะช่วยขยายโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการพัฒนาทางกีฬา และเป็นฐานสำคัญของการสร้างนักกีฬาอาชีพจากรากหญ้า

2) ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในระบบพัฒนาเยาวชนกีฬา ผลการศึกษาเน้นย้ำว่าครอบครัวเป็นกลไกหลักที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักกีฬา ทั้งในด้านเวลา กำลังใจและทรัพยากร การผลักดันให้มี “นโยบายเสริมพลังครอบครัว” เช่น การอบรมผู้ปกครองด้านการดูแลนักกีฬาเยาวชน การสร้างเครือข่ายครอบครัวผู้สนับสนุนกีฬา หรือการให้สิทธิประโยชน์ในการเข้าถึงสนาม/กิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน จะช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และเพิ่มความต่อเนื่องในการพัฒนาเยาวชน

3) ควรจัดให้มีนโยบาย “การเชื่อมต่อเวทีแข่งขันทุกระดับ” เพื่อสร้างเส้นทางอาชีพที่เป็นรูปธรรม ศูนย์ฝึก K.C.ACADEMY ใช้การแข่งขันภายในและการเชื่อมโยงกับเวทีระดับจังหวัด/ภูมิภาคเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะและแรงบันดาลใจ การกำหนดนโยบายที่บูรณาการระบบแข่งขันในทุกระดับ เช่น การประสานระหว่างโรงเรียนกีฬา สโมสรเยาวชน ศูนย์ฝึกและสโมสรอาชีพ จะทำให้เกิด “เส้นทางนักฟุตบอล” ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงอาชีพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ห่างไกลได้รับการค้นพบและผลักดันสู่เวทีอาชีพได้มากขึ้น

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชนระดับท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการ การฝึกอบรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือโครงสร้างพื้นฐาน ผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการออกแบบนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฝึกอย่างเป็นระบบในระดับอำเภอหรือจังหวัด

2) ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักกีฬาอาชีพ เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในมิติสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ การศึกษานี้จะสามารถนำไปพัฒนาโยบายสนับสนุนครอบครัวผู้ปกครองในบทบาท “หุ้นส่วน” การพัฒนาเยาวชนกีฬาอย่างแท้จริง

3) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนา “ระบบการแข่งขันแบบบูรณาการ” ระหว่างโรงเรียน สโมสรเยาวชน และศูนย์ฝึกกีฬา เพื่อพัฒนาเส้นทางอาชีพด้านกีฬา โดยเน้นการออกแบบรูปแบบการแข่งขันที่ตอบสนองต่อการพัฒนาในแต่ละช่วงวัย พร้อมทั้งสร้างกลไกการคัดเลือก พัฒนาและต่อยอดเยาวชนไปสู่

ระดับอาชีพอย่างเป็นระบบ การศึกษานี้จะช่วยกำหนดแนวทางเชิงนโยบายด้าน “การแข่งขันและการค้นหาโอกาส” ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละภูมิภาค

4) ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำ “โมเดลศูนย์ฝึกฟุตบอลเยาวชนต้นแบบระดับตำบลหรือชุมชน” โดยเน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า เช่น ครูพลศึกษา อาสาสมัครกีฬา และสนามกีฬาของโรงเรียนหรือเทศบาล ร่วมกับการออกแบบหลักสูตรการฝึกที่เหมาะสมกับช่วงวัย การวิจัยนี้จะช่วยสนับสนุนนโยบาย “กีฬาเพื่อการพัฒนา” (Sport for Development) และเปิดโอกาสให้เยาวชนในชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

8. เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ ผลชีวิน. (2555). *การพัฒนาฟุตบอลอาชีพในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย.

ไพศาล จันทรพิทักษ์. (2562). *วิทยาศาสตร์การกีฬากับการพัฒนาฟุตบอลไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การกีฬา.

ฟุตบอลในประเทศไทย. (2559). *สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒน์.

Asian Football Confederation. (n.d.). *AFC Coaching Convention*. Kuala Lumpur: AFC.

Balyi, I., & Hamilton, A. (2004). *Long-term athlete development: Trainability in childhood and adolescence. Windows of opportunity. Optimal trainability*. Victoria, British Columbia, Canada: National Coaching Institute British Columbia & Advanced Training and Performance Ltd.

Coté, J., & Gilbert, W. (2009). An integrative definition of coaching effectiveness and expertise. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4(3), 307–323.

Football in Italy. (n.d.). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Football_in_Italy

Fayol, H. (1916). *Administration industrielle et générale*. Paris: Dunod.

FA Coaching Course. (n.d.). *Asian Football Confederation*. Retrieved from <https://www.the-afc.com>

History of association football. (n.d.). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_association_football
National football reconstruction plan 2013–2022. (2016). Bangkok, Thailand: Football Association of Thailand.

Oldest football clubs. (n.d.). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Oldest_football_clubs

การเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ

กรณีศึกษา: ผู้พิการทางการเห็น เขตกรุงเทพและปริมณฑล

Access to government applications: A case study of visually impaired individuals in Bangkok and surrounding area.

ธนานันต์ ดวงฉวี¹, และเอกพจน์ คงกระเรียน²

วันรับ: 13 สิงหาคม 2568 วันแก้ไข: 15 สิงหาคม 2568 ยอมรับ: 15 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐกรณีศึกษา: ผู้พิการทางการเห็น เขตกรุงเทพและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการออกแบบแอปพลิเคชัน และทัศนคติของผู้ใช้งานที่มีผลต่อการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นและ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันทางรัฐให้สามารถรองรับความต้องการของผู้พิการทางการเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้พิการทางการเห็น 10 คน นักพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐ 2 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 3 คน ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การออกแบบแอปที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเข้าถึงสากล ขาดระบบเสียงบรรยายและคำอธิบายป้ายกำกับ ข้อจำกัดด้านความเร็วและการทำงานข้ามแพลตฟอร์ม รวมถึงข้อจำกัดด้านทักษะและความรู้ทางเทคโนโลยีของผู้ใช้งานบางส่วน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึง ได้แก่ ความสามารถของผู้ใช้ในการใช้เทคโนโลยี การออกแบบที่สอดคล้องกับหลัก Universal Design และ WCAG ความเสถียรของระบบ ความเอื้อต่อการใช้งานกับโปรแกรมอ่านหน้าจอ ตลอดจนทัศนคติของทั้งผู้พัฒนาและผู้ใช้งาน และ 3) แนวทางการพัฒนาและปรับปรุง ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการออกแบบตามหลักสากล การพัฒนาเครื่องมือช่วยเหลือ เช่น ระบบเสียงนำทางและคู่มือเสียง การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็นตั้งแต่ขั้นตอนวางแผนจนถึงประเมินผล การอบรมผู้พัฒนาและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสร้างความตระหนักรู้ด้านการออกแบบเพื่อทุกคน และการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยี ให้รองรับการใช้งาน ทุกสภาพแวดล้อมเครือข่าย

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการด้านเทคโนโลยี การออกแบบและการบริหารจัดการเชิงนโยบาย เพื่อสร้างแอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” ที่เข้าถึงได้อย่างแท้จริง ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และส่งเสริมความเท่า ผู้พิการทางการเห็นประสบปัญหาหลายประการในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ อาทิ การออกแบบที่ไม่รองรับโปรแกรมอ่านหน้าจอ เช่น VoiceOver และ TalkBack การจัดวางเมนูที่ซับซ้อน การขาดคู่มือที่เข้าใจง่าย และการไม่คำนึงถึงผู้พิการในกระบวนการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เช่น ความไม่เสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต หรือเครื่องมือช่วยในการเข้าถึงก็ส่งผลกระทบต่อประสบการณ์การใช้งาน เช่นเดียวกับทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนที่ยังมองข้ามความจำเป็นของการออกแบบเพื่อทุกคน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐควรมีนโยบายที่ส่งเสริมการออกแบบที่เข้าถึงได้ตามหลัก Universal Design และ Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) พัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการใช้งาน เช่น ระบบเสียง คู่มือเสียง และสร้างช่องทางให้ผู้พิการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางของการพัฒนา ทั้งยังควรมีการอบรมให้กับเจ้าหน้าที่และนักพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

คำสำคัญ: การเข้าถึง, แอปพลิเคชันทางรัฐ, ผู้พิการทางการเห็น, การออกแบบเพื่อทุกคน

Abstract

This research aims to: (1) investigate the problems and obstacles in accessing government applications among visually impaired persons in Bangkok and the metropolitan area; (2) analyze technological factors, application design, and user attitudes influencing accessibility; and (3) propose guidelines for developing and improving government applications to effectively and comprehensively meet the needs of visually impaired persons. This qualitative study employed in-depth interviews with 15 key informants, including 10 visually impaired persons, 2 government application developers, and 3 relevant government officials. Data were analyzed using content analysis and validated through triangulation.

The findings revealed that: (1) the main problems and obstacles include non-compliance with international accessibility standards, lack of audio descriptions and label explanations, system instability, and limited technological skills and knowledge among some users; (2) factors affecting accessibility include user competence in technology use, application design consistent with Universal Design principles and WCAG standards, system stability, compatibility with screen readers, and attitudes of both developers and users; and (3) development and improvement guidelines include establishing clear design standards, developing assistive tools such as audio navigation systems and audio manuals, ensuring the participation of visually impaired persons from the planning stage to evaluation, providing training for developers and government officials on inclusive design, and enhancing system performance to accommodate all network environments.

In conclusion, this research highlights the necessity of integrating technology, design, and policy measures to create truly accessible government applications, reduce the digital divide, and promote equality in accessing public services.

Keywords: Accessibility, Government Applications, Visually Impaired Persons, Universal Design.

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบราชการ และการให้บริการสาธารณะของรัฐ โดยเฉพาะการพัฒนา Government Technology (Gov Tech) ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใสและความสะดวกในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ หนึ่งในตัวอย่างสำคัญของประเทศไทยคือ แอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” ซึ่งได้รับการออกแบบเพื่อเป็นช่องทางกลางให้ประชาชนเข้าถึงบริการดิจิทัลของหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบ “One Stop Service” ครอบคลุมการชำระภาษี การขอเอกสารราชการ การตรวจสอบสิทธิและสวัสดิการ ตลอดจนการรับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอย่างรวดเร็วและปลอดภัย

ความสำคัญของแอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” ไม่ได้อยู่เพียงแค่การรวมบริการของรัฐไว้ในแพลตฟอร์มเดียว แต่ยังช่วยลดต้นทุนด้านเวลาและค่าใช้จ่ายของประชาชน เพิ่มความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ และสนับสนุนการดำเนินนโยบายรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม การใช้งานจริงยังคงเผชิญความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ความแตกต่างด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตในบางพื้นที่

หากพิจารณากรณีต่างประเทศ จะพบว่าตัวอย่าง Gov Tech ที่ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นแนวทางให้กับประเทศไทยได้ เช่น

1) Gov.uk ของสหราชอาณาจักร เป็นแพลตฟอร์มกลางที่รวมทุกบริการภาครัฐออนไลน์ไว้ในเว็บไซต์เดียว มีการออกแบบที่เรียบง่าย รองรับการใช้งานทุกอุปกรณ์ และผ่านมาตรฐานการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ (WCAG) ในระดับสูง ทำให้ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลและทำธุรกรรมได้สะดวก (UK Government Digital Service, 2023)

2) MyGov ของอินเดีย นอกจากให้บริการออนไลน์แล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเชิงนโยบาย แต่ยังคงพบข้อจำกัดเรื่องความครอบคลุมของโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท และทักษะดิจิทัลของผู้ใช้งาน (Bhatnagar, 2021)

3) SingPass ของสิงคโปร์ เชื่อมต่อบริการออนไลน์กว่า 2,000 รายการ ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้ความสำคัญกับระบบยืนยันตัวตนที่ปลอดภัยและการออกแบบเพื่อผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น การปรับขนาดตัวอักษรและฟังก์ชันอ่านหน้าจอ (Smart Nation Singapore, 2022)

ในทางกลับกัน ยังมีกรณีที่สะท้อนถึงความท้าทายของการพัฒนา Gov Tech เช่น แอปฯ HealthCare.gov ของสหรัฐอเมริกา ที่ประสบปัญหาการทำงานล่าช้าและความไม่เสถียรในช่วงเปิดตัว เนื่องจากโครงสร้างระบบไม่พร้อมและการทดสอบการใช้งานไม่ครอบคลุมผู้ใช้ทุกกลุ่ม (GAO, 2014) กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของ Gov Tech ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่ต้องอาศัยการออกแบบที่ครอบคลุม (Inclusive Design) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง

จากทั้งบริบทในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาแอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” มีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการของรัฐ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงบริการสาธารณะ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้มีข้อจำกัดด้านการเดินทาง ดังนั้น การศึกษาประสบการณ์ของผู้ใช้งานจริง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้งาน และการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้แอปฯ นี้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของรัฐบาลดิจิทัลอย่างแท้จริง

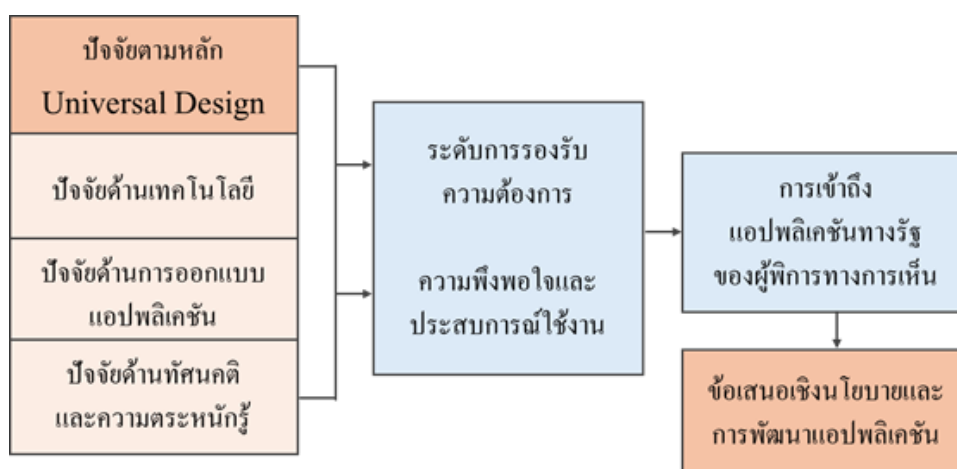
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

จากปัญหาและช่องว่างทางองค์ความรู้ที่กล่าวมาในบทนำ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการทำความเข้าใจสถานการณ์การเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นในเชิงลึก ทั้งในมิติของปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญจริง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้งาน รวมถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้ครอบคลุมและเท่าเทียม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสะท้อนมุมมองจากผู้ใช้งานจริง นักพัฒนา และผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ด้วยเหตุนี้ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การออกแบบแอปพลิเคชัน และทัศนคติของผู้ใช้งานที่มีผลกระทบต่อการใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็น
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันทางรัฐให้สามารถรองรับความต้องการของผู้พิการทางการเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาการเข้าถึงแอปพลิเคชันภาครัฐของผู้พิการทางการเห็น โดยใช้แนวคิด Universal Design เป็นกรอบหลัก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ปัจจัยด้านทัศนคติและความตระหนักรู้ และปัจจัยด้านการรองรับความต้องการ ทั้งนี้ ปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อ ระดับการรองรับความต้องการของผู้ใช้ ความพึงพอใจและประสบการณ์การใช้งาน ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ การเข้าถึงแอปพลิเคชันภาครัฐของผู้พิการทางการเห็นและสามารถนำผลลัพธ์ไปใช้ในการ เสนอเชิงนโยบายและการพัฒนาแอปพลิเคชันให้เหมาะสมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

4. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นในหลายมิติ ครอบคลุมทั้งด้านความหมายและลักษณะของความพิการทางการเห็น หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) มาตรฐานการเข้าถึงในสื่อดิจิทัล เช่น Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) แนวคิดด้านเทคโนโลยีภาครัฐ (GovTech) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพิการและผู้พิการทางการเห็น

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2019) ให้นิยาม “ความพิการทางการเห็น” ว่าเป็นการสูญเสียการมองเห็น บางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยแว่นตาหรือการผ่าตัด โดยจำแนกเป็นตาบอด (Blindness) และ สายตาเลือนราง (Low Vision) ความพิการลักษณะนี้ส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ต้องอาศัยเทคโนโลยีช่วยเหลือ (Assistive Technology) เช่น โปรแกรมอ่านหน้าจอ ระบบขยายตัวอักษร หรือคำบรรยายเสียง

4.2 แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design)

หลักการ Universal Design ถูกพัฒนาโดย Center for Universal Design, North Carolina State University (1997) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ที่ทุกคนสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติม ประกอบด้วย 7 หลักการ เช่น ความเท่าเทียมในการใช้ (Equitable Use) ความยืดหยุ่น (Flexibility in Use) และการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย (Perceptible Information) ในบริบทของแอปพลิเคชันทางรัฐ หลักการนี้ช่วยให้การออกแบบรองรับความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม รวมถึงผู้พิการทางการเห็น

4.3 แนวคิดการเข้าถึง (Accessibility) และมาตรฐาน WCAG

การเข้าถึงในโลกดิจิทัลหมายถึงการออกแบบและพัฒนาเนื้อหา บริการหรือแอปพลิเคชันให้ผู้ใช้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างเท่าเทียม มาตรฐานสากลที่สำคัญคือ Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) ซึ่งจัดทำโดย World Wide Web Consortium (W3C, 2018) โดยมีหลักการ POUR ได้แก่ Perceivable (การรับรู้ได้) Operable (การใช้งานได้) Understandable (เข้าใจได้) และ Robust (รองรับได้ในหลากหลายเทคโนโลยี)

4.4 แนวคิดเทคโนโลยีภาครัฐ (Government Technology: GovTech)

GovTech หมายถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับการบริการสาธารณะ ลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐ (Mergel et al., 2019) ตัวอย่างในประเทศไทย ได้แก่ แอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” “หมอพร้อม” และ “ทางรัฐ” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในยุคโควิด-19 อย่างไรก็ตาม หากการออกแบบไม่สอดคล้องกับหลักการเข้าถึง ก็อาจสร้างช่องว่างทางดิจิทัลให้กับกลุ่มเปราะบาง

4.5 แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

TAM อธิบายการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของผู้ใช้ โดยมีปัจจัยหลัก คือ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้ (Perceived Ease of Use) (Davis, 1989) ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยี ในบริบทของผู้พิการทางการเห็น การออกแบบที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเข้าถึงจะช่วยให้เกิดการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้ ส่งผลให้การยอมรับเทคโนโลยีสูงขึ้น

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาปัญหา อุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็น รวมถึงเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีความครอบคลุมและเท่าเทียม

5.1 พื้นที่และระยะเวลาการวิจัย

พื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐอย่างแพร่หลาย และมีความหลากหลายของกลุ่มผู้ใช้ การเลือกพื้นที่ดังกล่าว มีเหตุผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนประสบการณ์การใช้งานในสภาพแวดล้อมที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล รวมถึงพื้นที่ที่ยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบพบตัวและการสัมภาษณ์ทางออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้ข้อมูลและครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง

5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และมีประสบการณ์ตรงหรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการใช้งานหรือการพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐ ครอบคลุมทั้งผู้ใช้งานปลายทางและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1) ผู้พิการทางการเห็น จำนวน 10 คน เป็นผู้ตาบอดสนิท มีประสบการณ์ใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐอย่างน้อย 1 แอปพลิเคชันและใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือ เช่น โปรแกรมอ่านหน้าจอ (Screen Reader) อย่างต่อเนื่อง

2) นักพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐ จำนวน 2 คน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ปรับปรุงหรือดูแลระบบแอปพลิเคชันของหน่วยงานภาครัฐ มีความรู้ด้านเทคนิคและการออกแบบระบบดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการเข้าถึง (Accessibility Standards)

3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการหรือการสนับสนุนการใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐ มีบทบาทในการประสานงานกับผู้พัฒนาและผู้ใช้งาน รวมทั้งการวางแผนพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งครอบคลุมมุมมองจากผู้ใช้งานจริง ผู้พัฒนา และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความรอบด้านและสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการได้อย่างครบถ้วน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2) ประสบการณ์และปัญหาในการใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐ และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันให้เข้าถึงได้สำหรับผู้พิการทางการเห็น

5.4 ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการนัดสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวและทางโทรศัพท์ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยใช้การบันทึกเสียงและจดบันทึกประกอบ ทั้งนี้ ได้ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนการสัมภาษณ์

5.5 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยถอดความการสัมภาษณ์ แยกหน่วยความหมาย (Meaning Unit) จัดหมวดหมู่เนื้อหา (Coding) และสรุปเป็นประเด็นหลัก (Themes) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ครอบคลุมผู้พิการทางการเห็น นักพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยจัดผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็น

พบว่า ปัญหาและอุปสรรคหลักประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านเทคโนโลยี แอปพลิเคชันบางตัวไม่สามารถทำงานร่วมกับโปรแกรมอ่านหน้าจอ (VoiceOver และ TalkBack) ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การอ่านข้อมูลไม่ครบ การอ่านข้ามเนื้อหาและความไม่เสถียรของระบบ รวมถึงข้อจำกัดจากอุปกรณ์รุ่นเก่าหรืออินเทอร์เน็ตไม่เสถียร

2) ด้านการออกแบบ โครงสร้างเมนูซับซ้อน ลำดับเมนูไม่เป็นตรรกะ ขาดป้ายกำกับที่สอดคล้องกับการอ่านของโปรแกรมช่วยเหลือ และไม่มีคู่มือเสียงหรือคู่มือที่เหมาะสมกับผู้พิการทางการเห็น

3) ด้านกระบวนการพัฒนา ขาดการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็นตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ พัฒนาและทดสอบระบบ

4) ด้านทัศนคติและระบบบริการ เจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออกแบบเพื่อทุกคน ทำให้มาตรการรองรับการเข้าถึงยังไม่ครอบคลุม

6.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2: เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การออกแบบและทัศนคติของผู้ใช้งานที่มีผลต่อการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็น

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

ความสามารถของแอปพลิเคชันในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีช่วยเหลือ เช่น โปรแกรมอ่านหน้าจอ (Screen Reader) มีบทบาทสำคัญต่อการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าผลการประมวลผลที่รวดเร็ว ความเสถียรของระบบและความสามารถในการใช้งานข้ามแพลตฟอร์ม (Cross-platform compatibility) เป็นปัจจัยที่ช่วยลดความติดขัดในการใช้งาน ขณะเดียวกัน ปัญหาจากอุปกรณ์รุ่นเก่าและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรก็เป็นข้อจำกัดที่ทำให้การเข้าถึงบริการภาครัฐไม่ราบรื่น

2) ปัจจัยด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน

การออกแบบที่เป็นมิตรกับผู้พิการทางการเห็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ เช่น การใช้สีที่มีความคมชัดสูง การเลือกขนาดและชนิดฟอนต์ที่อ่านง่าย การจัดโครงสร้างเมนูที่ชัดเจนและเรียบง่าย รวมถึงการกำหนดป้ายกำกับ (Label) ที่สอดคล้องกับการอ่านของโปรแกรมช่วยเหลือ นอกจากนี้ การมีระบบเสียงนำทาง (Voice Guidance) และคำอธิบายขั้นตอนการใช้งานที่เข้าใจง่าย ช่วยให้ผู้พิการสามารถใช้งานได้อย่างอิสระและมั่นใจมากขึ้น

3) ปัจจัยด้านทัศนคติและความตระหนักรู้

ทัศนคติของนักพัฒนาและเจ้าหน้าที่รัฐต่อสิทธิและความจำเป็นของผู้พิการทางการเห็นมีผลโดยตรงต่อคุณภาพและความครอบคลุมของการออกแบบ หากผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักและตั้งใจที่จะพัฒนาแอปพลิเคชันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ก็จะเกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงเทคนิคและการออกแบบ ในทางตรงกันข้าม หากขาดความตระหนัก ความต้องการเฉพาะของผู้พิการทางการเห็นมักถูกมองข้ามหรือตอบสนองไม่เพียงพอ

จากผลการศึกษา สรุปลงได้ว่าการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลรวมจากทั้งเทคโนโลยี การออกแบบและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดความครอบคลุมและความเสมอภาคอย่างแท้จริง

6.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3: เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันทางรัฐให้สามารถรองรับความต้องการของผู้พิการทางการเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงที่ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1) กำหนดมาตรฐานการออกแบบตามหลักสากล

ภาครัฐควรกำหนดมาตรฐานการออกแบบแอปพลิเคชันโดยอ้างอิงหลักการ Universal Design และ Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) เพื่อให้มั่นใจว่าเนื้อหา และฟังก์ชันการใช้งานสามารถเข้าถึงได้โดยผู้พิการทางการเห็นทุกกลุ่ม ทั้งในด้านโครงสร้างเมนู การใช้สีและฟอนต์ การตั้งค่าป้ายกำกับ และการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่โปรแกรมอ่านหน้าจอสามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง

2) พัฒนาเครื่องมือช่วยเหลือและระบบสนับสนุนการใช้งาน

ควรติดตั้งระบบเสียงนำทาง (Voice Guidance) คู่มือเสียง หรือคำอธิบายขั้นตอนที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้พิการทางการเห็น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถทำความเข้าใจการใช้งานได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

3) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็น

เปิดโอกาสให้ผู้พิการทางการเห็นมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนวางแผน ออกแบบ ทดสอบและประเมินผลแอปพลิเคชัน เพื่อให้แน่ใจว่าข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งานจริงจะถูกนำไปปรับปรุงอย่างตรงจุด

4) เสริมสร้างความรู้และทัศนคติของผู้พัฒนาและเจ้าหน้าที่รัฐ จัดอบรมและสร้างความตระหนัก

เกี่ยวกับการออกแบบเพื่อทุกคน (Inclusive Design) และสิทธิการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้ใช้

5) ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยีและความเสถียรของระบบ เพิ่มความสามารถในการทำงาน

ข้ามแพลตฟอร์ม ลดปัญหาการค้างหรือค้างของแอปและออกแบบให้สามารถใช้งานได้ ในสภาวะอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงบริการได้ทุกสถานการณ์

โดยสรุป แนวทางเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นในการบูรณาการทั้งด้านเทคโนโลยีการออกแบบ และการบริหารจัดการเชิงนโยบาย เพื่อสร้างแอปพลิเคชันทางรัฐที่เข้าถึงได้อย่างแท้จริงสำหรับผู้พิการทางการเห็น และลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในสังคมไทย

7. การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงและเสนอแนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐสำหรับผู้พิการทางการเห็น ผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

7.1 ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคหลักที่ผู้พิการทางการเห็นเผชิญในการใช้งานแอปพลิเคชันทางรัฐเกิดจากทั้งมิติเทคโนโลยี การออกแบบและนโยบายสนับสนุน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ข้อจำกัดด้านการเข้าถึง (Accessibility) หลายแอปพลิเคชันภาครัฐยังไม่สามารถรองรับการ

ทำงานของโปรแกรมอ่านหน้าจอ (Screen Reader) ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในระบบ iOS และ Android ส่งผลให้ผู้ใช้ที่ตาบอดหรือสายตาสั้นไม่สามารถรับข้อมูลหรือดำเนินการบางขั้นตอนได้อย่างราบรื่น

2) การออกแบบโครงสร้างข้อมูลและปุ่มคำสั่ง (UI/UX Design) การจัดวางส่วนติดต่อผู้ใช้และ

โครงสร้างข้อมูลของแอปพลิเคชันจำนวนมากไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.1) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลด้านการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล

3) การขาดสื่อสนับสนุนที่เหมาะสม แอปพลิเคชันส่วนใหญ่ไม่มีคู่มือการใช้งานในรูปแบบเสียง หรือสื่อเสริมที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้พิการทางการเห็น ทำให้การเรียนรู้และการใช้งานระบบทำได้ยาก

4) ข้อจำกัดด้านทัศนคติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ บางหน่วยงานยังมองว่าผู้พิการทางการเห็นเป็นกลุ่มผู้ใช้น้อย จึงไม่จัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันให้รองรับการใช้งานของกลุ่มนี้ อย่างจริงจัง

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับอมิณา ทรงศิริ (2565) ที่ระบุว่าผู้พิการทางการเห็นในประเทศไทยยังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) จากการออกแบบระบบที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้ใช้ นอกจากนี้ ตรี บุญเจือ และกิริติ บุญเจือ (2565) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้หลัก Universal Design และการปรับปรุงระบบให้เหมาะสมกับความสามารถทางประสาทสัมผัสของผู้พิการ ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับข้อเสนอในงานวิจัยนี้ ขณะเดียวกัน อุดมโชค อาชาวิมลกิจ (2565) พบว่าการเข้าถึงบริการดิจิทัลของผู้พิการต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักพัฒนาและหน่วยงานรัฐในการออกแบบระบบให้รองรับเทคโนโลยีช่วยเหลือ (Assistive Technology) และมีการทดสอบระบบกับผู้พิการจริง ซึ่งปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมทุกโครงการ ส่วน สิโรตม มณีแฮต (2566) ชี้ว่าความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริงยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงบริการ

ผลวิจัยนี้ชี้ว่า การแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแอปพลิเคชันของผู้พิการทางการเห็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการใน 3 มิติ ได้แก่ 1) การออกแบบระบบตามมาตรฐานสากล เช่น WCAG 2.1 และแนวทางของ W3C 2) การสร้างความตระหนักและปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐให้ตระหนักถึงผู้พิการในฐานะผู้ใช้บริการหลักกลุ่มหนึ่ง 3) การเปิดโอกาสให้ผู้พิการทางการเห็นมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการออกแบบและทดสอบระบบ

กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบในวัตถุประสงค์นี้สะท้อนภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง และเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมิณา ทรงศิริ (2565), ตรี บุญเจือ และกิริติ บุญเจือ (2565), อุดมโชค อาชาวิมลกิจ (2565) และสิโรตม มณีแฮต (2566) โดยเฉพาะในด้านการไม่รองรับมาตรฐานสากล การขาดการทดสอบกับผู้พิการจริง และการไม่บูรณาการเชิงนโยบายเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางดิจิทัล

7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน และด้านทัศนคติของผู้ใช้งานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งสามด้านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกันโดยตรงต่อประสบการณ์การใช้งานจริงของผู้พิการทางการเห็น

1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี แม้ผู้พิการทางการเห็นส่วนใหญ่มีทักษะการใช้สมาร์ตโฟนและโปรแกรมอ่านหน้าจอ (เช่น VoiceOver และ TalkBack) ได้เป็นอย่างดี แต่ยังพบปัญหาทางเทคนิค เช่น แอปพลิเคชันไม่รองรับการอ่านด้วย Screen Reader ได้ครบถ้วนหรือมีโครงสร้างหน้าแอปที่ซับซ้อนเกินไป ส่งผลให้การเข้าถึงข้อมูลไม่ราบรื่น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับอมิณา ทรงศิริ (2565) ที่ชี้ว่าประสิทธิภาพของเทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) จะเกิดขึ้นเต็มที่ก็ต่อเมื่อระบบหลักถูกออกแบบ

ให้รองรับมาตรฐานการเข้าถึง (Accessibility Standards) อย่างครบถ้วน ซึ่งในกรณีแอปพลิเคชันทางรัฐในประเทศไทยยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนา

2) ปัจจัยด้านการออกแบบแอปพลิเคชัน ผู้ให้ข้อมูลหลายรายระบุว่า ส่วนติดต่อผู้ใช้ (User Interface) และโครงสร้างข้อมูล (Information Architecture) ของแอปพลิเคชันทางรัฐมักไม่ยึดหลัก Universal Design หรือ Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) อย่างเคร่งครัด เช่น ปุ่มคำสั่งที่ไม่มีคำอธิบายข้อความ (Label) หรือการใช้สัญลักษณ์และสีโดยไม่กำกับด้วยเสียง ทำให้ผู้พิการทางการเห็นตีความการใช้งานได้ไม่ครบถ้วน ข้อนี้สอดคล้องกับงานของ ตรี บุญเจือ และกิริติ บุญเจือ (2565) ที่เสนอว่าการออกแบบเพื่อทุกคน (Inclusive Design) ต้องผนวกความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่มตั้งแต่ขั้นวิเคราะห์ระบบและณัฐติยา เลิศจิรานูวัฒน์ (2566) ที่ชี้ว่าการไม่ปฏิบัติตาม WCAG เป็นเหตุให้แอปพลิเคชันจำนวนมากไม่ผ่านการประเมิน ด้านการเข้าถึงแม้ในระดับพื้นฐาน

3) ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ใช้งานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีและการออกแบบ แต่ยังขึ้นอยู่กับทัศนคติของทั้งผู้ใช้งานและผู้พัฒนา ข้อมูลจากภาคสนามพบว่าผู้พิการทางการเห็นบางส่วนมีความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง จึงพึ่งพาผู้อื่นมากกว่าการใช้งานด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน บุคลากรภาครัฐบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการให้คำแนะนำและสนับสนุนการใช้งาน ข้อนี้สอดคล้องกับงานของ อุดมโชค อาชาวิมลกิจ (2565) และเรวัต แสงสุริยงค์ (2562) ที่เน้นว่าทัศนคติและการสร้างความตระหนัก (awareness) ของผู้เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยเชิงสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเข้าถึงบริการดิจิทัลของคนพิการ

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ว่า ความท้าทายในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็นเป็นผลมาจากการซ้อนทับกันของข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี การออกแบบ และทัศนคติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุปาณี พุกแก้ว (2566) ที่กล่าวถึง “โครงสร้างอุปสรรค” (Structural Barriers) ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทั้งมิติเทคนิค มาตรฐานการออกแบบ และการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้นวัตกรรมของเทคโนโลยีของคนพิการ

7.3 แนวทางการพัฒนาและปรับปรุง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันทางรัฐควรยึดหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) และมาตรฐานการเข้าถึงสากล เช่น Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.1) ซึ่งกำหนดให้ระบบต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ ความรับรู้ได้ (Perceivable) การใช้งานได้ (Operable) ความเข้าใจได้ (Understandable) และความทนทานต่อการใช้งาน (Robust) เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย การดำเนินงานในลักษณะนี้จำเป็นต้องมีการทดสอบการใช้งาน (User Testing) ร่วมกับผู้พิการทางการเห็นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงฟังก์ชันและรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้ตรงกับความต้องการจริงของผู้ใช้

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ ณัฐติยา เลิศจิรานูวัฒน์ (2566) ที่เน้นความสำคัญของกระบวนการออกแบบแบบมีส่วนร่วม (Participatory Design) ซึ่งให้ผู้ใช้เป้าหมายเข้ามา มีบทบาทตั้งแต่ขั้น

วิเคราะห์ปัญหาจนถึงการทดสอบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนา มีความเหมาะสมทั้งในเชิงเทคนิคและการใช้งานจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุปาณี พุกแก้ว (2566) ที่ชี้ว่าการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับคนพิการ ต้องเกิดจากการบูรณาการระหว่างนักพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเข้าถึงและผู้ใช้งานจริง เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการใช้งานและเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้

ในระดับนานาชาติ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ปรเมศวร์ เบญจวรรณ (2561) ซึ่งกล่าวถึงการปรับปรุงระบบ e-Government ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการ โดยเน้นการสร้างอินเทอร์เฟซที่เป็นมิตรต่อโปรแกรมอ่านหน้าจอ (Screen Reader Friendly) และการจัดทำคู่มือการใช้งานทั้งในรูปแบบข้อความและเสียง เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังพบข้อท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อการเข้าถึงในหน่วยงานรัฐ การขาดงบประมาณเฉพาะสำหรับการทดสอบระบบกับกลุ่มผู้พิการ และความไม่ต่อเนื่องของการปรับปรุงระบบตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สถานการณ์นี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ เรวัต แสงสุริยงค์ (2562) ที่ระบุว่าระบบบริการดิจิทัลของรัฐในประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องการบำรุงรักษาและการอัปเดตข้อมูล ทำให้ผู้ใช้งานบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างราบรื่น

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาในอนาคตจึงควรดำเนินการอย่างบูรณาการใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

การพัฒนาเชิงนโยบาย กำหนดมาตรฐานการเข้าถึง (Accessibility Standards) ให้เป็นข้อบังคับในทุกแอปพลิเคชันของภาครัฐ

การออกแบบเชิงเทคนิค ใช้หลัก Universal Design และ WCAG 2.1 ในการออกแบบและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน จัดกระบวนการทดสอบระบบกับผู้พิการทางการเห็นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินและปรับปรุงให้ตรงตามความต้องการจริง

การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง จัดสรรงบประมาณและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านการเข้าถึงอย่างเพียงพอ เพื่อให้การพัฒนา มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค วิเคราะห์ปัจจัย และเสนอแนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐสำหรับผู้พิการทางการเห็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1: ปัญหาและอุปสรรค ผู้พิการทางการเห็นประสบปัญหาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

1) ด้านเทคโนโลยี ความไม่สอดคล้องกับโปรแกรมช่วยเหลือ (VoiceOver, TalkBack) การอ่านข้อมูลไม่ครบ การข้ามข้อความสำคัญ ความไม่เสถียร และข้อจำกัดของอุปกรณ์/อินเทอร์เน็ต

2) ด้านการออกแบบ โครงสร้างเมนูซับซ้อน ลำดับไม่เป็นตรรกะ ขาดป้ายกำกับสอดคล้องกับโปรแกรมช่วยเหลือ และไม่มีคู่มือเสียง

3) ด้านกระบวนการพัฒนา ไม่มีการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็นตั้งแต่ขั้นออกแบบและทดสอบ

4) ด้านทัศนคติ/บริการ เจ้าหน้าที่บางส่วนขาดความตระหนักรู้ด้านการออกแบบเพื่อทุกคน

วัตถุประสงค์ที่ 2: ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐของผู้พิการทางการเห็น ได้แก่

1) ด้านเทคโนโลยี ความเข้ากันได้กับเทคโนโลยีช่วยเหลือ ความเสถียร ความเร็วและการรองรับข้ามแพลตฟอร์ม

2) ด้านการออกแบบ ใช้สีคอนทราสต์สูง ฟอนต์อ่านง่าย โครงสร้างเมนูชัดเจน ป้ายกำกับสอดคล้องกับโปรแกรมช่วยเหลือ และมีระบบเสียงนำทางที่เข้าใจง่าย

3) ด้านทัศนคติและความตระหนักรู้ ของผู้พัฒนาและเจ้าหน้าที่รัฐต่อสิทธิและความต้องการของผู้พิการทางการเห็น

วัตถุประสงค์ที่ 3: แนวทางการพัฒนาและปรับปรุง แนวทางหลักในการพัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันทางรัฐให้เข้าถึงได้อย่างครอบคลุม ได้แก่

1) กำหนดมาตรฐานการออกแบบตามหลัก Universal Design และ WCAG

2) พัฒนาเครื่องมือช่วยเหลือ เช่น ระบบเสียงนำทางและคู่มือเสียง

3) เปิดโอกาสให้ผู้พิการทางการเห็นมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการพัฒนา

4) จัดอบรมสร้างความตระหนักแก่ผู้พัฒนาและเจ้าหน้าที่รัฐ

5) ปรับปรุงเทคโนโลยีให้เสถียร รองรับการใช้งานข้ามแพลตฟอร์ม และในสภาพอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดมาตรฐานการออกแบบแอปพลิเคชันภาครัฐให้สอดคล้องกับ WCAG 2.1 และแนวคิด Universal Design ควรกำหนดมาตรฐานการออกแบบที่อ้างอิง Web Content Accessibility Guidelines (WCAG, 2018) และหลักการ POUR (Perceivable, Operable, Understandable, Robust) ให้เป็นเกณฑ์บังคับในทุกโครงการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการดิจิทัล

2) บูรณาการการพัฒนาแอปพลิเคชันกับนโยบายดิจิทัลเพื่อทุกคน (Digital Inclusion) หน่วยงานรัฐควรร่วมมือกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) เพื่อให้ทุกแอปพลิเคชันภาครัฐผ่านกระบวนการ Accessibility Testing ก่อนเปิดใช้งานจริง โดยให้ผู้พิการทางการเห็นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการทดสอบ

3) สร้างกลไกติดตามและประเมินผลการเข้าถึงอย่างต่อเนื่อง ควรจัดทำ Accessibility Audit Report รายปี เพื่อประเมินและปรับปรุงการเข้าถึงของทุกแอปพลิเคชันภาครัฐ โดยใช้ตัวชี้วัดตามมาตรฐาน ISO 9241-171:2008 (Guidance on Software Accessibility)

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาครัฐ ควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่ด้าน IT และนักพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับ Universal Design และเทคนิคการเขียนโค้ดให้รองรับการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น Screen Reader, VoiceOver, TalkBack
- 2) สร้างฐานข้อมูลกลางของบริการภาครัฐในรูปแบบที่เข้าถึงได้ ควรจัดทำ Accessible Digital Service Portal ที่รวบรวมบริการจากทุกหน่วยงานโดยออกแบบให้สอดคล้องกับ WCAG และรองรับการใช้งานผ่านโปรแกรมอ่านหน้าจอ
- 3) เพิ่มช่องทางการให้บริการที่หลากหลาย ควรมีบริการผ่าน Call Center แบบ Voice Interactive และ Chatbot ที่รองรับเสียง เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้พิการทางการเห็นที่ไม่ถนัดใช้สมาร์ทโฟน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 1) การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศที่มีระบบ Accessibility สูง ควรศึกษาและเปรียบเทียบโมเดลนโยบายและเทคโนโลยีการเข้าถึงจากประเทศที่มีระบบ Accessibility สูง เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป เพื่อนำข้อดีและแนวทางที่เหมาะสมมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย
- 2) วิจัยเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับการเข้าถึง ควรพัฒนาตัวชี้วัดการเข้าถึง (Accessibility Index) สำหรับผู้พิการทางการเห็น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย
- 3) ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมคนพิการหลายประเภท เพื่อศึกษาการเข้าถึงแอปพลิเคชันภาครัฐแบบครอบคลุม (Inclusive e-Government) และสนับสนุนการออกแบบเพื่อทุกคนอย่างแท้จริง
- 4) การติดตามและประเมินผลระยะยาว ควรศึกษาผลกระทบของการนำมาตรฐาน WCAG 2.1 และแนวคิด Universal Design ไปใช้จริงในแอปพลิเคชันภาครัฐ โดยติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพการใช้งาน ความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็นในระยะยาว
- 5) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีช่วยเหลือใหม่ ควรพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมหรือเครื่องมือเสริมการใช้งาน เช่น ระบบนำทางด้วยเสียงอัจฉริยะ หรือฟังก์ชันแปลงข้อมูลภาพเป็นเสียงแบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ
- 6) การศึกษาครอบคลุมกลุ่มคนพิการหลายประเภท
ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมคนพิการทางการได้ยิน ทางารเคลื่อนไหว หรือผู้พิการทางสติปัญญา เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางการออกแบบระบบ Inclusive e-Government ที่รองรับความต้องการของผู้ใช้งานทุกกลุ่ม

บทสรุปงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรควิเคราะห์ปัจจัย และเสนอแนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐสำหรับผู้พิการทางการเห็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้พิการทางการเห็น 10 คน นักพัฒนาแอป

พลีเคชันภาครัฐ 2 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

ผู้พิการทางการเห็นยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงแอปพลิเคชันทางรัฐ ทั้งในด้านเทคโนโลยี (การทำงานร่วมกับโปรแกรมอ่านหน้าจอไม่สมบูรณ์ ความเสถียรของระบบ ข้อจำกัดของอุปกรณ์และเครือข่าย) ด้านการออกแบบ (โครงสร้างเมนูซับซ้อน ขาดป้ายกำกับและคู่มือเสียง) และด้านทัศนคติ (การขาดความตระหนักของเจ้าหน้าที่และนักพัฒนาเกี่ยวกับสิทธิการเข้าถึง)

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการเข้าถึง ได้แก่ ความเข้ากันได้ของระบบกับเทคโนโลยีช่วยเหลือ การออกแบบตามหลัก Universal Design และ WCAG และทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่ใส่ใจการพัฒนาเพื่อทุกคน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเน้นการกำหนดมาตรฐานการออกแบบ พัฒนาเครื่องมือช่วยเหลือ จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้พิการทางการเห็น อบรมเจ้าหน้าที่และนักพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยีและความเสถียรของระบบ

โดยสรุป การวิจัยนี้ชี้ว่าการสร้างแอปพลิเคชันทางรัฐที่เข้าถึงได้อย่างแท้จริงสำหรับผู้พิการทางการเห็น ต้องอาศัยการบูรณาการด้านเทคโนโลยี การออกแบบ และนโยบาย เพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ลดช่องว่างทางดิจิทัล และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการทางการเห็นในสังคมไทย

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.). “สถานการณ์ด้านคนพิการ 31 มีนาคม 2566 (รายไตรมาส),” สืบค้นจาก <https://www.dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation>
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). รายงานสถานการณ์ความพร้อมทางดิจิทัลของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- ฐิติมา ปานศรี และ เทอดศักดิ์ ชมไต้ะสุวรรณ. (2562). ความเหลื่อมล้ำทางด้านชีวิตดิจิทัลในประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 35(2), 25-40.
- ณัฐติยา เลิศจิราวัฒน์. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานซูเปอร์แอปของรัฐ กรณีศึกษาแอปพลิเคชันทางรัฐ. สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/
- ตรี บุญเจือ และกิริติ บุญเจือ. (2559). คนพิการกับการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้านกิจการ กระจายเสียงและโทรทัศน์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิธาน. *วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 9(2), 210-213.
- ต่อพงษ์ เสลานนท์. (2567). 10 Fingers Model: แนวคิดการออกแบบเพื่อความครอบคลุมและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน. *วารสารวิชาการ กสทช.*, 1(2), 10-25.
- นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้นจาก: <https://www.onde.go.th/assets/portals/1/files/นโยบายและแผนระดับชาติ.PDF>

- นุชสรุ ก้นพัก และกิตติมา ชาญวิชัย. (2564). การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้พิการทางสายตา กรณีศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชานุสาวรีย์ จังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Business, Economics and Communications*, 16(1), 19-33.
- ปรเมศวร์ เบญจวรรณ. (2561). แนวทางการออกแบบนโยบายแอปพลิเคชันในการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้พิการทางการเห็น. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 13(4), 148-159.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562, 18 เมษายน). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)*. ราชกิจจานุเบกษา, 136(51 ก).
- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 135(33 ก).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. (2550). สืบค้นจาก http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/551?utm_source=chatgpt.com
- เรวัต แสงสุริยงค์. (2562). บนเส้นทางการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทย: ยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(55), 294-317.
- ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตชุมชน. (2565). *บทบาทของศูนย์ USO ในการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในพื้นที่ชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).
- สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. (2558)” มาตรฐานแอปพลิเคชันภาครัฐสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Government Mobile Application Standard Version 1.0). กรุงเทพฯ: พี.เอ็ม.มีเดีย พรินท์ จำกัด.
- สิโรตม มณีแฮด. (2566). ความพิการทางการได้ยินกับการเข้าถึงบริการข้อมูลข่าวสาร บนแพลตฟอร์มออนไลน์ของสื่อมวลชน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(2), 76-91.
- สุภาณี พุกแก้ว. (2566). การใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางของคนพิการทางการเห็น: กรณีศึกษาสมาชิกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล*, 46(1), 1-23.
- อมิณา ทรงศิริ. (2565). การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเข้าถึงเสียงบรรยายภาพของคนพิการทางการเห็นตามแนวคิด “สังคมแห่งความทั่วถึงและเท่าเทียม”: กรณีศึกษา แอปพลิเคชันพรรณนา (Pannana). สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:307081
- อุดมโชค อาษาวิมลกิจ. (2565). แอปพลิเคชันภาครัฐ: คุณภาพและบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 30(2), 206-231.
- Bangkok Biz News. (2024). *ก้าวสู่ยุคดิจิทัลด้วยความเท่าเทียม: Digital Inclusion ในประเทศไทย*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1128670>

- Bangkok Post. (2022). "Thailand's Push for Digital Inclusion through Universal Design in Technology." Retrieved from <https://www.bangkokpost.com>.
- Bhatnagar, S. (2021). *Digital governance: Cases and challenges of ICT enabled public value creation*. New Delhi, India: Sage Publications.
- Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Center for Universal Design. (1997). *The principles of universal design*. North Carolina State University. Retrieved from https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm
- Center for Universal Design. (1997). *The principles of universal design*. North Carolina State University. Retrieved from https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm
- Crenshaw, K. (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics." University of Chicago Legal Forum.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Estonian Ministry of Economic Affairs and Communications. (2018). *Digital Agenda 2020 for Estonia*. Tallinn: Government of Estonia.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society*. Boston: Beacon Press.
- Hofmann, B. (2016). "Inclusion, Universal Design, and Accessibility in Technology Development." *Journal of Medical Internet Research*, 18(5), e115.
- Indian Ministry of Electronics and IT. (2021). *Digital India: Bridging the Digital Divide*. New Delhi: Government of India.
- ITU. (2020). *Measuring Digital Development: Facts and Figures 2020*. Geneva: International Telecommunication Union.
- Jaeger, P. T. (2012). *Disability and the Internet: Confronting a Digital Divide*. Lynne Rienner Publishers.
- Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press.
- Mergel, I., Edelman, N., & Haug, N. (2019). Defining digital transformation: Results from expert interviews. *Government Information Quarterly*, 36(4), 101385.
- Mo Nuttamon. (2568). รู้จักกับ "แอปพลิเคชัน (Application)" คืออะไร มีกี่ประเภท. สืบค้นจาก <https://www.foxbith.com/blog/what-is-application>

- National Statistical Office of Thailand. (2023). *Digital Divide Report*. Bangkok: NSO.
- Office of the NBTC. (2023). “USO Net and Digital Accessibility in Thailand.” Retrieved from <https://www.nbtc.go.th>.
- Prachachat. (2024). “การพัฒนาแอปพลิเคชันทางรัฐ: การสร้างความครอบคลุมสำหรับกลุ่มคนเปราะบาง.” Retrieved from <https://www.prachachat.net>.
- Savani Naotunna. and Budditha Hettige. (2024). Mobile Applications for Visually Impaired: A Review. *Discover Computing*, 9, 111-130.
- Shrinivas Pundlik., Prerana Shivshanker, and Gang Luo. (2023). Impact of Apps as Assistive Devices for Visually Impaired Persons. National. *Department of Ophthalmology*, 9, 111-130.
- Singapore Government. (2022). *Smart Nation Strategy: Enhancing Digital Inclusion*. Singapore: Smart Nation and Digital Government Office.
- Smart Nation and Digital Government Office. (2022). *Smart Nation Singapore*. Singapore: Prime Minister's Office. Retrieved from <https://www.smartnation.gov.sg>
- Thairath Online. (2567). รวม “แอปฯ รัฐ” ที่คนไทยล้วนเคยดาวน์โหลด. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/money/tech_innovation/digital_transformation/2779844
- Thongprasert, S. (2019). *Digital Divide and Social Inclusion in Southeast Asia*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- UNESCO. (2020). *Artificial Intelligence and Inclusive Digital Education*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- United Arab Emirates. (2024). *National Policy for Digital Accessibility*. Abu Dhabi: Ministry of Community Development.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2021). *Digital Inclusion for All: Policy Recommendations*. Bangkok: UNDP Asia-Pacific Regional Hub.
- U.S. Government Accountability Office. (2014). *Digital government: Effective implementation of federal digital services*. Washington, DC: Author.
- World Health Organization. (2019). *World Report on Disability*. Geneva: World Health Organization.
- wongnai. (2564). 5 แอปพลิเคชัน ‘ช่วยเหลือคนตาบอด’ แบ่งปันการมองเห็น อยู่ที่บ้านก็ทำได้! สืบค้นจาก <https://www.wongnai.com/articles/application-to-help-the-blind>
- Wongsa, K. (2020). *ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในประเทศไทย: บทเรียนจากนโยบายและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

World Bank. (2021). *World Development Report 2021: Data for Better Lives*. Washington, D.C.: World Bank Publications.

World Economic Forum. (2022). *The Global Risks Report 2022: Digital Inequality*. Geneva: WEF.

World Health Organization. (2011). *World report on disability*. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization. (2019). *World report on vision*. Geneva: WHO.

World Wide Web Consortium (W3C). (2018). *Web content accessibility guidelines (WCAG) 2.1*. Retrieved from <https://www.w3.org/TR/WCAG21/>

บทบาทการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ กรณีศึกษา สมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)

The Role of Spiritual Leadership Development: A Case Study of Somdej Phra Yana Vachirodom (Luangphor Viriyang Sirintharo)

พระธนากร สุขะหา¹, ธีชกร ธิติลักษณ์² และเอกพจน์ คงกระเรียน³

วันรับ: 4 กันยายน 2569 วันแก้ไข: 6 ตุลาคม 2568 ยอมรับ: 6 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ผ่านวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีกลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และผู้มีบทบาทสำคัญ จำนวน 9 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) สามารถสะท้อนได้จากการดำเนินงานหรือวัตรปฏิบัติ ที่บ่งชี้คุณลักษณะสำคัญ ด้านวัตรปฏิบัติเชิงวิสัยทัศน์ พบว่า ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านองค์ความรู้ คือส่งเสริมด้านการศึกษา การพัฒนาทางด้านจิตใจ คือส่งเสริมให้มีการปฏิบัติสมาธิ ด้านวัตรปฏิบัติเชิงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น พบว่าท่านเป็นผู้นำที่มีลักษณะเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตาเป็นที่ตั้ง ด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัว เอาใจใส่และเห็นแก่ผู้อื่นเป็นสำคัญ อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และมีความตั้งใจที่จะสร้างสาธารณประโยชน์แก่สังคม และวัตรปฏิบัติด้านความหวัง/ความศรัทธา พบว่าท่านเป็นผู้มีพื้นฐานอุปนิสัยดั้งเดิมโอ้ออมอารี สนใจใคร่รู้ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ทำในสิ่งที่จำเป็น ตั้งมั่นในเป้าหมาย และคาดหวังในผลลัพธ์ ซึ่งต้องการให้คนในสังคมมีความสุข และสามารถจำแนกบทบาทผ่านวัตรปฏิบัติ หลักคำสอน และโครงการ/กิจกรรม ได้ 5 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านการสร้าง ความหมายร่วมกัน (การให้ความรู้/การศึกษา) 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและพลัง (การธำรง และการเผยแผ่หลักคำสอนพระศาสนา) 4) ด้านการพัฒนาคน และ 5) ด้านการพัฒนาสังคม แสดงให้เห็นว่าท่าน เข้าใจในบริบทของสังคมเป็นอย่างดี เมื่อประชาชนอยู่ดีมีความสุข มีสุขภาพกายแข็งแรง สุขภาวะทางจิตสมบูรณ์ มีอาชีพการงานเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกภาคส่วนของสังคม ย่อมเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ผู้นำจิตวิญญาณ, บทบาทการสร้างผู้นำจิตวิญญาณ, วัตรปฏิบัติ, สมเด็จพระญาณวชิโรดม, หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมการศึกษาม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมการศึกษาม, มหาวิทยาลัยรังสิต

³ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมการศึกษาม, มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objectives of this research are to study the role of spiritual leadership and to explore approaches for developing the role of spiritual leadership through the practices of Somdet Phra Yanawachirodom (Luang Por Viriyang Sirindharo). The study employs a qualitative research methodology, utilizing both documentary research and in-depth interviews with 9 key informants, selected purposively from individuals involved in the operations and holding significant roles. The findings reveal that the spiritual leadership role of Somdet Phra Yanawachirodom (Luang Por Viriyang Sirindharo) is reflected through his practices, which demonstrate essential characteristics. In terms of visionary practices, he emphasized the development of knowledge by promoting education, as well as mental cultivation by encouraging meditation practice. In terms of compassionate practices, he is characterized as a leader full of benevolence, sacrificing personal comfort, showing care and consideration for others, devoting himself to Buddhism, and dedicating his efforts to creating public benefit for society. In terms of hope and faith, he possessed a naturally generous disposition, a deep interest in Buddhist teachings, patience, diligence, determination, and a focus on meaningful outcomes aimed at fostering peace and well-being in society. Moreover, his leadership roles, as expressed through his practices, teachings, and various projects/activities, can be categorized into five aspects: (1) mental development, (2) the creation of shared meaning (knowledge and education), (3) inspiration and empowerment (preservation and dissemination of Buddhist teachings), (4) human development, and (5) social development. These findings illustrate his profound understanding of the social context: when people live happily, enjoy good physical health, maintain sound mental well-being, and possess stable occupations as quality human resources across all sectors of society, they become a driving force in advancing social development amidst the dynamics of contemporary global change.

Keywords: Spiritual Leadership, Spiritual Leadership Development, Religious Practices, Somdej Phra Yana Vachirodom, Luangphor Viriyang Sirintharo

1. บทนำ

การพัฒนาคน และการพัฒนาสังคมของประเทศไทยนั้นได้นำแนวคิดการพัฒนาจากคำว่า “Development” อันเป็นแนวคิดของตะวันตกมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา ทำให้การพัฒนาที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน เพราะเน้นการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีมากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมที่มีความวุ่นวายในปัจจุบัน ส่งผลให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว แข่งแย่ง ช่วงชิงกันมากขึ้น สังคมยุ่งเหยิงมากขึ้น อันเคยมีผู้กล่าวไว้ว่า สังคมที่เจริญแล้ว เป็นสังคมแห่งมะเร็งร้าย ที่ผู้คนต่างแย่งชิงสิ่งต่างๆ ให้กับตัวเอง ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ลดหายไป เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมวิบัติในที่สุด หากเราไม่ช่วยกันเร่งปลูกฝังจิตวิญญาณ จริยธรรม ศีลธรรม รวมไปถึงค่านิยมให้แก่คนในสังคม นับวันก็ยิ่งส่งผลเสียต่อสังคม การพัฒนาด้านจิตวิญญาณ การปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม จึงเป็นเสมือนสิ่งที่หายากในสังคมทุกที่ เมื่อตัวจิตวิญญาณ ศีลธรรม จริยธรรมเสื่อมหายไป แม้กลยุทธ์การบริหาร แบบแผนการพัฒนา กฎหมายที่ออกมาจะดีแค่ไหนก็ตาม แม้ผู้นำจะดีจะเก่งแค่ไหนก็ตาม ก็จะไม่มีคนปฏิบัติตามในที่สุด แล้วเชื่อได้ว่า สังคมก็จะต้องถึงกาลอวสานในที่สุด

มนุษย์ทุกคนในพื้นที่ภพนี้ย่อมมีความปรารถนาให้มีความเจริญก้าวหน้าของชีวิตทุกคน ความสำเร็จในชีวิต ความมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ มีเกียรติยศ มีความร่ำรวย มีเงินมีทองเป็นที่ยอมรับจากสังคมและอยากมีความสุขความสำเร็จในหน้าที่การงาน ในแต่ละวันนั้นมนุษย์ต้องดิ้นรนขวนขวายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วมนุษย์ทุกคนที่มีความปรารถนาให้ชีวิตของตนเองประสบความสำเร็จในวงสังคมของตนเองแล้วจึงมีความจำเป็นต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองได้เข้าถึงจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งการทำทุกวิถีทางดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่เราทั้งหลายต้องนำกลับมาพิจารณาว่าสิ่งที่เราได้กระทำไปนั้นมันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมอันดีของบ้านเมืองหรือไม่ ดังจะเห็นได้จากข่าวตามสื่อต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมไปถึงกระทงสื่อทางโลกออนไลน์อินเทอร์เน็ต ไลน์ เฟสบุ๊ก ฯลฯ อีกมากมายได้เผยแพร่ข่าวการกระทำผิดของบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ประชาชนทั่วไป ที่มีข่าวว่ากระทำ สิ่งที่ไม่ถูกต้องต่างๆ นานา ดังมีบทประพันธ์ของ พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (ม.ป.ป.) ที่ว่า

“เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง	เหมือนหนึ่งยุงมีดีที่แววขน
ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน	ย่อมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา
ใจสะอาดใจสว่างใจสงบ	ใครมีใครควรเรียกมนุษย์
เพราะทำถูกพูดถูกทุกเวลา	เปรมปรีดาทุกคืนวันสุขสันต์จริง
ใจสกปรกมีดีมัวและร้อนเร่า	ใครมีเข้าควรเรียกว่าผีสิง
เพราะทำผิดพูดผิดจิตประเวง	แต่ในสิ่งนำตัวกลัวอบาย
คิดดูเถิดถ้าใครไม่ยกตก	จงรีบยกใจตนรีบขวนขวาย
ให้ใจสูงเสียได้ก่อนตัวตาย	ก็สมหมายที่เกิดมาอย่าเชื่อนอช

เราจะเห็นได้ว่าน้ำนั้นย่อมไหลลงสู่ที่ต่ำเสมอ จิตใจของคนเราก็เป็นเช่นเดียวกันกับน้ำนั้นแหละที่เมื่อเราปล่อยที่ไหลจิตของเราก็ย่อมคิดไปในสิ่งที่นำพาให้เราทั้งหลายตกต่ำเมื่อนั้น ซึ่งบางครั้งเราอาจจะไม่ได้ตั้งใจที่จะปล่อยให้จิตของเราคิดไปในทางที่ต่ำแต่สภาพแวดล้อม บุคคลรอบข้าง สถานที่เวลามันอาจจะพาเราไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “จิตใฝ่ต่ำได้เหมือนกัน” จากกระแสโลกในปัจจุบันซึ่งเป็นกระแสของวัตถุนิยมเป็นใหญ่ นั้นได้ลดทอนความเป็นมนุษย์ลงให้เหลือแต่ความหยาบ ตื่นเงิน ขาดความเคารพต่อธรรมชาติและต่อเพื่อนมนุษย์ จึงเข้าไปสู่กระบวนการทำลายผ่านรูปแบบของการพัฒนา จึงเห็นปรากฏการณ์ที่ว่า แม้มีการพัฒนามีการทำลายมากขึ้น เช่น ทำลายธรรมชาติ ทำลายจิตใจ ทำลายสังคม ดังจะเห็นได้ว่ามีความรุนแรงมากขึ้น และสุขภาพจิตเลวลง ซึ่งลึก ๆ แล้วเป็นเพราะความเป็นมนุษย์ลดลง เนื่องจากมิติทางจิตวิญญาณลดลง (ประเวศ วะสี, 2539) สอดคล้องกับพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) ที่กล่าวว่า จิตใจเป็นต้นตอแห่งการกำหนดการกระทำและปฏิบัติการที่จะเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นมาบนโลกครั้งใดก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจที่จิตใจเป็นส่วนกำหนดให้ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง กระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมคือการพัฒนาทางด้านวัตถุให้มีความเจริญและทันสมัย ในขณะที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ได้พยายามสร้างธัมมาภิวัตน์เพื่อสร้างจิตนิยมคือการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีความเจริญเช่นเดียวกัน กล่าวคือ หลวงพ่อฯ ท่านหวังที่จะให้การพัฒนาทางด้านวัตถุไปพร้อมกับจิตใจ ถ้าวัตถุเจริญและทันสมัยจิตใจก็ควรจะมีเจริญและทันสมัยไฮเทคไปพร้อมกัน ๆ

คำว่า จิตวิญญาณ คือ การล่วงรู้ถึงวิธีการในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การมีทัศนคติในเชิงบวกต่อตนเองและผู้อื่นที่ทำให้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรัก เมื่อเรานำเอาความเป็นจิตวิญญาณมาใช้ในชีวิต จะทำให้เราเข้าใจถึงความหมายของเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง และมีชีวิตที่หมายถึงการประสบการณ์แห่งความสุขในความรักและความหมาย สามารถนำเอาคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต และสามารถจัดการกับความรู้สึกและอารมณ์ตนเอง นำไปสู่การปรับพฤติกรรมและพัฒนาความสัมพันธ์ทั้งตนเองและผู้อื่น ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแย้ม (2555)

ผู้นำทางจิตวิญญาณ (Spiritual Leader) หมายถึง บุคคลที่ให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณ คุณธรรมและความเชื่อทางศาสนา เป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือเป็นผู้มีปัญญา (Wisdom) และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Insight) เกี่ยวกับคุณค่าทางจริยธรรม ผู้นำแบบนี้ มีมาหลายพันปีแล้ว เช่น พระพุทธเจ้า และศาสดาของศาสนาต่างๆ รวมทั้งนักปราชญ์ที่มีอิทธิพลทางความคิดและความเชื่อ ที่ชี้แนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น (วรภัทร โดธนะเกษม, 2567)

ดังนั้น เมื่อมีการพัฒนายกระดับบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณหรือเกิดผู้มีจิตวิญญาณหรือมีประสบการณ์ทางจิตวิญญาณจะเกิดความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและทางกายอย่างใหญ่หลวง เป็นความรู้สึกลึกซึ้ง ซึมซาบเอิบอาบไปทั่วสรรพางค์กาย เป็นอิสระ กายใจสงบ มีความรักอันไพศาล ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ง่าย มีความสุขอย่างลึกซึ้ง ความสุขทางจิตวิญญาณ (Spiritual Happiness) เป็นความสุขอันประณีตและล้ำลึก เลยกความสุขทางวัตถุออกไป ถ้าใครยังไม่เคยพบความสุขทางจิตวิญญาณ จะยังไม่เคยพบความสุขที่แท้จริง จึงแสวงหาและทำลายเรื่อยไป (ประเวศ วะสี, 2539) ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ผู้อุทิศตนเพื่อสร้างสาธารณะประโยชน์แก่

สังคมทั้งทางโลกและทางธรรม จึงเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาคน พยายามสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคนให้มีจิตวิญญาณ เพราะแนวทางที่ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) อบรมสั่งสอน ปลุกฝังนั้นก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดผลมากมายทางด้านการพัฒนาจิต เพราะว่าจิตใจนี้มีส่วนสำคัญ ถ้าเกิดจิตใจเราดี ประสิทธิภาพต่างๆ หรือว่าประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดจากการพัฒนาจิตนั้นก็ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) และท่านแนวทางหรือบทบาทสำคัญต่อการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณอย่างไร ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางจิตวิญญาณทั้งในทางโลกและทางธรรม ให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ผ่านวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยบทบาทการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ กรณีศึกษา: สมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีแนวทาง ดังนี้

- 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารณะที่มีการเผยแพร่กิจวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้อ้างอิงและประกอบการศึกษาวิจัย
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตวิญญาณโดยเฉพาะสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) และกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน แยกเป็นกลุ่มผู้ใกล้ชิด กลุ่มลูกศิษย์ และกลุ่มอุปถัมภ์ จำนวน 9 ท่าน

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามการวิจัยขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

- 1) ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง
- 2) เครื่องบันทึกเสียง สำหรับรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ได้ใจความที่ละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งสะดวกต่อการนำมาถอดความเพื่อใช้ในการศึกษาควบคู่ไปกับการจดบันทึก
- 3) การจดบันทึกเพิ่มเติม เพื่อบันทึกประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมนอกจากแนวคำถามที่เตรียมไว้

- 4) แนวคำถามการวิจัยที่ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งคำถามที่ถามจะมุ่งเน้นถึงประเด็นของวัตรปฏิบัติ กิจกรรมของโครงการหรือหลักสูตรต่างๆ ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)
- 5) การเก็บข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์ วิดีโอ เอกสารเผยแพร่ โครงการหรือหลักสูตรต่าง ๆ ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ การเตรียมพร้อมเรื่องข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นที่สงสัย และติดต่อผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนัดหมายวัน - เวลาในการสัมภาษณ์ คำถามในการสัมภาษณ์
- 2) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ การแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ใช้คำถามที่เตรียมมาเพื่อสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3) ขั้นปิดการสัมภาษณ์ ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลและขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษา คือ บทบาทการสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) โดยหลักจากผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แล้วจะนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาถึงบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) ศึกษารูปแบบแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ผ่านวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเขียนเป็นรายงานสรุปผลการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

ความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ ความศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมั่นคง มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ตนยึดเหนี่ยวศรัทธา จนกระทั่งสัมผัสได้ถึงกระแสจิตวิญญาณบริสุทธิ์ (The Holy Spirit) ที่กระตุ้นเร้าภายในจิตใจซึ่งได้แก่ความรัก การให้อภัย สันติสุข ความสุภาพอ่อนน้อม ความอดทน อดกลั้น เป็นต้น และดำเนินชีวิตตามจิตวิญญาณบริสุทธิ์ นั้นแทนที่การทำตามใจตนเอง ส่งผลให้บุคคลนั้นๆ เข้าใจความจริงแท้ของชีวิตอย่างลึกซึ้ง มีแรงบันดาลใจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเข้าถึงคุณค่าแท้จริงแห่งงานนั้นๆ มีบุคลิกภาพที่ สุภาพอ่อนน้อม ความสำเร็จมีอาจทำให้ภูมิใจในตนเอง และเย่อหยิ่ง แต่แทนที่ด้วยการเห็นคุณค่าและให้เกียรติผู้อื่น

ภูริกันต์ วัจน์ประภาศักดิ์ (2557) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณว่าหมายถึงความสามารถในการจูงใจ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ ความน่าเชื่อถือ ศรัทธา การให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานโดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรในเชิงบวก เพื่อให้กลุ่มหรือองค์การบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

Dhiman and King (2007) กล่าวว่า จิตวิญญาณ หมายถึง ความปรารถนาที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิต และเพื่อที่จะดำรงชีวิตตามนั้น และนักฟิสิกส์ใน Harvard Medical School ให้ความหมายเกี่ยวกับจิตวิญญาณว่า อะไรก็ตามที่ให้ความหมายเกี่ยวกับชีวิต สำหรับนักสังคมสงเคราะห์คนหนึ่งได้ให้ความหมายจิตวิญญาณว่า เป็นการแสวงหาความหมายของชีวิต จุดประสงค์และคุณค่าของบุคคล

Fry (2003) กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเป็น 3 คุณลักษณะ ดังนี้

1) สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ มีการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Broad Appeal to Key Stakeholders) มีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการ (Defines the Destination and Journey) สะท้อนให้เห็นอุดมคติ (Reflects High Ideals) สามารถสร้างความหวังและความศรัทธา (Encourages Hope/Faith) และกำหนดมาตรฐานให้สูง (Establishes a Standard of Excellence)

2) มีความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ การให้อภัย (Forgiveness) ความเมตตา (Kindness) ความซื่อสัตย์ (Integrity) ความเอาใจใส่และเห็นใจผู้อื่น (Empathy/Compassion) ความสุจริต (Honesty) ความอดทน (Patience) ความกล้าหาญ (Courage) ความเชื่อใจและภักดี (Trust/loyalty) ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility)

3) มีความหวัง/ความศรัทธา มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ ความอดทน (Endurance) ความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) ทำในสิ่งที่จำเป็น (Do What it Takes) ตั้งมั่นในเป้าหมาย (Stretch Goals) คาดหวังในผลลัพธ์ (Expectation of Reward/Victory)

Zohar (2005) อธิบายว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมความสามารถในการใช้ความฉลาดโดยเฉพาะความฉลาดทางจิตวิญญาณ ซึ่งสามารถกระตุ้นและพัฒนาได้ ผ่าน 12 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1) การตระหนักในตนเอง (Self-awareness) ดำเนินชีวิตตามความจริงภายใน และให้เกียรติผู้อื่น

2) ความเป็นธรรมชาติ (Spontaneity) รู้จักปล่อยวาง ดำเนินชีวิตอย่างอิสระ

3) มีวิสัยทัศน์และยึดมั่นคุณค่า (Vision and Values) ใช้ความเชื่อภายในเป็นแนวทางชีวิต

4) การมองแบบองค์รวม (Holism) เห็นความเชื่อมโยงของตนกับสังคมและโลก

5) ความเมตตา (Compassion) เข้าใจและมีความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น

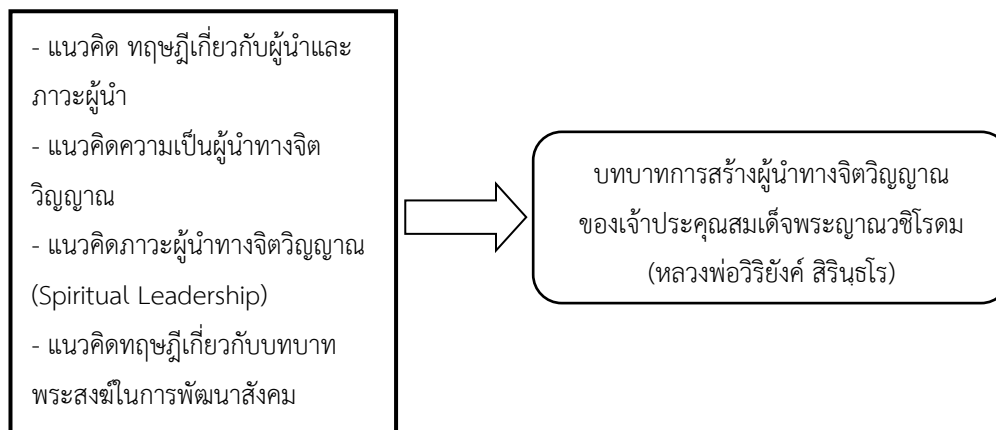
6) การเฉลิมฉลองความหลากหลาย (Celebration of Diversity) ให้คุณค่ากับความแตกต่างของผู้คน

7) ความเป็นอิสระจากผู้อื่น (Field Independence) ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง แม้ต้องเผชิญความโดดเดี่ยว

- 8) ความถ่อมตน (Humility) ยอมรับความผิดพลาดและเรียนรู้จากมัน
- 9) การตั้งคำถามพื้นฐาน “ทำไม” (Asking Fundamental Why Questions) แสวงหาความหมายที่ลึกซึ้งของชีวิต
- 10) การปรับมุมมอง (Ability to Reframe) มองปัญหาในภาพที่กว้างและระยะยาวขึ้น
- 11) การใช้อุปสรรคเชิงบวก (Positive Use of Adversity) เปลี่ยนความผิดพลาดเป็นบทเรียนและโอกาส
- 12) ความรู้สึกต่อหน้าที่ (Sense of Vocation) อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของสังคมและผู้อื่น ไม่ใช่เพียงเพื่อตนเอง

บทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตวิญญาณ โดยสมเด็จพระญาณวชิโรดม

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)

5.1.1 วัตรปฏิบัติเชิงวิสัยทัศน์ บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม ที่สะท้อนได้จากวัตรปฏิบัติเชิงวิสัยทัศน์ คือ ท่านมีหลักการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ชัดเจน หลักการทำงานของท่านยึดถือหลักคุณธรรม คือความถูกต้องและความดีงาม ที่ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมจรรยาเป็นสำคัญ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2540) ได้ให้คติพจน์ในการทำงานไว้ว่า “มีความรู้ ต้องมีความฉลาด มีความฉลาด ต้องมีความปราดเปรื่อง มีความปราดเปรื่อง ในที่สุดต้องมีคุณธรรม กิจการงานจึงจะสำเร็จ ได้รับประโยชน์สมความประสงค์” นอกจากหลวงพ่อก็จะให้ความสำคัญกับความรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินกิจการงานต่างๆ แล้วท่านยังเน้นที่คุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ดังที่เคยได้ยืนยันว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” จึงสรุปได้ว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) เป็นพระสงฆ์ผู้มีวัตรปฏิบัติด้านวิสัยทัศน์ สะท้อนจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ คือส่งเสริมด้านการศึกษา การพัฒนาทางด้านจิตใจ คือส่งเสริมให้มีการ

ปฏิบัติสมาธิ เพราะจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ทุกอย่างจะสำเร็จได้ก็ด้วยใจ จิตเป็นผู้บงการ ให้กายเป็นผู้กระทำ หมายความว่า งานจะบรรลุผลสำเร็จ ได้รับประโยชน์บรรลุวัตถุประสงค์ ต้องมีคุณธรรมนำด้วย

5.1.2 วัตรปฏิบัติเชิงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) ด้านวัตรปฏิบัติเชิงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น สะท้อนได้จากบทบาทที่ท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ท่านคือบุคคลต้นแบบ อาทิเช่น ความมีสัจจะของลูกผู้ชายระหว่างเด็กชายวิริยงค์ฯ ปัจจุบันคือเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) กับตาผ้าขาวที่มารักษาท่านให้หายจากอัมพาตในวัยเด็กที่ว่า “หากชีวิตของข้าพเจ้ายังจะได้ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมารักษาให้ข้าพเจ้าหาย เป็นปรกติได้แล้ว ข้าพเจ้าจะอุทิศชีวิตนี้ให้แก่พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น” สัญญาลูกผู้ชายนั้นไม่มีลายลักษณ์อักษรแต่เป็นสัจจะวาจาที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่อาจลืมนั่น จึงเป็นปฐมเหตุ และปฐมบทของการอุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมเรื่อยมา พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) (2559) กล่าวว่า “จิตใจเป็นต้นตอแห่งการกำหนดการกระทำและปฏิบัติที่ที่จะเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นมาบนโลกครั้งใดก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจที่จิตใจเป็นส่วนกำหนดให้ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง” แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาสาธารณะประโยชน์แก่สังคมของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ มาจากจิตบริสุทธิ์ที่ต้องการให้คนในสังคมมีความสุข

5.1.3 วัตรปฏิบัติด้านความหวัง/ความศรัทธา บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) วัตรปฏิบัติด้านความหวัง/ความศรัทธา ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) พระสงฆ์ผู้อุทิศตนเพื่อการพัฒนาและสร้างสาธารณะประโยชน์แก่สังคมทั้งทางโลกและทางธรรม ถ้าหากย้อนกลับไปมองจุดเริ่มต้นของการทำงานเพื่อสังคม โอบอ้อมอารี สนใจใคร่รู้ ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นคนขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ ต่อกิจการงานทั้งหลาย จากการตรากตรำทำงานอย่างหนักทำให้ท่าน ป่วยเป็นอัมพาต จากเหตุการณ์นั้นได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นของการอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมจนถึงปัจจุบัน วัตถุประสงค์การพัฒนาสังคมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจนี้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่เพียงแต่หวังผลการพัฒนาเพียงในชาติปัจจุบันนี้เท่านั้น ยังผลให้การพัฒนาที่ท่านได้สร้างขึ้นเป็นประโยชน์ในสัมปรายภพคือชาติเบื้องหน้าอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าหลวงพ่อวิริยงค์ฯ มองการณ์ไกลอย่างยิ่ง ด้วยมโนปณิธานอันแน่วแน่ที่ว่า “เมื่อยังมีลมหายใจอยู่ก็จะสอนไปตลอด” เป็นคำกล่าวของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) (2559) ผู้อุทิศตนแก่พระพุทธศาสนามาทั้งชีวิตเพื่อสอนสมาธิแก่ชาวโลก หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ยังกล่าวต่อไปอีกว่า “เนื่องจากว่าหลวงพ่อได้สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพสอนสมาธิให้แก่ชาวไทย 3 ปีแรกก็รู้ได้ว่าได้ครูสมาธิพอสมควรแล้วสำหรับชาวไทยและก็คิดที่จะไปเผยแผ่ให้แก่ชาวต่างประเทศ การเผยแผ่ให้ชาวต่างประเทศจำเป็นที่จะต้องให้คนที่มาเรียนสมาธิให้เรียนเป็นภาษาอังกฤษ เมื่อผู้มาเรียนเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ภาษาอังกฤษก็จะใช้ได้ทั่วโลก หลวงพ่อก็เลยตั้งใจเสียสละความสุขหลายประการจากวัตรธรรมมงคลไทยไปอยู่ประเทศแคนาดา เริ่มสอนพวกชาวบ้านเขาด้วยภาษาอังกฤษ” วัตถุประสงค์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่ใช่แค่เพียงสอนพุทธศาสนิกชนชาวไทยเท่านั้น หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ยังตั้งใจที่จะสอนสมาธิชาวต่างชาติ

ด้วยภาษาอังกฤษเพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของโลก เมื่อชาวโลกได้เรียนสมาธิจะเกิดสันติภาพและสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ

5.2 แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ผ่านวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร)

สามารถจำแนกแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ของสมเด็จพระเจ้า 5 ประการ ดังนี้ คือ

5.2.1 ด้านจิตใจ การสร้างมูลนิธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร) มีความตั้งใจแน่วแน่ ในแนวทางการพัฒนาคน ด้านจิตนิยม ท่านจึงดำเนินงานเผยแผ่สมาธิแก่มหาชนชาวโลก ด้วยหลักธัมมาภิวัตน์ ในปัจจุบันนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง สมกับความตั้งใจของท่านที่ได้อุทิศตนเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลกด้วยวิชาสมาธิ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร) (2559) ได้กล่าวว่า “เมื่อบุคคลที่จะมาเรียนสมาธิเบื้องต้นมีอารมณ์มากมาย พอมีอารมณ์มากมายเราก็บอกว่ามานึก “พุทโธ” อารมณ์มากมายก็เหลือหนึ่ง เมื่ออารมณ์เหลือหนึ่ง คือพุทโธ มีอารมณ์อันเดียว จิตก็เป็นหนึ่ง เมื่อจิตเป็นหนึ่งจิตก็เป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิจิตก็ผลิตพลังจิต สะสมจนกระทั่งแก่กล้า ที่นี้แก่กล้าแล้วมันก็สามารถที่จะควบคุมจิตใจได้”

การสร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร) เป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในกรอบของพระธรรมวินัยมาโดยตลอด ช่วยเหลือและพัฒนาสาธารณชน ประโยชน์เพื่อสังคมมาอย่างต่อเนื่อง และเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในแนวทางสัมมาปฏิบัติ กล่าวคือ การอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ จึงเป็นความพยายามของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร ที่จะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนิกชนได้มาปฏิบัติสมาธิในสถานที่สัปปายะคือมีความสะดวกสบายเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม ยังผลให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสงบทางจิตใจและได้รับความสบายทางกายควบคู่กันไปอีกด้วย

การจัดพิธีสวดสักขีบวชซี พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร) มีแนวคิดที่ตระหนักถึงความเท่าเทียมว่าในเส้นทางปฏิบัติธรรม ผู้หญิงไม่ค่อมมีสิทธิเทียมเท่าผู้ชาย จึงได้คิดแนวปฏิบัติที่จะให้โอกาสสตรีด้วยการบวชซี ให้สตรีได้เข้าสู่การปฏิบัติธรรมแห่งประณีตศีลถือเพศบรรพชิต กินนอนในวัดอย่างน้อย 3 วัน 3 คืน อีกทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนทุกเพศทุกวัย ได้มีโอกาสบวชซีพราหมณ์ถือศีล 8 ขำระจิตใจของตนเอง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งสมควรที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติเพื่อดำเนินตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ต้องการให้เหล่าพุทธสาวก ไม่กระทำความชั่วทั้งหลายทั้งปวง ให้ทำความดีหมั่นสร้างบุญกุศลให้ถึงพร้อมและชำระจิตใจของตนให้ผ่องแผ้วด้วยการทำสมาธิ

5.2.2 ด้านการสร้าง ความหมายร่วมกัน ในความหมายข้อนี้ จะหมายความรวมถึงการให้ความรู้และการศึกษา เพื่อพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณต่อตนเองและผู้อื่น การสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (มูลนิธิ ประทีปเด็กไทย) พบว่า “หากว่าเราจะพัฒนาชาติ เราก็ต้องพัฒนาเด็ก” เป็นคำกล่าวของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิฑโร) (2559) ซึ่งเป็นความตั้งใจที่จะสร้างบุคคลให้มีคุณภาพ พระธรรมมงคลญาณ ยังขยายความต่อว่า “คำว่าคุณภาพก็ต้องสร้างมาแต่เด็ก โดยมากบ้านนอกพวกเราก็ยากจน เกิดมาแล้วก็ตามบุญตาม

กรรม ก็เลยทำให้ด้อยคุณภาพ ทำให้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ตั้งใจสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชื่อโครงการประทีปเด็กไทย เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพดังคำกล่าวที่ว่า “หากว่าเราจะพัฒนาชาติ เราก็ต้องพัฒนาเด็ก” โดยหลักการคือ เมื่อเด็กเข้าสู่ศูนย์พัฒนาฯ จะมีสุขภาวะอนามัยที่ดีกว่าเด็กทั่วไปที่ไม่ได้เข้าสู่ศูนย์ เพราะมีโภชนาการที่ดี ซึ่งกว่า 40 ปี ของการดำเนินงานก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) กล่าวต่ออีกว่า “เด็กพวกนั้นมันก็กลับมาหาหลวงพ่อ เป็นทหาร เป็นข้าราชการ เป็นนายตำรวจก็มีแสดงว่าพวกนี้มันได้รับการพัฒนาดี” แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ บรรลุวัตถุประสงค์สมความตั้งใจ

การสร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพ พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) เป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่ถูกศรัทธาเพื่อพระพุทธศาสนา พัฒนาสาธารณประโยชน์ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ด้วยมโนปณิธานอันแน่วแน่ที่ว่า “เมื่อยังมีลมหายใจอยู่ก็จะสอนไปตลอด” เป็นคำกล่าวของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) ผู้อุทิศตนแก่พระพุทธศาสนามาทั้งชีวิตเพื่อสอนสมาธิแก่ชาวโลก หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ยังกล่าวต่อไปอีกว่า “เนื่องจากว่าหลวงพ่อได้สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพสอนสมาธิให้แก่ชาวไทย 3 ปีแรกก็รู้ได้ว่าได้ครูสมาธิพอสมควรแล้วสำหรับชาวไทยและก็คิดที่จะไปเผยแผ่ให้แก่ชาวต่างประเทศ “หลวงพ่อวิริยงค์ฯ สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพเพื่อสอนสมาธิแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งตามลำดับทั้งในประเทศและต่างประเทศ กล่าวได้ว่าหลวงพ่อวิริยงค์ฯ บำเพ็ญประโยชน์ตนในฐานะพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในกรอบแห่งพระธรรมวินัยแล้ว ยังบำเพ็ญประโยชน์เพื่อประชาชนเป็นอันมาก” วัตถุประสงค์ของการสร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ จึงเป็นไปเพื่อสันติภาพโลกอย่างแท้จริง เพราะเมื่อชาวโลกได้เรียนสมาธิจะเกิดสันติภาพและสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ

การสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดีก่อนที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ จะเป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้ผ่านการศึกษาจากครูอาจารย์ อาทิ หลวงปู่กงมา จิรปุญโญ, หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มาอย่างเต็มภาคภูมิจนสุดความสามารถ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการฝึกฝนอบรมตนให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วย “วิชาจรณะสัมปັນโน” คือเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติดี

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาสังคมหลวงพ่อวิริยงค์ฯ จึงได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคลและมหาวิทยาลัยเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติดีครบทั้ง ภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติและผลคือปฏิเวธ ซึ่งหมายถึงการที่พระภิกษุสามเณรมีความรู้มีปัญญาเฉลียวฉลาดมีสติปัญญารู้เท่าทันสภาวะความเป็นจริงของโลกและอยู่ในโลกตามคตวิสัยที่สมควรแก่ธรรม ในขณะที่เดียวกันหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ยังได้สนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้เรียนในระดับอุดมศึกษาคือ ระดับมหาวิทยาลัย ได้เปิดสาขาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ปัจจุบันเป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) อีกทั้ง ในปี พ.ศ. 2536 ยังได้สร้างอาคารเรียนให้แก่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เพื่อให้การศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ความตั้งใจของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ คือการจุดไฟทางปัญญาแก่คนในสังคมทุกสถานภาพทั้งบรรพชิตและฆราวาส เมื่อทรัพยากรมนุษย์ในสังคมมีการศึกษาที่ดีจะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไปด้วยกันทุกภาคส่วน

5.2.3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและพลัง ในความหมายข้อนี้ จะหมายความรวมถึงการธำรงพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่หลักคำสอนทางศาสนา เพื่อพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ การสร้างวัดในประเทศไทย ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ได้สร้างวัดขึ้น เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย จำนวน 15 วัด พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2560) ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า “การอยู่ที่ไหนนานๆ ก็จำเป็นต้องสร้างเสนาสนะขึ้น เมื่อมีเสนาสนะก็กลายเป็นวัดไปด้วยประการฉะนี้” ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ตั้งใจสร้างวัดขึ้นในประเทศไทยหลายวัดด้วยกันเพื่อใช้เป็นประโยชน์สาธารณะทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะวัด คือ ศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นที่พักจำพรรษาของพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา นอกจากวัดจะเป็นที่ประกอบกิจของพระสงฆ์แล้ว วัดยังเป็นศาลาประชาคมเป็นที่ประชุมประจำหมู่บ้านให้คนในชุมชนได้พบปะพูดคุยกัน วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญ ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านเมื่อมีเหตุทุกข์ร้อนประการใดในชุมชนก็อาศัยศาลาวัดเป็นที่ประชุมปรึกษาหารือกัน

การสร้างวัดในต่างประเทศ ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) พบว่าเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ได้สร้างวัดขึ้น เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และชาวต่างชาติในประเทศแคนาดา จำนวน 7 วัด ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นต้องสร้างวัดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ที่ไปปฏิบัติศาสนกิจและใช้เป็นที่พักผ่อนสันทนาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่ชาวต่างชาติ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2560) ได้พูดถึงความตั้งใจดังกล่าวว่า “วัดพุทธไทยในประเทศแคนาดาตามเมืองต่าง ๆ จะเป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนาและเผยแผ่การทำสมาธิให้ได้รับประโยชน์มหาศาลเกินความคาดหมายของหลวงพ่อฯ ซึ่งเป็นผู้นำในการสร้างวัดพุทธไทยในประเทศแคนาดา ทำให้ประชาชนในทวีปอเมริการู้จักพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นแน่นอน” ความตั้งใจในการสร้างวัดในต่างประเทศของหลวงพ่อฯ ก็เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวโลกให้ได้รับสันติสุขจากการทำสมาธิ เพราะการพัฒนาจิตใจจากการทำสมาธิมีส่วนทำให้สังคมมีความสุขและอยู่ร่วมกันโดยสันติภาพได้กว้างไกลไปทั่วโลกตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ

การสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) มีความเมตตาที่เป็นธรรมค้ำจุนโลก จากความเมตตาของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ที่ได้อุทิศตนเพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม ทำให้มีผู้ได้รับประโยชน์จากความเสียสละของหลวงพ่อเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ได้เมตตาช่วยเหลือสังคมโดยไม่ได้หวังสิ่งใดตอบแทน หลวงพ่อหวังเพียงให้สันติสุขบังเกิดขึ้นในสังคม การก่อตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยก็มุ่งหวังให้ทรัพยากรมนุษย์ในสังคมมีความรู้ความสามารถสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตามสถานภาพของตน

การสร้างพระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์ พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) มีความตั้งใจมั่น ที่จะสร้างพระมหาเจดีย์ที่สูงที่สุดในประเทศไทย ในนาม (พระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์) เป็นวัตถุประสงค์และความตั้งใจจริงของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่ต้องการสร้างไว้เป็นปูชนียสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นสถานที่ศึกษาธรรม ใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชน และใช้เป็นพิพิธภัณฑ์เก็บรักษาวัตถุโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จาก

สัจจะอธิษฐานของหลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร ต่อหน้าพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดโคคมวิหาร จังหวัดจันทบุรี ประเทศบังคลาเทศ ครั้งแรก พระเทพเจติยาจารย์ (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) (2553) อธิษฐานว่า “หากข้าพเจ้าได้รับพระบรมสารีริกธาตุครบ 5 องค์ ข้าพเจ้าจะสร้างพระมหาเจดีย์ เพื่อประดิษฐานให้ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เมื่อข้าพเจ้าตั้งสัจจะอธิษฐานต่อพระบรมสารีริกธาตุ ก็เหมือนกับตั้งสัจจะอธิษฐานต่อพระพักตร์ของพระพุทธองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วข้าพเจ้าก็ต้องทำตามโดยมิพริ้งต่อสถานการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น แม้ว่าจะเป็นการหนักใจเป็นภาระที่ยิ่งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาเลยในชีวิตของข้าพเจ้า ในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้รับพระบรมสารีริกธาตุครบ 5 องค์ ในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517” จากสัจจะอธิษฐานดังกล่าวของหลวงพ่อวริยงค์ฯ ปรากฏเป็นพระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์ที่สูงเด่นเป็นสง่าอยู่ที่วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ เป็นปูชนียสถานที่สำคัญและทรงคุณค่าแก่พระพุทธศาสนาตราบนานเท่านาน

การสร้างพระพุทธรูปทรงกลมธรรมศรีไทย (หลวงพ่อพระหยก) พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) ต้องการให้พระพุทธศาสนาเจริญยั่งยืน การที่จะให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นการต่อเนื่องไปได้นั้นจะต้องมีปัจจัยหลายประการ และปัจจัยหลายประการนั้นสิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้คือ “พระพุทธรูป” ที่เป็นองค์แทนสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า การสร้างพระพุทธรูปหยกเขียวที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งได้รับพระมหากรุณาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปทรงกลมธรรมศรีไทย” เป็นความประสงค์ของพระญาณวิริยาจารย์ (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) “พระพุทธรูป” ที่เป็นองค์แทนสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้เป็นรูปธรรมแต่ก็มีความสำคัญเพราะรูปธรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า ส่วนนามธรรมมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า การปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ย่อมมีความสำคัญ เพราะฉะนั้นพระพุทธรูปที่เป็นรูปธรรมจึงเป็นสื่อที่จะนำบุคคลผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสให้เข้าไปถึงนามธรรม แต่พระพุทธรูปองค์นั้นจะต้องมีค่าสูงจนทำให้เกิดความอัศจรรย์ จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์พระหยกเขียวบริสุทธิ์องค์นี้จะมีค่าสูงและน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก อันจะเป็นศูนย์รวมของคนทั่วโลกต่อไปในอนาคต” ในปัจจุบันพุทธรูปหยกสิ่งมงคลสูงค่าได้ประดิษฐานบนศาลาพระหยกวัดธรรมมงคล เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้สักการบูชา ในอนาคตจะเป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก สมความตั้งใจของหลวงพ่อวริยงค์ฯ

5.2.4 ด้านการพัฒนาคน การสร้างวัดในประเทศไทย ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) มีความตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาสาธารณูปโภคประโยชน์แก่สังคม พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) (2559) กล่าวว่า “จิตใจเป็นต้นตอแห่งการกำหนดการกระทำและปฏิบัติการที่จะเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นมาบนโลกครั้งใดก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจที่จิตใจเป็นส่วนกำหนดให้ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง” แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาสาธารณูปโภคประโยชน์แก่สังคมของหลวงพ่อวริยงค์ฯ มาจากจิตใจบริสุทธิ์ที่ต้องการให้คนในสังคมมีความสุข เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิรินธโร) ได้มีแนวความคิดเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความเจริญทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความเจริญของพระพุทธศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยและเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อ รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งให้ความสำคัญกับวัดอันเป็น

ศาสนาสถานที่เป็นศูนย์รวมใจ เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ศึกษา ศิลปวิทยาการต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้นำทางความเชื่อและเป็น ศูนย์รวมใจของชุมชนด้วย หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ซึ่งเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาได้คำนึงถึงคุณค่าของวัดที่จะมี คุณประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นจึงได้สร้างวัดทั้งในประเทศไทยหลายแห่ง

การสร้างวัดในต่างประเทศ ของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) ได้สร้างวัด เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศแคนาดา นอกจากจะเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปให้ชาวต่างชาติได้รู้จัก ได้เรียนรู้และได้ปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังเป็นศูนย์รวมใจของพี่น้องชาวพุทธได้ร่วม ดำเนินกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอนุรักษวัฒนธรรมของตนไว้แม้ จะอยู่ต่างถิ่นห่างบ้านไกลเมืองก็ตาม

การสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (มูลนิธิประทีปเด็กไทย) พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยการให้การศึกษาดังแต่ยังเด็กซึ่งเป็นความตั้งใจของหลวงพ่อ วิริยงค์ฯ ที่ต้องการจะสร้างบุคคลให้มีคุณภาพ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2559) กล่าวว่า “คำว่าคุณภาพก็ต้องสร้างมาแต่เด็ก โดยมากบ้านนอกพวกเราที่ยากจน เกิดมาแล้วก็ตามบุญตามกรรม ก็เลยทำ ให้ด้อยคุณภาพ ปี 2512 หลวงพ่อได้เดินทางไปประเทศเยอรมัน พวกเยอรมันก็พาไปดูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลวงพ่อก็สนใจว่าเขาพัฒนาเด็กในขณะที่กำลังแพ้สงคราม แต่เมื่อพัฒนาเด็กแล้ว เด็กพวกนี้ใหญ่โตขึ้นสามารถ รักษาประเทศ จนกระทั่งเยอรมันเจริญอย่างนี้” เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จะมีความสำคัญต่อ กระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ

การสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) เป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลง (Change agent) เพื่อผลักดันสังคมไปข้างหน้า ปัจจุบันเห็น เป็นผลสำเร็จแล้วว่าจากความพยายามของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่จะพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็น บุคลากรสำคัญในการพัฒนาภาคส่วนต่างๆ ของประเทศชาติ ซึ่งหลวงพ่อวิริยงค์ฯ กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า “เด็กพวกนั้นมันก็กลับมาหาหลวงพ่อ เป็นทหาร เป็นข้าราชการ เป็นนายตำรวจก็มี แสดงว่าพวกนี้มันได้รับการ พัฒนาดี” แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ บรรลุวัตถุประสงค์สมความตั้งใจ

5.2.5 ด้านการพัฒนาสังคม การสร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ พบว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณ วชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) ได้ดำเนินการพัฒนาสังคมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจควบคู่กันตลอดมา แสดงให้เห็นว่าหลวงพ่อวิริยงค์ฯ เข้าใจบริบทของสังคมเป็นอย่างดี เมื่อประชาชนอยู่ดีมีสุข สุขภาพกายแข็งแรง สุขภาวะทางจิตสมบูรณ์ มีอาชีพการงานเลี้ยงตนและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกภาคส่วนของสังคม ย่อมเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่หลวงพ่อวิริยงค์ ฯ เน้นย้ำว่า โลกาวัดัน คือ ความเจริญทางด้านวัตถุและธรรมาภิวัตน์ คือ ความเจริญทางด้านจิตใจ จะต้องได้รับการ พัฒนาควบคู่กันไป ท่านจึงได้สร้างสถานปฏิบัติธรรมขึ้นมา ซึ่งปัจจุบันมีสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมใน ประเทศไทยจำนวนมาก สถานที่เหล่านี้เรียกว่า “ที่สัปปายะ” หรือที่สบายเหมาะแก่การทำสมาธิ เมื่อมนุษย์ได้เกิด มาบนโลกถือว่าโชคดีแต่จะโชคดียิ่งกว่าที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของ

พระพุทธเจ้า พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2560) กล่าวว่า “มนุษย์เกิดมาก็ควรที่จะทำความดี เพราะว่าคนเราเกิดแล้วก็ต้องตาย การตายนี้ตายแต่ร่างกายใจยังไม่ได้ตายจิตไม่ตาย” หลวงพ่อจึงได้สร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพขึ้นมาเพื่อใช้เป็นทั้งที่เรียนและปฏิบัติสมาธิสำหรับพุทธศาสนิกชน การศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมคือปริณิถยของศาสนาที่แท้จริงเรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา (ทำสมาธิ) ศูนย์สมาธิวิริยานุภาพที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ได้สร้างขึ้นจึงเป็นสถานที่เหมาะแก่การสั่งสมบุญบารมีครบทั้ง 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา

การสร้างสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒน์ (CID) พบว่า คนไทยมีศักยภาพแต่ขาดโอกาสเท่านั้น พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) คำพูดดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒน์ หลวงพ่อวิริยงค์ฯ กล่าวต่ออีกว่า “หลวงพ่อคิดอย่างนี้ว่า หลวงพ่อไปจ้างช่างอิตาลีมาแกะพระหยกที่วัดธรรมมงคล เพราะว่าหยกนี้ราคาสูงถ้าหากว่าฝีมือไม่ถึงเสียหายหยก เสียหาย ก็ต้องเอามาพอเอามาแล้วถึงรู้ว่า การพัฒนาฝีมือของพวกฝรั่ง (อิตาลี) ไม่เหมือนกับพวกเราปั้นรูปพระพุทธรูปธรรมดา ปั้นรูปใครเก่งก็ทำหน้าสวย ทำอะไรสวยหน่อย แต่ว่าอิตาลีมีหลักการ ตาเท่านี้ แขนเท่านี้ เพราะฉะนั้นพระพุทธรูปที่อยู่วัดธรรมมงคลจะ Perfect สมบูรณ์ที่สุด ฝรั่งถามหลวงพ่อก่อนว่าคุณจะเอาพระพุทธรูปเจ้าคุณอายุเท่าไร หลวงพ่อก็บอกว่าเอา 35 ไปดูพระหยกอายุ 35 จริงๆ อันนี้เป็นเครื่องกระตุ้นใจหลวงพ่อกว่า ทำไมคนไทยทั้งประเทศทำพระพุทธรูปกันมาตั้งร้อยปีหลายร้อยปี ทำไมถึงไม่พัฒนา”

จากเครื่องกระตุ้นใจดังกล่าวทำให้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ เปิดสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒน์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและมีผู้สนใจมาสมัครเรียนและจบหลักสูตรออกไปเป็นจำนวนมาก สมความกับความตั้งใจของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่ต้องการพัฒนาคนไทยและสร้างนักออกแบบคนไทยที่มีคุณภาพทัดเทียมและแข่งขันกับนานาชาติได้

6. การอภิปรายผล

6.1 บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร)

6.1.1 วัตรปฏิบัติเชิงวิสัยทัศน์ บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม ที่สะท้อนได้จากวัตรปฏิบัติเชิงวิสัยทัศน์ คือ ท่านมีหลักการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ บรรลุผลตามเป้าหมายที่ชัดเจน หลักการทำงานของท่ายืดถือหลักคุณธรรม คือความถูกต้องและความดีงาม ที่ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมจรรยาเป็นสำคัญ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2540) ได้ให้คติพจน์ในการทำงานไว้ว่า “มีความรู้ ต้องมีความฉลาด มีความฉลาด ต้องมีความปราดเปรื่อง มีความปราดเปรื่อง ในที่สุดต้องมีคุณธรรม กิจการงานจึงจะสำเร็จ ได้รับประโยชน์สมความประสงค์” นอกจากหลวงพ่อกจะให้ความสำคัญกับความรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ แล้วท่านยังเน้นที่คุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ ดังที่เคยได้ยินว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” บทบาทผู้นำของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) จึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Fry (2003) ที่กล่าวถึงลักษณะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ มีการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการ สะท้อนให้เห็นอุดมคติ

สามารถสร้างความหวังและความศรัทธาและกำหนดมาตรฐานให้สูง และเป็นผู้นำตามความหมายของ Zohar (2005) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จิตวิญญาณ หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงจุดมุ่งหมายหรือความสำคัญของชีวิต หรือคุณค่าที่ลึกซึ้งขึ้น ทำตามวัตถุประสงค์ของตน และปลูกฝังความสำคัญหรือจุดมุ่งหมาย คุณค่าและจุดประสงค์เหล่านี้ในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นความฉลาดทางจิตวิญญาณเป็นความฉลาดสุดท้ายของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

6.1.2 วัตรปฏิบัติเชิงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) ด้านวัตรปฏิบัติเชิงความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น สะท้อนได้จากบทบาทที่ท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ท่านคือบุคคลต้นแบบ อาทิเช่น ความมีสัจจะของลูกผู้ชายระหว่างเด็กชายวิริยงค์ฯ ปัจจุบันคือเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) กับตาผ้าขาวที่มารักษาท่านให้หายจากอัมพาตในวัยเด็กที่ว่า “หากชีวิตของข้าพเจ้ายังจะได้ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมารักษาให้ข้าพเจ้าหายเป็นปรกติได้แล้ว ข้าพเจ้าจะอุทิศชีวิตนี้ให้แก่พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น” สัญญาลูกผู้ชายนั้นไม่มีลายลักษณ์อักษรแต่เป็นสัจจะวาจาที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่อาจลืมเลือน จึงเป็นปฐมเหตุและปฐมบทของการอุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมเรื่อยมา พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2559) กล่าวว่า “จิตใจเป็นต้นตอแห่งการกำหนดการกระทำและปฏิบัติที่ที่จะเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นมาบนโลกครั้งใดก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจที่จิตใจเป็นส่วนกำหนดให้ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง” แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาสาธารณะประโยชน์แก่สังคมของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ มาจากจิตใจบริสุทธิ์ที่ต้องการให้คนในสังคมมีความสุข จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา จุลวงศ์ และศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) เป็นคุณลักษณะ พฤติกรรมหรือกระบวนการของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาในคุณธรรม ความดีงามอย่างมั่นคง และให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจมากกว่าคุณค่าในเชิงวัตถุหรือเรื่องที่เป็นรูปธรรม เป็นแบบอย่างในการนำความรักความเมตตาสู่การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

6.1.3 วัตรปฏิบัติด้านความหวัง/ความศรัทธา บทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) วัตรปฏิบัติด้านความหวัง/ความศรัทธา ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) เป็นพระสงฆ์ที่อุทิศตน เพื่อการพัฒนาและสร้างสาธารณะประโยชน์แก่สังคมทั้งทางโลก และทางธรรมโดยแท้ ถ้าหากย้อนกลับไปมองจุดเริ่มต้นของการทำงานเพื่อสังคมมโนปณิธานอันแน่วแน่ของหลวงพ่อเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยยังเป็น ด.ช.วิริยงค์ บุญชัยกุล ผู้ซึ่งมีพื้นฐานอุปนิสัยดั้งเดิม โอปปอ้อมอารี สนใจใคร่รู้ ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นคนขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ ต่อกิจการงานทั้งหลาย จากการตรากตรำทำงานอย่างหนักทำให้ท่านป่วยเป็นอัมพาต จากเหตุการณ์นั้นได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นของการอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมจนถึงปัจจุบัน วัตถุประสงค์การพัฒนาสังคมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจนี้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่เพียงแต่หวังผลการพัฒนาเพียงในชาติปัจจุบันนี้เท่านั้น ยังผลให้การพัฒนาที่ท่านได้สร้างขึ้นเป็นประโยชน์ในสัมปรายภพคือชาติเบื้องหน้าอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าหลวงพ่อวิริยงค์ฯ มองการณ์ไกลอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ Fry (2003) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณไว้ว่า ต้องเป็นผู้มีความหวัง ความศรัทธา คือ ความอดทน (Endurance) ความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) ทำในสิ่งที่

จำเป็น (Do what it takes) ตั้งมั่นในเป้าหมาย (Stretch goals) และคาดหวังในผลลัพธ์ (Expectation of reward/victory)

ความอดทน (Endurance) เผยแพร่งานสอนสมาธิให้ชาวต่างประเทศนั้นเป็นลำบากที่ต้องมีความอดทนพยายามสูง เมื่อไปถึงแคนาดาก็จำเป็นที่จะต้องมีวัด หลวงพ่อก็ได้ลงทุนสร้างวัดไป 6 วัด ในเบื้องต้นนี้การที่จะให้พวกฝรั่งมาเชื่อเรามันยาก ต่างคนต่างภาษาต่างคนต่างวัฒนธรรม ต่างคนต่างศาสนาแต่หลวงพ่อก็ใช้กลยุทธ์” พระธรรมมงคลญาณ (2560) อธิบายต่อไปอีกว่า “พยายามที่จะเอาบุคคลที่มีความสำคัญเอามาสอนก่อน เพราะในเมื่อเวลาที่หลวงพ่อยังไม่ชัดเจนภาษาอังกฤษนักก็พอที่จะแนะนำเขาได้ในอันดับแรก ก็ใช้เวลา 3 ปี ในเบื้องต้น มันก็เป็นเรื่องที่แปลกประหลาดว่ามาถึงคราวที่ฝรั่งจะต้องมารับคำสอน มีผู้หญิงฝรั่งคนหนึ่งเป็นโรคและไม่มีแรง และไม่สามารถช่วยตัวเองได้รักษามาเป็นเวลา 10 ปีมาแล้วก็ไม่ทุเลา และวันนั้นพอดีเป็นวันที่หลวงพ่อก็จะเปิดสอนสมาธิที่เมืองแอดมันตัน เธอก็มาพบกับหลวงพ่อก็มาเห็นว่าพระราชธรรมเจดियाจารย์ สมัยนั้นเป็นพระราชธรรมเจดियाจารย์เป็นตัวภาษาอังกฤษแล้วเธอก็อ่านตัวภาษาอังกฤษว่า เป็นมาสเตอร์จะมาสอนสมาธิ ปรากฏว่าตัวหนังสือทั้งหมดมันไหลเข้าตัวฝรั่งคนนั้น (เขาบอกความรู้สึก) ตั้งแต่วันนั้นหายไปเลย หายจากความป่วยเขาก็เลยเอาไปลงหนังสือพิมพ์ว่า ผู้สำคัญมาโปรดพวกเราแล้วให้พวกเรามาเถอะมาเรียนสมาธิ” (พระธรรมมงคลญาณ [หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร], 2560)

ความขยันหมั่นเพียร (Perseverance) เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) มีความตั้งใจที่จะเผยแพร่งานสอนสมาธิให้ชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวแคนาดา หลวงพ่อวริยงค์ฯ ต้องเปลี่ยนวิธีการสอนสมาธิจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากมากเพราะหลวงพ่อก็ไม่รู้จักภาษาอังกฤษเลย พระธรรมมงคลญาณ (2560) กล่าวว่า “คือ อันดับแรกที่จะไปสอนภาษาอังกฤษ หลวงพ่อก็ไม่รู้จักภาษาอังกฤษเลย แล้วจะไปสอนได้อย่างไร หลวงพ่อก็ต้องเรียนภาษาอังกฤษในเมื่อเวลาขณะนั้นอายุ 79 แล้ว ฟังจะมาเรียน A B C D แต่ก็เรียนได้ปีเดียวแล้วก็ไม่มีครูสอนก็เรียนด้วยตนเองพอเข้าใจแล้วถึงได้เดินทางไปแคนาดา

ทำในสิ่งที่จำเป็น (Do what it takes) เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) มีความตั้งใจที่จะเผยแพร่หลักการการทำสมาธิเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชาวโลก อีกทั้งหลวงปู่่มั่นฯ ยังให้หลักประกันอีกว่าสามารถทำได้ ทำให้หลวงพ่อวริยงค์ฯ มีกำลังใจที่จะเดินทางทำงานด้านการเผยแผ่สมาธิให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น พระเทพเจดियाจารย์ (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) (2553) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นแรงสนับสนุนในใจของอาตมาอยู่ตลอดเวลา จน พ.ศ. 2529 ถึง 2534 อาตมาได้มีโอกาสไปพักผ่อนที่วิทยาลัยสงฆ์น้ำตกแม่กลาง อำเภोजอมทองจังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นบริเวณป่าไม้ภูเขาตออินทนนท์ ทำให้ได้พบทวนหลักการต่างๆ ที่เคยได้ถามอรรถปัญหามาธิ พร้อมทั้งคำแนะนำจากหลวงปู่่มั่น จึงได้เขียนเป็นตำราสมาธิขึ้นจนเต็มรูปแบบ สามารถใช้ในการเรียนการสอนวิชาสมาธิได้ รวมการทบทวนและรวบรวมการเขียนตำรานั้นใช้เวลา 5 ปี จึงสำเร็จ เพื่อให้ได้เนื้อหาระดับที่สำคัญจึงจัดทำเป็นรูปเล่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลางและขั้นสูงรวม 3 เล่ม เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติสมาธิยิ่ง” (พระเทพเจดियाจารย์ [หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร], 2553)

ตั้งมั่นในเป้าหมาย (Stretch goals) เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) กล่าวว่า “เนื่องจากว่าหลวงพ่อก็ได้สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพสอนสมาธิให้แกชาวไทย 3 ปีแรกก็รู้ได้ว่าได้ครูสมาธิพอสมควรแล้วสำหรับชาวไทยและก็คิดที่จะไปเผยแพร่ให้แกชาวต่างประเทศ การเผยแพร่ให้ชาว

ต่างประเทศจำเป็นที่จะต้องให้คนที่มาเรียนสมาธิให้เรียนเป็นภาษาอังกฤษ เมื่อผู้มาเรียนเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ภาษาอังกฤษก็จะใช้ได้ทั่วโลก หลวงพ่อก็เลยตั้งใจเสียสละความสุขหลายประการจากวัดธรรมมงคลไทยไปอยู่ประเทศแคนาดา เริ่มสอนพวกชาวบ้านเขาด้วยภาษาอังกฤษ” วัตถุประสงค์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ไม่ใช่แค่เพียงสอนพุทธศาสนิกชนชาวไทยเท่านั้น หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ยังตั้งใจที่จะสอนสมาธิชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษเพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของโลก เมื่อชาวโลกได้เรียนสมาธิจะเกิดสันติภาพและสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ

คาดหวังในผลลัพธ์ (Expectation of reward/victory) สอดคล้องกับคำกล่าวของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) “เมื่อยังมีลมหายใจอยู่ก็จะสอนไปตลอด” เป็นการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสามัคคีในปณิธานอันแน่วแน่ ของพระสงฆ์ผู้อุทิศตนแก่พระพุทธศาสนามาทั้งชีวิตเพื่อสอนสมาธิแก่ชาวโลก

6.2 แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ผ่านวัตรปฏิบัติของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร)

สามารถจำแนกแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ของสมเด็จพระเจ้าได้ 5 ประการ ดังนี้ คือ

6.2.1 ด้านจิตใจ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) มีแนวทางการพัฒนาในด้านจิตใจ จึงได้สร้างมูลนิธิสถาบันพลังจิตตานุภาพขึ้นมากกว่า 300 สาขา ทั่วประเทศ และในต่างประเทศ ซึ่งมีความตั้งใจแน่วแน่ในแนวทางการพัฒนาคน ด้านจิตนิยม ท่านจึงดำเนินงานเผยแผ่สมาธิแก่มหาชนชาวโลก ด้วยหลักธัมมาภิวัดณ์ ในปัจจุบันนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง สมกับความตั้งใจของท่านที่ได้อุทิศตนเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลกด้วยวิชาสมาธิ การเปิดสถาบันพลังจิตตานุภาพ เพื่อใช้เป็นที่ยืนและฝึกปฏิบัติสมาธิแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยที่ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการเผยแผ่ การเผยแผ่สมาธิดังกล่าว เพื่อให้มวลมนุษยชาติได้เข้าถึงสันติสุขซึ่งจะก่อให้เกิดสันติภาพโลก เหตุที่ท่านต้องเปิดภาคภาษาอังกฤษ เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของโลก เมื่อชาวต่างชาติได้เรียนสมาธิก็จะสามารถนำไปปฏิบัติพัฒนาตนเองและสามารถแนะนำผู้อื่นได้ด้วยเพราะผลจากสมาธินั้นจะก่อให้เกิด ความมีเหตุมีผลทางความคิดที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่เบียดตนและบุคคลอื่น มีความเสียสละประโยชน์ตนแก่ประโยชน์ส่วนรวมซึ่งเป็นหลักของการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยจะนำมาซึ่งความผาสุกของครอบครัวชุมชนและสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ซึ่งสมาธิจะปรับความสมดุลของจิตใจให้พอดีรู้ผิดชอบชั่วดีทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ สมาธิจึงเป็นหลักของสันติภาพโลก (World Peace) อย่างแท้จริง สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2553) กล่าวว่าในสมัยพุทธกาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” และพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) ได้กล่าวว่า “เมื่อบุคคลที่จะมาเรียนสมาธิเบื้องต้นมีอารมณ์มากมาย พอมีอารมณ์มากมายเราก็บอกวามานี้ “พุทโธ” อารมณ์มากมายก็เหลือหนึ่ง เมื่ออารมณ์เหลือหนึ่ง คือพุทโธ มีอารมณ์อันเดียว จิตก็เป็นหนึ่ง เมื่อจิตเป็นหนึ่งจิตก็เป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิจิต ก็ผลิตพลังจิต สะสมจนกระทั่งแก่กล้า ทีนี้แก่กล้าแล้วมันก็สามารถที่จะควบคุมจิตใจได้” สอดคล้องกับพระพรหม

คุณากรณ์ (2559) ที่อธิบายว่า ไตรสิกขา คือข้อที่จะต้องศึกษา ข้อเป็นหลักปฏิบัติสำหรับศึกษาคือ ผีกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

ท่านได้สร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ เพื่อเป็นสถานที่ช่วยเหลือและพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม และเป็นสถานที่เผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้าในแนวทางสัมมาปฏิบัติ กล่าวคือ การอบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ จึงเป็นความพยายามของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร ที่จะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้พุทธศาสนิกชนได้มาปฏิบัติสมาธิในสถานที่สัปปายะ คือมีความสะดวกสบายเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม ยังผลให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสงบทางจิตใจและได้รับความสบายทางกายควบคู่กันไปอีกด้วย สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (2541) ผู้นำที่ดีต้องมีภาวะผู้นำ คือความสามารถของผู้นำที่จะแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม พระธรรมปิฎก (2541) อธิบายว่า “ผู้นำ คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยทั้งที่เป็นการอยู่รวมกันหรือทำการร่วมกันเพื่อไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม” และท่านยังจัดพิธีสวดลักชีบวชชี ซึ่งเป็นงานประจำปีของวัด โดยมีแนวคิดที่ตระหนักถึงความเท่าเทียม ว่าในเส้นทางปฏิบัติธรรม ผู้หญิงไม่ค้อยมีสิทธิเทียมเท่าผู้ชาย จึงได้คิดแนวปฏิบัติที่จะให้โอกาสสตรีด้วยการบวชชี ให้สตรีได้เข้าสู่อุปการปฏิบัติธรรมแห่งประณีตศีลถือเพศบรรพชิต กินนอนในวัดอย่างน้อย 3 วัน 3 คืน อีกทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนทุกเพศทุกวัย ได้มีโอกาสบวชชีพราหมณ์ถือศีล 8 ขำระจิตใจของตนเอง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งสมควรที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติเพื่อดำเนินตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ต้องการให้เหล่าพุทธสาวก ไม่กระทำความชั่วทั้งหลายทั้งปวง ให้ทำความดีหมั่นสร้างบุญกุศลให้ถึงพร้อมและชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้วด้วยการทำสมาธิ สอดคล้องกับอานันท ปันยารชุน (2541) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างพลังศรัทธาให้คนอื่นปฏิบัติตามโดยไม่ต้องใช้กฎหมายบังคับหรือการข่มขู่ และให้ทัศนะว่า “ผู้นำไม่ใช่ผู้นำคนอื่น แต่ผู้นำที่ดีคือ ผู้ที่ผู้อื่นอยากเดินตามและผู้นำต้องเป็นผู้ที่สามารถทำให้คนอื่นคล้อยตาม เพราะมีศรัทธาต่อคนนั้น ๆ อีกทั้งผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักการประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลในสังคมให้เกิดขึ้นได้”

6.2.2 ด้านการสร้าง ความหมายร่วมกัน ในความหมายข้อนี้ จะหมายความรวมถึงการให้ความรู้และการศึกษา เพื่อพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณต่อตนเองและผู้อื่น แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) ในด้านการสร้างความหมายร่วมกันนั้น สามารถสะท้อนได้จากคำสอนหรือวัตรปฏิบัติ ดังนี้

ท่านได้เห็นความสำคัญของการศึกษา จึงได้สร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิประทีปเด็กไทย “หากว่าเราจะพัฒนาชาติ เราก็คงต้องพัฒนาเด็ก” เป็นคำกล่าวของ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) ซึ่งเป็นความตั้งใจที่จะสร้างบุคคลให้มีคุณภาพ พระธรรมมงคลญาณ ยังขยายความต่อว่า “คำว่าคุณภาพก็ต้องสร้างมาแต่เด็ก โดยมากบ้านนอกพวกเราก็ยากจน เกิดมาแล้วก็ตามบุญตามกรรม ก็เลยทำให้ด้อยคุณภาพทำให้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ตั้งใจสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชื่อโครงการประทีปเด็กไทย เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า “หากว่าเราจะพัฒนาชาติ เราก็คงต้องพัฒนาเด็ก” สอดคล้องกับ อรสา สุขสม (2552) ที่กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนาโดยตรงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่จะต้องขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

จึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจร่างกาย ความรู้ และทักษะความสามารถ และในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญาและการพัฒนานั้นต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นคือเมื่อคนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบแล้ว เขาจะเป็นเครื่องจักรตัวสำคัญที่จะประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการในระบบองค์กรรวมทั้งสมบูรณแบบมากยิ่งขึ้น ได้สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) เป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่ถูกศรัทธาเพื่อพระพุทธศาสนา พัฒนาสาธารณประโยชน์ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ด้วยมโนปณิธานอันแน่วแน่ที่ว่า “เมื่อยังมีลมหายใจอยู่ก็จะสอนไปตลอด” สถาบันพลังจิตตานุภาพนั้นเป็นสถานที่เรียนสมาธิ ปฏิบัติธรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิ และสวดมนต์ของนักศึกษาครูสมาธิ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2560) ได้อธิบายว่า “หลวงพ่อก็คิดว่าสมาธินี้ควรพัฒนา สมาธินี้เราสอนกันมาไม่รู้กี่ร้อยปีแล้ว เรายังไม่พัฒนา หลวงพ่อก็คิดว่าโลกนี้เวลานี้พัฒนาไปเยอะจากที่ไม่รุ่งฝ้ามมาถึงแพ้นแล้ว จากเกวียนมาถึงเรือบินแล้ว จากอาวุธมีขวานไปถึงนิวเคลียร์แล้ว แล้วนี่คืออะไรโลกาภิวัตน์ที่เขาพัฒนาแล้วทำไมสมาธิถึงไม่พัฒนา หลวงพ่อจึงใช้ความสามารถที่เรียนสมาธิกับพระอาจารย์กงมาฯ 8 ปี เรียนกับหลวงปู่่ม่นฯ 4 ปี เป็น 12 ปี แล้วก็มาสอนประชาชนอีก 50 ปี ประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้หลวงพ่อก็คิดสมาธิไฮเทคได้” พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2560) สถาบันพลังจิตตานุภาพจึงเป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดความเป็นไปแห่งสันติภาพโลกอย่างแท้จริง เพราะเมื่อชาวโลกได้เรียนสมาธิจะเกิดสันติภาพและสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องจิตวิญญาน ไม่ใช่เรื่องที่อยู่แยกตัวโดดเดี่ยว แต่จะต้องอยู่กับชีวิตผู้คน อยู่กับการทำงาน การดำรงชีวิต การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ความประพฤติปฏิบัติ ทางจิตวิญญาน จึงต้องปรับตัว เพื่อยืนหยัด หลักการอุดมการณ์ที่สูงส่งได้ International Institute for Spiritual Leadership (2013) กล่าวถึงตัวแบบภาวะผู้นำทางจิตวิญญานว่าเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้เกิดขึ้นใหม่ ที่ออกแบบเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยค่านิยม คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการจูงใจภายในของคน และการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานเพื่อสุขภาวะทางจิตวิญญาน (Spiritual Well-Being) ที่ได้จากการรู้สึกในความผูกพันทางใจ (A Sense of Calling) และความรู้สึกเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Membership) ที่ส่งผลในทางบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ความยั่งยืนและความรับผิดชอบ ทางสังคมขององค์กร และความสำเร็จทางการเงิน โดยสิ่งสำคัญที่จะทำให้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาน อีกทั้งท่านได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองเห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในกระบวนการ พัฒนาสังคม จึงได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคลและมหาวิทยาลัย เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม ให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติดีครบทั้ง ภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติและผลคือปฏิเวธ ซึ่งหมายถึงการที่พระภิกษุสามเณรมีความรู้มีความรู้เฉลียวฉลาดมีสติปัญญารู้เท่าทันสภาวะความเป็นจริงของโลกและอยู่ในโลก ตามคติวิสัยที่สมควรแก่ธรรม สอดคล้องกับ อริสา สุขสม (2552) กล่าวว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งต้องมีการบูรณาการทั้งด้านทักษะ ความรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในตัว ด้วยเหตุนี้ การพัฒนา ค่านิยมเรื่อง “จิตสำนึกสาธารณะ” ของมนุษย์จึงเป็นเรื่องสำคัญโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของสังคม และกำลังเผชิญหน้ากับการใช้ชีวิตภายใต้สังคมความเสี่ยงหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อเพิ่ม

ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านทักษะความรู้และทักษะการดำเนินชีวิต โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ยึดเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง

6.2.3 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและพลัง ในความหมายข้อนี้จะหมายถึงความรวมถึงการธำรงพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่หลักคำสอนทางศาสนา เพื่อพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ ของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจและพลังนั้น สามารถสะท้อนได้จากคำสอนหรือวัตรปฏิบัติ ดังนี้

การสร้างวัดในประเทศไทย เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ได้สร้างวัดขึ้นเพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย จำนวน 15 วัด พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2560) การสร้างวัดขึ้นในประเทศไทยหลายวัดด้วยกันเพื่อใช้เป็นประโยชน์สาธารณะทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะวัด คือ ศาสนสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นที่พักจำพรรษาของพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่ศึกษาพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากวัดจะเป็นที่ประกอบกิจของพระสงฆ์แล้ว วัดยังเป็นศาลาประชาคมเป็นที่ประชุมประจำหมู่บ้านให้คนในชุมชนได้พบปะพูดคุยกัน วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญ ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านเมื่อมีเหตุทุกข์ร้อนประการใดในชุมชนก็อาศัยศาลาวัดเป็นที่ประชุมปรึกษาหารือกันและยังได้สร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และชาวต่างชาติในประเทศแคนาดา จำนวน 7 วัด ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศจำเป็นต้องสร้างวัดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ที่ไปปฏิบัติศาสนกิจ และใช้เป็นที่พักผ่อนสันทนาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่ชาวต่างชาติ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) (2560) ได้พูดถึงความตั้งใจดังกล่าวว่า “วัดพุทธไทยในประเทศแคนาดาตามเมืองต่างๆ จะเป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนาและเผยแผ่การทำสมาธิให้ได้รับประโยชน์มหาศาลเกินความคาดหมายของหลวงพ่อกับ ซึ่งเป็นผู้นำการสร้างวัดพุทธไทยในประเทศแคนาดา ทำให้ประชาชนในทวีปอเมริการู้จักพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นแน่นอน” ความตั้งใจในการสร้างวัดในต่างประเทศของหลวงพ่อกับ ก็เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวโลกให้ได้รับสันติสุขจากการทำสมาธิ เพราะการพัฒนาจิตใจจากการทำสมาธิมีส่วนทำให้สังคมมีความสุขและอยู่ร่วมกันโดยสันติภาพได้กว้างไกลไปทั่วโลกตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2553) ในสมัยพุทธกาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

การสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) มีความเมตตาที่เป็นธรรมค้ำจุนโลก จากความเมตตาของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ที่ได้อุทิศตนเพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม ทำให้มีผู้ได้รับประโยชน์จากความเสียสละของหลวงพ่อเป็นจำนวนมาก ท่านเป็นผู้ที่ให้โอกาสแก่พระภิกษุ สามเณรอย่างมาก รวมทั้งท่านยังมีบทบาทในการพัฒนาพระภิกษุสามเณรนั้น ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถฝึกฝนพัฒนาตัวเองเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพท่านเหล่านั้นก็เติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่คุณภาพ บ้างเป็นเจ้าของอาวาส บ้างเป็นพระสังฆาธิการ สามารถเป็นผู้นำแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนหมู่มาด ด้านจิตวิญญาณได้ ดังนั้นการที่จะมาเป็นอย่างนี้ได้ เพราะท่านเหล่านั้นได้รับการพัฒนาฝึกฝนบ่มเพาะ

อบรมจากท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้ในปัจจุบัน ความเมตตาที่ท่านช่วยเหลือสังคมนั้น ท่านไม่ได้หวังสิ่งใดตอบแทน หลวงพ่อหวังเพียงให้สันติสุขบังเกิดขึ้นในสังคม การก่อตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยก็มุ่งหวังให้ทรัพยากรมนุษย์ในสังคมมีความรู้ความสามารถ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตามสถานภาพของตน สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (2557) ที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณว่า หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ ความน่าเชื่อถือ ศรัทธา การให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานโดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรในเชิงบวก เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

การสร้างพระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร (หลวงพ่อดิลก สิริธโร) มีความตั้งใจมั่น ที่จะสร้างพระมหาเจดีย์ที่สูงที่สุดในประเทศไทย ในนาม (พระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์) เป็นวัตถุประสงค์และความตั้งใจจริงของหลวงพ่อดิลก สิริธโรฯ ที่ต้องการสร้างไว้เป็นปูชนียสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นสถานที่ศึกษารวม ใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชน และใช้เป็นพิพิธภัณฑ์เก็บรักษาวัตถุโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ พระเทพเจดียงายาจารย์ (หลวงพ่อดิลก สิริธโร) (2553) อธิษฐานว่า “หากข้าพเจ้าได้รับพระบรมสารีริกธาตุครบ 5 องค์ ข้าพเจ้าจะสร้างพระมหาเจดีย์ เพื่อประดิษฐานให้ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เมื่อข้าพเจ้าตั้งสัจจะอธิษฐานต่อพระบรมสารีริกธาตุ ก็เหมือนกับตั้งสัจจะอธิษฐานต่อพระพักตร์ของพระพุทธองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วข้าพเจ้าก็ต้องทำตามโดยมิพรั่นพริ้งต่อสถานการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น แม้ว่าจะเป็นการหนักใจเป็นภาระที่ยิ่งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาเลยในชีวิตของข้าพเจ้า ในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้รับพระบรมสารีริกธาตุครบ 5 องค์ ในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517” จากสัจจะอธิษฐานดังกล่าวของหลวงพ่อดิลก สิริธโรฯ ปรากฏเป็นพระวิริยะมงคลมหาเจดีย์ศรีรัตนโกสินทร์ที่สูงเด่นเป็นสง่าอยู่ที่วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ เป็นปูชนียสถานที่สำคัญและทรงคุณค่าแก่พระพุทธศาสนาตราบนานเท่านาน สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2553) พระพุทธ ศาสนามีคุณูปการต่อสังคมไทยสืบเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัดเป็นศาสนสถานศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและมีพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่งของศรัทธาประชาชนนำพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา รวมถึงความรู้ศิลปวิทยาการต่างๆ แก่คนในสังคม อีกทั้งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตามคติความเชื่อของสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมจารีตนิยมสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตกาล ในสมัยพุทธกาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

การสร้างพระพุทธรูปมงคลธรรมศรีไทย (หลวงพ่อดิลก สิริธโร) เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร (หลวงพ่อดิลก สิริธโร) ต้องการให้พระพุทธศาสนาเจริญยั่งยืน การที่จะให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นการต่อเนื่องไปได้นั้นจะต้องมีปัจจัยหลายประการ และปัจจัยหลายประการนั้นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้คือ “พระพุทธรูป” ที่เป็นองค์แทนสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า การสร้างพระพุทธรูปหยกเขียวที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งได้รับพระมหากรุณาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปมงคลธรรมศรีไทย” เป็นความประสงค์ของพระญาณวิริยาจารย์ (หลวงพ่อดิลก สิริธโร) “พระพุทธรูป” ที่เป็นองค์แทนสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้เป็นรูปธรรมแต่ก็มีความสำคัญเพราะรูปธรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ด้วยตา

เปล่า ส่วนนามธรรมมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า การปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ย่อมมีความสำคัญ เพราะฉะนั้นพระพุทธรูปที่เป็นรูปธรรมจึงเป็นสื่อที่จะนำบุคคลผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสให้เข้าไปถึงนามธรรม แต่พระพุทธรูปองค์นั้นจะต้องมีค่าสูงจนทำให้เกิดความอัศจรรย์ จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์พระหยกเขียวบริสุทธิ์องค์นี้จะมีค่าสูงและน่าอัศจรรย์ยิ่งนักอันจะเป็นศูนย์รวมของคนทั่วโลกต่อไปในอนาคต” สอดคล้องกับพระเทพดิลก (2534) ที่กล่าวว่า พระคุณของพระพุทธเจ้าก็สรุปรวมลงไว้ที่ นวพรคุณทั้ง 9 ประการ อย่างที่สวดสรรเสริญกันว่า “แม้เพราะอย่างนี้ อย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระอรหันต์ ดับเพลิงกิเลส เพลิงทุกข์สิ้นเชิง ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ทรงถึงพร้อมด้วยวิชา คือ ความรู้และ จรรยา คือความประพฤติ เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความ จำริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์”

6.2.4 ด้านการพัฒนาคน การสร้างทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) มีความตั้งใจที่จะสร้างวัด เพื่อใช้เป็นสถานที่พัฒนาสาธารณะประโยชน์ แก่สังคม เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) (2559) กล่าวว่า “จิตใจเป็นต้นตอแห่งการกำหนดการกระทำและปฏิบัติที่จะเกิดสิ่งอัศจรรย์ขึ้นมาบนโลกครั้งใดก็ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจที่จิตใจเป็นส่วนกำหนดให้ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง” แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจที่จะสร้างและพัฒนาสาธารณะประโยชน์แก่สังคมของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ มาจากจิตใจบริสุทธิ์ที่ต้องการให้คนในสังคมมีความสุข ทำหน้าที่มีความคิดเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความเจริญทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงความเจริญของพระพุทธศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยและเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อ รวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งให้ความสำคัญกับวัดอันเป็นศาสนาสถานที่เป็น ศูนย์รวมใจ เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ศึกษาศิลปวิทยาการต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้นำทางความเชื่อและเป็นศูนย์รวมใจของชุมชนด้วย หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร ซึ่งเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาได้คำนึงถึงคุณค่าของวัดที่จะมีคุณประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นจึงได้สร้างวัดทั้งในประเทศไทยหลายแห่ง

อีกทั้งได้การสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (มูลนิธิประทีปเด็กไทย) สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัย เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เพื่อผลักดันสังคมไปข้างหน้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการให้การศึกษาตั้งแต่ยังเด็กซึ่งเป็นการตั้งใจของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่ต้องการจะสร้างบุคคลให้มีคุณภาพปัจจุบันเห็นเป็นผลสำเร็จแล้วว่าจากความพยายามของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่จะพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาภาคส่วนต่างๆ ของประเทศชาติ ซึ่งหลวงพ่อวิริยงค์ฯ กล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า “เด็กพวกนั้นมันก็กลับมาหาหลวงพ่อ เป็นทหาร เป็นข้าราชการ เป็นนายตำรวจก็มี แสดงว่าพวกนั้นมันได้รับการพัฒนาดี” แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ บรรลุวัตถุประสงค์ความตั้งใจสอดคล้องกับพระเทพเวที (2536) เรื่อง “ทุนมนุษย์” ให้ความเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ประเสริฐด้วยสติปัญญาความรู้ความสามารถเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับ

การฝึกที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ เพราะมนุษย์เมื่อได้รับการฝึกฝนพัฒนาอบรมตนแล้วจะมีขีดความสามารถสูงสุด

6.2.5 ด้านการพัฒนาสังคม การสร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) ได้ดำเนินการพัฒนาสังคมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจควบคู่กันตลอดมา แสดงให้เห็นว่าหลวงพ่อวิริยงค์ฯ เข้าใจบริบทของสังคมเป็นอย่างดี เมื่อประชาชนอยู่ดีมีสุข สุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพทางจิตสมบูรณ์ มีอาชีพการงานเลี้ยงตนและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกภาคส่วนของสังคม ย่อมเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ เน้นย้ำว่า โลกาวัดน์ คือ ความเจริญทางด้านวัตถุและธรรมาวัตน์ คือ ความเจริญทางจิตใจ จะต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันไป ท่านจึงได้สร้างสถานปฏิบัติธรรมขึ้นมาซึ่งปัจจุบันมีสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมในประเทศไทยจำนวนมาก สถานที่เหล่านี้เรียกว่า “ที่สัปปายะ” หรือที่สบายเหมาะแก่การทำสมาธิ เมื่อมนุษย์ได้เกิดมาบนโลกถือว่าโชคดีแต่จะโชคดียิ่งกว่าที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2560) กล่าวว่า “มนุษย์เกิดมาก็ควรที่จะทำความดี เพราะเราคนเราเกิดแล้วก็ต้องตาย การตายนี้ตายแต่ร่างกายใจยังไม่ได้ตายจิตไม่ตาย” หลวงพ่อจึงได้สร้างศูนย์สมาธิวิริยานุภาพขึ้นมาเพื่อใช้เป็นที่ยืนและปฏิบัติสมาธิสำหรับพุทธศาสนิกชน การศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมคือปริณิพัตของศาสนาที่แท้จริงเรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา (ทำสมาธิ) ศูนย์สมาธิวิริยานุภาพที่หลวงพ่อวิริยงค์ฯ ได้สร้างขึ้นจึงเป็นสถานที่เหมาะแก่การส่งมอบบุญบารมีครบทั้ง 3 ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2559) อธิบายว่า พระภิกษุที่จะเข้าไปทำประโยชน์ช่วยเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิรอบรู้ทั้งส่วนธรรมและรอบรู้ส่วนโลกหมายถึงจะต้องมีความรู้ทางโลกที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่และความรู้ทางธรรมที่จะต้องศึกษา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เรียกว่าไตรสิกขา อีกทั้งยังได้สร้างสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒนา (CID) พบว่า คนไทยมีศักยภาพแต่ขาดโอกาสเท่านั้น พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) (2559) คำพูดดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒนา หลวงพ่อวิริยงค์ฯ กล่าวต่ออีกว่า “หลวงพ่อก็คิดอย่างนี้ว่า หลวงพ่อไปจ้างช่างอิตาลีมาแกะพระหยกที่วัดธรรมมงคล เพราะว่าหยกนี้ราคาสูงถ้าหากว่าฝีมือไม่ถึงเสียหายหยก เสียหายก็ต้องเอามาพ้อเอามาแล้วถึงรู้ว่า การพัฒนาฝีมือของพวกฝรั่ง (อิตาลี) ไม่เหมือนกับพวกเราปั้นรูปพระพุทธรูปธรรมดา ปั้นรูปใครเก่งก็ทำหน้าสวย ทำอะไรสวยหนอย แต่ว่าอิตาลีมีหลักการ ตาเท่านั้น แขนเท่านั้น เพราะฉะนั้นพระพุทธรูปที่อยู่วัดธรรมมงคลจะ Perfect สมบูรณ์ที่สุด ฝรั่งเศสถามหลวงพ่说你เอาพระพุทธรูปเจ้าคุณอายุเท่าไร หลวงพ่อก็บอกว่าเอา 35 ไปดูพระหยกอายุ 35 จริงๆ อันนี้เป็นเครื่องกระตุ้นใจหลวงพ่อกว่า ทำไมคนไทยทั้งประเทศทำพระพุทธรูปกันมาตั้งร้อยปีหลายร้อยปี ทำไมถึงไม่พัฒนา” จากเครื่องกระตุ้นใจดังกล่าวทำให้หลวงพ่อวิริยงค์ฯ เปิดสถาบันออกแบบนานาชาติชนาพัฒนา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและมีผู้สนใจมาสมัครเรียนและจบหลักสูตรออกไปเป็นจำนวนมาก สมความกับความตั้งใจของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ ที่ต้องการพัฒนาคนไทยและสร้างนักออกแบบคนไทยที่มีคุณภาพทัดเทียมและแข่งขันกับนานาชาติได้สอดคล้องกับมีชัย วีระไวทยะ (2560) “ที่เห็นว่ามนุษย์ควรจะได้รับพัฒนาทักษะ 2 อย่างคือ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ” จะสามารถดำรงตนอยู่ได้ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ทักษะชีวิต ได้แก่ การพัฒนาทางด้านกาย วาจา ใจ การศึกษา ตลอดถึงศีลธรรมจรรยาให้

บริบูรณ์เมื่อมนุษย์มีการศึกษามีความรู้ความคิดจะเกิดสติปัญญาจักวิถีแก้ปัญหาละอายชั่วกลัวบาปและคิดทำสิ่งใหม่ได้ ทักษะอาชีพ คือ ทักษะที่สามารถจะประกอบเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองได้ไม่เดือดร้อน เพียงพอแก่จตุปัจจัยหรือปัจจัย 4 อย่างที่มนุษย์จำเป็นต้องมีเพื่อดำรงชีพ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริวิโร) เป็นพระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ วัตรปฏิบัติและวิถีชีวิตของท่านสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรมและวิสัยทัศน์ โดยเฉพาะหลัก “ความรู้คู่คุณธรรม” ซึ่งมุ่งพัฒนาทั้งด้านการศึกษาและด้านจิตใจ หลวงพ่ให้ความสำคัญกับการฝึกสมาธิ เพราะเชื่อว่าจิตเป็นแกนหลักของความสำเร็จในชีวิตและเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม ในด้านความรักและการเสียสละ ท่านได้แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งแต่วัยเยาว์ด้วยการตั้งปณิธานอุทิศชีวิตแก่พระพุทธศาสนาและสังคม ความมุ่งมั่นนี้ทำให้ท่านเป็นบุคคลต้นแบบแห่งสัจจะและการอุทิศตน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างคุณความดีเพื่อส่วนรวม ขณะเดียวกันในด้านความหวังและศรัทธา หลวงพ่อก็ได้ขยายแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติสมาธิไปสู่ต่างประเทศ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง เพื่อสร้างสันติสุขแก่ชาวโลก แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณของท่านจึงเน้นการผสมผสานการศึกษาในระบบกับการฝึกสมาธิ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างวิชาความรู้และคุณธรรม ตลอดจนการอบรมเยาวชนและบุคคลทั่วไปให้มีจิตใจที่สงบและเปี่ยมด้วยปัญญา อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ประเทศชาติ และนานาชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทและแนวทางของหลวงพ่อวิริยงค์ เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้นำทางจิตวิญญาณรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความศรัทธาและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

7.1 ข้อเสนอแนะ

1) ควรบูรณาการแนวทาง “ความรู้คู่คุณธรรม” และการฝึกสมาธิของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ เข้าไปในหลักสูตรการศึกษาทั้งในและนอกระบบ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีทั้งความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมทางจิตใจที่สมดุล

2) ควรมีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้หรือเครือข่ายการเผยแผ่ธรรมะและสมาธิในระดับชุมชนและนานาชาติ โดยต่อยอดจากมรดกทางจิตวิญญาณของหลวงพ่อวิริยงค์ฯ เพื่อสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณรุ่นใหม่ที่สามารถขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความสงบสุขและความยั่งยืน

8. เอกสารอ้างอิง

ภุริกันต์ วัจน์ประภาคศักดิ์. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับบังคับบัญชา บริษัท อุตสาหกรรม กระดาษแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

พระธรรมโกษาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (ม.ป.ป.). *เป็นมนุษย์หรือเป็นคน*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/>

- หลวงพ่อวริย์รงค์ สิรินธโร. (2540). พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวริย์รงค์ สิรินธโร) ตรวจสอบความเรียบร้อยบริเวณวัดธรรมมงคล. สืบค้นจาก <http://www.samathi.com/2016/activity-detail.php?actid=1000>
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2553). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระธรรมมงคลญาณ. (2559). ความหมาย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พระธรรมมงคลญาณ. (2560). คุณค่าของวัด. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พระเทพเจดีย์จารย์. (2553). อัตชีวประวัติพระเทพเจดีย์จารย์ (วริย์รงค์ สิรินธโร). กรุงเทพฯ: Kyodo Nation Printing Service.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ เพิ่มศัพท์ และปรับปรุง. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (2541). ผู้นำ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- พระเทพดิลก. (2534). อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระเทพเวที. (2536). จะพัฒนากันอย่างไร. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ประเวศ วะสี (2539). นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่: 203 : สมเด็จพระสังฆราชกับการยกระดับจิตวิญญาณของชาติ. สืบค้นจาก <https://www.doctor.or.th/article/detail/3977>
- ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแย้ม. (2555). จิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลัดดา จุลวงศ์ และศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2563). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 15(1), 17-30.
- วรภัทร โดธนะเกษม (2567). ผู้นำทางจิตวิญญาณของพรรคการเมือง. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/news/news-update/1141473>
- อานันท์ ปันยารชุน. (2541). ผู้นำ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อริสา สุขสม. (2553). การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน. รวมบทความการประชุมวิชาการสำนักวิจัย "บทความ การประชุมวิชาการระดับชาติ". กทม: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ภูริกานต์ วัจน์ประภาศักดิ์. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์การ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับบังคับบัญชาบริษัทอุตสาหกรรมกระดาษแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 40(2), 92-107.
- Dhiman, S., & King, R. (2007). *Spirituality in the workplace: What it is, why it matters, how to make it work for you*. Personhood Press.
- Fry, W. (2003). *Toward a theory of spiritual leadership*. In W. Louis (Eds.), *The Leadership* (pp.693 – 727)
- International Institute for Spiritual Leadership. (2013). *What is spiritual leadership*. Retrieved from <http://spiritualleadership.com/spiritual-leadership>